

การปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนา
เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

นางสาววิไลพร วงศ์ฤทธิ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร

ภาควิชานโยบายการจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา

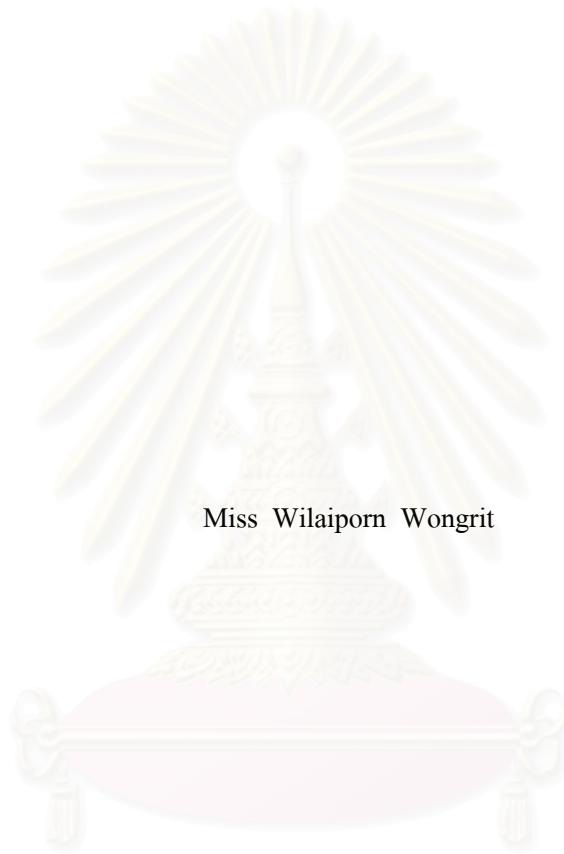
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN : 974-53-2276-8

ลิขสิทธิ์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ACADEMIC TASK PERFORMANCE OF SECONDARY SCHOOL TEACHERS IN SCHOOLS
UNDER THE RESEARCH AND DEVELOPMENT IN WHOLE SCHOOL
LEARNING REFORM PROJECT

Miss Wilaiporn Wongrit

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Supervision and Curriculum Development

Department of Policy, Management, and Leadership of Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN : 974-53-2276-8

วิไลพร วงศ์ฤทธิ์ : การปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อ
ปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (ACADEMIC TASK PERFORMANCE OF SECONDARY SCHOOL
TEACHERS IN SCHOOLS UNDER THE RESEARCH AND DEVELOPMENT IN WHOLE
SCHOOL LEARNING REFORM PROJECT) อ. ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร. เพิ่มเกียรติ ขมวัฒนา, 238
หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาใน
โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ประชากรคือ ครูผู้สอน ในโรงเรียนที่
เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน จำนวน 25 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 351 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านวิชาการดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ครูศึกษาสาระ
สำคัญของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยปลูกฝังคุณธรรม
ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน จัดบรรยากาศการเรียนรู้โดยจัดป้ายนิเทศ และสอน
ซ่อมเสริมโดยมอบหมายงานพิเศษให้ผู้เรียนทำ และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้สอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตร
3) การวัดและประเมินผลครูวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและวัดผลตามสภาพจริง 4) การ
วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ครูใช้กระบวนการวิจัยโดยจัดกิจกรรมแก้ปัญหาหรือพัฒนาเป็นขั้นตอน และนำผล
การวิจัยมาเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
ครูศึกษาค้นคว้าวิธีการใหม่ ๆ โดยจัดทำสื่อด้วยตนเองให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้
6) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ครูจัดทำบัญชี รวบรวมแหล่งการเรียนรู้ ใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน
และสถานที่ท่องเที่ยวเป็นแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน 7) การนิเทศการศึกษา ครูเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา และศึกษา
ดูงานเกี่ยวกับการจัดการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน 8) การแนะแนวการศึกษา ครูดูแลช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาด้านต่าง
ๆ กับผู้เรียน และเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวการศึกษา 9) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ครูร่วมจัด
นิทรรศการในโรงเรียนให้ชุมชนเข้าเยี่ยมชม

ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของครูส่วนใหญ่ ได้แก่ เวลาในการดำเนินกิจกรรมไม่เพียงพอ และขาด
งบประมาณสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ หรือเอกสารค้นคว้า รวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ

ภาควิชา.....นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา.....ลายมือชื่อนิติศ.....วิไลพร วงศ์ฤทธิ์
สาขาวิชา.....นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....เพิ่มเกียรติ ขมวัฒนา,
ปีการศึกษา.....2547.....

##4683750327 : MAJOR SUPERVISION AND CURRICULUM DEVELOPMENT

KEY WORDS : ACADEMIC TASK PERFORMANCE OF SECONDARY SCHOOLS

WILAIORN WONGRIT : ACADEMIC TASK PERFORMANCE OF SECONDARY SCHOOLS TEACHERS IN SCHOOLS UNDER THE RESEARCH AND DEVELOPMENT IN WHOLE SCHOOL LEARNING REFORM PROJECT. THESIS ADVISOR : PERMKIET KHAMAWATTANA , Ph.D. 228 pp. ISBN 974-53-2276-8.

The purposes of this study were to study the academic performance of teachers in secondary schools under the research and development in whole school learning reform project. The data were obtained from 351 teachers in 25 secondary schools under the research and development in whole school learning reform project. The research instrument were questionnaires. The data were analyzed by using frequency, and percentage.

The results of the study were as follows : 1) curriculum development , teachers studied the main point of national basic curriculum for instructional plans. 2) instruction development , instructional plans were prepared by teachers according to the curriculum. There have been organized learning units by integrating with morality, value and teach in group. Teachers provided environment by exhibition board and organized extra curricula activities according to objectives of the curriculum. 3) testing and evaluating, teachers tested and evaluated according to the instruction method and by authentic test. 4) research for developed quality of education, teachers used the research process to solve the problems and develop their learning- teaching activities. 5) Instructional medias, innovation and technology in education development , teachers applied new technology in teaching and produced their own instructional medias. 6) resources development, teachers listed resources, using library and attractions as local resources. 7) Educational supervision, teachers attended training programmes inside and outside the school. 8) educational guidance, teachers took care, counseled the students and participated in educational guidance activities. 9) concerning the academic supporting for local community, teachers involved in school exhibitions and invited the member of community to come to visit.

Problems in academic task performance were insufficient amount of time for activities, lacked of budget for instructional material development, text books provided and local resources.

Department ... Educational policy, Management, and Leadership ... Student' s signature *Nilaiorn Wongrit*
 Field of study... Supervision and Curriculum Development ... Advisor ' s signature *Permkiet Khamawattana*
 Academic year 2004

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความเมตตากรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก อาจารย์ที่ปรึกษา คือ อาจารย์ ดร. เพิ่มเกียรติ ขมวัฒนา ที่ได้ทุ่มเทเสียสละเวลาให้คำแนะนำ ตักเตือน เสนอข้อคิดเห็น ตรวจสอบแก้ไข และให้กำลังใจทุกระยะขณะจัดทำ รวมทั้ง รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เนรยอค ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ กรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ชี้แนะถ่ายทอดความรู้ ตรวจสอบ แก้ไขปรับปรุงข้อมูลในการวิจัยอย่างเต็มที่และเต็มกำลังสามารถ ขอขอบพระคุณท่านผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ประสานงานการทำแบบสอบถาม รวมทั้งครู-อาจารย์ในโครงการดังกล่าวที่ได้สละเวลาให้ข้อมูลในแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่ง

กราบขอบพระคุณคุณแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน ๆ น้อง ๆ โดยเฉพาะเพื่อนนิสิตนิเทศฯ รุ่น 41 ที่คอยช่วยเหลือ และให้กำลังใจด้วยดีเสมอมาทำให้ผู้วิจัยมีแรงใจฝ่าฟันอุปสรรคจนถึงวันนี้ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชานโยบายการจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา ที่ให้ความเป็นกันเองมีน้ำใจช่วยเหลือเป็นธุระในการติดต่อประสานงานในขณะจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี ความกรุณาจากทุกท่านผู้วิจัยจะขอจารึกไว้ในใจตลอดไป

ท้ายสุดนี้ ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่เอื้ออนุเคราะห์มอบทุนจำนวนหนึ่งเพื่อสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	6
2 ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
งานวิชาการ.....	8
ความหมายงานวิชาการ.....	8
ความสำคัญของงานวิชาการ.....	9
ขอบเขตงานวิชาการ.....	10
การปฏิบัติงานวิชาการของครู.....	14
การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.....	14
การพัฒนากระบวนการเรียนรู้.....	23
การวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้.....	41
การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา.....	49
การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา.....	55
การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้.....	61
การนิเทศการศึกษา.....	68
การแนะแนวการศึกษา.....	78
การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน.....	85
สาระสำคัญจากเอกสาร โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ ทั้งโรงเรียน.....	89

บทที่	หน้า
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	99
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	104
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	104
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	104
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	104
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	105
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	105
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	106
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	107
ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล.....	108
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพและปัญหาการปฏิบัติงาน	111
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	156
สรุปผลการวิจัย.....	156
อภิปรายผลการวิจัย.....	163
ข้อเสนอแนะ.....	183
รายการอ้างอิง.....	185
ภาคผนวก.....	192
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ สำเนาหนังสือราชการ	
รายชื่อ โรงเรียนผู้ให้ข้อมูล.....	193
ภาคผนวก ข ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	201
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	228

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	108
2 ข้อมูลการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.....	111
3 ข้อมูลการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้.....	115
4 ข้อมูลการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษา ด้านการวัด และประเมินผลการเรียนรู้.....	129
5 ข้อมูลการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษา ด้านการวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา.....	133
6 ข้อมูลการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา.....	138
7 ข้อมูลการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้.....	142
8 ข้อมูลการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา.....	147
9 ข้อมูลการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษา.....	150
10 ข้อมูลการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษา ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน.....	151

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นหัวใจในการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ และใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงของมนุษย์ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวใหม่ โดยให้ความสำคัญกับสาระว่าจะให้เด็กเรียนอะไร ใครเป็นผู้สอน จะสอนอย่างไร ซึ่งเป็นพันธกิจที่ทุกภาคส่วนของสังคมต้องร่วมกันขับเคลื่อนให้การปฏิรูปการศึกษามีบรรลุผลสำเร็จ (กระทรวงศึกษา , 2546)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กรมวิชาการ, 2544 ก)

ในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินั้น หน่วยปฏิบัติทางการศึกษาที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุดคือ สถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยที่ให้บริการการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนโดยตรง และเป็นหน่วยที่กิจกรรมการเรียนการสอนเกิดขึ้นอย่างแท้จริง จะเห็นว่าภาระงานการศึกษานี้แท้จริงเกือบทั้งหมดอยู่ที่โรงเรียนหรือสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษากลายเป็นหน่วยงาน ที่เรียกได้ว่ามีบทบาทสำคัญมากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) แกนสำคัญในการปฏิบัติงานหลักคือ ครู ซึ่งปฏิบัติงานหลัก 2 งาน คือ งานสอน และงานอบรมนักเรียน อันเป็นงานหลักหรืองานประจำของสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับผลผลิต หรือบริการของสถานศึกษาในโครงสร้างที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539-2550 เป้าหมายหลักของการปฏิรูปการศึกษา ก็คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐาน ซึ่งมีด้านหนึ่งที่สำคัญคือ การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เร่งปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท โดยจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เยาวชนมีลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษา เร่งปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย เร่งรัดปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย เร่งรัดปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ประชาธิปไตยให้บังเกิดผล ปฏิรูประบบการวัดผลให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และพัฒนาสนับสนุนสถานศึกษาให้เน้นเครือข่ายรองรับการกระจายอำนาจทางวิชาการ (กระทรวงศึกษา, 2539)

โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันการศึกษา ซึ่งนับวันจะมีบทบาทเพื่อรองรับปริมาณของนักเรียนที่มีความต้องการเรียนเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 43 กล่าวไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดความรู้ของครูนั้นยังไม่เพียงพอแก่การส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้เท่าทันนั้น ต้องมุ่งหวังให้นักเรียนที่จบการศึกษาได้มีความรู้ ความสามารถในการแข่งขันเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ด้วย (เมธิ ปิรันธนานนท์, 2529)

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาที่จัดให้แก่เยาวชนที่เป็นวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี เป็นการจัดการศึกษาต่อจากระดับประถมศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งทางด้านวิชาการสายสามัญ และสายวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย และศักยภาพของตน

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) ได้แบ่งการศึกษาระดับมัธยมศึกษาออกเป็น 2 ตอน คือ

1. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการ และวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบกิจการงาน และอาชีพตามควรแก่วัย

2. การศึกษาในระดับมัธยมปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัด และความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบกิจการงาน และอาชีพที่ตนถนัดทั้งอาชีพอิสระ และรับจ้าง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการประกอบกิจการงาน และอาชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีสันติสุข (เรณู ครุฑไทย, 2542)

จากรายงานซึ่งกรมสามัญศึกษาได้ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) สรุปได้ว่า ในประเด็นการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนจากการประเมินพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสะสมในทุกรายวิชาไม่ต่ำกว่าระดับ 2.00 มีเพียงร้อยละ 51.77 ในระดับมัธยมศึกษา และร้อยละ 54.33 ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 นอกจากนี้ยังพบว่า มีโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางเพียงร้อยละ 53.86 สะท้อนให้เห็นว่าแม้กรมสามัญศึกษาจะให้การสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างจริงจังแล้ว การดำเนินการอาจยังไม่ชัดเจน อุปสรรค และจุดอ่อนที่วิเคราะห์ข้อหนึ่งคือ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นเนื้อหาวิชามากกว่าทักษะกระบวนการ ยังไม่จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้เรียนยังไม่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด (แผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 9 พ.ศ. 2545-2549)

จากกลยุทธ์แผนงานที่ 2 : การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต

สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขมีแนวทางดำเนินการพัฒนาหลักสูตร และ กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ (แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 พ.ศ. 2545-2549)

1. ส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการจัดทำหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองไปพร้อมกับการเรียนรู้ และทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาการเรียนรู้ โดยเน้นด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ ภาษา กีฬา และดนตรี
2. พัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา โดยคำนึงถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และตรงกับความต้องการของท้องถิ่น
3. ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในรูปแบบที่หลากหลาย ตลอดจนการนำเอาเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเหมาะสมกับแต่ละสถานศึกษา โดยให้ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานประกอบการ หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาด้วย
4. ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาและระบบประกันคุณภาพการศึกษา
5. ส่งเสริมและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เข้มแข็ง โดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต่าง ๆ เช่น ฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมมือกันในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
6. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ทั้งระดับนโยบายในส่วนกลาง และระดับปฏิบัติ ในสถานศึกษา
7. ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้วิชาชีพจากการปฏิบัติจริงในเชิงธุรกิจอย่างครบวงจร โดยเน้นการพัฒนาคุณลักษณะด้านอาชีพและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น
8. ส่งเสริมการสร้างอาชีพและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านต่าง ๆ แก่ผู้เรียน รวมทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นจุดเด่นของโรงเรียนอย่างน้อยหนึ่งผลิตภัณฑ์ต่อหนึ่งโรงเรียน
9. ส่งเสริมการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านอาชีพ และการพัฒนาอาชีพของท้องถิ่น
10. ส่งเสริมการวัดผล และการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และการปฏิบัติที่ครอบคลุมทุกด้าน รวมทั้งจัดให้มีการทดสอบโดยแบบทดสอบมาตรฐานกลางของประเทศ
11. ประสานงานกับทบวงมหาวิทยาลัยในการใช้ผลการทดสอบจากแบบทดสอบมาตรฐานกลาง เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกนักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา
12. พัฒนาสถานศึกษาให้มีบรรยากาศ สภาพแวดล้อม อำนวยความสะดวกแก่การเรียนรู้

13. แนวทางอื่นๆ ตามความเหมาะสม

จะเห็นว่ากลยุทธ์แผนงานที่กล่าวถึงเกี่ยวข้องกับงานวิชาการที่ดำเนินการในสถานศึกษา ทั้งสิ้นเพราะงานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา เพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพผู้เรียน งานวิชาการจึงเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษานั้นๆ โดยเฉพาะครูผู้สอน ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในการดำเนินงานวิชาการ คุณภาพของนักเรียนจึงขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงานของครูเป็นสำคัญ เพราะครูเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การสอนในห้องเรียน ทำให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (ประสาน คูรี, 2539)

จากข้อเสนอโครงการเพื่อทำการศึกษาเบื้องต้น การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและทบทวนองค์ความรู้สำหรับพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทั้งระบบโรงเรียน ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 กล่าวถึงความสำคัญไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาหมวดที่ 4 มาตราที่ 22 - 30 มีใจความว่า การที่จะส่งเสริมให้โรงเรียนและครู สามารถจัดสาระกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาโดยทั่วถึงกันนั้น นับเป็นเรื่องที่ยาก แต่ก็สามารถทำได้หากมียุทธศาสตร์การดำเนินงานที่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สภาคณบดีครุศาสตร์ - ศึกษาศาสตร์ และกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ตกลงร่วมกันที่จะดำเนินการส่งเสริมการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้ยุทธศาสตร์การวิจัยและการพัฒนา เนื่องจากการวิจัยและพัฒนา (research and development) เป็นกระบวนการที่สามารถสร้างความมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนกับนักวิจัยหรือนักวิชาการในมหาวิทยาลัย และเป็นการวิจัยที่สามารถเชื่อมการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้านของครู คือ งานด้านการเรียนการสอน การวิจัย รวมทั้งการปรับปรุง และพัฒนางานให้ประสานสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวไม่แยกส่วนกัน และช่วยให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทุกอย่าง

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์มุ่งปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียน / สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 135 โรงเรียน โดยครูใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาในการจัดสาระและกระบวนการเรียนรู้แก่นักเรียนตามแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา

การดำเนินงานวิชาการจะมีบทบาทที่สำคัญต่อความสำเร็จเพราะงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน การจะพิจารณาว่าโรงเรียนใดมีมาตรฐานการศึกษาที่ดีนั้น งานวิชาการมีความสำคัญเป็นอันดับแรก

จากการรายงานผลการดำเนินงานของโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ปรากฏว่าโรงเรียนในโครงการได้พัฒนาไปในแนวทางที่ดี ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นเวลาหลายปี มีความเห็นว่า การปฏิรูปการศึกษาในครั้งนี้ ให้

ความสำคัญกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ซึ่งเป็นแกนหลักสำคัญของงานวิชาการ เพราะการจัดการศึกษาจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ สิ่งที่ต้องขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น คือ การดำเนินงานวิชาการของโรงเรียน และผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบโดยตรงต่อความสำเร็จนั้นคือ ครูนั่นเอง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าครูมัธยมศึกษา ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมและผ่านการพัฒนางานวิชาการไปได้ในระดับหนึ่งว่า ลักษณะการปฏิบัติงานวิชาการเป็นอย่างไร เพื่อผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานแก่โรงเรียนมัธยมศึกษาอื่น ๆ นำไปเป็นแนวทางการวางแผนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานวิชาการภายในโรงเรียน เพื่อความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
2. เพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) ปีการศึกษา 2547 จำนวน 2005 คน จากโรงเรียน 25 โรงเรียน
2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) ปีการศึกษา 2547 โดยใช้ขอบเขตงานวิชาการที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546) โดยกล่าวถึงเฉพาะงานวิชาการที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอน ดังนี้
 1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
 2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 3. การวัด และประเมินผลการเรียนรู้
 4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
 6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
 7. การนิเทศการศึกษา
 8. การแนะแนวการศึกษา
 9. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การปฏิบัติงานวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาด้านวิชาการในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ซึ่งได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัด และประเมินผลการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา และการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

ครูมัธยมศึกษา หมายถึง ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่จัดการศึกษา ชั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) หมายถึง โครงการที่ดำเนินงานวิจัยเพื่อแสวงหายุทธศาสตร์ แนวทาง และรูปแบบปฏิรูปการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพซึ่งได้แก่ รูปแบบและวิธีการที่ใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และรูปแบบ / วิธีการขยายผลการปฏิรูปทั้งโรงเรียน โดยการสนับสนุนโรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ ที่จัดการศึกษาชั้นพื้นฐานให้ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เพื่อช่วยให้โรงเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถนำข้อมูลที่ได้อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานวิชาการมัธยมศึกษาในโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ทฤษฎี หลักการ แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำเสนอเนื้อหาในหัวข้อต่างๆ ได้แก่

1. งานวิชาการ

ความหมายของงานวิชาการ

ความสำคัญของงานวิชาการ

ขอบเขตของงานวิชาการ

2. การปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การวัด และประเมินผลการเรียนรู้

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

การนิเทศการศึกษา

การแนะแนวการศึกษา

การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

สาระสำคัญจากเอกสาร โครงการ “วิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน”

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิชาการ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และตามแนวคิดการปฏิรูปการศึกษา จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางปฏิบัติในระดับสถานศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานด้านวิชาการ เพราะมีความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เรื่องของ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนตลอดจนงานอื่นๆทางวิชาการ (กมล ภูประเสริฐ, 2544)

ความหมายของงานวิชาการ

นักการศึกษา และนักวิชาการให้ความหมายของงานวิชาการไว้อย่างหลากหลายดังนี้
 เอกวิทย์ ฌ กลาง (2516) กล่าวว่า งานวิชาการ นั้นควรจะรวมถึง การฝึกอบรมประจำการ การจัดครูเข้าทำการสอน การจัดชั้นเรียน การวัดผลการศึกษา การค้นคว้าวิจัยการประมวลสถิติ ข้อมูล การทดลองการศึกษา การจัดทำและการใช้แบบเรียนและคู่มือครู เป็นต้น

กรมสามัญศึกษา (กระทรวงศึกษา, 2519) กล่าวถึง งานวิชาการว่าเป็นงานหลักสูตรของโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนประเภทใด มาตรฐานหรือคุณภาพการศึกษามักจะได้รับการพิจารณาขั้นมูลฐานจากผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ ผู้บริหาร โรงเรียนจึงต้องให้ความสนใจโดยวางแผนงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ตลอดจนติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขเป็นระยะ ๆ

ภิญโญ สาธร (2526) กล่าวถึงงานวิชาการว่า หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดทั้งใน และ นอกโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพสูงสุด เพราะหน้าที่ของสถานศึกษา หรือโรงเรียนทุกแห่งคือ การให้ความรู้ด้านวิชาการแก่นักเรียน

ศุมิตร คุณานุกร (2532) ได้ให้ความหมายของงานวิชาการ สรุปได้ว่า หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการศึกษาของเด็กให้มีประสิทธิภาพสูง โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน และครอบคลุมถึงความรู้ คุณสมบัติ ทักษะ ทักษะ ความสามารถตามความมุ่งหมายทางการศึกษาของประเทศที่ได้กำหนดไว้

กิติมา ปรีดีดิลก (2532) กล่าวเกี่ยวกับความหมายของงานวิชาการในโรงเรียนว่า งานวิชาการในโรงเรียนนอกจากหมายถึงความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาหลักที่ถือว่าจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแล้ว ปัจจุบันงานวิชาการยังหมายรวมถึงการอบรมศีลธรรมจรรยา และความประพฤติของนักเรียน เพื่อให้เป็นคนดีนอกเหนือจากความรู้ ความสามารถ ที่จะนำมาเลี้ยงชีพให้มี

ความสุข ความพอใจตามเอกัตภาพและสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนช่วยเหลือพ่อแม่แก่ เพื่อนบ้าน และสังคมตามสมควรด้วย

อุทัย บุญประเสริฐ (2540) กล่าวว่า งานวิชาการ ได้แก่งานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้เป็นงานบริหารหลักสูตรให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและได้ผลผลิตของหลักสูตร หมายถึง ตัวเด็กที่เป็นผลผลิตของหลักสูตร ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และงานวิชาการจะครอบคลุมการบริหารหลักสูตร ซึ่งเป็นตัวการสำคัญในการกำกับหรือกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543) กล่าวเกี่ยวกับงานวิชาการว่า เป็นกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผนปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการสอนเพื่อให้เป็นตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

เมื่อพิจารณาความหมายของงานวิชาการทั้งในอดีต และปัจจุบันพอสรุปได้ว่างานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่บุคคลากรในสถานศึกษาจัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาปรับปรุงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ความสำคัญของงานวิชาการ

พนัส หันนาคินทร์ (2523) กล่าวว่า งานหลักในการบริหารโรงเรียนน่าจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนหรืองานวิชาการนั่นเอง ส่วนงานอื่นๆ ควรเป็นการสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปด้วยดีเท่านั้น

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2529) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักที่มีความสำคัญมากที่สุดในการบริหารงานของโรงเรียน ทั้งนี้เพราะโรงเรียนต้องรับผิดชอบในการพัฒนาเด็กนักเรียน ให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะคติ ตลอดจนค่านิยมต่าง ๆ ให้เป็นไปในแนวทางที่สังคมต้องการ

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน เพราะจะเป็นเครื่องบ่งชี้ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน งานด้านอื่นเป็นแต่งานเสริมเท่านั้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาจาก ผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากผลงานด้านวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะงานนั้น

กล่าวโดยสรุป นักวิชาการและนักการศึกษาต่างให้ความสำคัญกับงานวิชาการว่าเป็นหัวใจของสถานศึกษา เพราะเป็นเครื่องบ่งชี้ความเจริญก้าวหน้า มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาจากผลงานด้านวิชาการซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ ตลอดจนค่านิยมต่าง ๆ ให้เป็นไปในแนวทางที่สังคมต้องการ

ขอบข่ายของงานวิชาการ

งานวิชาการประกอบด้วยกิจกรรมที่จัดขึ้นทั้งในและนอกสถานศึกษามีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นความรับผิดชอบของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ดังมีขอบข่ายที่จะนำเสนอต่อไปนี้

กิติมา ปรีดีดิลก (2532) ได้เสนอขอบข่ายของงานด้านวิชาการ ไว้ดังนี้

1. แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ
2. หลักสูตรและการสอนประกอบด้วย
 - 2.1 หลักสูตร
 - 2.2 โครงการสอน
 - 2.3 ประมวลการสอน
3. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย
 - 3.1 แผนการเรียน
 - 3.2 การจัดตารางสอน
 - 3.3 การจัดชั้นเรียน
4. การจัดครูเข้าสอน
 - 4.1 การจัดสอนซ่อมเสริม
 - 4.2 การจัดแบบเรียน
 - 4.3 การจัดห้องสมุด
 - 4.4 การจัดทำคู่มือครู

5. สื่อการสอน
6. การปรับปรุงการเรียนการสอน
 - 6.1 การนิเทศการสอน
 - 6.2 การฝึกอบรม
7. วัดและประเมินผล

บุญมี เณรยอด (2534) ได้กำหนดขอบเขตของงานวิชาการภายในโรงเรียนไว้ 10 ประการดังนี้

1. หลักสูตรและเอกสารการใช้หลักสูตร
2. ตารางสอนและวิธีสอน
3. วัสดุอุปกรณ์และการใช้ทรัพยากรในห้องเรียน
4. ห้องสมุด
5. กิจกรรมนักเรียน
6. การนิเทศงานวิชาการในโรงเรียน
7. การกำหนดให้ครู อาจารย์ปฏิบัติงานวิชาการ
8. การแนะแนว
9. การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา
10. การวางแผนปรับปรุงงานวิชาการ

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2536) ได้อธิบายขอบข่ายงานวิชาการไว้ดังนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอนมีรายละเอียดดังนี้
 - 1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดปฏิทิน การศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ การจัดขั้นตอนและเวลาในการทำงาน
 - 1.2 โครงการสอนเป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร
 - 1.3 บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้า
2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้
 - 2.1 การจัดตารางสอน เป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ผู้เรียน
 - 2.2 การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานงานกับฝ่ายอาคาร สถานที่รวมทั้งจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในห้องเรียน

2.3 การจัดครูเข้าสอนโดยพิจารณาความพร้อมของห้องเรียน และความพร้อมของบุคลากร รวมถึงการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

2.4 การจัดแบบเรียน โดยปกติสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จะใช้แบบเรียนที่กระทรวงกำหนด นอกจากนั้น ครูอาจจะใช้หนังสืออื่นเป็นหนังสือประกอบ หรือจากเอกสารที่ครูเตรียมเอง

2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวทันวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการความก้าวหน้าของสังคมธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น

2.6 การฝึกงาน จุดมุ่งหมายของการฝึกงานเป็นการให้นักเรียนรู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง ทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชาและอาชีพนั้น เพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริงต่อไป

2.7 การจัดการบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการส่งเสริมการจัดหลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ

2.8 การจัดการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษาของนักเรียนเป็นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน

2.9 การจัดห้องสมุด เป็นที่รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิทยาการ ให้นักเรียนได้ศึกษา และค้นคว้าเพิ่มเติม

2.10 การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไข ปัญหาการเรียนการสอน

2.11 การวัด และประเมินผลกระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจ สอบและวิเคราะห์ผลการเรียน

อุทัย บุญประเสริฐ (2538) กล่าวว่า iva การดำเนินงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานทางวิชาการของโรงเรียน ได้แบ่งงานเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

เรื่องหลักสูตรและการจัดนำหลักสูตรไปใช้

เรื่องการสอน การบริหารการสอน

เรื่องกิจกรรมนักเรียนและการบริหารกิจกรรมนักเรียน

เรื่องสื่อกับกิจกรรมการเรียนและงานห้องสมุด

เรื่องการวัดผลประเมินผลการศึกษาของเด็กหรือของผู้เรียน

เรื่องการจัดการนิเทศการศึกษา และการพัฒนาวิชาชีพสำหรับครู

กรมสามัญศึกษา (2539) ได้กำหนดขอบเขตของงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ในหนังสือเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2539 ไว้ดังนี้

- การวางแผนงานวิชาการ
- การจัดงานวิชาการ
- การจัดการเรียนการสอน
- การพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการ
- การวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน
- การประเมินผลงานวิชาการ

กมล ภูประเสริฐ (2544) ได้ให้ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ไว้ดังนี้

1. การบริหารหลักสูตร
2. การบริหารการเรียนการสอน
3. การบริหารการประเมินผลการเรียน
4. การบริหารนิเทศภายในสถานศึกษา
5. การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ
6. การบริหารการวิจัยและพัฒนา
7. การบริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ
8. การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ
9. การบริหารการประเมินผลทางวิชาการของสถานศึกษา

จากขอบข่ายงานวิชาการดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่างานวิชาการมีขอบเขตที่ครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ การดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ รวมถึงการวัดและประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยพบว่าสอดคล้องกับแนวทางขอบเขตงานวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัด ผลและประเมินผลและเทียบโอนการศึกษา
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา

9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. การปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษา

โดยแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะการปฏิบัติงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของครูผู้สอนมัธยมศึกษา ซึ่งได้แก่

- การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- การวัด และประเมินผลการเรียนรู้
- การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
- การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
- การนิเทศการศึกษา
- การแนะแนวการศึกษา
- การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- สาระสำคัญจากเอกสาร โครงการ “วิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน” ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545) กล่าวว่าหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แผนการหรือแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งที่มีข้อกำหนดของการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพในทุก ๆ ด้านไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดมาตรฐานการศึกษา ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการดำเนินงาน การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (มาตรา 47, 48) เพื่อรองรับการประเมินภายนอกไว้เบ็ดเสร็จ

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2545) กล่าวว่าหลักสูตรสถานศึกษา เป็นแผนหรือ แนวทางหรือ ข้อกำหนดของการจัดการศึกษา ที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมทั้งลำดับขั้นตอนของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

กล่าวโดยสรุปว่า หลักสูตรสถานศึกษา คือ แนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งที่มีข้อกำหนดให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงทั้งปัจจุบันและอนาคตอย่างมีความสุข

ความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2543) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. การจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากชีวิตจริงของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและพลโลกและดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข
2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 วรรค 2 กำหนดให้สถานศึกษามีหน้าที่ในการจัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

กระทรวงศึกษา (2544) ได้กำหนดให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคน ให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามลำดับขั้นของมวลประสบการณ์การเรียนรู้ที่วางแผนจัดขึ้นในสถานศึกษาอย่างเต็ม

ศักยภาพสูงสุด ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้จนประสบผลสำเร็จ และค้นหาความถนัด ความสนใจของตนเองอย่างถ่องแท้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน หลักสูตรจะชี้แนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้สามารถจัดมวลงประสพการณ์ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์จนบรรลุผลตามจุดหมายของการจัดการศึกษา

จากความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดังได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า ช่วยให้ผู้เรียนได้สามารถเรียนรู้จากชีวิตจริง สามารถพัฒนาตนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งหลักสูตรจะชี้แนะแนวทางให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีหน้าที่รับผิดชอบตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

องค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด โดยมีมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภทที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้บรรลุตามจุดหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรของสถานศึกษาทุกแห่ง เรียกชื่อตรงกันว่า “ หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ” ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญต่อไปนี้ (เอกรินทร์ สีมหาศาล , 2545)

1. ทิศทางและเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษา
3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
4. โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
5. มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้
6. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
8. ปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา

ผศ. ดร. อัมพร ม้าคนอง ได้เสนอแนวปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. ศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2540
2. ศึกษาเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
3. วิเคราะห์สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
4. ศึกษาวิเคราะห์วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษา
กำหนดไว้
5. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร
6. ศึกษาหลักการ และวิธีการพัฒนาหลักสูตร
7. ศึกษา สำรวจ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา วิธีการแก้ไข และความ
ต้องการของผู้เรียน
8. ศึกษาหลักการ และวิธีการเกี่ยวกับการวางแผน การจัดทำโครงการจิตวิทยา
และการแนะแนว

กรมวิชาการ (2543) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรว่า กำหนดสาระสำคัญไว้อย่างไร และความ
สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างไร
2. วิเคราะห์ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ทั้งองค์ประกอบด้านความรู้
ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม
3. ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความต้องการของ
ชุมชนและสังคม
4. ปรับปรุงสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมในส่วนที่ต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพ
ปัญหาและความต้องการของชุมชน
5. ตรวจสอบความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมกับมาตรฐานการเรียนรู้
กลุ่มวิชา และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. วางแผนการจัดการเรียนการสอนตามขอบข่ายสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการ
เรียนรู้ สัดส่วนเวลาและหน่วยกิต ตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด
7. พัฒนาแนวการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน

ภารกิจของสถานศึกษาในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2543) ได้กล่าวว่าสถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำหลักสูตรไว้ดังนี้

1. กำหนดวิสัยทัศน์

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่า โลกและสังคมนรอบ ๆ จะ
เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไรจึงจะพัฒนาผู้เรียน

ให้เหมาะกับยุคสมัย ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษา แสดงความประสงค์อันสูงส่งหรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียน ที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญ ๆ ของสถานศึกษา พร้อมด้วย เป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ ตลอดจนจัดทำรายงาน แจ้งสาธารณชน และส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษา เพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษา และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติที่กำหนดไว้

กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ โดยอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมนี้ เป็นกระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างขึ้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีทิศทาง ก่อให้เกิดเจตคติในทางที่สร้างสรรค์ดีงามแก่สังคมของสถานศึกษา มีระบบและหน่วยสนับสนุนในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นอย่างเป็นเครือข่ายเพียบพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ ระบบหลักสูตรสาระการเรียนรู้ การเรียนการสอน สื่อสารการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การติดตาม การรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีระบบสนับสนุนครูอาจารย์ เป็นต้น กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ด้วยวิธีดังกล่าวนี้ จะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การกำหนดสาระการเรียนรู้ หรือหัวข้อเรื่องในท้องถิ่น สนองตอบความต้องการของชุมชน

2. การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

จากวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้จากช่วงชั้น ให้เป็นรายปี หรือรายภาค พร้อมกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ครูทุกคนคือ ครูผู้สอน และครูสนับสนุน ได้นำไปออกแบบการเรียนการสอน การบูรณาการโครงการร่วมเวลาเรียน การมอบหมายงาน / โครงการงาน เพิ่มผลงาน หรือการบ้าน ที่มีการวางแผนร่วมกันทั้งสถานศึกษา เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา

3. การกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือภาค

สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มต่าง ๆ จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ และกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปี หรือรายภาคทั้งนี้ต้องพยายามกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาด้วย พิจารณากำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล พร้อมทั้งการพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และสามารถกำหนดในลักษณะผสมผสานบูรณาการจัดเป็นชุดการเรียนรู้แบบยึดหัวข้อเรื่องหรือจัดเป็นโครงการได้

4. การออกแบบการเรียนการสอน

จากสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคสถานศึกษาต้องมอบหมายครูผู้สอนทุกคน ต้องออกแบบการเรียนการสอน โดยคาดหวังว่า ผู้เรียน ควรจะสามารถทำอะไรได้เช่น ช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งมีชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 นั้น ผู้เรียนจะเรียนรู้สาระเรื่องที่กำหนดได้ในระดับใด ยกตัวอย่าง วิชาคณิตศาสตร์ ที่มีสาระ 1 จำนวนและการดำเนินการและมีมาตรฐาน ค.1.1 เข้าใจถึงการหลากหลาย ของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริงผู้เรียนในช่วงชั้นนี้จะสามารถทำอะไรได้ เช่น ในช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในช่วงชั้นไว้ ข้อ 1 ว่า มีความคิดรวบยอดและความรู้ลึกซึ้งจำนวนเกี่ยวกับจำนวนนับและศูนย์ และผู้เรียนในช่วงชั้นนี้จะมีความสามารถอย่างไร เช่น ผู้เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถนับได้ 1 ถึง 100 และมากกว่า เป็นต้นและออกแบบการเรียนรู้อาจจะต้องให้ผู้เรียนพัฒนาได้ทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะและเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์และสังคม

5. การกำหนดเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิต

ในการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี นั้น สถานศึกษาจะต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในด้านการอ่าน การเขียน การคิดเลข การคิดวิเคราะห์ และการใช้คอมพิวเตอร์ด้วย วิธีการสอนที่ยึดหัวข้อเรื่องจากกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์หรือสังคมศึกษาเป็นหลักตามความเหมาะสมของท้องถิ่น บูรณาการการเรียนรู้ด้วยกลุ่มสาระต่าง ๆ เข้ากับหัวข้อเรื่องที่เรียนอย่างสมดุล ควรกำหนดจำนวนเวลาเรียนสำหรับสาระการเรียนรู้รายปี ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ควรกำหนดจำนวนเวลาสำหรับการเรียนตามสาระการเรียนรู้รายปี ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความจำเป็นในการสอนเพื่อเน้นทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน การเขียน การคิดเลข และการคิดวิเคราะห์โดยเฉพาะช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งจะต้องจัดให้ผู้เรียนเรียนอย่างสนุกเพลิดเพลิน ซึ่งในแต่ละคาบเวลาไม่ควรใช้เวลายาวเกินความสนใจของผู้เรียน นอกจากผู้สอนจะจัดให้เป็นกิจกรรม เช่น การฝึกให้เขียนหนังสือเป็นเล่ม เป็นต้น

การเรียนการสอนควรดำเนินไปตามความสนใจของผู้เรียน ครูผู้สอนในช่วงชั้นที่ 1 ควรเข้าใจจิตวิทยาการสอนเด็กเล็กอย่างลึกซึ้ง สามารถบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้ผสมกลมกลืนตอบสนองต่อชีวิตที่อยากรู้อยากเห็นของเด็กโดยเฉพาะ แต่ต้องไม่ลืมนึงเน้นทักษะพื้นฐานดังกล่าวสำหรับผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 2 ซึ่งได้ผ่านการเรียนการเล่นเป็นกลุ่มมาแล้ว ในช่วงชั้นนี้จึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเริ่มทำงานเป็นทีม การสอนตามหัวข้อเรื่องจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ หัวข้อเรื่องขนาดใหญ่สามารถจัดทำเป็นหัวข้อย่อย ทำให้ผู้เรียนรับผิดชอบไปศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อย่อยเหล่านี้ เป็นการสร้างความรู้ของตนเองและใช้กระบวนการวิจัยควบคู่กับการเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนำผลงานมาแสดง ทำให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ผลงานของกันและกันในรูปแบบผสมผสานการเรียนในช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ เป็นการเรียนรู้ที่มุ่ง

พัฒนาความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษานอกจากจะทบทวนการเรียนรู้ในกลุ่มสาระต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ในช่วงชั้นที่กำหนดไว้แล้ว จะต้องจัดการเรียนแบบบูรณาการ เป็นโครงการมากขึ้น เป็นการเริ่มทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจการศึกษาสู่โลกของการทำงาน ตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคมวัฒนธรรมด้านการสอน และ ประสิทธิภาพในการทำงานด้านต่าง ๆ แม้การเรียนภาษาที่สามารถเป็นช่องทางสู่โลกของการทำงานได้ และจะต้องชี้แจงให้ผู้เรียนได้ทราบว่าสังคมในอนาคตจะต้องอยู่บนรากฐานของความรู้ สถานศึกษาจึงต้องจัดบรรยากาศให้อยู่ในสภาพแห่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์เป็นตัวอย่างแก่สังคม และควรจัดรายวิชาหรือโครงการที่สนองความถนัด ความสนใจของผู้เรียนเพิ่มขึ้นด้วย

การเรียนในช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมตัวให้ผู้เรียนมีความพร้อมในด้านการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือ การประกอบอาชีพ ดังนั้นสถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียนในลักษณะรายวิชาหรือโครงการ

6. แนวทางการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินไปด้วยดี บรรลุตามที่ คาดหวัง จึงกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

6.1 การจัดทำสาระของหลักสูตร

- 1) กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค
- 2) กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
- 3) กำหนดเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิต
- 4) จัดทำคำอธิบายรายวิชา
- 5) จัดทำหน่วยการเรียนรู้
- 6) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

6.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

- 1) การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ชมรมวิชาการ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 2) จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ และความสามารถความต้องการของผู้เรียนและชุมชน
- 3) จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น
- 4) จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม
- 5) การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ

6.3 การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ที่สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นสามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ดังกล่าวให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจฉัย เพื่อการปรับปรุงพัฒนา และการส่งต่อ ทั้งนี้ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียนผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี/รายภาค

ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อทราบความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียน สถานศึกษาจะได้นำไปกำหนดแผนกลยุทธ์ในการปรับปรุงพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นตามเป้าหมายที่กำหนด

แนวทางการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เป็นไปตามที่สถานศึกษา กำหนด

การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนแก้ปัญหาหรือพัฒนาการดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนา การเก็บรวบรวมข้อมูล การสรุปผลการแก้ปัญหาหรือพัฒนาและการรายงานผลการเรียนรู้ และการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

การกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงาน

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลักการที่สำคัญในการให้ทุกส่วนทุกฝ่ายในสังคม มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และกระจายอำนาจการศึกษา ลงไปยังท้องถิ่นโดยตรง โดยเฉพาะสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ดังนั้น เพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษา คือ ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม จำเป็นต้องมีระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกกลุ่มทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา เห็นความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุน วางแผน และดำเนินงานการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

การกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงานผลการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นกลไกหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่มาตามที่มีมาตรฐานกำหนดโดยต้องมีการดำเนินการเป็นระบบเครือข่ายครอบคลุมทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวงตั้งแต่ว่าระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษา ในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากบุคคลทุกระดับ และทุกอาชีพ ในการกำหนดดูแล และประเมินผล ต้องมีการรายงานผลจากทุกระดับให้ทุกฝ่ายรวมทั้งประชาชนทั่วไปทราบเพื่อค้นหาแนวทางร่วมกันพัฒนาคุณภาพต่อไป เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพอย่างแท้จริงต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษาทั้งระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษา

บทบาทของคณะกรรมการในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (เอกรินทร์ สีมหาศาล, 2545)

1. กำหนดสัดส่วนสาระการเรียนรู้กลุ่มวิชา และพัฒนาหลักสูตรรายวิชาของกลุ่มวิชา
2. ดำเนินการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ
3. พัฒนาแผนการสอนรายวิชาที่เป็นมาตรฐานกลาง
4. พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
5. กำหนดแนวทางการพัฒนาสื่อ เครื่องมือ และกำกับติดตามการดำเนินการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้เป็นที่มาตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาที่กำหนด
6. วิเคราะห์พัฒนาการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม
7. ดำเนินการวิจัยการศึกษาในชั้นเรียน
8. นิเทศภายใน แลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
9. รวบรวมข้อมูลเพื่อการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรรายวิชา และการจัดกระบวนการเรียนรู้
10. รายงานผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ และผลการบริหารจัดการของหลักสูตรของกลุ่มวิชา ต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน

บทบาทหน้าที่ของครูตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เอกรินทร์ สีมหาศาล)

1. วางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
2. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง แสดงออกอย่างอิสระ และมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม
3. จัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ใช้แหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ในชุมชน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ แหล่งผลิตศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ

4. พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ
 5. เป็นแบบอย่างที่ดีมีคุณภาพ ปฏิบัติดีต่อเพื่อนครู และผู้เรียน
 6. จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียน และสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้มีบรรยากาศดึงดูดความสนใจ ทำทนายให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม
 7. จัดการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียน โดยประเมินจากการปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ จากแฟ้มสะสมงาน ฯลฯ
 8. จัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ประสานข้อมูลระหว่างสถานศึกษา บ้าน และชุมชน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- กล่าวโดยสรุปแล้ว การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีความจำเป็นและสำคัญมากในการจัดการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาควรตระหนักที่จะต้องจัดทำให้ตรงกับความสามารถ ความสนใจความพร้อมของผู้เรียน สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สภาพปัญหาในชุมชน และสังคม เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ปัจจุบันนี้คนในวงการศึกษาค้นคว้าถึงความจำเป็นในการปฏิรูปการศึกษาให้ไป ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรกที่ สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมใน การดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สุนทร ลิขพานนท์ และคณะ , 2545)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยได้วางแนวทางให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ ความถนัด ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล มุ่งฝึกทักษะและกระบวนการคิด การ จัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรม การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและ เกิดการใฝ่ รู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีการผสมผสานความรู้ได้อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตลอดจนการส่งเสริมบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการ เรียน แหล่งเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ความสำเร็จของการ ปฏิรูปการศึกษาจึงอยู่ที่ความสามารถในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ไปสู่ผู้เรียนและห้องเรียน

กรมวิชาการ (2542) กล่าวว่า การเรียนการสอนของครูอาจารย์ในยุคโลกาภิวัตน์ หรือยุคใหม่ควรมีลักษณะที่สำคัญ 15 ประการ คือ

1. ให้นักเรียนมีสมรรถภาพทางคอมพิวเตอร์ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสิ่งเร้าต่าง ๆ การใช้สื่อประสม และสื่อการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนด้วยตนเอง
2. ให้นักเรียนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองไกลในเหตุการณ์ล่วงหน้า คิดลึกและมีสุขภาพทางกายทางใจที่สมบูรณ์ และมีคุณธรรมจริยธรรม
3. ให้นักเรียนรู้จักรักตนเองและผู้อื่น
4. ให้นักเรียนสามารถศึกษาและค้นคว้าทางวิชาการได้ทุกหนทุกแห่ง ทุกสถานที่ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียนหรือในโรงเรียนเท่านั้น
5. ให้นักเรียนมีศรัทธาจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดของการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ
6. ให้นักเรียนเรียนรู้จากการทดลอง
7. ให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะมีความสุขอย่างแท้จริง มีความสามารถและมีความดี
8. จะต้องเอานักเรียนและสถานการณ์เป็นตัวตั้ง ไม่เอาวิชาเป็นตัวตั้งเพื่อให้นักเรียนเรียนสนุกและเน้นบูรณาการ พัฒนาคนครบทุกด้าน
9. ให้นักเรียนได้เรียนรู้ตัวเองและครอบครัว โดยเน้นประสบการณ์และกิจกรรมที่หลากหลายตามความถนัด
10. มีการนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและสนุก
11. การเรียนการสอนมีการใช้กระบวนการกลุ่มในการแก้ปัญหาให้มีการเรียนแบบมีส่วนร่วมร่วมกันทุกคนเน้นการฝึกทักษะชีวิต เพื่อเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในสังคม
12. ให้นักเรียนมีการฝึกการสังเกต การวิเคราะห์ วิจัย การบันทึก การเสนอผลงาน การอภิปราย การซักถามและการฟัง
13. ให้นักเรียนมีการค้นคว้าหาคำตอบเองจากแหล่งวิชาการต่าง ๆ ตามธรรมชาติ เพื่อฝึกนิสัยในการหาความรู้ หรือแสวงหาคำตอบด้วยตัวเอง
14. ให้นักเรียนมีการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากวิธีการต่าง ๆ ข้างต้น ไปสู่ความเข้าใจโดยสมบูรณ์แบบบูรณาการและให้เกิดจิตสำนึกขึ้นเองตามธรรมชาติ
15. ให้นักเรียนมีความเข้าใจแก่นแท้ของการเรียนการสอน คือการเรียนรู้ของนักเรียนโดยแท้จริง

ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เป็นภารกิจที่สำคัญของการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพย่อมส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่พึงประสงค์ การจัดและดำเนินงานด้านการเรียนการสอนจะดำเนินไปด้วยดีควรประกอบไปด้วยกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ การเตรียมการสอน วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล ฯลฯ ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าวครูผู้สอนจะต้องจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษา 2542 ซึ่งการจัด การเรียนการสอนเพื่อให้

สอดคล้องกับจุดเน้นของหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 นั้นมีข้อปฏิบัติดังที่ อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2539) ได้กล่าวสรุปว่า

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การสอนที่จัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้คิดค้นคว้าหาความรู้ และลงมือปฏิบัติ และต้องเป็นเนื้อหาและกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์และท้องถิ่น

2. จัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย หมายถึง การที่ครูใช้วิธีสอนหลาย ๆ แบบให้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาวิชา ตลอดจนธรรมชาติของเนื้อหาวิชา และกลุ่มผู้เรียน

บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ทิศนา แจมมณี, 2542)

1. การเตรียมการสอน

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ

1.2 ศึกษาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

1.3 วางแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้

1.3.1 กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน

1.3.2 วิเคราะห์เนื้อหาและความคิอรวบยอด และกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจน

1.3.3 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.3.4 กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

1.4 จัดเตรียม

1.4.1 สื่อ วัสดุการเรียนการสอนให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน

1.4.2 เอกสาร หนังสือ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน

1.4.3 ติดต่อแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะส่วนบุคคล สถานที่ หรือ ใส่ดทัศน วัสดุ

ต่าง ๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

1.4.4 เครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้

1.4.5 ห้องเรียน หรือสถานที่เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น อาจจำเป็นต้องจัดโต๊ะ เก้าอี้ลักษณะใหม่

2. การสอน

2.1 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

2.2 กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจเข้าร่วมกิจกรรม

2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแบบแผนที่ได้เตรียมไว้ โดยมีการปรับแผนที่ได้เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับแผนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง

3. การประเมิน

3.1 เก็บรวบรวมผลงาน และประเมินผลงานของผู้เรียน

3.2 ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

การทำความเข้าใจกับแผนการจัดการเรียนรู้

ในแผนการจัดการเรียนรู้ทุกรายวิชาจะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน ในกรณีที่สถานศึกษาได้จัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาตามมาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก็อาจจะมีการปรับเปลี่ยนหัวข้อสำคัญในการจัดแผนการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

ส่วนประกอบที่สำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ (สุนทรื สินธพานนท์ และคณะ, 2545)

1. ผลการเรียนรู้
2. จุดประสงค์การเรียนรู้ (อาจจะมีหรือไม่ตามความเหมาะสม)
 - 2.1 จุดประสงค์ปลายทาง
 - 2.2 จุดประสงค์นำทาง
3. เนื้อหาสาระ
4. กิจกรรมการเรียนรู้
5. สื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้
6. การวัดและประเมินผล
 - 6.1 วิธีการวัดและประเมินผล
 - 6.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล
 - 6.3 เกณฑ์การวัดและประเมินผล
7. กิจกรรมเสนอแนะ (ถ้ามี)

การเตรียมการก่อนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ (สุนทรื สินธพานนท์และคณะ, 2545)

1. ศึกษาหลักสูตร
2. ศึกษาสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้
3. ศึกษา พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ
4. ศึกษาระบบและมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา
5. ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้
6. ศึกษาเนื้อหาความรู้
7. ศึกษาสภาพของผู้เรียน
8. ศึกษาสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้
9. ศึกษาสื่อการเรียนการสอน
10. ศึกษาวิธีการวัดและประเมินผลการเรียน

จากเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2537 มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง กล่าวไว้ในรายละเอียดว่า

การพัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง หมายถึง การเลือกใช้ ปรับปรุง หรือสร้างแผนการสอน บันทึกการสอน หรือเตรียมการสอนในลักษณะอื่น ๆ ที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 เลือกใช้แผนการสอนที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม โดยพิจารณาจาก

- แผนการสอนที่ใช้มีองค์ประกอบต่าง ๆ ครบถ้วน สัมพันธ์กัน
- แผนการสอนที่ใช้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- แผนการสอนที่ใช้เน้นกิจกรรมการปฏิบัติ ตามกระบวนการแสวงหาความรู้ และการสร้างความรู้

ระดับ 2 ปรับปรุงแผนการสอนที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของผู้เรียน ครู และสถานศึกษา โดยพิจารณาจาก

- แผนการสอนที่ปรับปรุงมีองค์ประกอบต่าง ๆ ครบถ้วนสัมพันธ์กัน
- แผนการสอนที่ปรับปรุงเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนปฏิบัติมากขึ้น
- แผนการสอนที่ปรับปรุงสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนและข้อจำกัดของสถานศึกษา

ระดับ 3 สร้างและพัฒนาแผนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง โดยพิจารณาจาก

- แผนการสอนที่สร้างและพัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบต่าง ๆ ครบถ้วนสัมพันธ์กัน
- แผนการสอนที่สร้างและพัฒนาขึ้นเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง
- แผนการสอนที่สร้างและพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน และข้อจำกัดของสถานศึกษา

ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ (เอกกรินทร์ สีมหาศาล, 2545)

1. เลือกรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ และนำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้แล้วมาพิจารณาจัดทำเป็นแผนการเรียนรู้ต่อไป
2. ตั้งชื่อแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ของแผนนั้น ๆ
3. กำหนดจำนวนเวลา ระบุระดับชั้น และช่วงชั้นของหลักสูตรให้ชัดเจน
4. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องและครอบคลุมกับมาตรฐานการเรียนรู้รายปี/ภาค ที่กำหนดไว้แล้วลงมือเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา
5. เลือกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์ไว้แล้วตามข้อ 4

6. วิเคราะห์รายละเอียดของสาระการเรียนรู้ของแผนการเรียนรู้
7. กำหนดจุดประสงค์นำทางตามลำดับความยากง่ายของมวลเนื้อหานั้น ๆ
8. เลือกกิจกรรมการเรียนการสอน และเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหา และสภาพของผู้เรียน
9. เลือกสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็น สำหรับใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผน
10. กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
11. กำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผล

จากแผนผังลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียน (สุคนธ์ สิ้นทพานนท์ , 2545)
กล่าวไว้ว่าลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนประกอบด้วย

1. จากสิ่งที่ย้ายไปยาก
2. สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม
3. จากสิ่งที่รู้ไปยังสิ่งที่ไม่รู้
4. จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปไกลตัว
5. หลักจิตวิทยา
6. จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา
7. จุดมุ่งหมายของกลุ่มวิชา
8. คำนี้ถึงหลักปรัชญาการศึกษา
9. สอนหลากหลาย
10. สอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์
11. สอนให้สัมพันธ์กับชีวิตจริง
12. ทำบทเรียนให้น่าสนใจ
13. สอนตามความสามารถของผู้เรียน
14. ผู้เรียนได้รับประสบการณ์
15. ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตนเอง

การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนเพื่อกระตุ้นจิตใจในการเรียน

การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนบรรยากาศในห้องเรียนที่ดีจะช่วยส่งเสริม กระตุ้น และจูงใจให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจ ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2524) ได้แบ่งการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนเป็น 2 ลักษณะคือ ด้านกายภาพ และจิตภาพ

บรรยากาศด้านกายภาพ ได้แก่ การตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานของนักเรียน การจัดโต๊ะเก้าอี้ให้เหมาะสมกับการเรียน การจัดมุมอุปกรณ์ มุมอ่านหนังสือ โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดตกแต่งห้องเรียน

บรรยากาศทางด้านจิตภาพ คือ ครูต้องให้ความรัก ความอบอุ่น และความเป็นกันเองแก่นักเรียนยอมรับนักเรียน และพยายามสร้างสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียนให้เกิดขึ้น

สนอง เครื่องมาก (2536) กล่าวถึงสภาพบรรยากาศในห้องเรียนที่ครูมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนี้

1. บรรยากาศที่สนับสนุนให้ผู้เรียนกระฉับกระเฉง
2. บรรยากาศที่ส่งเสริมและเอื้อต่อการค้นพบของส่วนบุคคล ของความหมายของแนวคิดส่วนบุคคล
3. บรรยากาศที่สามารถอภิปรายปัญหาที่แตกต่างกันได้ แต่ไม่จำเป็นต้องยอมรับ
4. บรรยากาศที่ยอมรับสิทธิในการทำผิดพลาดของเอกัตบุคคล
5. บรรยากาศที่การประเมินผลเป็นการขอความร่วมมือ
6. บรรยากาศที่บุคคลมีความรู้สึกว่าเขาได้รับการนับถือและยอมรับจากวิธีการสอน

กรมสามัญศึกษา (2533) ได้เสนอบรรยากาศที่ควรเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในโรงเรียนไว้ 3 ประการ ได้แก่

1. บรรยากาศด้านกายภาพ เป็นบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่สามารถมองเห็นเป็นรูปแบบ เช่น อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ สาธารณูปโภค สนามกีฬา สวนหย่อม ซึ่งเครื่องใช้บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้แก่ มีสภาพการใช้การได้คืออยู่เสมอ มีความร่มรื่น มีสถานที่ให้นักเรียนพักผ่อน สามารถนั่งทานการได้ น้ำดื่มน้ำใช้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ห้องต่าง ๆ มีการตกแต่งให้สวยงาม มีพื้นที่และแสงสว่างเพียงพอ มีการจัดวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ที่เพียงพอต่อการใช้ มีผู้รับผิดชอบในการดูแลรักษา

2. บรรยากาศด้านการจัดการบริหาร หมายถึง บรรยากาศที่เสริมสร้างให้สมาชิกทุกคนร่วมการทำงานอย่างมีความสุข มีการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานขี้มเข้มแจ่มใสเข้าหากัน การให้สวัสดิการ ส่งเสริมให้บุคคลากรสร้างผลงานทางวิชาการโดยการให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม

3. บรรยากาศทางวิชาการ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนการจัดการบริการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการต่าง ๆ ที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ภายใต้บรรยากาศที่มีชีวิตชีวา สดชื่น แจ่มใส มีความรู้สึกรักโรงเรียน รักครู รักเพื่อน โดยคำนึงถึงหลักการต่อไปนี้

3.1 มุ่งให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน โดยครูพยายามจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้กระทำด้วยตนเอง และมีโอกาสเรียนรู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล บทบาทของครูจะเป็นเพียงผู้ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ให้ขวัญและกำลังใจ เสริมแรงเพื่อให้นักเรียนสมหวังและมีพลังเพื่อให้เกิดผลสำเร็จแห่งการเรียนรู้

3.2 ทำทุกวิถีทางที่จะให้นักเรียนสามารถเป็นผู้นำตนเองได้ ไม่ใช่วิธีสอนที่ทำให้นักเรียนเป็นเด็กที่เลี้ยงไม่โต คอยแต่จะรับการช่วยเหลือจากผู้อื่น ต้องสร้างให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความกระตือรือร้น ฉลาด ทันคน กล้าคิด กล้าทำ มีความกตัญญูกตเวที สุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน สามารถปรับตนเองให้เข้ากับสังคมทุกสังคมได้อย่างเป็นสุข

3.3 การจัดการเรียนการสอนไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในห้องสี่เหลี่ยมเท่านั้น แต่หมายถึงประสบการณ์ทุกอย่างที่ครูจัดให้นักเรียนตามความเหมาะสม โดยอาจจะเปลี่ยนบรรยากาศไปเรียนที่สนาม ใต้ร่มไม้ หรือสถานที่อื่น ๆ ที่จะทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและเกิดการเรียนรู้มากที่สุด

3.4 การจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกและเข้าร่วมกิจกรรมทุกคนตามที่ถนัดอย่างต่อเนื่องและเสรี ซึ่งรวมถึงการจัดหาเวทีให้นักเรียนได้จัดการแสดง ตลอดจนการยกย่องชมเชยให้ขวัญและกำลังใจ เชิดชูเกียรติแก่นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในกิจกรรมที่แสดงออก ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้รับการพัฒนาไปในทางที่ถูก ให้มีความสมบูรณ์ โดยการจัดกิจกรรมในรูปของการศึกษา การแสดงดนตรี ศาสนาและวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงความรักและผูกพันต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

การสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

หลักในการจัดการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน บรรยากาศที่ดีอาจส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตดี มีความตั้งใจ ใช้เวลาในการเรียนเต็มที่ ในทางกลับกัน บรรยากาศที่ไม่เหมาะสมจะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนไม่สนใจ ไม่ตั้งใจเรียนและอาจมีอคติต่อผู้สอน อคติต่อสถาบันได้ บรรยากาศการเรียนการสอน โดยเน้นในชั้นเรียนเป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การเรียนมีประสิทธิภาพ บรรยากาศการเรียนการสอนแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1. บรรยากาศทางกายภาพ 2. บรรยากาศทางจิตใจ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2544)

1. บรรยากาศทางกายภาพ

การสร้างบรรยากาศทางกายภาพหรือบรรยากาศทางสิ่งแวดล้อมที่ดีของห้องเรียนมีผลต่อการเรียนการสอน และต่อเจตคติที่ดีของผู้เรียน ลักษณะของห้องเรียนที่มีบรรยากาศทางกายภาพที่เหมาะสมควรเป็นดังนี้

1.1 ห้องเรียนมีสีสันทันน่านดูและเหมาะสม สบายตา อากาศถ่ายเทได้ดี และสร้างพอเหมาะ ปราศจากเสียงรบกวน และมีขนาดกว้างขวางเพียงพอกับจำนวนผู้เรียน

1.2 ห้องเรียนควรมีบรรยากาศความเป็นอิสระของการเรียนการทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่ม ตลอดจนการเคลื่อนไหวในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกประเภท

1.3 ห้องเรียนต้องสะอาดถูกสุขลักษณะ น่าอยู่ ตลอดจนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

1.4 สิ่งที่อยู่ภายในห้องเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ เช่น กระดาน จอรับภาพ เครื่องฉายข้ามศีรษะ สามารถเคลื่อนไหวได้ และสามารถดัดแปลงให้เอื้ออำนวยต่อการสอนและการจัดกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ได้

1.5 ควรจัดเตรียมห้องเรียนให้พร้อมต่อการสอนในแต่ละครั้ง เช่น ให้ความเหมาะสมต่อการสอนวิธีต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น เหมาะต่อวิธีสอนโดยกระบวนการกลุ่ม วิธีบรรยายและวิธีการแสดงละคร เป็นต้น

2. บรรยากาศทางจิตใจ

บรรยากาศทางจิตใจหรือบรรยากาศทางจิตวิทยา มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะการเรียนการสอนจะดำเนินอย่างมีชีวิตชีวาและราบรื่นนั้น ผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้สอนกับผู้เรียนต้องมีความสัมพันธ์กัน และมีปฏิสัมพันธ์กัน อย่างไม่มีความหวาดระแวงกัน ปราศจากการติและวิพากษ์วิจารณ์ในทางลบหรือทางไม่ดีเป็นบรรยากาศของการให้ความร่วมมือกันและกัน ซึ่งทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศทางจิตใจร่วมกัน บรรยากาศทางจิตใจมีดังนี้

2.1 บรรยากาศความคุ้นเคยหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน
บรรยากาศดังกล่าวนี้ ทั้งผู้สอนและผู้เรียนเป็นผู้ร่วมกันสร้างซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

2.1.1 บุคลิกภาพของผู้สอน ได้แก่ การยิ้มแย้มแจ่มใส การแต่งกายสุภาพและสะอาด มีอารมณ์ขัน ท่าทางเหมาะสม และมีน้ำเสียงน่าฟัง สิ่งเหล่านี้เป็นการเร้าใจและดึงดูดความสนใจผู้เรียน

2.1.2 พฤติกรรมการสอนของผู้สอน เป็นพฤติกรรมที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำกิจกรรมด้วยตนเอง ค้นคว้าด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ซักถาม โต้แย้งและถามคำถามหรือการสอนที่ผู้สอนมีความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งจะทำให้ห้องเรียนดำเนินการเรียนการสอนด้วยความสนุกและมีชีวิตชีวา

2.1.3 พฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมสร้างบรรยากาศอย่างมาก คือการเข้าร่วมกิจกรรมที่ผู้สอนกำหนดหรือแนะนำอย่างเต็มใจ โดยปลอดจากคำวิพากษ์วิจารณ์ผู้เรียนกับผู้เรียนรู้จักกัน คุ้นเคยกันและมีความไว้วางใจกันและกัน มีการถามคำถาม ตลอดจนโต้แย้งกับผู้สอนและผู้เรียนอย่างมีเหตุผลและถูกต้องตามกาลเทศะ บรรยากาศความคุ้นเคยจะเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของผู้สอน และพฤติกรรมการสอนของผู้สอน เช่น

การสอนที่เน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน ค้นคว้าร่วมกัน และใช้กระบวนการหาความรู้ด้วยตนเอง หรือใช้ทักษะกระบวนการหาความรู้

2.2 บรรยากาศที่เป็นอิสระ คือ บรรยากาศที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการค้นหาความรู้และเน้นการทำงานเป็นทีมหรือเป็นกลุ่มให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ตลอดจนประสานความคิดเห็นร่วมกัน เป็นบรรยากาศที่จะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวาและสนุกสนานจะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาหรือเรื่องที่เรียนอีกทั้งเป็นการพัฒนาความเป็นผู้มีคุณลักษณะของนักคิด คือ มีลักษณะใจกว้าง มีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ไม่เป็นผู้ยึดมั่นในความคิดของตนเป็นหลักอย่างเดียว ใฝ่รู้ ไม่ด่วนตัดสินเรื่องใดง่ายโดยปราศจากความคิดไตร่ตรอง

2.3 บรรยากาศที่ท้าทาย คือ บรรยากาศที่ผู้สอนสร้างให้ผู้เรียนกระตือรือร้นสนใจ ติดตาม ค้นคว้าศึกษา เช่น การถามคำถามที่ต้องใช้ความคิด การค้นคว้า การถามเรื่องราวที่ทันสมัยทันเหตุการณ์ของประเทศและของโลก การให้ทำงานที่ยากและซับซ้อน หรือที่ต้องอาศัยความพยายามในการค้นหาและทำให้สำเร็จ ตลอดจนการสร้างบรรยากาศแข่งขันระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่ม เป็นต้น

2.4 บรรยากาศของการยอมรับนับถือ คือ บรรยากาศที่ผู้เรียนยอมรับนับถือผู้สอนในฐานะเป็นผู้ให้ความรู้และมีความสามารถทั้งด้านเนื้อหา และกระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่สามารถทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ คือ มีความรู้และความสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทั้งในการทำงานและในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ยังเป็นบรรยากาศที่ผู้สอนจะต้องยอมรับผู้เรียนในฐานะปัจเจกบุคคลที่มีความสามารถ สติปัญญา ความถนัด ทักษะแตกต่างกัน โดยยอมรับในคุณค่าของผู้เรียนแต่ละคน และนำคุณค่าหรือความสามารถของแต่ละคนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ หรือนำความสามารถที่แตกต่างกันมาประสานสัมพันธ์ได้เกิดประโยชน์ เกิดมรรคเกิดผลอันพึงจะได้ เป็นวิธีแตกต่างกัน ไม่มีใครโกงจนเรียนไม่ได้ และไม่มีผู้ใดฉลาดแบบเป็นเลิศโดยไม่ต้องเรียน ถ้าผู้สอนสามารถสร้างบรรยากาศดังกล่าวได้ จะทำให้ผู้เรียนพบเห็นคุณค่าของตัวเอง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง

2.5 บรรยากาศของการควบคุมเป็นบรรยากาศที่ทำให้ผู้เรียนในห้องเรียนมีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบวินัยของห้องเรียน และความรู้ที่ผู้สอนเป็นผู้กำหนด โดยผู้เรียนมีหน้าที่รับผิดชอบงานของตนเอง มีความตรงต่อเวลาในการเข้าห้องเรียนและออกจากห้องเรียน ตลอดจนการตรงต่อเวลาในการส่งงาน มีวินัยในการประพฤติปฏิบัติในห้องเรียนอย่างเหมาะสม ทั้งด้านการแต่งกาย ภาษาท่าทาง ตลอดจนวาจาที่ใช้มีความสุภาพและเป็นผู้มีสัมมาคารวะ ให้ตระหนักเสมอว่าการศึกษาที่ผู้สอนมีความคุ้นเคยเป็นกันเองกับผู้เรียนนั้นเป็นสิ่งดี แต่ต้องสร้างให้ผู้เรียนมีความเกรงใจและประพฤติในทางเหมาะสมทั้งกาย วาจา และใจด้วย

2.6 บรรยากาศของการกระตุ้นความสนใจ คือ ผู้สอนทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่กำหนดและผู้สอนรู้จักการให้การเสริมแรง เพื่อให้ผู้เรียนเพิ่มพูนความสามารถของการมีพฤติกรรมในทางพึงประสงค์

การสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งบรรยากาศทางกายภาพและบรรยากาศทางจิตใจ ซึ่งบรรยากาศดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

การสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริม เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนการสอน เพราะในความเป็นจริงนั้น ผู้เรียนทุกคนต่างมีความหลากหลายในด้านความรู้ ความสามารถ ระดับสติปัญญา ตลอดจนความพร้อมในด้านต่าง ๆ ครูผู้สอนจึงควรสอนซ่อมเสริม เพื่อช่วยเหลือผู้เรียนที่มีความแตกต่างเหล่านั้น เพื่อปรับให้ผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน ฉะนั้นเราควรมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของการสอนซ่อมเสริมเพื่อการปฏิบัติที่ตรงเป้าหมาย

กิติมา ปรีดีดิลก (2532) กล่าวว่า การสอนซ่อมเสริมหมายถึง การสอนพิเศษ นอกเหนือจากการสอนตามแบบการสอนปกติ เพื่อแก้ไขส่วนที่บกพร่องที่พบในตัวของผู้เรียน การสอนซ่อมเสริมเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนที่เรียนช้าสามารถเรียนทันเพื่อน ช่วยให้นักเรียนที่เรียนไม่เข้าใจมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ช่วยให้นักเรียนที่เรียนแล้วไม่สัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์ได้สัมฤทธิ์ผล ช่วยให้นักเรียนที่เรียนดี เรียนเก่ง มีความเฉลียวฉลาดอยู่แล้ว ได้มีโอกาสเสริมความรู้ให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

กรมสามัญศึกษา (2533) กล่าวในเอกสารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาว่า การสอนซ่อมเสริมเป็นการสอนในกรณีพิเศษนอกเหนือจากการสอนตามแผนการสอน โดยปกติ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่พบในตัวผู้เรียนมุ่งที่จะสร้างให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามตามความแตกต่างของแต่ละบุคคลโดยให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัด และความสนใจของตนให้มากขึ้น ถึงแม้ว่านักเรียนจะได้เลือกเรียนตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจแล้วก็ตามแต่ก็ยังมีปัญหาทางด้านเรียนอันเนื่องมาจากความแตกต่างที่สำคัญ 4 ประการคือ

1. สติปัญญาแตกต่างกัน
2. วิธีการเรียน ความสามารถเฉพาะตัวในเรื่องการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ แตกต่างกัน
3. สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมแตกต่างกัน
4. แรงจูงใจในการเรียนแตกต่างกัน

ประเภทของการซ่อมเสริมแบ่งได้เป็น

1. การซ่อมเสริมก่อนการเรียนการสอน
 2. การซ่อมเสริมในขณะที่ทำการสอน
 3. การซ่อมเสริมรายวิชาเพื่อสอบแก้ตัว
 4. การซ่อมเสริมนักเรียนที่มีความฉลาดและเรียนรู้ได้เร็วกว่าคนอื่น
- ลือชา สร้อยพาน (2525) ได้เสนอเทคนิคในการจัดสอนซ่อมเสริมไว้ดังนี้

1. การสอนแบบตัวต่อตัว
2. สอนเป็นกลุ่มย่อย
3. ให้นักเรียนสอนกันเอง
4. การใช้แบบเรียนสำเร็จรูป
5. การให้งานเพิ่ม หรือให้ทำแบบฝึกหัด แบบเรียนด้วยตนเอง

ขั้นตอนในการจัดสอนซ่อมเสริมมีดังนี้

1. ครูผู้สอนสำรวจความบกพร่องในการเรียนของนักเรียนรายวิชาที่ตนชอบ วิธีสำรวจทำได้หลายวิธี เช่น

- 1.1 ใช้แบบทดสอบก่อนเรียน
- 1.2 ใช้แบบทดสอบเฉพาะเรื่อง
- 1.3 สืบจากผลการสอบระหว่างภาคหรือปลายภาค
- 1.4 สังเกตนักเรียนขณะปฏิบัติในบทเรียนหรือกิจกรรมขณะเรียน

2. รวบรวมนักเรียนที่ต้องเรียนซ่อมเสริม แล้วแบ่งออกเป็นกลุ่มตามรายวิชาไม่ควรเกิน 20 คน นักเรียนในแต่ละกลุ่มควรมีความสามารถใกล้เคียงกัน

3. นำข้อมูลต่าง ๆ มาปรึกษาหารือระหว่างฝ่ายวิชาการ หมวควิชา และฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดห้องเรียน เวลาเรียน และผู้สอน

4. ดำเนินการสอนซ่อมเสริมตามที่กำหนดไว้

5. ประเมินผลการสอน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 มีจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้ (ผ่องศรี สมยา , 2545)

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์

2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
 3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิดวิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
 4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหาและทักษะในการดำเนินชีวิต
 5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
 6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
 7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองที่ขี้ดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันเป็นพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
 8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
 9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม
- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้กิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามความสามารถเต็มตามศักยภาพ บูรณาการทุกสาระอย่างเป็นองค์รวม โดยเน้นกระบวนการพัฒนาด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง (จุฬารัตน์ อินทะเสน , 2545)

ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง กิจกรรมที่จัดอย่างมีรูปแบบด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (ขจิต ฝอยทองและเพื่อน, 2545)

ลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ ครูผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ
2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสามารถแบ่งตามลักษณะของกิจกรรมได้ดังนี้

2.1 กิจกรรมพัฒนาความสามารถ (Aptitude) ความสนใจ (Interest) ความต้องการของผู้เรียน (Need) เป็นกิจกรรมที่เพิ่มเติมความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ของผู้เรียน (Experience) อย่างกว้างขวาง เช่น หมอภาษา งานประดิษฐ์ ประชาสัมพันธ์ งานเกษตร เป็นต้น

2.2 กิจกรรมที่ปลูกฝังระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ การทำประโยชน์ให้แก่สังคม และวิถีชีวิตในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และรักษาดินแดน เป็นต้น การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้นต้องจัดกิจกรรมให้มีบูรณาการกับองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาศักยภาพตนเองอย่างเต็มที่

เป้าหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีเป้าหมายดังนี้

1. ผู้เรียนได้รับประสบการณ์หลากหลาย เกิดความรู้ (Knowledge) ความรู้ชำนาญ วิชาการ (Academic) และวิชาชีพ (Professional)
2. ผู้เรียนค้นพบความสนใจและความถนัดของตนเอง เห็นช่องการในการสร้างงานอาชีพในอนาคต
3. ผู้เรียนเห็นคุณค่าของความรู้ สามารถนำเอาประสบการณ์ เพื่อการพัฒนาตนเองและการประกอบอาชีพ
4. ผู้เรียนพัฒนาบุคลิก เจตคติ ค่านิยมในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างศีลธรรมและจริยธรรม
5. ผู้เรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ทำประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศชาติ

หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

1. กำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม
2. จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน (Ability)
3. บูรณาการเข้ากับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต (life-long education)
4. ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการที่เป็นประโยชน์สัมพันธ์กับชีวิตจริงในแต่ละช่วงวัย
5. จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะกิจกรรม

6. มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ (Vision) และเป้าหมาย (Goal) ของสถานศึกษา
7. ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ ครูเป็นเพียงที่ปรึกษา
8. เปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม
9. มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมด้วยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ขั้นตอนจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมโดยดำเนินการดังนี้ (อชิตา หาดอ้าน , 2545)

1. นักเรียนจัดตั้งกลุ่มตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ ความต้องการ
2. รับการปฐมนิเทศจากครูที่ปรึกษากิจกรรม
3. ประชุมเลือกตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ
4. ประชุมวางแผน จัดทำแผนงาน โครงการและปฏิทินงาน
5. ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงาน โครงการและปฏิทินที่กำหนดไว้
6. ประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม
7. สรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

บทบาทของครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ครูทุกคนต้องเป็นที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามคำร้องขอของผู้เรียน โดยมีบทบาทดังนี้

1. ปฐมนิเทศ ให้ผู้เรียนเข้าใจเป้าหมายและวิธีการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
2. เลือกตั้งคณะกรรมการ จัดให้ผู้เรียนเลือกตั้งกรรมการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. ส่งเสริมการจัดทำแผนงาน / โครงการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่เป็นสมาชิกของกิจกรรมร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนงาน / โครงการ และปฏิทินการปฏิบัติงานอย่างอิสระ
4. ประสานงานและอำนวยความสะดวกในด้านทรัพยากรตามความเหมาะสม
5. ให้คำปรึกษา ดูแลให้คำปรึกษา ติดตามการจัดกิจกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปตามแผนงาน
6. ประเมินผล ประเมินผลการเข้าร่วมและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน
7. สรุปและรายงาน สรุปและรายงานผลการจัดกิจกรรมต่อหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

แนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ขจิต ฝอยทองและเพื่อน , 2546)

1. จัดกิจกรรมให้ส่งเสริมเกื้อกูลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระทั้ง 8 กลุ่ม เช่น โครงการงานรักษ์วัฒนธรรมไทย

2. จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชุมนุมกีฬา ชุมนุมดนตรีไทย เป็นต้น
3. จัดกิจกรรมให้ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี รักษาดินแดน และเพื่อนเตือนเพื่อน เป็นต้น
4. จัดกิจกรรมให้บริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เช่น บริการห้องสมุด สหกรณ์ พยาบาล เป็นต้น

กิจกรรมนักเรียนมีมากมายหลายประเภท สามารถแยกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

(กรมสามัญศึกษา , หน่วยศึกษานิเทศก์, 2534)

ก. กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เป็นกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ตามโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กำหนดไว้ 2 กิจกรรมคือ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์และกิจกรรมอื่น ๆ ที่โรงเรียนอาจจะเสนอแนะแก่นักเรียน จำนวน 12 กิจกรรม ได้แก่

1. กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ
2. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตร
3. กิจกรรมส่งเสริมการสหกรณ์
4. กิจกรรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
5. กิจกรรมส่งเสริม ศาสนา ศิลป และวัฒนธรรม
6. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย
7. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด
8. กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร
9. กิจกรรมกีฬา
10. กิจกรรมนันทนาการ
11. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม
12. กิจกรรมทัศนศึกษา

ส่วนกิจกรรมตามโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดให้จัดกิจกรรมเช่นเดียวกันกับมัธยมศึกษาตอนต้น และเพิ่มกิจกรรมที่ 13 คือ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด บำเพ็ญประโยชน์ หรือ รักษาดินแดน

ข. กิจกรรมโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมที่นอกเหนือกิจกรรมที่เป็นโครงสร้างของหลักสูตร ที่โรงเรียนควรสนับสนุนส่งเสริมให้มีการดำเนินการ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. กิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน

มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกให้นักเรียนรับผิดชอบทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะฝึกความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี และส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมดำเนินการจัดกิจกรรมของโรงเรียนตามหลักประชาธิปไตย

2. กิจกรรมวันสำคัญ

ได้แก่กิจกรรมปกติที่โรงเรียนปฏิบัติเป็นประจำต่อเนื่องทุกปีในโอกาสและวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ วันแม่ วันไหว้ครู วันเข้าพรรษา เป็นต้น

3. กิจกรรมตามนโยบาย

ได้แก่กิจกรรมที่ได้รับมอบหมายในเชิงนโยบายจากโรงเรียน กรม กระทรวง หรือรัฐบาล อาจเป็นกิจกรรมต่อเนื่องหรือเฉพาะกิจก็ได้ เช่น กิจกรรมอาชีพอิสระ กิจกรรมการปลูกผัก กิจกรรมรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ เป็นต้น

4. กิจกรรมส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ได้แก่กิจกรรมที่โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม กิจกรรมโครงการวิทยาศาสตร์โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรในท้องถิ่น เป็นต้น

5. กิจกรรมพิเศษต่าง ๆ

ได้แก่กิจกรรมที่จัดส่งนักเรียนไปแข่งขันทักษะต่าง ๆ ตอบปัญหา การจัดนิทรรศการออกงาน เหล่านี้ เป็นต้น

เกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการได้วางหลักเกณฑ์ในการจัดกิจกรรมไว้ในคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา พ. ศ. 2520 ไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2520)

1. การจัดกิจกรรมต้องเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล
2. จะต้องเป็นไปเพื่อวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
3. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมนักเรียนให้มีระเบียบวินัยในตนเอง
4. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน
5. การจัดกิจกรรมจะต้องเป็นไปตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ
6. การจัดกิจกรรมใด ๆ จะต้องมีการวางแผนและระเบียบข้อบังคับของกิจกรรม ซึ่งจะต้องเป็นของโรงเรียน
7. นักเรียนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมบังคับอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความสามารถ ถนัด สนใจ อย่างน้อยคนละ 1 กิจกรรม
8. ทุกกิจกรรมจะต้องมีครูอาจารย์ในโรงเรียน เข้าร่วมรับผิดชอบดำเนินการ

9. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม จะต้องเป็นคนที่ปัจจุบันอยู่ในสถานศึกษา เว้นแต่วิทยากรให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา

10. การจัดกิจกรรมใด ๆ ให้โรงเรียนควบคุมการใช้จ่ายเงิน หรือวัสดุ สิ่งของอื่นให้เป็นไปตามระเบียบ ประหยัดเพื่อความมั่นคงของชาติ

11. การจัดกิจกรรมเลือกใด ๆ หรือไม่ ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา

12. ในกรณีที่หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่ากิจกรรมใดไม่เหมาะสมมีการกระทำหรือนำมาซึ่งอันตรายต่อความมั่นคงของชาติให้สถานศึกษาเลิกกิจกรรมนั้นๆ

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม

การประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งสำหรับผ่านช่วงชั้นหรือหลักสูตร ผู้เรียนต้องเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด โดยครูที่ปรึกษากิจกรรมผู้เรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมตามแนวประเมินดังนี้ (อชิตา หาดอ้าน , 2545)

1. ประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม โดยประเมินจากพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรมและผลการปฏิบัติกิจกรรม ด้วยวิธีที่หลากหลายตามสภาพจริง

2. ตรวจสอบเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดหรือไม่

3. ในกรณีที่มีกิจกรรมใดต้องใช้เวลาปฏิบัติตลอดปี เมื่อสิ้นภาคเรียนแรก ผู้รับผิดชอบกิจกรรมควรจัดให้มีการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนเพื่อสรุปความก้าวหน้าและสภาพของการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพและรายงานผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบ โดยทำการประเมินตามจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรม และนำผลการประเมินนั้นไปรวมกับ ผลการประเมินการร่วมกิจกรรมในภาคเรียนที่สอง เพื่อตัดสินผลการประเมินผ่านจุดประสงค์ของกิจกรรม เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา

4. ตัดสินให้ผู้เรียนที่ผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมและมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ให้เป็นผู้ผ่านการประเมิน ผู้เรียนที่มีผลการประเมินบกพร่องในเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งหรือทั้งสองเกณฑ์ จะเป็นผู้ไม่ผ่านการประเมินผลการร่วมกิจกรรม จะต้องซ่อมเสริมข้อบกพร่องให้ผ่านเกณฑ์ก่อน จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านกิจกรรม

โดยภาพรวมแล้ว การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม เป็นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เพิ่มสะสมผลงานการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ โดยอาจกำหนดรูปแบบการสะสมผลงาน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เป็นกิจกรรมที่พัฒนาความสามารถนักเรียน เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้มีความรู้ ความสามารถ ความคิด เป็นคนดี มีคุณธรรม และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็น โครงการกิจกรรมที่จะพัฒนาผู้เรียนให้ได้ผล ครู-อาจารย์ที่มีบทบาทเป็นครูที่ปรึกษากิจกรรมจะต้องพร้อมให้คำปรึกษาตามบทบาทหน้าที่ของตน ด้วยความตั้งใจและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้นักเรียนพัฒนาตามเป้าหมายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแน่นอน

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการศึกษาเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องของกิจกรรมการเรียนการสอน ในลักษณะความสัมพันธ์ 3 ประการ คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล การวัดและประเมินผลจึงเป็นงานที่สำคัญของสถานศึกษา ที่จะทำให้อุบัติความสำเร็จมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นแนวทางในการหาวิธีการแก้ไขปรับปรุง วิธีการต่าง ๆ ให้เหมาะสมและนำไปสู่การพัฒนางานวิชาการ (ชัยเนตร ไวยคณี, 2539)

การดำเนินงานด้านการวัดผลและประเมินผลของโรงเรียนจึงจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจ เรื่องการวัดผลและประเมินผลให้ตรงกัน ซึ่งจะต้องเข้าใจทั้งความหมายของการวัดผลและการประเมินผล ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) อธิบายว่า การวัด คือ กระบวนการกำหนดค่า/ตีค่า คุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือของบุคคลเป็นตัวเลข โดยใช้เครื่องมือเป็นหลักในการวัด ส่วนการประเมินผลคือ กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าของวัตถุ คน สิ่งของ หรือการดำเนินงาน / กิจกรรม ว่า บรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการวัดเป็นหลัก

กมล ภูประเสริฐ (2544) กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนมีแนวความคิดใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะแต่เดิมวงการศึกษาไทยเน้นเรื่องการใช้แบบทดสอบแบบปรนัย มากจนเกินไป และเป็นข้อสอบที่วัดแต่ความจำตามเนื้อหาเป็นสำคัญ ทำให้มีผลย้อนกลับไปสู่การเรียนการสอนที่เน้นเนื้อหา โดยเฉพาะเนื้อหาตามหนังสือเรียนทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนไม่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กครบด้าน นอกจากนี้การประเมินผลที่ผ่านมาไม่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้น ที่มุ่งเน้นความสามารถระดับสูงหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การกล่าวเช่นนี้ ไม่ได้หมายความว่า ความรู้ไม่สำคัญ ความรู้มีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่ถ้าผู้เรียนเกิดความรู้จากการค้นคว้าทดลอง ปฏิบัติในสภาพชีวิตจริงที่เด็กแต่ละคนได้ความรู้มาแตกต่างกันไปแม้จะทำในเรื่องเดียวกัน จึงไม่มีขอบเขตที่จะประเมินด้วยข้อสอบแบบเดิมได้ การประเมินผลการเรียนในโอกาสต่อไปจึงต้องเปลี่ยนแปลงไปตามที่กฎหมายกำหนด และตามแนวทางการคิดใหม่ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี 2542 หมวดที่ 4 มาตรา 26 กำหนดไว้ว่า ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษาให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

จากข้อกำหนดในมาตรา 26 กรมวิชาการจึงเสนอให้สถานศึกษา ต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละระดับเป้าหมาย ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ / กระบวนการ ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม โดยให้ผู้เรียน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ต้องจัดให้มีการดำเนินการ ดังนี้

1. จัดให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและประเมินตามสภาพจริง
2. จัดให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และเพื่อตัดสินผลการเรียนโดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้ เป้าหมายของการประเมิน
3. จัดให้มีการวัดและประเมินผลทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอย่างต่อเนื่องโดยให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการเรียน
4. จัดให้มีการบันทึกผลการประเมินเป็นระยะ ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาผู้เรียนและกระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน
5. จัดให้มีการรายงานผลการเรียนรู้และผลการพัฒนาด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ควบคู่กันไปทุกภาคเรียน / ปีการศึกษา / ช่วงชั้น
6. จัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ให้เป็นไปตามแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนที่กำหนด

แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

1. วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานมาตรฐานช่วงชั้นและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีโดยเน้นความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และทักษะกระบวนการ
2. ดำเนินการประเมินผลก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียนตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายชั้นปี โดยใช้เทคนิควิธี / เครื่องมือที่เหมาะสมกับ การประเมินความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและทักษะกระบวนการ

3. ดำเนินการประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อศึกษาการพัฒนาของผู้เรียน ดังนี้
 - 3.1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยการเรียนรู้ / แผนการจัดการเรียนรู้กับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี
 - 3.2 กำหนดช่วงเวลา เทคนิควิธี / เครื่องมือที่จะประเมินในแต่ละผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
 - 3.3 กำหนดเกณฑ์แสดงความสำเร็จของผู้เรียนในแต่ละผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
 4. ดำเนินการประเมินผลหลังเรียน
 - 4.1 ในแต่ละชั้นปี (แยกรายวิชา) เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปี
 - 4.1.1 พิจารณาจัดลำดับความสำคัญของผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี (แยกรายวิชา) เพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือประเมินผลหลังจากที่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนจนครบทุกแผน
 - 4.1.2 กำหนดเกณฑ์เพื่อทราบระดับความสำเร็จ / คุณภาพของผู้เรียนในรายวิชานั้น
 - 4.1.3 กำหนดแนวปฏิบัติในการซ่อมเสริมเมื่อผู้เรียนไม่ประสบความสำเร็จตามเกณฑ์ที่วางไว้ตามข้อ 4.1.2
 - 4.2 จบช่วงชั้น (กลุ่มสาระการเรียนรู้) เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เมื่อจบช่วงชั้น
 - 4.2.1 พิจารณาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี (แยกรายวิชา) ที่สำคัญนำมาสร้างเป็นเครื่องมือประเมินผลหลังจากที่จบกิจกรรมการเรียนการสอนเมื่อจบช่วงชั้น
 - 4.2.2 กำหนดแนวทางในการตัดสินผลการเรียน ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้รายช่วงชั้น ทั้งนี้ต้องให้สอดคล้องกับระเบียบของสถานศึกษา
- สำหรับผลการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้นี้จะนำไปเป็นส่วนหนึ่งของการเลื่อนช่วงชั้น และจบการศึกษาตามระเบียบของสถานศึกษาต่อไป

การประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสถานศึกษาควรดำเนินการให้มีการประเมินผลก่อนเรียน การประเมินระหว่างเรียน และการประเมินเพื่อสรุปผลการเรียน ดังนี้

1. การประเมินผลก่อนเรียน

การประเมินผลก่อนเรียน เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนในแต่ละวิชา ทุกกลุ่มสาระที่ต้องประเมิน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหาสารสนเทศของผู้เรียนในเบื้องต้น สำหรับไปจัดกระบวนการเรียนรู้

 - 1.1 การประเมินความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียน

การประเมินความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียนก่อนเรียนมีแนวปฏิบัติดังนี้

 1. วิเคราะห์ความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานของเรื่องที่จะต้องเรียน

2. เลือกวิธีการและจัดเครื่องมือสำหรับประเมินความรู้และทักษะพื้นฐานอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
3. ดำเนินการประเมินความรู้และทักษะพื้นฐานของผู้เรียน
4. นำผลการประเมิน ไปดำเนินการปรับปรุงผู้เรียนให้มีความรู้ และทักษะพื้นฐานอย่างเพียงพอก่อนดำเนินการสอน
5. จัดการเรียนการสอนในเรื่องที่จัดเตรียมไว้

1.2 การประเมินความรอบรู้ในเรื่องที่จะเรียนก่อนการเรียน

เป็นการประเมินผู้เรียนก่อนที่จะทำการสอนเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้และทักษะในเรื่องที่จะเรียนนั้นมากน้อยเพียงไรเพื่อนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียนแต่ละคนว่าเริ่มต้นเรียนเรื่องนั้น ๆ โดยมีความรู้เดิมอยู่เท่าไรจะได้นำไปเปรียบเทียบกับผลการเรียนภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว ว่าเกิดพัฒนาการหรือการเรียนรู้เพิ่มขึ้นหรือไม่ เพียงไร ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน และประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนซึ่งจะใช้เป็นประโยชน์ในการสนองตอบการเรียนรู้ผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่มต่อไป แต่ประโยชน์ที่เกิดขึ้นในเบื้องต้นของการประเมินก่อนเรียนก็คือ ผู้สอนสามารถนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเตรียมวิธีการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับความรู้เดิมของผู้เรียนว่าจะต้องจัดอย่างเข้มข้นหรือมากน้อยเพียงไร จึงจะมีประสิทธิภาพทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาการต่าง ๆ ตามผลการเรียนที่คาดหวังด้วยกันทุกคนได้ ในขณะที่ไม่ทำให้ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เดิมอยู่แล้วเกิดความรู้สึก เบื่อหน่ายและเสียเวลาเรียนในสิ่งที่ตนรู้แล้วการประเมินความรอบรู้ก่อนเรียนมีขั้นตอนการปฏิบัติกับการประเมินความพร้อมต่างกันเฉพาะความรู้และทักษะที่ประเมินเท่านั้น

2. การประเมินระหว่างเรียน

การประเมินระหว่างเรียนเป็นการประเมินเพื่อมุ่งตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนว่าบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในการสอนตามแผนการสอนที่ครูได้วางไว้หรือไม่ทั้งนี้สารสนเทศที่ได้จากการประเมินนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน และส่งเสริมผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถให้เกิดพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพ

การประเมินผลระหว่างเรียนมีแนวทางในการปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 วางแผนการสอนและการประเมินระหว่างเรียน ผู้สอนจัดทำแผนการสอนและแนวทางการประเมินผลให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ซึ่งในแผนการสอนควรระบุภาระงานที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่มุ่งหวัง

ขั้นที่ 2 เลือกวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับภาระงานหรือกิจกรรมหลักที่กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติ ทั้งนี้วิธีการประเมินที่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการประเมินระหว่างเรียน ได้แก่ การประเมินจากสิ่งที่ผู้เรียนได้แสดงให้เห็นว่ามีความรู้ ทักษะ และความสามารถตลอดจนมีคุณลักษณะที่

พึงประสงค์อันเป็นผลการเรียนรู้ตามที่คุณสอนได้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ วิธีการประเมินที่คุณสอน
เลือกใช้ในการประเมินระหว่างเรียนได้แก่

1. การประเมินด้วยการสื่อสารส่วนบุคคล ได้แก่
 - 1.1 การถามตอบระหว่างทำกิจกรรมการเรียน
 - 1.2 การสนทนาพบปะพูดคุยกับผู้เรียน
 - 1.3 การสนทนาพบปะพูดคุยกับผู้เรียนกับผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียน
 - 1.4 การสอบปากเปล่าเพื่อประเมินความรู้
 - 1.5 การอ่านบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียน
 - 1.6 การตรวจแบบฝึกหัดและการบ้าน พร้อมให้ข้อมูลป้อนกลับ
2. การประเมินจากการปฏิบัติ (Performance Assessment)

เป็นวิธีการประเมินที่คุณสอนมอบหมายงานหรือกิจกรรมให้ผู้เรียนทำเพื่อให้ได้ข้อมูล
สารสนเทศว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด

การประเมินการปฏิบัติของคุณสอนต้องเตรียมสิ่งสำคัญ 2 ประการ คือ

- 2.1 ภาระงานหรือกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติ (Tasks)
- 2.2 เกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics)

3. การประเมินสภาพจริง (Authentic Assessment)

การประเมินสภาพจริงเป็นการประเมินจากการปฏิบัติอย่างหนึ่งเพียงแต่งานหรือกิจกรรมที่
ผู้เรียนได้ปฏิบัติ จะเป็นงานหรือสถานการณ์ที่เป็นจริง (Real Life) หรือใกล้เคียงกับชีวิตจริง
ดังนั้น งานหรือสถานการณ์จึงมีสิ่งจำเป็นที่ซับซ้อน (Complexity) และเป็นองค์รวม (Holistic)
มากกว่างานปฏิบัติทั่วไป

4. การประเมินด้วยแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment)

การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงานเป็นวิธีการประเมินที่ช่วยส่งเสริมให้การประเมินตาม
สภาพจริง มีความเป็นไปได้มากขึ้น โดยการให้ผู้เรียนได้เก็บรวบรวม (Collect) ผลงานจากการ
ปฏิบัติจริงมีความเป็นไปได้มากขึ้น โดยการให้ผู้เรียนหรือในชีวิตจริงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตาม
สาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มาจัดแสดงอย่างเป็นระบบ (Organized) ทั้งนี้ โดยมีจุดประสงค์เพื่อ
สะท้อนให้เห็น (Reflect) ความพยายาม เจตคติ แรงจูงใจ พัฒนาการ และความสัมฤทธิ์ผล
(Achievement) ของการเรียนรู้ตามสิ่งที่มุ่งหวังจะให้แฟ้มสะสมงานแทนการประเมินจากการ
ปฏิบัติจริงก็ได้

ขั้นที่ 3 กำหนดสัดส่วนการประเมินระหว่างเรียนกับการประเมินผลปลายภาคเรียนหรือ
ปลายปี การประเมินระหว่างเรียนเป็นการประเมินที่มีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อมุ่งนำสารสนเทศมา
พัฒนาผู้เรียนและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้สอน ดังนั้น ควรให้น้ำหนัก

ความสำคัญของการประเมินระหว่างเรียนในสัดส่วนที่มากกว่าการประเมินตอนปลายภาคเรียนหรือปลายปี ทั้งนี้โดยคำนึงถึงธรรมชาติของวิชาและผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์เป็นสำคัญ

ขั้นที่ 4 จัดทำเอกสารบันทึกข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียน ผู้สอนต้องจัดทำเอกสารบันทึกข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการประเมินระหว่างเรียนอย่างเป็นระบบชัดเจนเพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมผู้เรียน ใช้หลักฐานสำหรับการสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องและเป็นหลักฐานที่ตรวจสอบได้อันแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสและยุติธรรมในการประเมิน ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบที่สถานศึกษาได้กำหนดให้

3. การประเมินเพื่อสรุปผลการเรียน

การประเมินเพื่อสรุปผลการเรียนเป็นการประเมินเพื่อมุ่งตรวจสอบความสำเร็จของผู้เรียนเมื่อผ่านการเรียนรู้ในช่วงเวลาหนึ่ง ประกอบด้วย

3.1 การประเมินหลังเรียน

เป็นการประเมินผู้เรียนในเรื่องที่ได้เรียนจบแล้ว เพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามผลการเรียนที่คาดหวังหรือไม่ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลการประเมินก่อนเรียนแล้วผู้เรียนเกิดพัฒนาการขึ้นมากน้อยเพียงไร และกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนเพียงไร ทำให้สามารถประเมินได้ว่าผู้เรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้เพียงไร และกิจกรรมการเรียนรู้เพียงไร ข้อมูลจากการประเมินภายหลังการเรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากมาย ได้แก่

1. ปรับปรุงแก้ไขซ่อมเสริมผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหรือจุดประสงค์ของการเรียน
2. ปรับปรุงแก้ไขวิธีการเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียน

3.2 การประเมินผลการเรียนปลายปี / ปลายภาค

เป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในการเรียนรายวิชาต่าง ๆ ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายภาค สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 การประเมินผลนี้ นอกจากจะมีจุดประสงค์เพื่อการสรุปตัดสินความสำเร็จของผู้เรียนในการเรียนสาระการเรียนรู้รายปี / รายภาคเป็นสำคัญแล้ว ยังใช้เป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนที่ไม่ผ่านการประเมินผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของรายวิชา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการและมีผลการเรียนตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ด้วย

การประเมินผลการเรียนปลายปี / ปลายภาค สามารถใช้วิธีการและเครื่องมือการประเมินได้อย่างหลากหลาย ให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหาสาระ กิจกรรมและช่วงเวลาในการประเมิน เพื่อให้การประเมินผลการเรียนดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์และสนับสนุนการเรียนการสอน จึงให้นำผลการประเมินผลระหว่างเรียนไปใช้เป็นข้อมูลในการประเมินผลการเรียน

ปลายปี / ปลายภาค โดยใช้สัดส่วนการประเมินผลระหว่างเรียนมากกว่าการประเมินผลปลายภาคเรียนหรือปลายปี

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวถึงการวัดผลและประเมินผลว่า เนื่องจากการวัดผลและประเมินผลมีความจำเป็นและสำคัญยิ่งต่อกระบวนการเรียนการสอน ดังนั้น การวัดผลและประเมินผลที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ คือ

1. การวัดและประเมินผลต้องยึดจุดประสงค์เป็นหลัก
2. การวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนบางด้าน เช่น ด้านจิตพิสัย ด้านทักษะพิสัย ไม่ควรใช้เครื่องมือเพียงชนิดเดียว เช่น ข้อทดสอบ ควรใช้การวัดผลวิธีอื่น ๆ ประกอบด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลเพียงพอ สำหรับการประเมินผลการเรียนรู้
3. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนควรดำเนินการบ่อยครั้ง อาจจะทำนึ่งทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และภายหลังการเรียนรู้
4. เครื่องมือที่ใช้วัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
5. นักเรียนคนใดมีข้อบกพร่องหรือจุดอ่อน ซึ่งทำให้ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ครูควรหาวิธีการแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้น เช่น การซ่อมเสริม เป็นต้น
6. ครูต้องนำผลที่ได้จากการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการสอนของครูให้ดีขึ้น
7. ครูควรเตรียมหรือสร้างเครื่องมือวัดผลและตั้งเกณฑ์ไว้ล่วงหน้า และใช้เครื่องมือวัดผลอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับจุดประสงค์
8. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนบางวิธี ควรใช้ภาษาหรือถ้อยคำ และเวลาให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพและระดับชั้นของนักเรียน เช่น การสัมภาษณ์หรือสอบปากเปล่า การใช้ข้อทดสอบ เป็นต้น

หลักสำคัญในการวัดและประเมินผลที่ควรพิจารณาตามที่กรมวิชาการได้เสนอแนะ มีดังนี้

1. ให้ผลการประเมินแสดงถึงการปรับปรุงการสอนของครู และความสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตร
2. มีลักษณะเป็นกระบวนการเพื่อพัฒนาผู้เรียน
3. ไม่แยกกระบวนการวัดและประเมินผลออกจากกระบวนการเรียนการสอน
4. เน้นการวัดกระบวนการเท่า ๆ กับการวัดผลผลิตของกระบวนการ
5. เป็นการวัดที่สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ความคิด พิจารณา ไตร่ตรอง การใช้เหตุผล และการแก้ปัญหา
6. เน้นคุณลักษณะและความสามารถของผู้เรียนเป็นภาพรวม

7. วัดความสามารถในการนำความรู้ และทักษะไปใช้ในชีวิตจริง
8. ให้ข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนรู้จักตนเอง และเห็นแนวทางที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น
9. เน้นความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูล ตรวจสอบและทบทวนซึ่งกันและกัน

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) แนวความคิดนี้กระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า

กิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนมีหลากหลาย เช่น กิจกรรมในชั้นเรียน กิจกรรมการปฏิบัติ กิจกรรมสำรวจภาคสนาม กิจกรรมการสำรวจตรวจสอบ การทดลอง กิจกรรมศึกษาค้นคว้า กิจกรรมศึกษาปัญหาพิเศษหรือโครงการ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ในการทำกิจกรรมเหล่านี้ต้องคำนึงถึงว่าผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพแตกต่างกัน ผู้เรียนแต่ละคนจึงอาจทำงานชิ้นเดียวกันได้เสร็จในเวลาที่แตกต่างกันและผลงานที่ได้ก็อาจแตกต่างกันด้วย เมื่อผู้เรียนทำกิจกรรมเหล่านี้แล้วก็จะต้องเก็บรวบรวมผลงาน เช่น รายงาน ชิ้นงาน บันทึก และรวมถึงทักษะปฏิบัติต่าง ๆ เจตคติ ความรัก ความซาบซึ้ง กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ทำ และผลงานเหล่านี้ต้องใช้วิธีประเมินที่มีความเหมาะสมและแตกต่างกัน เพื่อช่วยให้สามารถประเมินความรู้ ความสามารถ และความรู้สึกรู้สึกคิดที่แท้จริงของผู้เรียนได้

การวัดและประเมินผลจากสภาพความจริงจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการประเมินหลาย ๆ ด้าน หลากหลายวิธี ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง และต้องประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้ข้อมูลที่มากพอที่จะสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนได้

ลักษณะสำคัญของการวัดและประเมินผลจากสภาพจริง

1. ใช้วิธีการประเมินกระบวนการคิดที่ซับซ้อน ความสามารถในการปฏิบัติงาน ศักยภาพของผู้เรียนในด้านของผู้ผลิตและกระบวนการที่ได้ผลผลิตมากกว่าที่จะประเมินว่าผู้เรียนสามารถจดจำความรู้อะไรได้บ้าง
2. ประเมินความสามารถของผู้เรียน เพื่อวินิจฉัยผู้เรียนในส่วนที่ควรส่งเสริมและส่วนที่ควรจะแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพตามความสามารถ ความสนใจและความต้องการของแต่ละบุคคล
3. เป็นการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมประเมินผลงานทั้งของตนเองและของเพื่อนร่วมห้อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตัวเอง เชื่อมั่นในตนเอง สามารถพัฒนาตนเองได้
4. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนการสอนและการวางแผนการสอนของผู้สอนว่าสามารถตอบสนองความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคลได้หรือไม่
5. ประเมินความสามารถของผู้เรียนในการถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริงได้

6. ประเมินด้านต่าง ๆ ด้วยวิธีที่หลากหลายในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

วิธีการและแหล่งข้อมูลที่ใช้

1. สังเกตการแสดงออกเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม
2. ชิ้นงาน ผลงาน รายงาน และกระบวนการ
3. การสัมภาษณ์
4. บันทึกของผู้เรียน
5. การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้เรียนและครู
6. การวัดและประเมินผลภาคปฏิบัติ (Practical assessment)
7. การวัดและประเมินผลด้านความสามารถ (Performance assessment)
8. แฟ้มผลงาน (Portfolio)
9. การประเมินตนเอง
10. การประเมินโดยกลุ่มเพื่อน
11. การประเมินกลุ่ม

สรุปได้ว่าการวัดและประเมินผลจากสภาพความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนเป็นวิธีการที่สะท้อนให้เห็นพัฒนาการของผู้เรียนอย่างชัดเจน รวมทั้งได้เห็นความสามารถที่หลากหลายทั้งในด้านการได้ลงมือปฏิบัติจริง การตัดสินใจในการปฏิบัติกิจกรรม การฝึกแก้ปัญหาด้วยตนเอง สิ่งเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียน รู้จักการดำเนินชีวิต มีความมั่นใจ ว่าตนเองสามารถพัฒนาตนเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้ในมาตรา 24 (5) ว่า ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ ทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกับสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และมาตรา 30 ได้ระบุว่า ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (กรมวิชาการ , 2545)

จากภาพรวมของสาระบัญญัติที่กล่าวถึงนี้ แสดงให้เห็นว่ารัฐได้ให้ความสำคัญในการวิจัยทางการศึกษา มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถใช้การวิจัย เพื่อพัฒนาให้เข้ากับกระบวนการเรียนรู้อย่างอัตโนมัติ

ปัจจุบันงานของครูนอกจากงานสอนตามปกติแล้ว ครูยังจะต้องพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นต้องนำการวิจัยมาใช้และทำการวิจัยควบคู่ไปกับการสอนด้วย การดำเนินการสอนของครูตามปกตินั้นจะมีการตรวจสอบว่าผู้เรียนได้เรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งอาจมีคำถามเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ต้องการคำตอบเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หรือครูอาจจะประสบอุปสรรค หรือมีปัญหาในการสอนที่ต้องแก้ไข หรืออาจต้องการสร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือขยายฐานความรู้เดิมให้กว้างขวางยิ่งขึ้นซึ่งจำเป็นต้องนำกระบวนการที่มีวิธีการและหลักเกณฑ์เป็นที่เชื่อถือได้มาใช้ นั่นคือการวิจัยในชั้นเรียนนั่นเอง (กมลพร บัณฑิตยานนท์ , 2544)

ความหมายของคำว่า การวิจัยเพื่อการเรียนรู้ คืออะไร (กรมวิชาการ , 2545)

กล่าวว่า การวิจัยเพื่อการเรียนรู้ มีความหมายที่สำคัญ คือ

1. บูรณาการการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
2. การวิจัยเพื่อมุ่งแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นครั้ง ๆ ไป ผลการวิจัยใช้ได้เฉพาะกลุ่มที่ทำการศึกษา เป็นการวิจัยปัญหาของเด็กในชั้นเรียนของตนเองเฉพาะชั้น
3. การทดลองความรู้หรือวิธีการใหม่ ๆ รวมทั้งประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ และการดัดแปลงอุปกรณ์ประเภทอื่นมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ของการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตนเอง โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

กรมวิชาการ (2545) กล่าวถึงความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ดังนี้

1. เป็นการพัฒนาหลักสูตร
2. ปรับปรุงการปฏิบัติงาน
3. ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน
4. พัฒนาวิชาชีพครู
5. แสดงความก้าวหน้าจากผลงานการปฏิบัติ

จากความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ดังกล่าวจะเห็นว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้มีประโยชน์โดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และยังเป็นประโยชน์ต่อตัวครู ต่อโรงเรียน และวงการศึกษา ดังจะกล่าวต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2544)

ประโยชน์ของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

1. ประโยชน์ต่อผู้เรียน

นักเรียนในชั้นเรียนมีความรู้ความสามารถพื้นฐานแตกต่างกัน หากครูยังใช้รูปแบบการสอนแบบเดียวแล้วจะทำให้เด็กที่มีความสามารถในการรับรู้เร็วกว่ากลุ่มเพื่อน หรือกลุ่มที่มี

การรับรู้ซ้ำ มีปัญหาในการเรียนรู้ได้ ครูจึงต้องหาวิธีการแก้ไขโดยการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาอย่างมีหลักการ แล้วคิดหาทางแก้ปัญหา จนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักเรียนให้ดีขึ้น นักเรียนเกิดการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน จนในที่สุดมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

2. ประโยชน์ต่อครู

ครูมีการวางแผนการทำงานอย่างมีระบบคือการวางแผนทำงานประจำ ได้แก่ การวางแผนการสอน เลือกวิธีสอนที่เหมาะสม ประเมินผลการทำงานเป็นระยะ โดยมีเป้าหมายชัดเจนจะทำอะไรกับใคร เมื่อไร ด้วยเหตุผลอะไร และจะทำให้ทราบผลการกระทำว่าบรรลุเป้าหมายเพียงใดอย่างไร โดยการท้าวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ช่วยให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อหาทางแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมในการคิดแก้ปัญหา บางครั้งนวัตกรรมและวิธีการที่ใช้ในตอนแรกอาจมีข้อบกพร่อง แต่เมื่อได้มีการปรับปรุงอยู่เสมอ ก็สามารถพัฒนาเป็นผลงานที่มีประโยชน์เป็นที่ยอมรับได้

3. ประโยชน์ต่อโรงเรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มครูมีมากขึ้น ทั้งในรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในหมวดวิชา และระหว่างหมวดวิชา ตั้งแต่การร่วมคิดแก้ปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุ การเขียนรายงาน เพราะครูในโรงเรียนมีความถนัด หรือชำนาญต่าง ๆ กัน ถ้าได้ระดมสรรพกำลังจากความถนัดของแต่ละคน ก็จะทำให้งานวิจัยมีคุณภาพยิ่งขึ้น

4. ประโยชน์ต่อวงการศึกษ

ผลงานวิจัยในชั้นเรียนที่ดี นอกจากจะได้รับการเผยแพร่โดยทั่วไปแล้ว ผลงานวิจัยในประเด็นปัญหาที่เหมือนหรือใกล้เคียงกัน หากนำมาสังเคราะห์จะได้เป็นองค์ความรู้ใหม่และจะเป็นการกระตุ้นให้มีการพัฒนาผลงานทางวิชาการ อย่างไม่หยุดยั้งเกิดเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของวงการวิชาชีพครู เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการทำงานที่ต่อเนื่อง

กรมวิชาการ (2545) ได้เสนอรูปแบบการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ดังนี้

การใช้การวิจัยในกระบวนการเรียนรู้ เป็นการบูรณาการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยการหาความรู้หรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสภาพการณ์ของการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหา/พัฒนาที่เกิดจากการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตนเอง มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนต้องทราบความต้องการการเรียนรู้ของตนเอง มีการลำดับความสำคัญก่อนหลังตามความจำเป็นและความสำคัญให้ได้เป็นลำดับแรก และกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ได้

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการเรียนรู้ ขั้นตอนนี้ผู้เรียนต้องรู้จักการวางแผนการเรียนรู้ของตนเองว่า มีเป้าหมายเรื่องใด มีเวลามากน้อยเพียงใด มีแหล่งเรียนรู้ที่ไหนบ้าง มีวิธีเรียนใดบ้าง ต้องใช้สื่อใดบ้าง และเมื่อมีปัญหาก็จะสามารถปรึกษาใคร เมื่อได้รับความรู้จะใช้ความรู้นั้นได้อย่างไร ตลอดจนวางแผนไปถึงการนำความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนางานอย่างไร

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนการปฏิบัติในการแสวงหาความรู้ตามที่ได้วางแผนไว้ ซึ่งอาจใช้วิธีการต่าง ๆ ในการเรียนรู้ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกข้อความ การสรุปความ ฯลฯ จากการใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ศูนย์วิทยากร สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคล และสื่อเทคโนโลยี เป็นต้น เมื่อได้รับความรู้แล้วควรมีการตรวจสอบความรู้ที่ได้เพื่อยืนยันความถูกต้อง และตัดสินใจเลือกความรู้ไปใช้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปความรู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนสรุปความรู้และนำเสนอความรู้ที่ได้ จากการค้นคว้าในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม เช่น รูปภาพ แผนภาพ แผนภูมิ ฯลฯ และอาจใช้เครื่องมือช่วยในการนำเสนอ

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลเพื่อปรับปรุงและนำไปใช้ในการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนประเมินกระบวนการเรียนรู้ของตนเองในระหว่างการเรียนรู้ทุกขั้นตอนเพื่อนำไปสู่การปรับปรุง รวมถึงการนำความรู้ไปใช้พัฒนางานต่อไป

การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เป็นการวิจัยเพื่อมุ่งแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นครั้ง ๆ ไป เป็นการวิจัยแก้ปัญหาของเด็กในชั้นเรียนของตนเองเฉพาะชั้น ซึ่งมีทั้งปัญหาหรือต้องการพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ หรือปัญหาหรือการพัฒนาด้านความประพฤติ พฤติกรรม หรือบุคลิกภาพที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ครูผู้สอนจำเป็นต้องหาความรู้ หรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ประยุกต์กับสถานการณ์ของการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของตนเองและการแก้ปัญหา การพัฒนาดังกล่าวต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล ซึ่งต้องอาศัยวิธีการทางการวิจัย โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

1. การกำหนดปัญหาความจำเป็นความต้องการในการพัฒนา โดยการศึกษาสภาพปัญหาทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ หรือความประพฤติ พฤติกรรม หรือบุคลิกภาพของผู้เรียน เพื่อหาลักษณะของปัญหา หรือจุดที่ต้องพัฒนา สาเหตุของปัญหาที่แท้จริงและนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผนและออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ (นวัตกรรมการศึกษา) หรือกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนที่ครูผู้สอนต้องการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหา / พัฒนาเป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนต้องสร้างหรือปรับปรุง / พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ (นวัตกรรมการศึกษา)

บนพื้นฐานของแนวคิด / ทฤษฎี เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่ากลุ่มผู้เรียนที่ครูผู้สอนต้องการพัฒนา ได้รับการพัฒนาการเรียนรู้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการของศาสตร์ในสาขาที่เกี่ยวข้องแล้ว

3. การจัดกิจกรรมแก้ปัญหา / พัฒนา เป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนนำกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ (นวัตกรรมการศึกษา) ที่ผ่านการปรับ / พัฒนาเรียบร้อยแล้วนำไปสู่การปฏิบัติการจัดกิจกรรมการแก้ปัญหา / พัฒนาการเรียนรู้ในกลุ่มผู้เรียนที่ต้องการพัฒนา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีคุณลักษณะตามเป้าหมายที่หลักสูตรต้องการ

4. การวัดผล / ประเมินผล เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีผลการเรียนรู้และพฤติกรรม หรือคุณลักษณะตามหลักสูตรที่คาดหวังหรือไม่ ครูผู้สอนจะเป็นผู้วัดผล / ประเมินผลการเรียนรู้ และเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ วิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งสรุปผลการแก้ปัญหา / พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีการและแบบวัดต่าง ๆ อาทิ แบบทดสอบ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม รวมทั้งการจดบันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นต้น ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมแก้ปัญหา/พัฒนาการเรียนรู้เฉพาะรายกรณีนั้น ๆ เป็นสำคัญ

5. การรายงานผลการวิจัยในชั้นเรียน ครูผู้สอนต้องเขียนขึ้นเมื่อครูผู้สอนเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูผู้สอนต้องเขียนสรุปผลการวิจัย หากพบว่าผู้เรียนไม่เกิดการเรียนรู้และหรือมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ครูผู้สอนจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือทันทีหรืออาจต้องใช้การวิจัยในชั้นเรียน ช่วยในการแก้ปัญหา / พัฒนาการเรียนรู้กลุ่มผู้เรียนดังกล่าวซ้ำอีกครั้งหรือหลาย ๆ ครั้ง จนกว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามเจตนารมณ์อย่างแท้จริง

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการแก้ปัญหา / พัฒนาที่ควบคู่กับการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้กระบวนการวิจัยในการดำเนินงานบริหาร โรงเรียน ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการเพื่อกำหนดทิศทาง / วิสัยทัศน์ การจัดทำแผนโรงเรียน การดูแลปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผน การนิเทศ / ติดตาม / ประเมินผลการดำเนินงาน และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ในกรณีที่ผู้บริหารมีการประเมินผลการดำเนินงานแล้วพบปัญหารุนแรง หรือพบสิ่งที่ควรได้รับการพัฒนาที่สำคัญ ผู้บริหารต้องทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานดังกล่าว เมื่อไม่มีปัญหาแล้วจึงจัดทำรายงานผลการดำเนินงานสถานศึกษาให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทราบหรือเป็นข้อมูลในการพัฒนางานต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการวิจัยกับกระบวนการเรียนรู้ว่า

กระบวนการเรียนรู้มีหลายวิธี ซึ่งทุกวิธีมิได้อยู่โดดเดี่ยว แต่มีความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์กัน ดังเช่นการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และสัมพันธ์กับวิธีการเรียนรู้อื่น ๆ ได้แก่

- การวิจัยสอดคล้องกับการเผชิญสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นได้ในทุกที่และทุกเมื่อ トラบใดที่มีผู้คนเห็นปัญหา และต้องแก้ปัญหาให้บรรลุผลสำเร็จ

- ผู้เรียนเลือกที่จะเรียนรู้และทำวิจัยตามความสนใจของตนเองได้
- การวิจัยมีกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการฝึกกระบวนการคิด และการจัดการ
- การหาเหตุผลในการตอบปัญหาสอดคล้องกับการเรียนรู้ที่ต้องผสมผสานความรู้

ด้านต่าง ๆ อย่างเป็นสหวิทยาการ

ผู้เรียนวิจัยในเรื่องอะไร ผู้เรียนสามารถวิจัยในเรื่องที่ต้องการค้นคว้าความรู้ใหม่ หรือ ต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจจัดกลุ่มเนื้อหาสาระสำคัญได้ 5 กลุ่มตามแนวทบัญญัติ มาตรา 23 คือ

- ความรู้เรื่องตนเอง ความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม เช่น ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก
- ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม
- ความรู้ด้านคณิตศาสตร์และภาษา
- ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ

ผู้เรียนทำวิจัยอย่างไร ผู้เรียนจัดทำกรวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

- สังเกตปรากฏการณ์จริง เห็นปัญหา เลือกปัญหา
- ผู้เรียนตั้งปัญหาวิจัย หรือ สมมุติฐาน
- วิเคราะห์ปัญหา
- กำหนดแนวทางที่จะทำการศึกษา เพื่อหาคำตอบของปัญหา รวมทั้งจัดทำ เครื่องมือเก็บข้อมูล
- เก็บรวบรวมข้อมูลและบันทึกข้อมูลตามที่กำหนด
- วิเคราะห์ข้อมูล แปลผล
- จัดทำรายงานผลการวิจัยและสรุปแบบเรียน

ครูสนับสนุนอย่างไร การสนับสนุนให้ผู้เรียนวิจัยในการแสวงหาความรู้ใหม่ของตนเอง นั้น ครูจะแสดงบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยเริ่มจากครูและคณะครู จะตั้งวัตถุประสงค์ของการเรียนที่เน้นการสร้างระบบความคิดของผู้เรียน เน้นการสร้างนิสัยเป็นคนช่างสงสัยใฝ่รู้ อย่างมีระบบ คณะครูมีการวางแผนการสอนร่วมกัน โดยคำนึงถึงหลักการใหญ่ที่ว่า ในระหว่าง ผู้เรียนทำงานวิจัย ครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาหารือ และครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกเท่านั้น กิจกรรมที่ ครูควรดำเนินการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุน ได้แก่

1. ครูเตรียมให้การเรียนในช่วงโมงเรียนเป็นการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียน
2. กรณีที่ต้องออกภาคสนามในชุมชน ครูเตรียมการประชุมระหว่างผู้เรียนกับชุมชน
3. ปรับการวัดและประเมินผล เน้นการสังเกตพฤติกรรม ทักษะคิดของผู้เรียน และวัดผลที่กระบวนการมากกว่าเนื้อหาวิชา
4. ครูเตรียมทักษะของผู้เรียนให้เป็นผู้ช่างสังเกต มีความสามารถวิเคราะห์ กล้าแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม
5. ประสานกับหน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง
6. เตรียมสื่อและอุปกรณ์ที่จำเป็น

ผู้สอนวิจัยเรื่องอะไร ครูทำวิจัยในเรื่องใดบ้าง เพื่อพิจารณาเป้าหมายสุดท้ายของการปฏิรูปการเรียนรู้คือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนั้นทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจะเป็นสาระที่ควรทำการวิจัยได้ทั้งสิ้น โดยมีหลักการสำคัญว่าจัดทำวิจัยเพื่อแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในขณะที่การเรียนการสอนดำเนินการอยู่และจัดทำได้โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลา พอจะสรุปสาระที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ดังนี้

- ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน
- นวัตกรรมการสอน
- หลักสูตร หลักสูตรท้องถิ่น
- สื่อการเรียนการสอน
- การวัดและประเมินผล
- ศูนย์การเรียนรู้ / แหล่งเรียนรู้

กล่าวโดยสรุป การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นกิจกรรมที่จำเป็นอย่างยิ่งสามารถนำไปปฏิบัติกับทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยเฉพาะครูผู้สอนที่สังคมให้ความสำคัญในฐานะมีบทบาทโดยตรงต่อการวางอนาคตของผู้เรียน เพราะการวิจัยจะเป็นแนวทางในการสร้างสังคมการศึกษาและเน้นรูปแบบการพัฒนาการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขหรือพัฒนาการเรียนรู้ให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานและเป้าหมายที่สังคมกำหนดไว้

การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จากหมวด 9 มาตรา 64 ระบุว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อ

สิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต ในมาตรา 65 ให้พัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยี เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิตใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ รวมทั้งในมาตรา 66 ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนว่า มีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ปัจจุบันแม้จะมีเทคโนโลยีต่าง ๆ พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว แต่สื่อต่าง ๆ กลับมีบทบาทในการส่งเสริมความรู้ที่น้อยมาก และไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ (สุรศักดิ์ ปาเฮ , 2545)

ฉะนั้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องมีการจัดปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สามารถใช้วิธีการเรียนรู้ และเรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ในปัจจุบันสื่อการเรียนรู้มีอิทธิพลสูงในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย จึงเป็นเรื่องที่ครูผู้สอนจะต้องให้ความสนใจ เพื่อสร้างและใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยควรทำความเข้าใจในบทบาทของสื่อการเรียนรู้ที่เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ของนักเรียน

สื่อการเรียนการสอนหมายถึง วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในหลักสูตร การใช้สื่อการเรียนการสอนนับว่าเป็นการบริหารงานวิชาการอีกด้านหนึ่ง ซึ่งสัมพันธ์กับการเรียนการสอนอย่างใกล้ชิด (กรมวิชาการ, 2528)

ประเภทของสื่อการเรียนรู้

กรมวิชาการ (ม.ป.ป) กล่าวว่า สื่อการเรียนรู้ได้แก่ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวและก่อให้เกิดการเรียนรู้ อาจเป็นคน สัตว์ สิ่งของ เหตุการณ์ สถานที่ ขึ้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนการสอน จำแนกออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ คือ

สื่อวัสดุ

ได้แก่ แผ่นภาพ แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ กราฟ หุ่นจำลอง ของจริงที่อยู่ในห้องเรียน ซอด้ก สี ฯลฯ

สื่อประเภทอุปกรณ์ หรือสื่อโสตทัศนวัสดุ

ได้แก่ สื่อประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น กล้องถ่ายรูป เครื่องฉายภาพโปรเจกไทด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นแถบบันทึกเสียง เครื่องขยายเสียง เครื่องฉายสไลด์ เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ทดลองวิทยาศาสตร์ เครื่องมือวิชาชีพต่าง ๆ เช่น เครื่องพิมพ์ดีด จักรเย็บผ้า เป็นต้น

สื่อเทคโนโลยี

ได้แก่ สื่อการเรียนรู้ที่มีการผลิตขึ้นเพื่อใช้ควบคู่กับเครื่องมือโสตทัศนวัสดุ หรือเครื่องมือ เป็นเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น แผ่นใส ภาพยนตร์ แถบบันทึกเสียง แถบวิดีโอ สไลด์ สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน รวมทั้งการนำกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมา ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน และ ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนนอกห้องเรียน

สื่อสิ่งพิมพ์

ได้แก่ เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งแสดงออกได้โดยใช้ตัวหนังสือที่พิมพ์เป็นตัวเขียนหรือ ตัวพิมพ์ ภาพเป็นสื่อแสดงความหมาย เช่น นิตยสาร วารสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ สื่อมวลชน ต่าง ๆ หนังสือตำราต่าง ๆ วิทยานิพนธ์ แบบเรียน แบบฝึกหัด ใบความรู้ รายงาน บันทึก จดหมาย จดหมายเหตุ เป็นต้น

สื่ออื่น ๆ

1. สื่อบุคคล หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดสาระ การเรียนรู้ อาจเป็นบุคลากรในโรงเรียน นักการภารโรง หรือเป็นบุคคลภายนอกโรงเรียน เช่น บุคลากรในท้องถิ่น
2. สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่เป็นธรรมชาติรอบตัวผู้เรียน เช่น พืช ผัก ผลไม้ สัตว์ต่าง ๆ ถ้ำถ้ำ หลงบึง สภาพดินฟ้าอากาศ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งวิทยบริการ ศูนย์การเรียนรู้ แหล่งทรัพยากรในชุมชน เช่น ศูนย์สื่อหรือศูนย์เทคโนโลยีของหน่วยงานรัฐ หรือ เอกชนในชุมชน เช่น การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นต้น
3. สื่อกิจกรรมและกระบวนการ หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับการออกแบบและ จัดอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง การแสดงละคร การอภิปราย โต้เถียง การจัดนิทรรศการ การทำโครงการ เกม เพลง การปฏิบัติตามใบงาน รวมทั้งการศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

ประโยชน์และความสำคัญของสื่อการเรียนรู้ (เอกสารวิชาการ 1/2545)

1. ช่วยในการถ่ายทอดความคิดระหว่างครูและผู้เรียน
2. ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น
3. ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างรวดเร็ว
4. ประหยัดเวลา
5. ช่วยให้คุณภาพการเรียนรู้ดีขึ้นเพราะผู้เรียนเกิดความเข้าใจเป็นรูปธรรมชัดเจน

6. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้มาก ในเวลาที่กำหนด
7. ช่วยส่งเสริมความคิด การแก้ปัญหาในกระบวนการเรียนรู้และค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
8. ช่วยเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและความใคร่รู้
9. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
10. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสนใจ และความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกัน เกิดการเรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน
11. เชื่อมโยงโลกที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียนให้เข้ามาสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน
12. ย่อขนาดของสิ่งของที่ไม่สามารถนำเข้ามาในห้องเรียนให้เข้ามาได้

การดำเนินการนำสื่อการเรียนรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

(กระทรวงศึกษาธิการ , 2544)

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ป็นสื่อการเรียนรู้
 2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
 3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนและสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน
 4. ศึกษาวิธีการเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม หลากหลาย และสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
 5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเอง และที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์ และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่นั้นอย่างสม่ำเสมอ
 6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา และในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้
- วิธีการจัดทำและเลือกสื่อ่นั้น ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) ได้เสนอข้อคิดเกี่ยวกับการจัดทำหรือผลิตสื่อไว้ดังนี้
1. ครู – อาจารย์ผลิตสื่อขึ้นใช้เอง
 2. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ
 3. ขอรับบริจาคจากองค์กร มูลนิธิ หรือ ชุมชน
 4. การขอยืมจากหน่วยงานอื่น
 5. การเตรียมงบประมาณไว้เพื่อการจัดซื้อ

หลักในการเลือกสื่อการเรียนรู้

หลักในการเลือกสื่อการเรียนรู้เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะไม่ว่าสื่อไหนจะดีเพียงใดหากนำมาใช้ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น เวลา โอกาส สถานที่ วัยของผู้เรียน และเนื้อหาวิชา ฯลฯ สื่อการเรียนนั้นจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างใดเลย ดังที่ สมพร มั่นตะสูตร (2526) ได้เสนอวิธีการเลือกใช้สื่อการสอน ดังนี้

1. ต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
2. ต้องเหมาะสมกับอายุ และระดับสติปัญญาของนักเรียน
3. ต้องเป็นสิ่งที่นักเรียนสนใจ
4. มีขนาดเหมาะสม ชัดเจน สีสวย สามารถสร้างความสนใจของนักเรียนได้
5. ต้องมีส่วนส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อเนื้อหาที่สอน
6. ต้องสามารถทำความเข้าใจได้เร็ว ประหยัดเวลา
7. หาง่าย ทำง่าย ราคาถูก
8. เสริมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545) ได้เสนอหลักการเลือกสื่อการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

1. สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่จะสอน
2. เหมาะสมกับผู้เรียน (พัฒนาการด้านต่าง ๆ ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล)
3. มีความเป็นไปได้ และค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม
4. สะดวกและสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545) กล่าวถึงการเตรียมการใช้สื่อไว้ดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาในสื่อการเรียนรู้
2. ทดลองใช้สื่อการเรียนรู้บางประเภทที่มีความยุ่งยากในการใช้ ทดสอบประสิทธิภาพของสื่อ
3. จัดเตรียม ตรวจสอบอุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ
4. เตรียมสถานที่ ให้อยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมกับการใช้สื่อประเภทนั้น ๆ
5. ชี้แจงให้ผู้เรียนรู้วัตถุประสงค์ การเรียนรู้ของการใช้สื่อนั้น ๆ
6. ใช้สื่อการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดไว้
7. นำข้อมูลที่ได้จากการใช้สื่อมาวิเคราะห์เพื่อเลือกใช้หรือพัฒนาให้เหมาะสมต่อไป

สุทิน เนียมพลัน (2526) กล่าวว่า การใช้สื่อการเรียนการสอนให้บังเกิดผลดีได้นั้นครูจะต้องเตรียมนักเรียนและสื่อการสอนให้พร้อม ซึ่งครูควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาเรื่องราวและทดลองวิธีใช้แต่ละอย่างก่อนที่จะนำไปใช้สอนในชั้นเรียนครูต้องทราบถึงความมุ่งหมายในการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา
2. สำรวจอุปกรณ์แต่ละชิ้นว่าอยู่ในสภาพที่จะนำมาใช้สอนได้ทันทีหรือไม่ ถ้าพบว่ามีข้อบกพร่องต้องรีบแก้ไขก่อนนำมาใช้ทุกครั้ง
3. ให้นักเรียนไปอ่านเรื่องที่ครูจะสอนในชั่วโมงต่อไปมาล่วงหน้า เมื่อนักเรียนได้เห็นสื่อการสอนที่นำมาใช้ประกอบการสอนเรื่องที่ตนอ่านมาแล้ว สามารถเชื่อมโยงเรื่องที่เป็นนามธรรมได้อย่างถูกต้อง เป็นการช่วยให้เกิดความเข้าใจในบทเรียนดีขึ้น
4. ครูต้องเตรียมบทเรียนร่วมกับนักเรียนในบางโอกาส เพราะฉะนั้นครูจะต้องมอบหมายให้นักเรียนทำ เช่น กำหนดหัวข้อให้นักเรียนอภิปราย

กระบวนการผลิตสื่อ (วัฒนาพร ระวังทุกข์, 2545)

1. กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปของการผลิตสื่อ
2. ศึกษาและกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน
3. กำหนดและวิเคราะห์เนื้อหาสาระ
4. กำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะ
5. กำหนดวิธีการและแนวทางการเสนอเนื้อหา
6. กำหนดรูปแบบและวิธีประเมินผล
7. กำหนดแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนการจัดทำสื่อการเรียนรู้
8. ขกร่างและจัดทำสื่อการเรียนรู้ตามรูปแบบ และวิธีการที่กำหนดไว้
9. ทดสอบคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้น
10. ปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ตามข้อมูลที่ได้ศึกษาไว้
11. นำสื่อที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปใช้

บทบาทของครูกับสื่อการเรียนรู้

1. รู้จักการสร้างสื่อตามความสามารถของตนเอง
2. ร่วมมือกับผู้สอนที่มีความสามารถในการสร้างสื่อ
3. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ
4. เลือกใช้สื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและท้องถิ่น
5. ศึกษาและทำความเข้าใจสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัว
6. เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ ในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้และสามารถชี้แนะผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง

7. ศึกษาทำความเข้าใจ วิธีการเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเหมาะสม หลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

8. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

9. ศึกษาและทำความเข้าใจวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเองหรือเลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่นั้นอย่างสม่ำเสมอ

10. จัดระบบสารสนเทศให้ผู้เรียนศึกษา ทดลองสัมผัส
11. สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ
12. พิจารณากว่าเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นเครื่องช่วยสอน ไม่ได้ใช้แทนการสอน หรือแทนครู
13. ครูควรเลือกใช้สื่อต่าง ๆ ที่หลากหลาย ไม่ควรยึดเพียงสื่อใดสื่อหนึ่งเพียงอย่างเดียว
14. เลือกใช้สื่อต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า ให้น่าสนใจ ชวนติดตาม เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง
15. ออกแบบการใช้สื่อ กำหนดกิจกรรมเพื่อการใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

ความหมายของแหล่งการเรียนรู้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้คำจำกัดความของ แหล่ง ว่าหมายถึง ถิ่น ที่อยู่บริเวณศูนย์รวม บ่อเกิด (ราชบัณฑิตยสถาน , 2539)

นักการศึกษาได้เรียกแหล่งการเรียนรู้ไว้ต่าง ๆ เช่น แหล่งทรัพยากร แหล่งความรู้ แหล่งวิชาการ แหล่งเรียนรู้

บุญเลิศ มาแสง (2532) ได้ให้ความหมายของแหล่งความรู้ หรือแหล่งวิชาการ ว่าเป็นแหล่งรวมของกิจกรรมที่กระตุ้นเตือนให้เกิดความสำนึก และตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาความรู้ตลอดเวลา แหล่งความรู้จะอยู่ที่ไหน มีรูปร่างหน้าตาอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความจำเป็นในแต่ละท้องถิ่น

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541) ได้อธิบายว่า แหล่งทรัพยากร เป็นเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่ง อาจเป็นสถานที่สาธารณะ เช่น สำนักงานศึกษาธิการ สมาคมวิชาชีพต่าง ๆ สำนักพิมพ์เอกชนต่าง ๆ หรือบริษัทธุรกิจต่าง ๆ

เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนเสรษฐ (2544) ได้ให้ความหมายว่า แหล่งเรียนรู้ คือ ถิ่น ที่อยู่บริเวณบ่อเกิด แหล่งที่ หรือศูนย์รวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญซึ่งตามความหมายนี้ แหล่งเรียนรู้จึงอาจเป็นได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นได้ทั้งบุคคล สิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต

กรมวิชาการ (2545) ได้ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ว่า แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความจำกัดความของ แหล่งการเรียนรู้ว่า หมายถึง สถานที่ที่เป็นแหล่งข้อมูล และก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน

สรุปได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ที่มีความหมายกว้างขวาง แต่การให้คำจำกัดความ และคำเรียกที่แตกต่างกันไปนั้นขึ้นอยู่กับจุดเน้นความสนใจว่าจะศึกษาในแง่มุมใด

จากพระราชบัญญัติดังกล่าวในมาตรา 25 ระบุไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

อรทัย มูลคำ (2544) ได้กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สามารถจำแนกแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นตามคุณลักษณะทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือ

แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคลากร

ประกอบด้วยบุคลากรทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษาซึ่งมีความเชี่ยวชาญหลากหลายสาขาอาชีพ บางท่านอาจเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในแต่ละสาขาอาชีพ บางท่านเป็นปราชญ์ชาวบ้านรู้ถึงหลักการเหตุผลของวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาในท้องถิ่น บางท่านเป็นอดีตข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน บางท่านเป็นผู้นำทางศาสนาในท้องถิ่น แต่

ยิ่งน่าสนใจไปกว่านั้นที่เรามองข้ามไปคือบุคลากรในสถานศึกษานั้นเอง ที่มีทั้งความชำนาญ ความรู้หรืออาชีพเสริมรายได้ที่ทำอยู่เป็นประจำ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักการภารโรง ตลอดจน นักเรียนรุ่นพี่ หรือนักเรียนชั้นที่โตกว่า หรือแม้กระทั่งนักเรียน โรงเรียนมัธยมใกล้ ๆ กัน บุคลากรดังกล่าวมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง อยู่ที่ทางสถานศึกษาจะเชื่อเชิญท่านเหล่านั้นมาเป็นวิทยากรก็ อาจจะทำได้ตามความสะดวกของทั้งสองฝ่าย

แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่

แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่นี้มีความหมายรวมถึงตัวอาคารสถานที่ ตำรา เอกสาร หนังสือ ตลอดจนโสตทัศนอุปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในสถานที่นั้น ๆ ด้วย แหล่งเรียนรู้ ดังกล่าวมีอยู่แล้วทั้งในและนอกสถานศึกษา เป็นได้ทั้งสถานที่สำหรับการค้นคว้าหาเอกสาร อ่าน เพิ่มเติม สถานประกอบการอาชีพที่ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละงานอาชีพของท้องถิ่น สถานที่ ที่เป็นแหล่งเชื่อมโยงโทรคมนาคมที่เป็นต้นเหตุแห่งมลภาวะต่าง ๆ ก่อผลกระทบต่อสุขภาพพลานามัยของ บุคคลในชุมชน เช่น บึงน้ำเน่าเสีย ที่ทิ้งขยะประจำหมู่บ้าน ชุมชนแออัด แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้ว ตามธรรมชาติควรอนุรักษ์ไว้ในท้องถิ่น

กรมวิชาการ (2545) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ว่า ประกอบด้วย

1. ตัวแหล่งเรียนรู้ อาจเป็นสถานที่หรือบุคคล ผู้รู้ในชุมชน
2. กิจกรรมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน หรือระหว่างคนกับสื่อก็ได้ เช่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อาจจะเป็นทางการหรือไม่ เป็นทางการหรือรับฟังรับชมจากสื่อที่มีอยู่
3. วัสดุ อุปกรณ์ ที่อาจจะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น เครื่องสีข้าว เครื่องฝัดข้าว ระบบน้ำแบบประหยัด อุปกรณ์โถนา เครื่องมือจับปลา เครื่องทอผ้า เป็นต้น
4. ผู้เรียนตามอัธยาศัย ซึ่งจะเป็นผู้ทำให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้น
5. การบริหารจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อม บรรยากาศของการเรียนรู้

จากการศึกษาประมวลแนวคิดในการจำแนกแหล่งการเรียนรู้ดังกล่าว พบว่า ไม่อาจ แบ่งแยกได้อย่างเด็ดขาดชัดเจน เพราะมีการซ้ำซ้อนในการจำแนกอยู่ ทั้งนี้เพราะแหล่งเรียนรู้มี ลักษณะผสมผสาน ซึ่งแต่ละแห่งที่อยู่ล้อมรอบตัวเราแทบทุกอย่างที่เราสัมผัสในชีวิตประจำวัน สามารถจัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น

ประโยชน์และคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ต่อการเรียนการสอน

แหล่งเรียนรู้ นับเป็นห้องเรียนสำหรับการเรียนรู้อันกว้างใหญ่ของมนุษย์ในทุก ๆ ด้านทุก สิ่งทุกอย่างตั้งแต่ พืช สัตว์ หนองน้ำ บึง ลำคลอง ภูเขา ป่าไม้ รวมถึงสถานที่ที่มนุษย์ได้สร้าง

ขึ้น หรือแม้แต่ตัวมนุษย์เองนั้นก็สามารทำหน้าทีที่เป็นเสมือนบรมครูผู้ยิ่งใหญ่ที่คอยให้ความรู้บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้คนที่ผ่านไปมาได้เรียนรู้อย่างไม่วันสิ้นสุด (ดี สูงสว่าง , 2546)

ประเวศ วะสี (2543) กล่าวว่า ในชุมชนมีผู้มีความรู้ด้านต่าง ๆ มากมาย มากกว่าครูที่สอนท่องหนังสือมากนัก ถ้าเปิดโรงเรียนสู่ชุมชนให้ทั้งครู และนักเรียนได้เรียนรู้จากครูในชุมชนจะมีครูมากมายหลากหลายเป็นครูที่รู้จริง ทำจริง จะทำให้การเรียนรู้เข้าไปเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง การเรียนรู้จะสนุกไม่น่าเบื่อหน่ายที่สำคัญจะเป็นการปรับระบบคุณค่า เดิมการศึกษาของเราสอนให้ดูถูกคนที่มีความรู้ เหล่านี้ แต่เมื่อผู้รู้ในชุมชนเหล่านี้กลายเป็นครูก็จะเป็นการยกระดับคุณค่าศักดิ์ศรี และความภูมิใจของชุมชนอย่างแรงเป็นการถักทอทางสังคม พนิจดา วีระชาติ (2542) ได้กล่าวถึงคุณค่าจากการใช้ทรัพยากรชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้จากของจริง สภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ทำให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพที่แท้จริง คิดพิจารณาหาเหตุผลตัดสินใจจากสภาพที่เป็นจริง ทำให้ผู้เรียนตระหนักและสนใจสิ่งแวดล้อมของตนยิ่งขึ้น
2. ทำให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจชุมชนของตน มีความรัก ความภาคภูมิใจในชุมชนของตน มีความต้องการ และให้ความร่วมมือที่จะทำให้ชุมชนของตนมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
3. ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและเข้าใจสิ่งแวดล้อมของตน รู้จักปรับตนให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมยิ่งขึ้น และในเวลาเดียวกันทำให้ผู้เรียนรู้จักปรับปรุงส่งเสริมสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมมีคุณค่าต่อไปอีกด้วย
4. ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพชีวิตที่เป็นจริง เข้าใจอดีต ปัจจุบัน และอนาคตได้จากการศึกษาชีวิต และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในชุมชนของตน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะมีค่ายิ่งต่อการปรับปรุงตนเอง ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของตนให้มีค่าและเหมาะสมในการดำรงชีวิตที่ดี
5. ทำให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนและสิ่งแวดล้อมอย่างใกล้ชิด ทำให้เป็นผลดีต่อการดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนและสิ่งแวดล้อมนั้น
6. ทำให้ผู้เรียนมองเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ และการศึกษายิ่งขึ้น เนื่องจากการเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นจริง ชีวิตจริง ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจและนำสิ่งที่เรียนมาใช้ประโยชน์ในชีวิตได้
7. การเรียนรู้จากทรัพยากรต่าง ๆ นั้นหาได้ง่าย เนื่องจากเป็นสิ่งที่มียู่แล้วในชุมชน เพียงแต่โรงเรียนจะต้องศึกษา สำรวจ ทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น
8. ประหยัดเงิน ประหยัดเวลา เนื่องจากสิ่งที่ใช้มีอยู่แล้วในชุมชน
9. ทำให้ชุมชนมีความตื่นตัวในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือด้านอื่นใดก็ตามที่โรงเรียนก่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น เนื่องจากสิ่งที่เรียนนั้นสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชุมชน

10. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะดำเนินไปได้ด้วยดี เนื่องจากต่างฝ่ายต่างเห็นประโยชน์ และก่อประโยชน์แก่นักเรียน

11. ปลูกฝังและส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้เรียนและชุมชนได้

แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน

โดยทั่วไปประชาชนอาจใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนในลักษณะต่าง ๆ ด้วยกัน ได้แก่ การเข้ารับบริการโดยตรง เช่น การเข้ารับบริการฝึกอบรม การเข้าร่วมประชุม สัมมนา ร่วมปฏิบัติการหรือใช้บริการจากวัสดุ อุปกรณ์ หรือสิ่งของที่จัดทำไว้ในแหล่งบริการนั้น ๆ เป็นต้น (ชลทิตย์ เอี่ยมสำอางค์และวิศนี ศิลตระกูล, 2533) ทั้งนี้แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน มีดังต่อไปนี้ (สุนทร สุนันท์ชัย, 2533)

1. ศึกษาว่ามีแหล่งการเรียนรู้ใด อยู่ที่ใดในชุมชน โดยใช้บัญชีแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนที่ได้สำรวจแล้ว

2. ศึกษาหลักสูตร หรือจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม และการประสานงานกับคณะผู้สอนและวิทยากรเพื่อใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนในกิจกรรมการเรียนการสอน

3. จัดให้มีการฝึกอบรมผู้สอน วิทยากรให้เข้าใจการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

4. เผยแพร่บัญชีแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ให้สมาชิกในชุมชนทราบเพื่อให้ผู้ที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง จะได้ทราบแหล่ง และเข้าใช้ศึกษา

5. เตรียมการเพื่อนำผู้เรียนออกไปนอกสถานที่ ในกรณีของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน บางอย่าง เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าศึกษาให้ถึงแหล่งของสื่อ นั้น ๆ ซึ่งการเตรียมการโดยกำหนดวัตถุประสงค์และสถานที่ที่จะไปศึกษา จัดรายการเดินทางให้เหมาะสม

6. ควรสนับสนุนการศึกษาด้วยตนเองของผู้เรียน แม้ว่าจะไม่เป็นไปตามหลักสูตร หรือโครงการที่มีอยู่ แต่ผู้เรียนเลือกเรียนด้วยความมุ่งหมายที่จะแสวงหาความรู้ เพื่อตอบสนองความต้องการ ในกรณีนี้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนจะเป็นแหล่งความรู้

7. สนับสนุนการใช้สื่อในท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะวิทยากรชาวบ้านที่มีความรู้ความชำนาญ

8. ประสานงานในการใช้แหล่งเรียนรู้กับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ทราบว่าหน่วยงานใดและมีการแลกเปลี่ยน หยิบยืมสื่อจากการเรียนรู้นั้น ๆ

กล่าวโดยรวมว่าผู้เรียนและผู้สอนอาจใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ ได้หลากหลายการเข้ารับบริการ เช่น การฝึกงาน การฝึกอบรมสัมมนา การศึกษาค้นคว้า การเยี่ยมชมฟังคำบรรยาย การท่องเที่ยวทัศนศึกษา การทำมาหากิน การประกอบกิจกรรมชุมนุมใช้ในพิธีกรรมประเพณี ศาสนา ฯลฯ ซึ่งการเข้าใช้ประโยชน์โดยตรงเหล่านี้อาจใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้

วาสนา ชาวหา (2533) กล่าวว่า วิธีการนำแหล่งทรัพยากรชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอน อาจทำได้ใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. นำแหล่งทรัพยากรชุมชนหรือแหล่งความรู้ นั้น ๆ มาสู่ผู้เรียน ดังเช่น การเชิญผู้รู้หรือวิทยากรมาบรรยายให้ข้อคิดหรือสาธิตให้ผู้เรียนได้ฟังและชม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น หรือนำวัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ มาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการสัมผัสด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้มีความหมาย และน่าสนใจขึ้น
2. นำผู้เรียนไปสู่แหล่งทรัพยากรชุมชน ในกรณีที่ไม่สามารถนำแหล่งทรัพยากรเข้ามาใช้ในโรงเรียนได้ เนื่องจากแหล่งทรัพยากรนั้นเป็นสถานที่ หรือมีน้ำหนักรวมเคลื่อนย้ายไม่ได้ หรือด้วยเหตุผลอื่น ๆ จำเป็นต้องนำผู้เรียนไปยังแหล่งทรัพยากรนั้น ๆ ซึ่งต้องอาศัยการเดินทางไม่ว่าจะเป็นการเดินทางในระยะใกล้ ๆ ไม่ต้องอาศัยยานพาหนะ ที่เรียกว่า การเดินทางโดยเท้า ไปจนถึงการเดินทางในระยะไกล ๆ ต้องอาศัยยานพาหนะตลอดจนที่พักค้างคืน ซึ่งการเดินทางเพื่อศึกษาหาความรู้ในสิ่งต่าง ๆ เรียกว่า ทัศนศึกษา หรือการศึกษานอกสถานที่

พนิจดา วีระชาติ (2542) ได้เสนอวิธีการใช้ประโยชน์จากการใช้แหล่งทรัพยากรชุมชนไว้ 3 วิธี คือ

1. การนำสิ่งต่าง ๆ นั้นเข้ามาในห้องเรียน ครูอาจเอามาเอง หรือให้นักเรียนช่วยกันนำมา ครูต้องพิจารณาว่านักเรียนต้องนำมาได้สะดวก ไม่ยุ่งยากลำบากในการนำมา และการเดินทางของนักเรียน สิ่งที่นักเรียนนำมาส่วนมากเป็นสัตว์เลี้ยง หรือไม่กี่เป็นเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งของสิ่งที่จะเรียนรู้ เช่น ใบไม้ กิ่งไม้ ดิน หิน และแร่ เป็นต้น
2. ครูนำนักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ เพื่อศึกษาสิ่งต่าง ๆ นั้นตามจุดหมายที่กำหนดของการเรียนรู้ เช่น นำนักเรียนไปสวนสาธารณะ ไปดูป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา สวนสัตว์ ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ เหมือนแร่ นา และไร่ เป็นต้น
3. การให้นักเรียนทำกิจกรรมเพื่อเสริมความรู้ ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เช่น ให้นักเรียนเลี้ยงสัตว์ในโรงเรียน ปลูกต้นไม้ เก็บตัวอย่างของพืช ดิน หิน และแร่ เป็นต้น ครูอาจให้นักเรียนทำที่โรงเรียน หรือทำที่บ้านก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสม

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน

โดยทั่วไปแนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนนั้น ควรดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ (สุนทร สุนันท์ชัย , 2533)

1. ตั้งคณะกรรมการเพื่อพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชน โดยมีหน้าที่วางแผนและดำเนินการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ใน

ชุมชน เพื่อประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้ของประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

2. จัดทำบัญชีรวบรวมแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนโดยแยกตามประเภทต่าง ๆ ของแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้ทราบว่ามิแหล่งการเรียนรู้ประเภทใดอยู่แล้วบ้าง

3. เสนอแนะแหล่งการเรียนรู้ในหน่วยงานที่จัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน เช่น โรงเรียนประถม มัธยม หน่วยงานเผยแพร่ของรัฐและเอกชนที่อยู่ในท้องถิ่น เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนนั้น ๆ

4. จัดทำ จัดทำ จัดสร้าง ให้เกิดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการที่จะเรียนรู้ของบุคคลและชุมชน เช่น จัดให้มีหนังสือประจำหมู่บ้าน ฯลฯ

5. พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนโดยการสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้มีความรู้สาขาเดียวกันซึ่งอยู่ในชุมชน จัดวิทยากรภายนอกเพิ่มเติมความรู้ใหม่ๆ ให้ จัดส่งเอกสารที่เป็นประโยชน์ไปให้อ่านเพื่อเพิ่มเติมความรู้

6. ศึกษาความรู้จากแหล่งวิทยากรบางประเภทเพื่อบันทึกไว้อย่างเป็นระบบ และเผยแพร่ออกไปในรูปเอกสาร และสื่ออื่น ๆ

7. ร่วมมือกันทะนุบำรุงแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้เสมอ เช่น การรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่ในสภาพที่ดี ฯลฯ

8. จัดให้มีการยกย่องบุคคลที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ เช่น บุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพต่าง ๆ ผู้ที่มีประสบการณ์ความรู้ความสามารถที่อาจใช้ประโยชน์แก่ผู้อื่นได้ เพื่อส่งเสริมกำลังใจบุคคลเหล่านี้ทำให้เกิดที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถที่ตนมีอยู่ให้ดีขึ้น และเต็มใจที่จะถ่ายทอดความรู้ความชำนาญให้แก่ผู้อื่นต่อไป โดยทั้งนี้ควรเป็นหน้าที่ของชุมชนและของรัฐบาล

9. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์ วิเคราะห์ เผยแพร่ ส่งและรับข่าวสารข้อมูลในระหว่างประชาชน

10. สนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านการศึกษาได้ประสานงานใกล้ชิดกับแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมากขึ้น

11. ส่งเสริมระบบการเรียนรู้ของท้องถิ่น ซึ่งเป็นระบบถ่ายทอดความรู้ภายในชุมชนที่มีมาแต่อดีตก่อนที่จะมีระบบโรงเรียนแบบตะวันตกขึ้นในสังคมไทย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. สำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง

2. จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น ๆ บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง
3. จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา ในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน
4. ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป การใช้แหล่งเรียนรู้นั้นมีความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และนำมาซึ่งการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียน รวมทั้งฝึกความสามารถลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เช่น การสังเกต ตั้งคำถาม ฯลฯ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างถาวร สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการศึกษาหาความรู้ เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น จากเหตุผลดังกล่าว จึงควรให้ความสำคัญกับแหล่งการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นในแง่ดูแลรักษา ปรับปรุงพัฒนา โดยทั่วไปควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการจากฝ่ายหรือหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งประชาชน เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ออกมาปฏิบัติ รวบรวมจัดหา จัดทำ จัดสร้างให้เกิดแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา การเสนอแนะแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้รู้ในชุมชน การร่วมมือทะนุบำรุงแหล่งการเรียนรู้ การจัดให้มีการยกย่องบุคคลที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ การจัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในที่ต่าง ๆ การสนับสนุนให้หน่วยงานทำหน้าที่ด้านการศึกษาได้ประสานงานใกล้ชิดกับแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้แหล่งการเรียนรู้อย่างคุ้มค่า

การนิเทศการศึกษา

ความหมายของการนิเทศการศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้แตกต่างกัน ดังนี้

กิติมา ปรีดีติลล (2532) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการชี้แนะ แนะนำ และให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครูในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2536) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า เป็นกระบวนการทำงานร่วมกับครู และบุคลากรทางการนิเทศการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า เป็นกระบวนการทำงานและความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2541) สรุปความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า เป็นกระบวนการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ต้องดำเนินการร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศจึงต้องทราบบทบาทหน้าที่ของตนอย่างชัดเจน

ความหมายของการนิเทศการศึกษาจากแนวความคิดของนักวิชาการพอสรุปได้ว่าการนิเทศการศึกษาหมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศในการพัฒนา การเรียนการสอนเพื่อให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

การนิเทศการศึกษามีความหมายครอบคลุมถึงการนิเทศภายใน โรงเรียนซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงเฉพาะสาระสำคัญของการนิเทศภายใน โรงเรียนซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของครูผู้ปฏิบัติการสอนเท่านั้น

ความหมายและความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครู ในโรงเรียนในการที่จะปรับปรุงแก้ไข พัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน (สุรศักดิ์ ปาเฮ , 2545)

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2539) กล่าวว่า การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการที่ผู้นิเทศในโรงเรียน (ผู้บริหาร , ผู้ช่วยผู้บริหาร, หัวหน้าหมวดวิชา, ครูผู้ชำนาญการ, ครูผู้นิเทศ, ครูผู้ร่วมนิเทศ) ดำเนินการโดยใช้ภาวะผู้นำเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ประสานงาน และการใช้ศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ อันจะส่งผลไปถึงการพัฒนาของโรงเรียนนั้น ๆ โดยส่วนรวม

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การทำงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ทำงานร่วมกับครู ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็น กระบวนการหรือวิธีการ หรือกิจกรรม ที่พัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น

จากหลายแนวความคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาที่จะพัฒนาครูให้มี ประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอันจะส่งผลต่อผู้เรียนให้มีคุณสมบัติอันพึง ประสงค์

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) ได้กล่าวถึงกล่าวถึงความจำเป็นต้องมีการนิเทศ การศึกษาว่า

1. กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมผู้นิเทศหรือศึกษานิเทศก์ต้องทำตัวเป็น ตัวแทนการเปลี่ยนแปลงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา โดยทำงานร่วมกับครูอาจารย์ ให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา โดยทำงานร่วมกับครูอาจารย์ คณะครู คณะบุคคล
2. การผลิตครู ต้องเป็นที่ยอมรับกันว่า สถาบันผลิตครูบางแห่งไม่สามารถผลิต ครูที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เมื่อครูอาจารย์ไปทำงานในโรงเรียนแล้ว ต้องมีการฝึกอบรมครู ประจำการอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ครูนั้นเป็นผู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. มาตรฐานการศึกษา ในการรักษามาตรฐานของการศึกษานั้นต้องอาศัยผู้ ชำนาญ โดยเลือกมาจากผู้ที่มีความรู้มาทำงาน และช่วยนิเทศความรู้ใหม่ให้แก่ครูประจำการให้มีความคิดกว้างไกล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543) ได้เสนอความมุ่งหมายไว้ 5 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการบริหารและงานวิชาการของสถานศึกษา
2. เพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เพื่อสำรวจ วิเคราะห์ วิจัยและประเมินผลเพื่อปรับปรุงคุณภาพ และ มาตรฐานการศึกษา
4. เพื่อพัฒนาหลักการ และสื่อการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน และเอกสารทาง วิชาการให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการ และความจำเป็นของสถานศึกษาและครูอาจารย์

5. เพื่อพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะครูอาจารย์ให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อันจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอน การจัดการศึกษาทั้งให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2539) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในไว้ 4 ประการคือ

1. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีให้กับครูในด้าน
 - 1.1 ความเป็นผู้นำทางวิชาการและทางความคิด
 - 1.2 ความมีมนุษยสัมพันธ์
 - 1.3 ความคิดสร้างสรรค์
 - 1.4 ความมุ่งมั่นมีอุดมการณ์ในอันที่จะอบรมนักเรียนให้เป็นผู้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติ
2. เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูและเสริมสร้างสมรรถภาพด้านการสอนให้แก่ครูในด้าน
 - 2.1 การวิเคราะห์และปรับปรุงจุดประสงค์การเรียนรู้
 - 2.2 วิธีการศึกษาพื้นฐานความรู้ของนักเรียน
 - 2.3 การเลือกและปรับปรุงเนื้อหาการสอน
 - 2.4 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
 - 2.5 การพัฒนาการใช้สื่อประกอบการสอน
 - 2.6 การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม
 - 2.7 การประเมินผลการเรียนการสอนและปรับปรุงกระบวนการวัดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของครูได้ใช้กระบวนการกลุ่มโดย
 - 3.1 ร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและแก้ปัญหการสอน
 - 3.2 ร่วมมือกันทำงานอย่างเป็นขั้นตอน มีระบบ ระเบียบ
 - 3.3 ร่วมมือกันทำงานด้วยความเข้าใจกันเห็นอกเห็นใจ และยอมรับซึ่งกันและกัน
 - 3.4 ร่วมมือกันทำงานที่มีเหตุผลในการพัฒนาหลักสูตร สามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้อง และก้าวหน้า เกิดประโยชน์สูงสุด
 - 3.5 การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารหัวหน้าหมวดวิชา และคณะครู – อาจารย์ภายในโรงเรียนมีหน้าที่นิเทศกันเอง
 - 3.6 ประสานความร่วมมือระหว่างศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ศึกษานิเทศก์จังหวัด กลุ่มโรงเรียน ครูผู้นิเทศ และแหล่งวิทยาการให้บริการช่วยเหลืองานวิชาการของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและคล่องตัว

3.7 การนิเทศภายในโรงเรียนจะได้ผลดี ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูด้วยกัน ได้รับความไว้วางใจจากผู้บริหาร และการยอมรับในความรู้ความสามารถของผู้ให้การนิเทศ พร้อมทั้งผู้ได้รับการนิเทศภายในโรงเรียนให้การสนับสนุนด้วย

3.8 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลให้โรงเรียนพัฒนาตนเองในที่สุด

4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครู

4.1 สร้างความมั่นใจในความถูกต้องในการใช้หลักสูตรและการสอน

4.2 สร้างความสบายใจในการทำงานร่วมกัน

4.3 สร้างความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาชีพครู

จากจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน มีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือครูให้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และช่วยประสานให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาตามความมุ่งหมายของการศึกษา

กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนสู่การปฏิรูปการเรียนรู้

ดังได้กล่าวมาเบื้องต้นแล้วว่า การนิเทศภายใน เป็นรูปแบบการทำงานเป็นคณะหรือ Teamwork ซึ่งการดำเนินงานจะมีกระบวนการ โดยสรุปดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 45)

- ผู้บริหารแต่งตั้งคณะทำงานนิเทศภายในโรงเรียน
- ร่วมศึกษา วิเคราะห์รายละเอียดต่าง ๆ ที่เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้

- ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนร่วม(Stakeholders) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกัน

- จัดเตรียมความพร้อม ด้านวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการนิเทศ
- สร้างความรู้ ความเข้าใจให้ครูอาจารย์และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นดำเนินการนิเทศภายใน อาจกำหนดได้ใน 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

2.1 การนิเทศภายในเป็นกลุ่ม สามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธี เช่น

- การประชุมชี้แจงให้ทราบถึงความเคลื่อนไหวของการปฏิรูปการศึกษา
- การประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคนวัตกรรมการสอนใหม่ ๆ
- การจัดอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้า

- การร่วมสัมมนาลักษณะสมาคมเครือข่ายวิชาชีพ
- การเยี่ยมชมสถานศึกษา/ครูต้นแบบแห่งอื่น ๆ

2.2 การนิเทศเป็นรายบุคคล สามารถทำได้หลายวิธีเช่น

- การตรวจบันทึกการสอน เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนสอนทุกครั้ง
- การเยี่ยมชั้นเรียน สร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้สอนในโรงเรียน
- การสังเกตการสอน
- การให้คำปรึกษา

3. ชั้นประเมิน / สรุปผล

เป็นการประเมินและสรุปผลการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน/สถานศึกษา จากการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ตามกรอบการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ครูอาจารย์นำไปจัดประสบการณ์ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินผลอาจทำได้หลายวิธี เช่น การประเมินโครงการ การวิเคราะห์ การวิจัย ฯลฯ เพื่อนำผลสรุปที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนางานการนิเทศภายในโรงเรียน/สถานศึกษาในโอกาสต่อไป

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา(2534) ได้เสนอแนวการจัดกิจกรรมการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์ในการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ 16 กิจกรรม ดังนี้
(สนานจิต พงษ์สนาม, 2542)

1. การประชุมก่อนเปิดเรียน หมายถึง การนัดหมายบุคลากรในโรงเรียน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนมาร่วมประชุมปรึกษาหารือชี้แจง สั่งการ หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อเตรียมการด้านต่าง ๆ และปรับความคิดเห็นของบุคลากรให้ได้ข้อสรุปในการปฏิบัติงานเป็นแนวทางเดียวกัน ซึ่งสามารถทำการสอนได้ทันทีในวันเปิดเรียน

2. การปฐมนิเทศ หมายถึง การแนะนำครูใหม่ให้รักหน่วยงาน สถาบัน นโยบายวัตถุประสงค์และแนวการดำเนินงานของหน่วยงาน เพื่อให้ครูใหม่ได้รู้จัก คำนึงและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้

3. การให้คำปรึกษาแนะนำ หมายถึง การให้คำปรึกษาแนะนำเป็นการพบปะกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ซึ่งอาจจะกระทำได้หลายวิธีเช่น เทคนิคการนิเทศแบบโค้ชชิ่ง (Coaching Techniques) ซึ่งเป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรอย่างมีแบบแผน โดยการกระทำ ณ จุดปฏิบัติงาน เพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานก้าวไปถึงจุดหมายปลายทางได้ เช่น ความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ความสามารถที่จะรับผิดชอบในหน้าที่สูงขึ้น เช่น ในกรณีแต่งตั้งให้เป็นผู้นิเทศหรือเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานมากขึ้น

4. การอบรม หมายถึง การให้ครูได้เข้าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ครูมีความตื่นตัวทางวิชาการและนำความรู้ความสามารถที่ได้จากการอบรมไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ การอบรมอาจจะทำได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

4.1 จัดอบรมครูภายใน โรงเรียน โดยเชิญบุคลากรภายนอกมาเป็นวิทยากรหรือให้ครูในโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถในเฉพาะเรื่องที่เป็นวิทยากร

4.2 ส่งครูไปรับการอบรมทางวิชาการที่หน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาเป็นผู้จัด

5. การประชุมปฏิบัติการ หมายถึง การประชุมที่เน้นให้ผู้เข้าร่วมมีความรู้ ความเข้าใจทั้งทางด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติอย่างแท้จริง เพื่อให้ผู้เข้าประชุมมีความรู้ ความเข้าใจทักษะในการปฏิบัติงานโดยสามารถนำไปพัฒนางานให้มีคุณภาพขึ้น

6. การสัมมนา หมายถึง การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่น่าสนใจร่วมกัน เพื่อสรุปข้อคิดเห็น และหาแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน

7. การระดมความคิด หมายถึง การประชุมเพื่อรับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ปัญหาและข้อมูลใหม่ ๆ จากสมาชิกของที่ประชุม เพื่อค้นปัญหาข้อเสนอแนะและความคิดริเริ่มต่าง ๆ ในการพัฒนางาน

8. การสาธิตการสอน หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งให้ผู้ดูได้เห็นการดำเนินการคล้ายสถานการณ์จริง โดยการนำคณะครูไปชมการสาธิตการสอนในหรือนอกโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อ

8.1 ให้ผู้ดูการสาธิตการสอนนำประโยชน์ที่ได้จากการไปชมการสาธิตการสอนมาปรับปรุงการเรียนการสอน และพัฒนาตนเอง

8.2 เป็นการเสริมแรงให้กับผู้สาธิตการสอน ถ้าหากผู้สาธิตการสอนเป็นครูในโรงเรียนเดียวกับผู้ดู ผู้สาธิตการสอนจะต้องปรับปรุงการเรียนการสอนของตนเองให้มากเพื่อมาเป็นผู้สาธิตการสอน

8.3 สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้สาธิตการสอนที่ผู้ดูอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน โดยยกย่องชมเชย

9. การให้ศึกษาเอกสารทางวิชาการ หมายถึง การมอบหมายเอกสารให้ผู้รับการนิเทศไปศึกษาค้นคว้าเรื่องในเรื่องหนึ่ง หรือตอนในตอนหนึ่ง แล้วนำความรู้ที่ได้นั้นมาถ่ายทอดให้แก่คณะครู เพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีโอกาสศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเองจากเอกสารทางวิชาการเพิ่มขึ้น

10. การสนทนาทางวิชาการ หมายถึง การประชุมครูหรือกลุ่มผู้สนใจในเรื่องราวข่าวสารเดียวกัน โดยกำหนดให้มีผู้นำสนทนาคนหนึ่ง นำสนทนาในเรื่องที่กลุ่มสนใจเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจแนวทางปฏิบัติงาน เทคนิควิธีแก่คณะครูในโรงเรียนและพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน

11. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน หมายถึง การที่ผู้นิเทศพบและสังเกตการณ์ทำงานของครูในชั้นเรียน เพื่อร่วมกันพัฒนาการทำงานให้มีคุณภาพ โดยมีการสำรวจความต้องการของครู ศึกษาปัญหาของครู ประเมินผลการสอนของครู กระตุ้นให้ครูปรับปรุงการสอน ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครู

12. การศึกษาคุณภาพ หมายถึง การพหุคูณการของโรงเรียนไปศึกษา ค้นคว้าและเพิ่มพูนประสบการณ์ในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง และพัฒนางานให้มีคุณภาพ

13. การสังเกตการสอน หมายถึง การจัดให้บุคคลหนึ่งที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเรียนการสอนมาสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูในขณะที่ทำการสอน เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาหรือปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้ข้อมูลย้อนกลับจากการสังเกตการสอนของผู้นิเทศ

14. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร โรงเรียนและครูในการแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนหรือปัญหาต่าง ๆ ในห้องเรียน โดยวิธีการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบระเบียบด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อศึกษาค้นคว้าสาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ไขและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

15. การเขียนบทความทางวิชาการ หมายถึง การที่ผู้นิเทศหา วิธีการสนับสนุนให้ครูเขียนหนังสืออ่านประกอบ หนังสืออ่านเพิ่มเติม เอกสารทางวิชาการและบทความทางวิชาการที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้ครูได้ใช้ความรู้ความสามารถในการพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพขึ้นด้วย

16. การจัดนิทรรศการ หมายถึง การนำความรู้ ข่าวสาร ผลงาน มาจัดแสดงเพื่อนำเสนอเป็นความรู้หรือประชาสัมพันธ์การดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ กัน เพื่อให้ คณะครูผู้ชมนิทรรศการมีความรู้ความเข้าใจในด้านการทำ การใช้สื่อต่าง ๆ ในรูปแบบกระบวนการ เทคนิควิธีต่าง ๆ ตลอดจนกระตุ้นให้คณะครูเกิดการพัฒนาตนเอง

จากแนวคิดที่มีผู้นำเสนอไว้เกี่ยวกับกิจกรรมการนิเทศการศึกษา จะเห็นได้ว่า มีกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง ซึ่งอาจจะแบ่งเป็นการนิเทศแบบกลุ่ม และแบบรายบุคคลหรือไม่แบ่งก็ได้ โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและความจำเป็น กิจกรรมต่าง ๆ เปรียบเสมือนหัวใจของการจัดการนิเทศการศึกษา งานนิเทศการศึกษาจะสำเร็จได้ก็ด้วยการจัดกิจกรรมขึ้นให้เป็นระเบียบถูกต้องเหมาะสมกับงานแต่ละอย่าง สำหรับกิจกรรมบางกิจกรรมอาจจะเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการนิเทศภายในโรงเรียน บางกิจกรรมอาจจะไม่เหมาะสมที่จะใช้แก้ปัญหาในโรงเรียน ผู้นิเทศภายในโรงเรียนจึงต้องเข้าใจ ลักษณะของกิจกรรม และสามารถนำกิจกรรมการนิเทศการศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของโรงเรียนเพื่อความเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

การดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียน

การดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ยึดแนวทางการนิเทศภายในของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2539) ซึ่งครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้

1. การเตรียมการนิเทศ

- 1.1 แจ้างนโยบายการนิเทศแก่ครู
- 1.2 ตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
- 1.3 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นระดับโรงเรียน
- 1.4 กำหนดกรอบ แผนงาน นโยบาย และวัตถุประสงค์
2. การวางแผนการนิเทศ
 - 2.1 การวางแผนระดับโรงเรียน
 - 2.2 การวางแผนระดับหมวดวิชา
 - 2.3 จัดทำโครงการและงาน
3. ขั้นปฏิบัติตามแผนการนิเทศ
 - 3.1 ดำเนินการตามแผนและโครงการ
 - 3.2 พัฒนาสื่อและวิธีการนิเทศ
4. การประเมินผลการนิเทศ
 - 4.1 กำกับ ติดตาม และควบคุมคุณภาพ
5. ปัญหาในการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 5.1 ปัญหาในด้านการเตรียมการนิเทศ
 - 5.2 ปัญหาในด้านการวางแผนการนิเทศ
 - 5.3 ปัญหาในด้านการปฏิบัติตามแผนการนิเทศ
 - 5.4 ปัญหาในด้านการประเมินผลการนิเทศ

ภารกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน

ภารกิจเป็นงานที่จำเป็นต้องทำตามหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน นั้น ได้มีผู้ที่แสดงความคิดเห็นว่าควรประกอบด้วยใครบ้าง มีหลายท่านที่กล่าวคือ

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) กล่าวสรุปไว้ว่า ผู้นิเทศภายในโรงเรียนพอประมวลได้ว่า ผู้นิเทศคือ บุคลากรที่อยู่ภายในโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าสายวิชาต่าง ๆ รวมไปถึงครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญและมีประสบการณ์ในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2532) ระบุไว้ว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน แบ่งเป็น 3 ฝ่าย คือ

1. ผู้นิเทศภายใน หมายถึง บุคลากรที่อยู่ภายในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดต่าง ๆ รวมไปถึงครูผู้สอนที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์สูง ในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งที่โรงเรียนมอบหมายหรือแต่งตั้งให้เป็นผู้นิเทศ

2. ผู้รับการนิเทศ หมายถึง ครูหรือผู้ได้รับประโยชน์จากการนิเทศทั้งโดยตรงและโดยอ้อม
3. ผู้สนับสนุนการนิเทศ หมายถึง ผู้ที่จะช่วยให้การดำเนินงานนิเทศบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันต่าง ๆ และวิทยากรในชุมชน

จากความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรนิเทศภายในว่า ควรประกอบด้วยใครบ้าง ตามที่กล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกับการนิเทศภายในประกอบด้วยบุคลากรในโรงเรียน และแบ่งเป็น 3 ฝ่าย คือ ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ และผู้สนับสนุนการนิเทศ การนิเทศภายในโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องทราบว่า ภารกิจหรือหน้าที่ของแต่ละฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบอะไรบ้าง ซึ่งเรื่องนี้มีผู้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้

ภารกิจของผู้บริหาร / ผู้นิเทศ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2533) ได้กล่าวถึงภารกิจผู้บริหาร / ผู้นิเทศไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน
2. ร่วมประชุมวางแผนกับคณะครูในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
3. สนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนขวัญและกำลังใจ
4. เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ และเทคโนโลยีทางการศึกษาแก่ครู
5. กระตุ้นให้ครูเกิดการตื่นตัวอยู่เสมอในด้านวิชาการ
6. ติดตามและประเมินผลการนิเทศภายใน

ภารกิจของผู้รับการนิเทศ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2533) ได้กล่าวถึงภารกิจของผู้รับการนิเทศ ไว้ดังนี้

1. ยอมรับบทบาทของผู้นิเทศ โดยรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะและให้ความเชื่อถือ
2. ร่วมปรึกษากับผู้นิเทศในการวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหา
3. ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความจริงจัง
4. ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการนิเทศติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน
5. เมื่อพบปัญหา ควรร่วมมือกับครูหรือผู้นิเทศ เพื่อหาทางแก้ไข

ภารกิจของผู้ให้การสนับสนุน

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2533) ได้กล่าวถึงภารกิจของผู้ให้การสนับสนุนการนิเทศ ไว้ดังนี้

1. ร่วมวางแผนในการแก้ปัญหา และพัฒนาการเรียนการสอน
2. เป็นวิทยากร หรือแสวงหาแหล่งความรู้ได้

3. นิเทศการปฏิบัติงานโดยมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษา ช่วยแก้ไขจุดบกพร่อง และแนะนำผู้รับการนิเทศให้พัฒนาตนเอง

4. สร้างขวัญและกำลังใจ เพื่อเป็นการกระตุ้นและมีส่วนสนับสนุนให้ผู้รับการนิเทศพัฒนาตนเองด้วยความมั่นใจ

5. ประเมินผลการนิเทศการศึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่อง และพัฒนาการนิเทศ จากภารกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียนตามที่กล่าวมา ทั้งหมด สรุปได้ว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน แบ่งเป็น 3 ฝ่าย คือ ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศและผู้สนับสนุนการนิเทศ สำหรับบทบาทของแต่ละฝ่ายก็คือ ผู้นิเทศมีบทบาทในการให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ เป็นผู้วางแผน ร่วมดำเนินการให้บริการและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนควบคุมกำกับและประเมินผลการทำงาน ส่วนผู้ได้รับการนิเทศมีบทบาทในการให้ความร่วมมือ และแสดงความคิดเห็นให้คำปรึกษาในทุกด้าน ส่วนผู้ให้การสนับสนุนการนิเทศ ก็จะร่วมมือให้การช่วยเหลือและสนับสนุนทุกเรื่อง

การแนะแนวการศึกษา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 สาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เป็นกิจกรรมที่เลือกเองตามความเหมาะสม

กิจกรรมแนะแนวก็เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนในทุก ๆ ด้าน ซึ่งกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรสถานศึกษา ปี 2544 ให้ความสำคัญกับกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับ วัชร ทรัพย์มี (2531) ได้สรุปความหมายของการแนะแนวไว้ว่า เป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เขาสามารถนำตนเองได้ เป็นต้นว่า จะตัดสินใจว่าจะศึกษาด้านใด ประกอบอาชีพใด หรือแก้ปัญหาอย่างไร และปรับตัวได้อย่างมีความสุข ความเจริญก้าวหน้าในชีวิต สามารถพัฒนาตนเองได้ถึงขีดสุดในทุก ๆ ด้าน

อนันต์ อนันตรังสี (2521) กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการแนะแนว มีสาเหตุมาจากสิ่งเหล่านี้

1. การเปลี่ยนแปลงสภาพทางครอบครัว
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษา
3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ
4. การเปลี่ยนแปลงทางอาชีพ

5. ปัญหาทางด้านสังคม
6. ปัญหาการแออัดของประชากร
7. ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ
8. ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม
9. ปัญหาการเมือง
10. ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ
11. ปัญหาเกี่ยวกับค่านิยม

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2533) กล่าวถึงปรัชญาการแนะแนวไว้ดังนี้

1. การแนะแนวเป็นกระบวนการป้องกันที่ต่อเนื่อง
2. การแนะแนวเป็นงานบริการที่จัดให้เด็กทุกคน
3. การแนะแนวเป็นงานที่ช่วยให้เด็กเข้าใจสภาพและฐานะของตนเอง
4. การแนะแนวถือหลักว่าเด็กแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน
5. การแนะแนวจะต้องมุ่งส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีในทุกทาง
6. การแนะแนวถือหลักในการดำเนินงานจากการพยายามป้องกันไม่ให้เกิดประสบกับปัญหา
7. การแนะแนวจะได้ผลดีหากมีบุคลากรที่ได้รับการศึกษาในทางนี้มาเป็นอย่างดี
8. การแนะแนวถือว่าเป็นส่วนประกอบของการสอนและการศึกษาจะแยกออกจากกันไม่ได้

ประภาพิศ สัญชาติเจตน์ (2537) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาแตกต่างไปจากโรงเรียนระดับประถมศึกษา ทั้งนี้เพราะนักเรียนมีความแตกต่างทั้งด้านอายุ และวุฒิภาวะอื่น ๆ สรุปได้ดังนี้

1. ส่งเสริมความเจริญต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพราะนักเรียนระดับมัธยมศึกษากำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก จึงควรส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี
2. ส่งเสริมการวางแผนในชีวิต เพราะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษากำลังอยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างเด็กกับการก้าวเข้าไปสู่ผู้ใหญ่ หากนักเรียนมีการวางแผนที่ดีในเรื่องอาชีพ การเลือกคู่ครอง การเลือกคบเพื่อน ย่อมจะทำให้ชีวิตอนาคตประสบความสำเร็จ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขแม้จะพบกับปัญหาที่สามารถแก้ไขได้เป็นอย่างดี
3. ส่งเสริมให้เป็นผู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจทำให้ออกความช่วยเหลือผู้อื่นน้อยลงตามลำดับ

วัชร ทรัพย์มี (2531) ได้กล่าวถึงหลักการแนะแนว ดังนี้

1. การแนะแนวจัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลในทุกด้าน

2. การแนะแนวเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. การแนะแนวเกิดจากความร่วมมือ
4. การแนะแนวยึดหลักสิทธิและเสรีภาพของบุคคล
5. การแนะแนวเป็นกระบวนการต่อเนื่อง
6. การแนะแนวมีจุดมุ่งหมายทั้งทางด้านการป้องกันปัญหา การแก้ปัญหา และการส่งเสริมพัฒนาการ
7. ผู้ทำหน้าที่แนะแนวจะต้องมีคุณสมบัติและการฝึกอบรมทางการแนะแนวมาโดยเฉพาะ
8. การแนะแนวมีหลักการในการช่วยให้บุคคลปรับตัวได้ในปัจจุบันการแนะแนวตั้งอยู่บนหลักการว่า ถ้าบุคคลแต่ละคนได้พัฒนาจนถึงขีดสุดในทุกด้านและสามารถปรับตัวได้ดีแล้ว สังคมก็จะพัฒนารุ่งเรืองตามไปด้วย

ลัทธินิยม (2543) ได้สรุปประโยชน์ของการแนะแนวไว้ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้อย่างถูกวิธี ช่วยให้เกิดความเข้าใจในบทเรียน ได้ดียิ่งขึ้น ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน
2. ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนไปตามความถนัดของตนเอง สามารถเลือกวิชาตาม ความรู้ความสามารถของตนเอง
3. ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการศึกษา ทำให้เกิดความสนใจในการเรียน พอใจที่จะศึกษาหาความรู้
4. ช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดวิชาเรียนได้สนองความต้องการของนักเรียนรู้แนวทางว่า วิชาใดควรจัดและเหมาะสมกับผู้ใด
5. ช่วยป้องกันปัญหาต่าง ๆ โดยการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า เพื่อช่วยให้นักเรียนหลีกเลี่ยง จากปัญหา ไม่ต้องเผชิญกับปัญหา
6. ช่วยให้นักเรียนรู้จักคิด และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ไปตามความสนใจ และ ความสามารถของตนเอง
7. ช่วยให้นักเรียนสามารถเลือกอาชีพไปตามความถนัดของตนเอง อันจะเป็นแนวทาง ไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลในวิชาที่ตนเองเลือกเรียน
8. ช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักคิดและปฏิบัติสิ่งใหม่ ๆ ได้ด้วย ตนเอง สร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเอง
9. ช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาการไปอย่างถูกหลักวิธี โดยมีการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน ทั้งทางด้านร่างกาย สมอง อารมณ์ และสังคม
10. ช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่น

11. ช่วยให้นักเรียนรู้จักรักษาระเบียบวินัย และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม รู้จักหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวมีมานะอดทนขยันหมั่นเพียร เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ

12. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเอง รู้จักตัวของตัวเองอย่างแท้จริง รู้จักคิดและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง รู้จักวางแผนของชีวิตในอนาคตและดำเนินชีวิตไปตามที่ตนเองต้องการ

13. ช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว รู้จักและเข้าใจบุคคลอื่นมีความเห็นอกเห็นใจและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น สามารถทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้

14. ช่วยให้นักเรียนเป็นคนที่มีเหตุผล ไม่ใช้อารมณ์เป็นเครื่องตัดสินปัญหา รู้จักคุณค่าของตนเอง และนำคุณค่าของตนเองไปใช้ให้เป็นประโยชน์

15. ช่วยให้ครูและผู้บริหารรู้เหตุแห่งพฤติกรรม เพื่อหาทางช่วยขจัดปัญหาได้ง่ายขึ้น

นอกจากนี้กรมวิชาการ (2545) ได้กล่าวว่าขอบข่ายของการแนะแนว เป็นการกำหนดภารกิจการแนะแนวตามความต้องการของผู้เรียนที่สนองจุดหมายของหลักสูตร ซึ่งกำหนดขอบข่ายภารกิจแนะแนวนั้นจะต้องอาศัยหลักการแนะแนวพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

1. การแนะแนวมีขอบข่ายสาระสำคัญ 3 ด้าน คือ

1.1 การแนะแนวการศึกษา

1.2 การแนะแนวอาชีพ

1.3 การแนะแนวเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ

2. ภาระงานในการแนะแนว ประกอบด้วย 5 งานหลัก ดังต่อไปนี้

2.1 งานศึกษารวบรวมข้อมูล

2.2 งานสาระสนเทศ

2.3 งานให้คำปรึกษา

2.4 งานป้องกันส่งเสริม พัฒนา ช่วยเหลือ

2.5 งานติดตามและประเมินผล

3. ลักษณะงานแนะแนว มี 3 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

3.1 การจัดกิจกรรมด้วยกระบวนการทางจิตวิทยาให้แก่ผู้เรียนทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

3.2 การจัดบริการ

3.3 การบูรณาการแนะแนวในการเรียนการสอน

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2533) ได้เสนอลำดับขั้นในการแนะแนว ดังนี้

1. ศึกษาความต้องการและความจำเป็นในการจัดบริการแนะแนว
2. ศึกษาบริการให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีปัญหาหรือมีความจำเป็น
3. วางนโยบายงาน โดยเริ่มต้นด้วยการประชาสัมพันธ์
4. วางแผนปฏิบัติงาน โดยพิจารณาจากความจำเป็นก่อนหลัง โดยคำนึงถึงจำนวนและคุณภาพ
5. กำหนดบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวกับงานแนะแนว
6. พิจารณากำหนดผู้ทำหน้าที่ประสานงาน และหัวหน้างานแต่ละฝ่าย
7. จัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ และสำนักงานที่เหมาะสม
8. กำหนดหน้าที่ตามสายงานที่จะต้องเกี่ยวข้อง
9. จัดระบบการจัดทำ และการเก็บบันทึกและรายการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมแนะแนว
10. จัดให้มีโปรแกรมการอบรมครู เกี่ยวกับการแนะแนว
11. ศึกษาแหล่งวิทยาการ
12. จัดตั้งงบประมาณสำหรับใช้จ่าย

วัชรวิ ทรรศย์ (2531) กล่าวถึงบทบาทครูที่มีต่อบริการแนะแนวมีดังต่อไปนี้ คือ

1. ทำความเข้าใจพฤติกรรมนักเรียน พิจารณาพฤติกรรมนักเรียนทุกด้าน ไม่เฉพาะทางด้านสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเท่านั้น
2. ศึกษาพฤติกรรมนักเรียนด้วยกลวิธีต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันปัญหา วินิจฉัยปัญหา ส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการติดตามผล
3. ช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อม สามารถตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. ร่วมมือกับหน่วยแนะแนวในการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียนลงในระเบียบสะสม
5. ร่วมมือกับหน่วยแนะแนวในการจัดกิจกรรมประจำห้องเรียน
6. ร่วมมือกับหน่วยแนะแนวในการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล
7. ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์และขอบข่ายของงานแนะแนว และเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับบริการแนะแนว ที่โรงเรียนจัดขึ้น
8. ติดต่อกับผู้ปกครองอยู่เสมอ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน ในการที่จะช่วยแนะแนวนักเรียน
9. ช่วยให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการแนะแนว และสนับสนุนให้นักเรียนรับบริการแนะแนว
10. จัดส่งนักเรียนที่สมควรได้รับบริการปรึกษาไปยังหน่วยแนะแนว

11. สอดแทรกข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ การศึกษาและสังคม ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ หรือ แนะนำสนับสนุนให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อมูลเหล่านี้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ
12. ร่วมมือกับหน่วยแนะแนวในการประเมินผลบริการแนะแนว

ลักษณะ สิริวัฒน์ (2543) กล่าวถึงบทบาทของครูประจำชั้นหรืออาจารย์

ที่ปรึกษาในการแนะแนวว่า ครูประจำชั้นหรืออาจารย์ที่ปรึกษาของนักเรียนเป็นผู้ที่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุดโรงเรียน จึงนับได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากในการแนะแนวและเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อนักเรียนจึงควรมีบทบาทที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน คือ ต้องเป็นผู้ชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงระบบการเรียนในโรงเรียน ลักษณะวิชา การเลือกวิชาเรียน และสายการเรียนให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล
2. เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับการเลือกกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน
3. เป็นผู้ฝึกอบรมนักเรียนในเรื่องความประพฤติ การปฏิบัติตนตามกฎและระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน
4. ต้องศึกษานักเรียนแต่ละคนในความรับผิดชอบ เพื่อให้รู้จักนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ความถนัด ความสนใจ ความสามารถ และสติปัญญา เป็นต้น
5. เป็นผู้คอยให้กำลังใจแก่นักเรียนที่มีการปรับตัวคิดให้รู้จักปรับตัวให้ถูกต้อง
6. คอยดูแลทุกข์สุขของนักเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบด้วยความเอาใจใส่ทั้งต้องทราบถึงความสัมพันธ์ของนักเรียนทุกคนในความรับผิดชอบด้วย
7. เอาใจใส่นักเรียนผู้มีปัญหาอย่างใกล้ชิด บางปัญหาควรรให้ฝ่ายแนะแนวช่วยเหลือเป็นกรณีไป
8. ทำงานประสานกับฝ่ายแนะแนวอย่างใกล้ชิดในการช่วยเหลือนักเรียน

ครูประจำวิชา

ครูประจำวิชา ได้แก่ ครู – อาจารย์หรือผู้สอนที่รับผิดชอบวิชาต่าง ๆ ที่ตนได้รับวุฒิการศึกษาวิชานั้น ๆ สอนให้แก่นักเรียนเป็นประจำในแต่ละปีการศึกษา ดังนั้น ครูประจำวิชาจะเป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้ใกล้ชิดกับเด็กนักเรียน จึงควรมีบทบาทในส่วนของงานแนะแนวดังต่อไปนี้

ให้การปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ในวิชาที่ตนจะต้องสอน โดยชี้ให้เห็นคุณประโยชน์หรือคุณค่าของวิชานั้น ๆ

สัมภาษณ์นักเรียนในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นสอนให้นักเรียนนำวิชาที่เรียนในชั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันให้มาก

ให้ความร่วมมือแก่บุคลากรในงานการแนะแนวศึกษานักเรียนที่ตนจะสอนเป็นรายบุคคล โดยวิธีการสังเกตพฤติกรรมในขณะที่อยู่ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

บทบาทหน้าที่ของครูที่มีต่อการแนะแนวจากแนวความคิดของนักการศึกษาดังได้กล่าวมาแล้วพบว่ามีความคล้ายคลึงกับกรมวิชาการที่นำเสนอบทบาทของครูทุกคนที่จะต้องปฏิบัติเกี่ยวกับงานแนะแนวในยุคปฏิรูปการศึกษา ตามที่กรมวิชาการ (2545) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นบทบาทของครูทุกคน ที่จะต้องรู้จักและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคลและจัดกิจกรรมหรือบริการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไข โดยครูทุกคน ควรดำเนินการดังนี้

ศึกษาและรวบรวมข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล

คัดกรองผู้เรียนเพื่อจำแนกผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ และกลุ่มพิเศษ

ดูแล ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาในด้านต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

พัฒนาระบบข้อมูลและภูมิความรู้ที่ทันสมัย เป็นประโยชน์และจำเป็นในการดำเนินชีวิต

ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อการร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อการดูแลช่วยเหลือและ

การส่งต่อผู้เรียน

จัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อป้องกัน แก้ไข และส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนทุกคน รวมทั้งผู้ที่มีความสามารถพิเศษ ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ ตลอดจนผู้มีปัญหาชีวิตและสังคมให้สามารถพัฒนาตนได้เต็มตามศักยภาพ

ร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น

- จัดบริการด้านสุขภาพ
- จัดหาทุนและอาหารกลางวัน
- จัดหางาน
- จัดให้มีการฝึกงานและหารายได้ระหว่างเรียน
- จัดศูนย์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเพื่อการวางแผนชีวิต
- จัดบริการช่วยผู้เรียนที่มีปัญหา หรือความต้องการพิเศษ
- ติดตามผลผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและจบการศึกษาแล้ว

ฯลฯ

นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และประชาสัมพันธ์

สรุปได้ว่างานแนะแนวเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะในสถานศึกษา และเป็นอีกบทบาทหนึ่งของครูทุกคนที่จะให้ความร่วมมือในการบริการแนะแนว เพราะหน้าที่ของครูมิใช่สอนเพียงวิชาการอย่างเดียว แต่การช่วยเหลือเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนได้เต็มตามศักยภาพต้องอาศัยการปรับตัวให้เข้าสังคม ด้านการดำรงชีวิตควบคู่ไปด้วย

การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี 2542 ได้ระบุไว้ชัดเจนข้อหนึ่งว่า กระบวนการจัดการศึกษา ต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ และจะยิ่งเห็นชัดเจนขึ้น ในหมวด 4 (แนวทางการจัดการศึกษา) ในมาตรา 29 ระบุไว้ชัดเจนว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน (เรียงชัย วงพิพัฒน์สุข , 2546)

นุชนาฏเลขา สุขดา (2544) กล่าวว่าโรงเรียนในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความสัมพันธ์ กับชุมชน เป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่คนในชุมชนหน้าที่หลักของโรงเรียน คือ การให้การศึกษา อบรมสั่งสอนให้กับเด็กในรูปแบบของการศึกษาในระบบ ขณะเดียวกันโรงเรียนต้องทำหน้าที่ในการบริการแก่ชุมชนด้วย

นอกจากนี้ โรงเรียนมัธยมศึกษายังมีการะงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2539 ซึ่งกรมสามัญศึกษา (2539) ได้กำหนดไว้ 6 หมวด โดยเฉพาะงานที่โรงเรียนต้องสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้นมี 6 ด้านดังนี้ (กรมสามัญศึกษา , 2539)

การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน

การให้บริการชุมชน

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน

การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากสาระบัญญัติจะเห็นว่าสถานศึกษาถูกกำหนดให้เป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ที่ต้องทำหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาทั้งในและนอกสถานที่คือชุมชนนั่นเอง ดังนั้นจึงเป็นภารกิจอันสำคัญและจำเป็นของสถานศึกษาโดยเฉพาะครูซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมควรมีส่วนร่วมในการบริการสังคมและพัฒนาสังคม โดยบริการให้ความรู้แก่บุคคลในชุมชนตามโอกาสที่เหมาะสม

ธีรยุทธ์ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา (2523) ได้กล่าวถึงบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูว่า ครูไม่เพียงแต่มีบทบาทและหน้าที่ในการให้การศึกษาอย่างเดียว แต่จะต้องมีบทบาทในการช่วยพัฒนาชุมชนดังต่อไปนี้

บทบาทในฐานะเป็นผู้ติดต่อสื่อสาร แจ้งข่าวความเคลื่อนไหวของบ้านเมือง ตลอดจนนโยบายและโครงการต่าง ๆ ของรัฐไปให้ประชาชนทราบ

บทบาทในฐานะผู้สนับสนุนโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของชาติและชุมชนเพื่อให้ประชาชนเห็นคล้อยตามและให้ความร่วมมือ

บทบาทในฐานะผู้ทำงานบูรณะชนบท เพราะคลุกคลีอยู่ในชุมชนจึงทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนเป็นอย่างดี ทำให้สามารถทำงานพัฒนาชุมชนให้สำเร็จได้

บทบาทในฐานะผู้แปลความต้องการ และปัญหาของชุมชนให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าไปพัฒนาชุมชน

บทบาทในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากครูเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของประชาชน ประชาชนจึงยอมรับโครงการต่าง ๆ เมื่อโครงการนั้นได้รับการสนับสนุนจากครู

บทบาทในฐานะนักนวัตกรรมทางด้านเทคนิค วิธีสอน รู้จักคิดค้นเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาใช้เสมอ

บทบาทในฐานะผู้แก้ปัญหา โดยใช้วิธีการจัดโครงการ และวิธีแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาประชาชนในชุมชนให้เกิดความคิดริเริ่มและช่วยตนเองได้

บทบาทในการจัดหาและรวบรวมทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาชุมชน

บทบาทในการผสมผสานประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความสับสนขึ้น

บทบาทในฐานะผู้ประสานงานของโครงการต่าง ๆ เพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อนและศูนย์เปล่าของทรัพยากร

บทบาทในฐานะที่ปรึกษาของชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ

บทบาทในฐานะผู้ร่วมปฏิบัติงานกับประชาชนในชุมชน รวมทั้งการชักชวนครูและนักเรียนให้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนด้วย

บทบาทในฐานะผู้ให้บริการแก่ชุมชนทั้งในด้านวิชาการ อาคารสถานที่และการติดต่อประสานงานต่าง ๆ

ยนต์ ชุ่มจิต (2528) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของครูอาจารย์ที่มีต่อชุมชนไว้ดังนี้

การให้การศึกษาแก่ประชาชน ซึ่งอาจจัดในรูปแบบการศึกษาผู้ใหญ่ ทั้งสายสามัญ สายอาชีพ และกลุ่มสนใจ ให้ความรู้แก่นักเรียนเพื่อนำไปถ่ายทอดให้ผู้ปกครองรับรู้ เขียน

บทความลงในวารสาร หนังสือพิมพ์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความคิด จัดรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อเผยแพร่ความรู้ (ถ้ามีโอกาส) เป็นวิทยากรบรรยายเมื่อชุมชนมีงานบางสิ่งบางอย่าง

การส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างแก่ชุมชน อบรมสั่งสอนเยาวชนให้เป็นคนดีของชุมชน

การส่งเสริม สืบทอดและฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ดึกดำบรรพ์ให้แก่เยาวชน เพื่อปฏิบัติให้ถูกต้อง ครูอาจารย์เป็นผู้ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอย่างเคร่งครัด

การเป็นผู้นำชุมชน เช่น ริเริ่มสร้างสรรค้งานที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน การสร้างนิสัยที่ดีให้ประชาชน การปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ

การปฏิรูปชุมชน เช่น การสำรวจความบกพร่องหรือจุดอ่อนของชุมชน การวางแผนและหาวิธีแก้ไขปรับปรุง โดยขอความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ โดยตรง และการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่าง

การมีส่วนร่วมในการเป็นอยู่ของชุมชน โดยมีแนวทางปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้บริหารโรงเรียน

การเสริมสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชน เช่น การปรับปรุงตัวครูอาจารย์เอง ในเรื่องการแต่งกาย กิริยามารยาท ความตั้งใจในการทำงาน การรู้เรื่องโรงเรียนและชุมชน เป็นอย่างดี ปรับตัวให้เข้ากับชุมชนได้ดี ร่วมมือกันเมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นต้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ไว้ดังนี้

การศึกษา สำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน

จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะทางวิชาการ เพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น

การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัดโดยบุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครั้ว ชุมชน ท้องถิ่น

กรมสามัญศึกษา (2539) ได้กำหนดขอบข่ายงานด้านการให้บริการด้านวิชาการแก่ชุมชน ไว้ดังนี้

มีโครงการบริการทางด้านวิชาการแก่ชุมชน โดยให้ความรู้วิชาต่าง ๆ ที่ชุมชนต้องการ มีการจัดกิจกรรม จัดนิทรรศการ การเชิญชวนชุมชนเข้ามาเยี่ยมชม

มีการให้ข้อมูลข่าวสารทางวิชาการสาขาต่าง ๆ แก่ชุมชน โดยจัดทำเป็นวารสารโรงเรียน
เผยแพร่สู่ชุมชน

มีการบริการวิชาการอย่างต่อเนื่อง และสำรวจความสนใจของชุมชน เพื่อปรับปรุงการ
บริการให้ดีเป็นที่สนใจของชุมชนอยู่เสมอ

จากบทบาทหน้าที่ แนวทางการปฏิบัติ และขอบข่ายของการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการ
ส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน พอจะสรุปจากแนวความคิดของกัญญารัตน์ ขอบคุณ (2545)
ที่กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ 2 ทาง คือ
โรงเรียนและชุมชนมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และเป็นทั้งผู้รับ งานด้านการสร้างความสัมพันธ์จึงขึ้นอยู่กับ
การดำเนินการ เพื่อให้โรงเรียนสามารถแสดงบทบาทของการให้การสนับสนุนแก่ชุมชน และ
การรับความร่วมมือช่วยเหลือจากชุมชนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งประกอบด้วย

การประชาสัมพันธ์โรงเรียน คือ การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน
เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานได้สะดวก
ยิ่งขึ้น ซึ่งพิจารณาจากการประชุมผู้ปกครอง การทำจุลสาร หรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ การจัดป้าย
ประกาศ เผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน และการพบปะเยี่ยมเยียนในวาระที่เหมาะสม

การให้บริการชุมชน คือ การให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนตามกำลังความสามารถที่
โรงเรียนจะดำเนินการได้ ได้แก่ การให้บริการทางวิชาการ การให้คำแนะนำทางวิชาชีพ และการ
บริการอาคารสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์

การร่วมกิจกรรมของชุมชน คือ การเข้าร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของชุมชนเท่าที่
โรงเรียนมีความสามารถ และอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ กิจกรรมในข่ายงานนี้ที่โรงเรียนควรปฏิบัติ
ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประเพณีของท้องถิ่น การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นหรือ
บำเพ็ญประโยชน์ และการร่วมมือกับชุมชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน คือ การเปิดโอกาส เชิญชวน หรือ
หาทางให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ได้แก่

การเชิญประชาชนมาช่วยงานในโรงเรียน เช่น งานวันเด็ก วันแม่ หรือวันสำคัญอื่น ๆ
ของโรงเรียน

การเชิญบุคลากรในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร

การเปิดโอกาสให้บุคคลในท้องถิ่นมาร่วมกิจกรรมพัฒนาโรงเรียน โดยการช่วยเหลือด้าน
แรงงาน หรือวัสดุอุปกรณ์

กล่าวโดยสรุปว่า ในยุคปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปี พ. ศ. 2542 เป็นต้นมา สถานศึกษาและ
ชุมชน ต่างฝ่ายต่างให้ซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านการจัดการศึกษา เป็นแหล่งเรียนรู้ ของผู้เรียนและ

บุคคลในชุมชน ประเด็นที่สำคัญคือสถานศึกษาที่รวมถึงครูที่สังคมให้การยอมรับควรระดมทรัพยากรในหลายรูปแบบมาใช้ในการจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนและสังคมต่อไป

สาระสำคัญจากเอกสารโครงการ

“การวิจัยและพัฒนาเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ลำดับที่ 34 รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้วยการวิจัยและพัฒนา”

ความสำคัญและความเป็นมาของรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้

เป้าหมายของการปฏิรูปการเรียนรู้ ก็คือ การพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามมาตรฐาน ปรับเปลี่ยนวิธีเรียนรู้ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องการเรียนรู้ตามเป้าหมายดังกล่าว ผู้เรียนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีเรียนรู้ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนวิธีสอนของครู ครูจำเป็นต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง) โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามมาตราที่ 24 ในหมวดที่ 4 ซึ่งกำหนดให้ครูจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความแตกต่างของผู้เรียน ร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน

แสวงหาวิธีการในการพัฒนาครูทุกระดับทั่วประเทศ ให้มีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวข้างต้นได้โดยทั่วถึงนั้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็น “การปฏิวัติวัฒนธรรมการเรียนรู้” ของคนไทยทั้งชาติ นับว่าเป็นงานที่ยากเนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งต่ออนาคตของชาติ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นในปลายปี พ.ศ. 2544 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงได้ให้การสนับสนุนแก่คณะนักวิจัยหลักจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย รศ.ดร.ทิสนา แจมมณี รศ.ดร.ดวงเดือน อ่อนน่วม และ ผศ.ดร.พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ พร้อมทั้ง ผศ.ดร.เลขา ปิยะอันริยะ ผู้เชี่ยวชาญจากองค์กร UNICEF ในการดำเนินงานวิจัยเพื่อแสวงหายุทธศาสตร์ แนวทาง และรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ภายใต้ชื่อชุดโครงการ “การวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน” โดยระยะเวลาดำเนินงานทั้งสิ้น 3 ปี นับตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา

ประเภทของโครงการวิจัย

ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนหรือเรียกกันโดยย่อว่า “โครงการ วพร.” ประกอบด้วยโครงการวิจัย 2 ประเภท คือ

1. โครงการแม่บท ดำเนินงานโดยคณะนักวิจัยหลัก 4 คน และคณะนักวิจัยร่วม ซึ่งเป็นบุคลากรทางการศึกษาในท้องถิ่นอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ใน 4 ภูมิภาคของประเทศไทย อีกจำนวน 20 คน โครงการนี้มุ่งตอบปัญหาเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ใน 2 ประเด็นหลัก คือ ประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบ / วิธีการที่ใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบ / วิธีการขยายผล โครงการวิจัยแม่บทจึงได้สนับสนุน สถานศึกษาต่าง ๆ ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา สร้างองค์ความรู้ สถานศึกษา จำนวนประมาณ 1 – 6 โรงเรียน ร่วมมือกันดำเนินงานเป็นโครงการวิจัยย่อย และมีคณะนักวิจัยร่วมทำหน้าที่ประสานงานระหว่างโครงการวิจัยแม่บทและโครงการวิจัยย่อย นักวิจัยร่วม 1 คน จะช่วยดูแลโครงการย่อยประมาณ 3 – 5 โครงการ

2. โครงการวิจัยย่อย ดำเนินงานโดยสถานศึกษาต่าง ๆ ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความหลากหลายในด้านสังกัด ขนาดของโรงเรียนและสถานที่ตั้ง (ในเมือง – นอกเมือง) สถานศึกษาเหล่านี้ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน โดยมีนักวิจัยภายนอก และผู้สนใจอื่น ที่ไม่ใช่บุคลากรของโรงเรียน มีความสนใจที่จะร่วมเรียนรู้กับโรงเรียนเข้าร่วมวิจัยให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียน

กลุ่มนักวิจัยและภาระหน้าที่ของนักวิจัยโครงการ วพร.

นักวิจัยโครงการ วพร. มี 4 กลุ่ม โดยแบ่งตามภาระหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. คณะนักวิจัยหลักของโครงการวิจัยแม่บท มีจำนวน 4 คน ทำหน้าที่วางแผนดำเนินงานชุดโครงการ โดยประสานงานกับนักวิจัยร่วม นักวิจัยภายนอก และนักวิจัยของโรงเรียน รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นภาพรวม พัฒนาและผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อเผยแพร่ข้อค้นพบและองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยและพัฒนา

2. คณะนักวิจัยร่วมของโครงการวิจัยแม่บท มีจำนวน 20 คน ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างนักวิจัยหลักและนักวิจัยโครงการย่อย ติดตามการดำเนินการ และร่วมเรียนรู้กับโครงการวิจัยย่อย ให้ความช่วยเหลือ เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการวิจัย

3. คณะนักวิจัยภายนอก มีจำนวน 136 คน ทำหน้าที่วิจัยและพัฒนา ร่วมกับโรงเรียน / สถานศึกษา นักวิจัยภายนอกเป็นบุคคลที่สนใจเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนและศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพครู ผู้บริหาร และบุคลากรที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

4. คณะวิจัยของโรงเรียน / สถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารและครูทั้งหมดของโรงเรียน จำนวน 137 โรงเรียน ทำหน้าที่วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับประเด็นการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น โรงเรียน คณะนักวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าว ทำหน้าที่ประสานกันและร่วมกันดำเนินงานวิจัยแบบรวมพลัง (collaborative research) ซึ่งมีโครงการวิจัยย่อย ๆ จำนวน 50 โครงการ แต่ละโครงการประกอบด้วยโรงเรียนประมาณ 1 – 6 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 137 โรงเรียน เป็นปัญหาความต้องการ ใช้การวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดผลที่ชัดเจนและยั่งยืน โรงเรียนในโครงการวิจัยย่อย 50 โครงการดังกล่าวได้ดำเนินงานมาเป็นเวลา 4 ระยะ ๆ ละ 6 เดือน และสามารถดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ตามเป้าหมายของตนได้ในระดับหนึ่ง โดยแต่ละโรงเรียนและแต่ละโครงการ สามารถพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็น “หนึ่งโรงเรียนหนึ่งผลิตภัณฑ์” (One School One Product : OSOP) จากประสบการณ์และผลการวิจัยของตน นอกจากนั้นคณะนักวิจัยหลักโครงการวิจัยแม่บท ยังได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งประสบการณ์ที่ได้รับจากการดำเนินงาน ร่วมกับโรงเรียนและคณะนักวิจัยทุกฝ่าย สรุปได้รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ได้รูปแบบหนึ่ง คือ “รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้วยการวิจัยและพัฒนา” รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ดังกล่าว มีสาระสำคัญดังจะกล่าวในลำดับต่อไป

รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้วยการวิจัยและพัฒนา

1. วัตถุประสงค์ของการนำรูปแบบมาใช้ รูปแบบนี้พัฒนาขึ้นเพื่อให้โรงเรียน / สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนำไปใช้ในการ

1) ปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ให้สอดคล้องกับแนวคิดและแนวทางตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง 2545)

2) แก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในประเด็นที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของโรงเรียน

3) ศึกษาวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

2. แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้วยการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้นี้เป็นรูปแบบที่ยึดแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่

2.1 แนวคิดการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

2.2 แนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้

คำว่า “การปฏิรูป” หมายถึง การพัฒนา ปรับปรุง หรือปรับเปลี่ยน เพื่อให้ดีขึ้น ส่วนคำว่า “การเรียนรู้” มีความหมายครอบคลุมถึง สิ่งที่เราคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ซึ่งรวมถึงผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้อันเป็นผลจากการจัดการเรียนรู้ของครู ดังนี้ (ทิสนา เขมมณี และคณะ, 2544 ก.)

- 1) ผลการเรียนรู้
- 2) สาระการเรียนรู้
- 3) กระบวนการเรียนรู้

การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ที่ดี ย่อมต้องอาศัยสาระการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งขึ้นกับการจัดการของครูผู้สอน การปฏิรูปการเรียนรู้จึงหมายถึง การปรับวิธีการเรียนของผู้เรียน และการเปลี่ยนวิธีสอนของครู

2.3 แนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียน (whole school reform)

แต่การปรับเปลี่ยนทั้งกระบวนการทัศน์ และพฤติกรรมของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมเกิดขึ้นได้ยาก หากผู้เกี่ยวข้องและสิ่งแวดล้อมไม่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยน แม้ครูผู้สอนยินดีที่จะเปลี่ยนแปลง แต่หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร เพื่อนครูด้วยกันหรือผู้ปกครอง ครูก็คงต้องเผชิญอุปสรรคปัญหาต่างๆ ประการ ซึ่งอาจทำให้ครูดำเนินการไม่ได้จนเกิดความท้อถอย การพัฒนาที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคลเพียงบางคน จึงไม่มีพลังพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาพใหญ่

การพัฒนาทั้งโรงเรียน (นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช, 2544) เป็นแนวคิดที่ มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันอย่างเป็นระเบียบ โดยมีการดำเนินการอย่างครอบคลุมในทุกองค์ประกอบของโรงเรียน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยทั่วไปการพัฒนาทั้งโรงเรียนมีขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นสำรวจ (E – explore) (2) ขั้นสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด (C – converse) (3) ขั้นการวางแผน (P – plan) (4) ขั้นลงมือปฏิบัติตามแผน (I – implement) (5) ขั้นประเมินผลการดำเนินงาน (E – evaluation) และ (6) ขั้นการปรับปรุงแผนงาน (R – revision) โดยการดำเนินการดังกล่าว

การจัดการในลักษณะดังที่กล่าวมาต้องครอบคลุมถึงการปฏิบัติงานที่เป็นองค์ประกอบหลักของงานในโรงเรียน คือ

- 1) การบริหารจัดการ
- 2) การจัดการเรียนการสอน
- 3) กิจกรรมในโรงเรียน
- 4) กิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชน

2.4 แนวคิดการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยปฏิบัติการ (research and development และ action research)

การวิจัยและพัฒนา (research and development) เป็นการพัฒนาแบบหนึ่งที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือหรือเป็นยุทธวิธีในการดำเนินงาน กล่าวคือ เป็นการดำเนินการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในทิศทางหรือลักษณะที่ต้องการ โดยใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนางาน

การวิจัยและพัฒนาส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) กล่าวคือ ผู้ทำวิจัยและผู้ใช้ผลการวิจัยเป็นคนบุคลากรเดียวกัน ดังนั้น จึงเป็นงานวิจัยที่เหมาะสมกับครูผู้สอนในห้องเรียนที่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนเป็นกระบวนการที่สามารถสร้างความร่วมมือของครูในโรงเรียนกับนักวิจัยหรือนักวิชาการในมหาวิทยาลัยได้

2.5 แนวคิดการมีจุดเน้น (focus) ในการพัฒนา

เป็นการให้โรงเรียนหยิบยกจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาขึ้นมาดำเนินการก่อน โดยรวมพลังกันดำเนินการปฏิรูปในเรื่องที่เป็นจุดเน้นนั้นให้สำเร็จ จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่จะช่วยให้การปฏิรูปเห็นผลประจักษ์ในเวลาที่รวดเร็ว

3. ปัจจัยด้านตัวป้อน (INPUT)

3.1 บริบทของโรงเรียน

3.2 บุคลากรของโรงเรียน ได้แก่

3.2.1 ผู้บริหารโรงเรียน / สถานศึกษา

3.2.2 คณะนักวิจัยหลักของโรงเรียน

3.2.3 นักวิจัย/นักวิชาการจากภายนอกโรงเรียน

3.2.4 ครูทุกคนในโรงเรียน

3.2.5 กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน

3.2.6 ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ

3.3 ทรัพยากรจากภายในและภายนอกโรงเรียน

4. กระบวนการของรูปแบบ

ขั้นตอนการดำเนินการ

- 1) ขั้นการริเริ่มและการเตรียมการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

2) การสร้างความตระหนัก กำหนดประเด็นปัญหาวิจัยและวางยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

2.1) การสร้างความตระหนักในความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

2.2) การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนและกำหนดประเด็นปัญหาวิจัย

ประเด็นปัญหาวิจัยของโรงเรียนมักได้จากการคิดวิเคราะห์ในเรื่องต่างๆเช่น

(1) ปรัชญา นโยบาย วิสัยทัศน์ของโรงเรียน มุ่งไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา หมวด 4 มากน้อยเพียงใด และโรงเรียนได้ดำเนินการประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังหรือไม่มากน้อยเพียงใด

(2) โรงเรียนมีปัญหาสำคัญอะไรที่ควรจะต้องดำเนินการ

(3) โรงเรียนมีจุดแข็ง จุดอ่อนในด้านใดบ้าง

(4) โรงเรียนควรใช้ข้อมูลที่ได้ดังกล่าวในการพิจารณาว่า จะดำเนินการปฏิรูปในประเด็นใดควรดำเนินการก่อนหลัง และประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาอย่างไร

(5) ประเด็นปัญหาที่โรงเรียนเห็นว่าสำคัญและควรดำเนินการนี้ จะนำไปสู่การตั้งคำถามวิจัยระดับโรงเรียน ซึ่งเป็นคำถามที่บุคลากรทุกฝ่ายจะช่วยกันหาคำตอบร่วมกันทั้งโรงเรียน

2.3) การวางแผนยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน(สามารถเลื่อนไปทำในขั้นที่ 4 ได้หากยังไม่พร้อม)

3. ขั้นการพัฒนาบุคลากร

3.1) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ ประเด็นการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น และการวิจัย

3.1.1) ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความเข้าใจตรงกันในมโนทัศน์สำคัญๆของคำว่ากระบวนการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ รวมทั้งความหมายของการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งครอบคลุมการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง 2545)

3.1.2) เนื่องจากโรงเรียนได้ร่วมกัน เลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้และผลการเรียน จุดเน้นในการปฏิรูปและการศึกษาวิจัย จึงเป็นความจำเป็นที่ทุกคนต้องเข้าใจตรงกัน เพื่อจะได้ ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน

3.1.3) เนื่องจากบุคลากรทุกฝ่าย จำเป็นต้องใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานและพัฒนางาน ซึ่งตามรูปแบบนี้ ใช้มนทัศน์ของการวิจัยปฏิบัติการ ในชั้นเรียนแบบรวมพลัง (collaborative classroom action research) และการวิจัยปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วม (participatory action research) ควบคู่ไปด้วย

3.2) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

โดยมีประเด็นที่ผู้บริหารควรจะมีเข้าใจทั้งทางด้านหลักการและการปฏิบัติดังนี้

3.2.1) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

3.2.2) การจัดปัจจัยเกื้อหนุน

3.2.3) การจัดระบบนิเทศภายใน

3.2.4) การส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

3.2.5) การประกันคุณภาพ การประเมินคุณภาพภายใน และการประเมิน
คุณภาพภายนอก

4. ขั้นการวางยุทธศาสตร์ในการดำเนินการ

4.1) ยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปทั้งโรงเรียน

4.2) ยุทธศาสตร์ย่อยด้านต่าง ๆ

5. ขั้นการจัดทำแผนการดำเนินงานและแผนงานวิจัยของบุคลากรทุกฝ่าย

5.1) แผนการดำเนินงานและแผนงานวิจัยและพัฒนาของครู (research & development plan)

5.2) แผนการดำเนินงานและแผนงานวิจัยของผู้บริหาร

5.2.1) แผนการดำเนินงานและแผนงานวิจัยด้านการบริหารวิชาการ และการ
จัดปัจจัยเกื้อหนุน

แผนงานนี้ควรครอบคลุมหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

- การจัดการด้านหลักสูตรและการสอน
- การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน
- การจัดกิจกรรม ชมรม และชุมนุมต่าง
- การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และวัสดุอุปกรณ์การสอน
- การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

- การจัดสวัสดิการ และงบประมาณ

ฯลฯ

- 5.2.2) แผนการดำเนินงานและแผนงานวิจัยด้านการจัดระบบการนิเทศภายใน
- 5.2.3) แผนการดำเนินงานและแผนงานวิจัยด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนและโรงเรียน
- 5.2.4) แผนการดำเนินงานและแผนงานวิจัยด้านการประเมินความสำเร็จ
- 5.3) แผนการดำเนินงานและแผนงานวิจัยสมรรถภาพครู และผู้บริหารของนักวิจัยภายนอก
6. **ขั้นการพัฒนาตัวบ่งชี้วิธีการจัดการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และตัวบ่งชี้ความสำเร็จ**
 - 6.1) ตัวบ่งชี้ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (ตัวแปรตามของการวิจัย)
 - 6.2) ตัวบ่งชี้วิธีการจัดการเรียนรู้ (ตัวแปรต้นของการวิจัย)
 - 6.3) ตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการดำเนินการปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยการวิจัยและพัฒนา
7. **ขั้นการจัดทำเครื่องมือ**
 - 7.1) เครื่องมือวิจัยของครู
 - 7.1.1) แผนการจัดการเรียนรู้
 - 7.1.2) เครื่องมือเก็บข้อมูลพื้นฐาน
 - 7.1.3) เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้และเก็บข้อมูลอื่น ๆ
 - 7.2) เครื่องมือวิจัยของผู้บริหาร
 - 7.3) เครื่องมือวิจัยของนักวิจัยภายนอก
8. **ขั้นปฏิบัติการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล**
 - 8.1) เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน (baseline data)
 - 8.2) ครูปฏิบัติการจัดการเรียนการสอน ปฏิบัติการวิจัยและพัฒนา และปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน
9. **ขั้นการสรุปผลงานและการขยายผลการปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน**
 - 9.1) ผลงาน
 - 9.1.1) ผลผลิต (Product)
 - (1) ครูทุกคนมีผลงานวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการหลักที่โรงเรียนเลือก (ตัวแปรต้น)

- (2) ครูบางคนอาจมีผลงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (CAR) ที่เกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการหลัก (ตัวแปรต้น)
- (3) ผู้บริหารมีรายงานเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการและผลการดำเนินการสนับสนุนครูใน 3 ด้าน คือ ด้านการจัดปัจจัยเกื้อหนุน การจัดระบบนิเทศภายใน และด้านการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
- (4) ผู้บริหารมีผลงานวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของตนในการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน
- (5) นักวิจัยภายนอกมีผลงานวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพครูและผู้บริหาร หรือการนิเทศในความช่วยเหลือโรงเรียนด้านต่าง ๆ
- (6) รายงานการวิจัยและพัฒนาระดับโรงเรียน
- (7) ได้ผลิตภัณฑ์/นวัตกรรมของโรงเรียนที่เป็นหนึ่งโรงเรียนหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One School One Product : OSOP)
 - (7.1) ได้ OSOP ของครู คือ ผลิตภัณฑ์/ นวัตกรรม/ ข้อความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง 2545)
 - (7.2) ได้ OSOP ของผู้บริหาร คือ ผลิตภัณฑ์/ นวัตกรรม/ ข้อความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้บริหาร
 - (7.3) ได้ OSOP ของนักวิจัยภายนอก คือ ผลิตภัณฑ์/ นวัตกรรม/ ข้อความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถภาพผู้บริหาร และครู การนิเทศ และการช่วยแก้ปัญหาด้านต่าง ๆ เพื่อความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้

9.1.2) ผลการเรียนรู้ (learning outcome)

- (1) ผลการเรียนรู้ของครู
- (2) ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
- (3) ผลการเรียนรู้ของผู้บริหาร
- (4) ผลการเรียนรู้ของนักวิจัยภายนอกผู้มาร่วมงานพัฒนาโรงเรียน

9.2) การขยายผล

9.2.1) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงาน

9.2.2) การขยายผลในระดับของการใช้รูปแบบฯ บางส่วน

9.2.3) การขยายผลในระดับของการใช้รูปแบบฯ อย่างสมบูรณ์

9.2.4) การขยายผลเข้าสู่ระบบปกติเชิงนโยบาย (institutionalized)

ดังนั้น โรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนเครือข่ายควรจัดทำนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ และเร่งรัดให้มีการนำไปปฏิบัติโดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องภายในสถาบันของตน เช่น

(1) ควรมีการร่วมกันคิดและกำหนดเป็นนโยบาย

(2) ควรมีการจัดทำระบบเชื่อมโยงหรือการสร้างเครือข่ายภายในและระหว่างสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกันและต่างเขตกัน

10. ขั้นตอนประเมินความสำเร็จของการดำเนินงาน

(1) ดำเนินการวัดผลเพื่อให้ได้ข้อมูลหลักฐานที่จำเป็นสำหรับการประเมิน

(2) ประเมินผลความสำเร็จ

10.1) ดำเนินการวัดผลเพื่อให้ได้ข้อมูลหลักฐานที่จำเป็นสำหรับการประเมิน

(1) พัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการดำเนินงาน

(2) พัฒนาเครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวชี้ชี้้นั้น

10.2) ดำเนินการประเมินผลความสำเร็จ โดย

(1) พัฒนาเกณฑ์ประเมินผลความสำเร็จของการดำเนินงาน

(2) ประเมินผลความสำเร็จ โดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้ เทียบกับเกณฑ์ประเมินผลความสำเร็จที่ตั้งไว้ ควรมีการประเมินที่ครอบคลุม 3 ด้านที่สำคัญ ๆ คือ

ก. ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน (effectiveness)

ข. ประสิทธิภาพของโครงการ (efficiency)

ค. ผลกระทบ (impact)

รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้วยการวิจัยและพัฒนาที่ประกอบด้วย

การดำเนินงานตามขั้นตอนทั้ง 10 ดังกล่าวข้างต้น เป็นรูปแบบที่คณะนักวิจัยหลักของชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ได้ปรับจากกรอบแนวคิดแนวทางในการดำเนินงานการปฏิรูปที่คณะนักวิจัยหลักได้พัฒนาขึ้นสำหรับโรงเรียน 135 โรงเรียน ในชุดโครงการฯ ได้ใช้ในการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งคณะนักวิจัยหลักพบว่า ในภาพรวมกรอบแนวคิดและแนวทางที่ได้กำหนดไว้ สามารถดำเนินการได้จริง (practical) และมีประสิทธิผล (effectiveness) คือสามารถปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ แต่ผลจะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับบริบท และปัจจัย เงื่อนไขต่าง ๆ ของโรงเรียนแต่ละโรงเรียน คณะนักวิจัยหลักได้นำข้อเรียนรู้ต่าง ๆ จากประสบการณ์การดำเนินงานกับโรงเรียน 135 โรงเรียน มาใช้ในการปรับกระบวนการและเพิ่มเติมประเด็นให้เหมาะสม และสมบูรณ์ขึ้น ซึ่งจะช่วยให้โรงเรียน / สถานศึกษาที่สนใจจะใช้รูปแบบนี้ สามารถปฏิรูปการเรียนรู้ได้อย่างราบรื่น และเกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากขึ้น

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศศิพร พจนายน (2536) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทานในกรุงเทพมหานครผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินงานวิชาการดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีการจัดประชุมชี้แจงหรือการประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดทำแผนงาน มีระบบข้อมูลหรือสารสนเทศของโรงเรียนเพื่อการวางแผน มีแผนงานและโครงการรองรับนโยบายของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน หลักการและจุดหมายของหลักสูตร มีการติดตามผลการดำเนินงานโดยผู้บริหารตรวจเยี่ยมอาคารด้วยตนเอง และผู้ปฏิบัติงานรายงานตามสายการบังคับบัญชา 2) การจัดบุคลากรตรงตามหน้าที่จัดตามวุฒิการศึกษา ความสามารถ และประสบการณ์ของครู มีการสอบถามความถนัด ความสนใจ และความสมัครใจของครู 3) การพัฒนาบุคลากรมีการส่งครูไปอบรม ศึกษาดูงาน ชมการสาธิต หรือการทดลองที่หน่วยงานภายนอกจัด มีการนิเทศ อบรมและฝึกปฏิบัติการภายในโรงเรียน สนับสนุนให้ครูศึกษาต่อ และส่งเสริมให้ครูได้ทดลองหรือปฏิบัติงานตามที่ได้พัฒนามา 4) การจัดสื่อการเรียนการสอน มีการส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ประกอบการเรียนการสอน และผลิตสื่อขึ้นใช้เอง โรงเรียนให้การสนับสนุนโดยการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอและสะดวกในการใช้ 5) การจัดบริการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน เน้นความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ให้เพียงพอและดูแลให้อยู่ในสภาพดี จัดบริเวณโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบและสวยงาม 6) การจัดการเรียนการสอน มีการจัดทำ

แผนการสอนและสื่อการเรียนการสอน โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน มีโครงการสอนนอกเวลาเรียน 7) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรคำนึงถึงความต้องการของนักเรียน และความพร้อมของโรงเรียน มีการจัดทำแผนดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม 8) การวัดผลและประเมินผล มีการวัดผลหลาย ๆ วิธีให้เหมาะสมกับสื่อที่จะวัด มีการนำผลการวัดผลและประเมินผลไปเป็นข้อมูลในการสอนซ่อมเสริม การแนะแนว และการปรับปรุงการเรียนการสอน

ปัญหาของโรงเรียนส่วนใหญ่ได้แก่ งานและโครงการไม่เป็นไปตามแผน บุคลากรไม่เพียงพอ และไม่ตรงตามความต้องการของโรงเรียน อาคารสถานที่คับแคบ สื่อและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนไม่เพียงพอ

(ชัยวัฒน์ เจริญสุขสุจิตต์ 2538) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 4 ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีปัญหาการจัดงานวิชาการแต่ละด้าน ดังนี้

- ขาดความสนใจที่จะศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตร
- ขาดงบประมาณในการจัดหาสื่อและอุปกรณ์
- ขาดงบประมาณในการจัดซื้อวารสารทางวิชาการใหม่ ๆ
- ขาดความร่วมมือจากครูอาจารย์ในการจัดกิจกรรมนักเรียน
- ขาดการวางแผนการนิเทศงานวิชาการอย่างเป็นระบบ
- ครูอาจารย์ต้องรับผิดชอบงานหน้าที่พิเศษอื่น ๆ มาก
- ขาดความร่วมมือจากครูอาจารย์ในการแนะแนว
- ขาดบุคลากรที่จะให้ความรู้แก่ครูผู้สอนในการสร้างและวิเคราะห์ข้อสอบ
- ขาดการนำข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูมาประกอบการวางแผนงานวิชาการ

จุไรรัตน์ สุครุ่ง (2538) ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ องค์ประกอบด้านสภาพทั่วไปของโรงเรียน องค์ประกอบด้านครู และองค์ประกอบด้านผู้ปกครอง ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบมีตัวแปรต่าง ๆ ต่อไปนี้

องค์ประกอบด้านสภาพทั่วไปของโรงเรียน ประกอบด้วย ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ ความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ

องค์ประกอบด้านผู้บริหาร ประกอบด้วย ประสิทธิภาพและระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งในโรงเรียน ความรู้เรื่องการบริหารงานวิชาการ คุณลักษณะของผู้บริหาร การพัฒนาครูทางด้านวิชาการ การจัดบุคลากรทางด้านวิชาการ การนิเทศติดตามผล การสร้างขวัญและกำลังใจ

องค์ประกอบด้านครู ประกอบด้วย วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการสอน ทักษะคติต่อวิชาชีพครู การได้รับการอบรม ความรู้เรื่องหลักสูตรและการสอน การจัดการเรียนการสอน การใช้เวลาว่างของครู ความร่วมมือระหว่างครู

องค์ประกอบด้านผู้ปกครอง ประกอบด้วย การให้ความร่วมมือกับผู้ปกครอง การสนับสนุนช่วยเหลือของสมาคมผู้ปกครองและครู

เรณู คุรุชไทย (2542) ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่ม นวมินทร์ราชูทิศ สังกัดกรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการวางแผนวิชาการ โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการ กำหนดแนวปฏิบัติตามลักษณะของหมวด / งาน / ฝ่าย และผู้บริหารแจ้งแนวปฏิบัติในที่ประชุม ครู – อาจารย์ ในการจัดทำแผนงานวิชาการ / หมวด / งาน / ฝ่าย จะมีการประชุมเพื่อเขียนแผนร่วมกันแล้วนำเสนอฝ่ายบริหารเพื่อพิจารณา โดยมีหัวหน้างานแผนงานทำหน้าที่ติดตามและประเมินผลจากปฏิทินปฏิบัติงาน 2) ด้านการจัดงานวิชาการ โรงเรียนจัดบุคลากรตามความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ จัดกลุ่มการเรียนโดยกำหนดวิชาบังคับและวิชาเลือกตามโครงสร้างของหลักสูตร และให้นักเรียนเลือกจัดตารางสอน โดยกำหนดวิชาเรียน และเวลาเรียนครบตามหลักสูตร และสำรวจความพร้อมของครู อาจารย์ จัดครูเข้าสอนตามวุฒิการศึกษา และมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานวิชาการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสื่อวัสดุที่ครูผลิตขึ้นใช้เอง 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและเนื้อหาวิชา ให้ครูจัดทำและใช้สื่อ และโรงเรียนมีการติดตามการใช้สื่อ โดยการสังเกตการสอนของครู 4) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการ โรงเรียนจัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนาครูภายในโรงเรียนก่อนปิดภาคเรียน จัดสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนที่เรียนอ่อนหรือผลการเรียนไม่ผ่านตามเกณฑ์ โดยจัดคาบสอนไว้ในตารางปกติ 1 คาบ / สัปดาห์ แล้วจัดครูเข้าสอนซ่อมเสริมในรายวิชาต่าง ๆ จัดกิจกรรมนักเรียนทั้งในและนอกหลักสูตรตามความพร้อมของโรงเรียนหรือหน่วยเหนือ มีนโยบายสนับสนุนให้ครูได้รับการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานตามหน่วยงานที่จัด รวมทั้งสร้างบรรยากาศทางวิชาการ โดยจัดให้มีห้องวิชาการของแต่ละหมวดวิชา 5) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน โรงเรียนกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานและแนวปฏิบัติด้านการวัดผล ประเมินผล แล้วแจกครูทุกคน ครูผู้สอนแต่ละรายวิชาสร้างเครื่องมือการวัดผลให้เป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา โรงเรียนมีเจ้าหน้าที่ทะเบียน / วัดผล ทำหน้าที่จัดทำหลักฐานเกี่ยวกับประวัตินักเรียน การขึ้นทะเบียนนักเรียน รับรองและบันทึกผลการเรียนของนักเรียน

6) ด้านการประเมินผลการจัดงานวิชาการ โรงเรียนส่วนใหญ่จัดประชุม สัมมนา สรุปผลงานประจำปีและประเมินผลในระดับหน่วยงานย่อยเป็นระยะ ๆ

ด้านปัญหาการดำเนินงาน พบว่า งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ หมวดวิชาไม่สามารถจัดกลุ่มการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความต้องการของนักเรียน ครู – อาจารย์ ผลิตสื่อการเรียนการสอนน้อยเกินไป นักเรียนไม่สนใจเรียนซ่อมเสริม และไม่ติดตามแก้ผลการเรียน ครูบางคนขาดการพัฒนาและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผล ครูมีจำนวนน้อยและมีงานพิเศษมากจึงมีผลงานวิชาการไม่ดีเท่าที่ควร

บุษราคัม จรรย์นาฏ (2544) ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการวางแผนงานวิชาการ โรงเรียนมีการจัดทำเอกสารวิชาการกำหนดแนวปฏิบัติตามลักษณะของหมวด / งาน / ฝ่าย ในการจัดทำแผนงานวิชาการ โรงเรียนกำหนดกรอบนโยบายและมอบให้หมวด / ฝ่าย / งาน ประชุมเพื่อเขียนแผนร่วมกัน แล้วนำเสนอฝ่ายบริหารเพื่อพิจารณา โดยมีหัวหน้าแผนงานทำหน้าที่ติดตามและประเมินผลจากการสรุปผลงานในรอบเดือน 2) ด้านการจัดงานวิชาการ โรงเรียนจัดบุคลากรตามความรู้ความสามารถและประสบการณ์ จัดกลุ่มการเรียนรู้โดยกำหนดวิชาบังคับและวิชาเลือกตามโครงสร้างของหลักสูตร มีการศึกษาสภาพของท้องถิ่นและความต้องการของชุมชน กำหนดวิชาเรียนและเวลาเรียนให้ครบตามหลักสูตร ผู้สอนมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานวิชาการ 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร และเนื้อหาวิชา กำหนดเนื้อหา และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับชีวิตจริง และกำหนดกิจกรรมสื่อการสอน การประเมินผลที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามแผนการสอนโดยสังเกตการสอนของครู 4) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการ โรงเรียนจัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนา ก่อนเปิดภาคเรียน จัดสอนซ่อมเสริมให้แก่ นักเรียน โดยจัดให้มีห้องเรียนเฉพาะเพื่อการสอนซ่อมเสริมนอกเวลา จัดกิจกรรมนักเรียนทั้งในและนอกหลักสูตร มีนโยบายสนับสนุนให้ครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน สนับสนุนครูทำผลงานทางวิชาการและเข้าร่วมในโครงการครูต้นแบบ / ครูเครือข่าย รวมทั้งสร้างบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน 5) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน โรงเรียนส่งเสริมให้ครูสร้างเครื่องมือประเมินผลตามสภาพจริง ครูผู้สอนแต่ละรายวิชาสร้างเครื่องมือวัดผลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้และตามสภาพจริงครบทุกรายวิชา โรงเรียนมีเจ้าหน้าที่ทะเบียน / วัดผล ทำหน้าที่จัดทำหลักฐานเกี่ยวกับประวัตินักเรียน และมีการจัดข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน 6) ด้านการประเมินผลการจัดงานวิชาการ โรงเรียนมีแนวปฏิบัติในการประเมินผล

โดยการจัดประชุม สัมมนา สรุปผลงานประจำปี ศึกษาจากผลงานที่ปรากฏ และมีการประเมินผลในระดับหน่วยงานย่อยเป็นระยะ ๆ

ด้านปัญหาการดำเนินงานวิชาการ พบว่า เวลาในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญมีไม่เพียงพอ ครูผู้สอนขาดความตระหนักในการพัฒนาตนเอง นักเรียนไม่ติดตามแก้ไขผลการเรียน ครูผู้สอนบางคนขาดความรู้ และทักษะในการประเมินผลตามสภาพจริง ครูมีจำนวนน้อย และมีภาระงานมากจึงทำให้มีผลงานวิชาการไม่ดีเท่าที่ควร

สรุป

จากสาระสำคัญของทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษา พอสรุปได้ว่า งานวิชาการ เป็นงานที่ครูควรให้ความสำคัญในระดับสูง เพราะงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียน และเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา ซึ่งบุคลากรทุกคนในโรงเรียนควรให้ความร่วมมืออย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพต่อสังคม

ในส่วนของสภาพทั่วไปและปัญหาในการปฏิบัติงานวิชาการของครู ก็พบปัญหาเกี่ยวกับการไม่สามารถใช้วิชาความรู้พื้นฐานมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูขาดความสนใจศึกษาและทำความเข้าใจกับหลักสูตร การรับผิดชอบงานหน้าที่อื่น ๆ มากเกินไปทำให้ไม่มีเวลาเตรียมการสอน สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณในการจัดหาสื่อและอุปกรณ์ ขาดสวัสดิการในการปฏิบัติงาน และอื่น ๆ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าไม่ควรมองข้ามในปัจจัยเหล่านี้เพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาอย่างแท้จริง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ซึ่งมีวิธีการวิจัยดังนี้

ประชากร / กลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) ปีการศึกษา 2547 จำนวน 25 โรงเรียน จำนวน ทั้งหมด 2,398 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการสุ่มและกำหนดขนาดของตัวอย่างจากตารางของ ศิริชัย กาญจนวาที (2537) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้ครูมัธยมศึกษาจำนวน 345 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย คือ สุ่มครูที่สอนใน 8 กลุ่มสาระ กลุ่มสาระละ 2 คน จากครูที่สอนในช่วงชั้นที่ 3-4 ช่วงชั้นละ 1 คน ได้กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 16 คน จาก 25 โรงเรียน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถาม (QUESTIONNAIRE) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการศึกษาเอกสารตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา

2. สร้างเครื่องมือ เป็นแบบสอบถามจากการสังเคราะห์ที่ได้ในข้อ 1

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาตรวจสอบ และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาความตรงในเนื้อหาความครอบคลุมในสาระและความถูกต้องของภาษาที่ใช้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
5. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งหนึ่ง เพื่อความสมบูรณ์ของเครื่องมือในการวิจัย
6. จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยส่งไปตามโรงเรียน ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการวิจัย และพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดย

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามครูผู้สอน โรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการวิจัย และพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมซองปิดผนึกปีให้ส่งกลับทางไปรษณีย์ ไปยังผู้บริหารโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยแนบหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ผู้บริหารโรงเรียนแจกแบบสอบถามให้ครูผู้สอนกลุ่มสาระละ 2 คน

แบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนในรอบแรก หลังจากส่งแบบสอบถามไปแล้วเป็นเวลา 5 สัปดาห์ มีจำนวน 325 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 81.25 ผู้วิจัยได้ติดตามการตอบกลับของแบบสอบถาม โดยการติดต่อทางโทรศัพท์ ได้รับกลับคืนมาอีกจำนวน 26 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 6.5 ดังนั้น ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมารวมทั้งสิ้น 364 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.0 ผู้วิจัยทำการคัดเลือกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก โดยพิจารณาคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีข้อมูลครบถ้วนไว้ มีแบบสอบถามที่คัดออกทั้งสิ้นจำนวน 13 ฉบับ จึงเหลือแบบสอบถามที่สมบูรณ์ และสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้ จำนวน 351 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.75

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย
2. การวิเคราะห์การปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโครงการ วพร. ได้วิเคราะห์ ดังนี้ การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโครงการ วพร. โดยใช้วิธีวิเคราะห์ ด้วยการแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละแล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

คำถามปลายเปิด ซึ่งเน้นข้อมูลเพิ่มเติมจากกรมศึกษาในโครงการ วพร. เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละแล้วนำเสนอในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สูตรคำนวณหาค่าร้อยละ

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบในแต่ละข้อ} \times 100}{\text{จำนวนผู้ตอบทั้งหมด}}$$

(ประคอง กรรณสูต , 2538)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้เป็นการเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษา ในโรงเรียนที่เข้าร่วม โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ที่ได้จากการตอบ แบบสอบถามของครูจำนวนทั้งสิ้น 351 คน การวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยเสนอผลการ วิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย เรียงตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นครู ระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ใช้ การแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย ตามตารางที่ 1

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียน ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ใช้การแจกแจงความถี่ หาค่า ร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย ตามตารางที่ 2 – 10

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป		(n = 351)	ร้อยละ
เพศ			
	หญิง	257	73.2
	ชาย	94	26.8
อายุ			
	ต่ำกว่า 31 ปี	56	15.9
	31 - 40 ปี	76	21.7
	41 - 50 ปี	164	46.7
	51 - 60 ปี	55	15.7
ประสบการณ์ในการสอน			
	1 - 5 ปี	53	15.1
	6 - 10 ปี	45	12.8
	11 - 15 ปี	43	12.3
	15 - 20 ปี	58	16.5
	มากกว่า 20 ปี	152	43.3
วุฒิทางการศึกษา			
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	3	0.8
	ปริญญาตรี	260	74.1
	ปริญญาโท	87	24.8
	ปริญญาเอก	1	0.3
จำนวนชั่วโมงที่สอนต่อสัปดาห์ในภาคเรียนที่ 2/2547			
	น้อยกว่า 12 ชั่วโมง	24	6.8
	12 - 16 ชั่วโมง	97	27.6
	17 - 20 ชั่วโมง	108	30.8
	21 - 25 ชั่วโมง	101	28.8
	มากกว่า 25 ชั่วโมง	21	6.0

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป (ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
การเข้าร่วมอบรมสัมมนาเกี่ยวกับงานวิชาการ		
ไม่เคยเข้าร่วม	15	4.3
เคยเข้าร่วม	336	95.7
เรื่องฝึกอบรม (n = 336)		
การพัฒนาหลักสูตร	214	63.7
การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	260	77.4
การแนะแนว	60	17.9
การจัดทำแผนการเรียนรู้	139	41.4
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	199	59.2
การนิเทศการศึกษา	62	18.5

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ปรากฏผลดังนี้

1. เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 73.2 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 26.8
2. อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 41 -50 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.7 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.7 และอายุต่ำกว่า 31 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.9
3. ประสบการณ์ในการสอน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.3 รองลงมาคือ ระหว่าง 15 - 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.5 และระหว่าง 1 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.1
4. วุฒิทางการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 74.1 รองลงมาคือ วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 24.8 และวุฒิทางการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 0.9
5. จำนวนชั่วโมงที่สอนต่อสัปดาห์ในภาคเรียนที่ 2 / 2547 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สอนตั้งแต่ 17 - 20 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 30.8 รองลงมาคือ สอนตั้งแต่ 21 - 25 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 28.8 และสอนตั้งแต่ 12 - 16 ชั่วโมงคิดเป็นร้อยละ 27.6

6. การเข้าร่วมอบรม สัมมนา เกี่ยวกับงานวิชาการ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าร่วมอบรมสัมมนาเกี่ยวกับงานวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 95.7 และไม่เคยเข้าร่วมอบรมสัมมนา คิดเป็นร้อยละ 4.3

เรื่องที่อบรม พบว่าส่วนใหญ่เข้าร่วมอบรมสัมมนาเกี่ยวกับวิชาการเรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 77.4 รองลงมาคือ การพัฒนาหลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 63.7 และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 59.2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ตอนที่ 2 สภาพปัญหาและการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วม
โครงการวิจัย และพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
- ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและการปฏิบัติงานวิชาการของครู
มัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้ง
โรงเรียนในด้านการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	(n = 351)	ร้อยละ
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
1.1 การเตรียมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา		
- ไม่ได้เตรียม	11	3.1
- เตรียม	340	96.9
1.1.1 แนวปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา (n = 340)		
- ศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	149	43.8
- ศึกษาเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542	192	56.5
- วิเคราะห์สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544	307	90.3
- ศึกษาและวิเคราะห์วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการ เรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดไว้	258	75.9
- ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร	207	60.9
- ศึกษาหลักการและวิธีการพัฒนาหลักสูตร	186	54.7
- ศึกษาสำรวจ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา วิธีการแก้ไข และความต้องการของผู้เรียน และชุมชน	166	48.8

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
1.1.2 การดำเนินการจัดทำหลักสูตรในสาระการเรียนรู้		
- กำหนดแนวทางการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา	157	44.7
- พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐานกลาง	196	55.8
- พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	270	76.9
- วิเคราะห์พัฒนาการของผู้เรียนเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล	207	59.0
- ดำเนินการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้	225	64.1
- ดำเนินการวิจัยการศึกษาในชั้นเรียน	235	67.0
- นิเทศภายใน แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน	181	51.6
- รวบรวมข้อมูลเพื่อการปรับปรุง การจัดกระบวนการเรียนรู้	164	46.7
1.1.3 แนวทางในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้		
- ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ เนื้อหาวิชาของหลักสูตรเพื่อวางแผนจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสม	306	87.2
- ศึกษาวิธีการสอนต่างๆ	246	70.1
- จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	298	84.9
- ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนการปฏิบัติการสอน	250	71.2
- เตรียมสื่อการเรียนรู้	274	78.1
- จัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้	203	57.8
- ปฏิบัติการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ	277	78.9
- ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ	214	61.0
- ประเมินผู้เรียนด้วยเทคนิควิธี และเครื่องมือที่เหมาะสม	213	60.7
- ปรับปรุงพัฒนาวิธีการสอนให้เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน	230	65.5

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
1.1.4 ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
- ไม่พบปัญหา	32	9.1
- พบปัญหา	319	90.9
ปัญหาที่พบในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (n = 319)		
- ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ	108	33.9
- ขาดงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม	123	38.6
- เอกสารความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรไม่เพียงพอ	140	43.9
- หน่วยงานที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรมีน้อย	150	47.0
- ขาดบุคลากรที่ทำกรนิเทศแก่ครูในการนำหลักสูตรไปใช้	153	48.0
- ไม่สามารถสร้างหรือปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน	105	32.9
- ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากชุมชน	28	8.8
- มีเวลาจำกัดในการจัดทำหลักสูตร	195	61.1

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผลปรากฏดังนี้

การเตรียมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 96.9 ไม่ได้เตรียมความพร้อมคิดเป็น ร้อยละ 3.1 เตรียมความพร้อมส่วนใหญ่ คือ วิเคราะห์สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 คิดเป็นร้อยละ 90.3 รองลงมา คือ ศึกษาและวิเคราะห์วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดไว้ คิดเป็นร้อยละ 75.9 และศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 60.9

การดำเนินการจัดทำหลักสูตรในสาระการเรียนรู้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดเป็น ร้อยละ 76.9 รองลงมา คือ ดำเนินการวิจัยการศึกษาในชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 67 และ ดำเนินการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 64.1

แนวทางในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ เนื้อหาวิชาของหลักสูตร เพื่อวางแผนจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 87.2 รองลงมา คือ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ คิดเป็น ร้อยละ 84.9 และปฏิบัติการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดเป็นร้อยละ 78.9

ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพบปัญหาในการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 90.9 ไม่พบปัญหา คิดเป็นร้อยละ 9.1 ปัญหาที่พบ คือ ส่วนใหญ่ มีเวลาจำกัดในการจัดทำหลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 61.1 รองลงมา คือ ขาดบุคลากรที่ทำการนิเทศแก่ครูในการนำหลักสูตรไปใช้ คิดเป็นร้อยละ 48.0 และ หน่วยงานที่จะให้ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรมีน้อย คิดเป็นร้อยละ 47.0

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	(n = 351)	ร้อยละ
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้		
2.1 การเตรียมการก่อนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้		
- ไม่ได้เตรียม	6	1.7
- เตรียม	345	98.3
2.1.1 วิธีการเตรียมการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ (n = 345)		
- ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร	303	87.8
- ศึกษาสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้	324	93.9
- ศึกษาระบบและมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา	197	57.1
- ศึกษาสภาพของผู้เรียน	283	82.0
- ศึกษาสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้	194	56.2
- ศึกษาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	254	73.6
- ศึกษาวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	280	81.2
2.1.2 แนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้		
- จัดทำให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	310	88.3
- จัดทำตามความพร้อมของผู้สอน	103	29.3
- จัดทำตามความพร้อมด้านอาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณของโรงเรียน	151	43.0
- จัดทำตามความพร้อมด้านแหล่งวิชาการ และทรัพยากรในท้องถิ่น	169	48.1
- จัดทำตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน	262	74.6
- จัดทำตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน	89	25.4

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
2.1.3 ขั้นตอนที่ใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้		
- เลือกรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้แล้วมาพิจารณาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	193	55.0
- กำหนดจำนวนเวลา ระบุระดับชั้น และช่วงชั้นของหลักสูตร	236	67.2
- วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่สอดคล้องและครอบคลุมกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้แล้วลงมือเขียนผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชา	281	80.1
- วิเคราะห์รายละเอียดของสาระการเรียนรู้ของแผนการจัดการเรียนรู้	245	69.8
- กำหนดจุดประสงค์นำทางตามลำดับความยากง่ายของเนื้อหานั้นๆ	237	67.5
- เลือกสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในแผน	242	68.9
- กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	261	74.4
- กำหนดวิธีการวัดและประเมินผล	268	76.4
2.1.4 ปัญหาในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้		
- ไม่พบปัญหา	72	20.5
- พบปัญหา	279	79.5
ปัญหาที่พบ (n = 279)		
- ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ	84	30.1
- ขาดบุคลากรผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาให้คำแนะนำปรึกษา	144	51.6
- ขาดข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	186	66.7

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
2.2 การศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติม		
- ไม่ได้ศึกษาค้นคว้า	15	4.3
- ศึกษาค้นคว้า	336	95.7
2.2.1 การสร้างความเข้าใจเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (n = 336)		
- ศึกษาดูงานเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้	176	52.4
- ศึกษาจากเอกสาร ตำรา หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	275	81.8
- ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากคู่มือครู	218	64.9
- เข้าร่วมการอบรม ประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	231	68.8
- วิเคราะห์ วินิจฉัยปัญหาและความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล	128	64.9
- วิเคราะห์พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	172	51.2

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
2.2.2 วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน		
- จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	234	66.7
- จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน	269	76.6
- กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์และคิดสร้างสรรค์	240	68.4
- จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง	248	70.7
- กระตุ้นให้ผู้เรียนศึกษาแสวงหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	241	68.7
- นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้	194	55.3
- ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน	284	80.9
- ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน	262	74.6
- จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ ให้ได้สัดส่วน	156	44.4
- จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	178	50.7
- ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้	197	56.1
- จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตนเอง	159	45.3
- ประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง	219	62.4

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
2.2.3 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้		
- แบบบรรยาย	245	69.8
- การสาธิต	203	57.8
- สืบสวนสอบสวน	65	18.5
- สถานการณ์จำลอง	104	29.6
- ศูนย์การเรียนรู้	77	21.5
- การทดลอง	100	28.5
- โครงการ	132	37.6
- บทบาทสมมุติ	117	33.3
- อภิปรายกลุ่มย่อย	204	58.1
- กรณีตัวอย่าง	111	31.6
- ทักษะศึกษา	84	23.9
- เกมส์	121	34.5
- แบ่งกลุ่มทำงาน	310	88.3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
2.2.4 ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้		
- ไม่พบปัญหา	46	13.1
- พบปัญหา	305	86.9
ปัญหาที่พบ (n = 305)		
- ขาดทักษะในการนำผลที่ได้จากการฝึกอบรมมาพัฒนากระบวนการเรียนรู้	93	30.5
- ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้	59	19.3
- ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้คำแนะนำปรึกษา	84	27.5
- ขาดการนิเทศภายในของโรงเรียน	62	20.3
- แหล่งการเรียนรู้ให้ครูศึกษาหาความรู้ไม่เพียงพอ	146	47.9
- ขาดงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรม	126	41.3
- ขาดวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม	157	51.5
- อาคารสถานที่ที่มีจำนวนไม่เพียงพอกับจำนวนผู้เรียน	85	27.9
- สถานที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	42	13.8
- จำนวนผู้เรียนมากเกินไป	151	49.5
- การจัดตารางสอนไม่เหมาะสม	61	20.0
- จัดแผนการเรียนไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	47	15.4
- ได้รับการมอบหมายงานด้านอื่นๆมาก	128	42.0

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้(ต่อ)		(n = 351)	ร้อยละ
2.3	การจัดบรรยากาศทางกายภาพ		
	- ไม่ได้จัด	19	5.4
	- จัด	332	94.6
2.3.1	ลักษณะการจัดบรรยากาศทางกายภาพ (n = 332)		
	- ป้ายนิเทศที่ส่งเสริมการเรียนรู้	248	74.7
	- จัดแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายเช่นมุมหนังสือ มุมอุปกรณ์การเรียน	178	53.6
	- ตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานของนักเรียน	216	65.1
	- จัดสิ่งแวดล้อมที่สวยสะอาด	214	64.5
	- จัดอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสม เช่นตารางเรียน ตารางเวร ทำความสะอาด ถังขยะ จัดโต๊ะ เก้าอี้เรียน ได้ยืดหยุ่น	228	68.7
2.4	การจัดบรรยากาศด้านปฏิสัมพันธ์		
	- ไม่ได้สร้าง	11	3.1
	- สร้าง	340	96.9
2.4.1	ลักษณะการสร้างบรรยากาศทางด้านปฏิสัมพันธ์ (n = 340)		
	- ให้ความรักความอบอุ่น และความเป็นกันเองกับผู้เรียน	308	90.6
	- จัดกิจกรรม สร้างความเป็นกันเองระหว่างครูกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน	272	80.0
	- ให้ความช่วยเหลือ และคำปรึกษากับผู้เรียนที่มีปัญหา	305	89.7
	- ใช้วิธีการได้สวนผู้เรียนก่อนการลงโทษอย่างยุติธรรม	197	57.9
	- ให้กำลังใจและเสริมแรงกับผู้เรียน	297	87.3
	- เอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึงขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้	259	76.2
	- จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง และสม่ำเสมอ	228	67.1
	- เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางกฎระเบียบต่างๆ ในชั้นเรียน	181	53.2
	- เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยเสรี	249	73.2
	- ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดสถานที่จัดกิจกรรมการ เรียนรู้	208	61.2

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
2.5 ปัญหาในการจัดบรรยากาศทางการเรียนรู้		
- ไม่พบปัญหา	96	27.4
- พบปัญหา	255	72.6
ลักษณะของปัญหา		
- ขาดความรู้และทักษะในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้	73	28.6
- เสียงขวยควานพาหนะในบริเวณสถานศึกษารบกวน	36	14.1
- ห้องเรียนแออัดไม่ถูกสุขลักษณะ	94	36.9
- เสียงรบกวนจากห้องเรียนข้างเคียง	89	34.9
- ขาดงบประมาณในการทำกิจกรรม	126	49.4
2.6 การจัดสอนซ่อมเสริมให้ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ		
- ไม่จัดสอน	42	12.0
- จัดสอน	309	88.0
2.6.1 วิธีการจัดสอน (n = 309)		
- ให้ทำแบบฝึกหัดที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน	215	69.6
- ใช้บทเรียนสำเร็จรูป	81	26.2
- มอบหมายให้นักเรียนสอนกันเอง	105	34.0
- จัดตารางซ่อมเสริมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	104	33.7
- มอบหมายงานพิเศษให้ผู้เรียนทำ	236	76.4
2.7 ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงหรือมีความสามารถพิเศษ		
- ไม่ได้จัดสอน	91	25.9
- จัดสอน	260	74.1
2.7.1 วิธีการจัดสอน (n = 260)		
- ให้ทำแบบฝึกหัดพิเศษ	157	60.4
- ให้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ที่กำหนดให้	196	75.4
- เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป	52	20.0
- เรียนด้วยเกมส์	51	19.6
- เชิญผู้ที่มีความสามารถเฉพาะด้านมาสอน	55	21.2

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
2.8 ปัญหาในการจัดการสอนซ่อมเสริม		
- ไม่พบปัญหา	60	17.1
- พบปัญหา	291	82.9
ปัญหาที่พบ (n = 291)		
- นโยบายของโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการสอนซ่อมเสริม	43	14.8
- ขาดความรู้ความเข้าใจ เทคนิควิธีการสอนซ่อมเสริม	43	14.8
- ขาดบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาให้คำแนะนำปรึกษา	35	12.0
- ไม่มีตารางเวลาสำหรับการสอนซ่อมเสริมโดยเฉพาะ	124	42.6
- เวลาสำหรับการจัดการสอนซ่อมเสริมมีจำกัด	129	44.3
- ขาดงบประมาณสนับสนุนในการสอนซ่อมเสริม	78	26.8
- ขาดสื่อการสอนอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการสอนซ่อมเสริม	77	26.5
2.9 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักเรียน		
- ไม่มีส่วนร่วม	27	7.7
- มีส่วนร่วม	324	92.3
2.9.1 ลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรม (n = 324)		
- ศึกษาค้นคว้า เพื่อพัฒนารูปแบบหรือวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของผู้เรียน	178	54.9
- วางแผนการปฏิบัติงานกิจกรรมนักเรียนให้สอดคล้องกับทางนโยบายของโรงเรียน	184	56.8
- จัดกิจกรรมนักเรียนให้สนองและสอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร	209	64.5
- นิเทศ ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะบุคลากรในโรงเรียนในการปฏิบัติงานกิจกรรมของนักเรียน	103	31.8
- ผลิตอุปกรณ์ รวมทั้งสื่ออื่นๆเพื่อช่วยพัฒนางานกิจกรรมของนักเรียน	122	37.7
- ประสานงานและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการจัดกิจกรรมนักเรียน	165	50.9

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
2.9.2 กิจกรรมนักเรียนที่ครูเข้าร่วม (n = 324)		
- กิจกรรมศาสนา	239	73.8
- กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย	188	58.0
- กิจกรรมการส่งเสริมเกษตรและสหกรณ์	70	21.6
- กิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด	164	50.6
- กิจกรรมการส่งเสริมการใช้สินค้าไทย	89	27.5
- กิจกรรมส่งเสริมการมีรายได้ระหว่างเรียน	113	34.9
- กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรม และสิ่งแวดล้อม	188	58.0
- กิจกรรมทัศนศึกษา	171	52.8
- กิจกรรมนันทนาการ	172	53.1
- กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่างๆในหลักสูตร	202	62.8
- กิจกรรมรักษาดินแดน	36	11.1
- กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาดหรือกิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์	244	75.3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
2.9.3 ปัญหาในการจัดกิจกรรมนักเรียน		
- ไม่พบปัญหา	39	12.0
- พบปัญหา	285	88.0
ปัญหาที่พบ (n = 285)		
- ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรม	49	17.2
- เอกสารความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนไม่เพียงพอ	93	32.6
- ขาดผู้มีความรู้ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนมาให้คำปรึกษาแนะนำ	70	24.6
- ขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมนักเรียน	101	35.4
- ขาดวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมนักเรียน	112	39.3
- อาคารสถานที่ไม่เพียงพอในการจัดกิจกรรม	74	26.0
- สถานที่ตั้ง และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรม	44	15.4
- เวลาสำหรับการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ	86	30.2
- กิจกรรมที่จัดไม่ตรงกันกับความสนใจของโรงเรียน	37	13.0
- รับภาระสอนอยู่หลายคาบแล้ว	108	37.9

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผลปรากฏดังนี้

การเตรียมการก่อนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเตรียมการก่อนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 93.3 ไม่ได้เตรียมการ คิดเป็นร้อยละ 1.7 การเตรียมการส่วนใหญ่ คือ ศึกษาสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ คิดเป็น ร้อยละ 93.9 รองลงมา คือ ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 87.8 และศึกษาสภาพผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 82.0

แนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จัดทำให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 88.3 รองลงมา คือ จัดทำตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 74.6 และจัดทำตามความพร้อมด้านแหล่งวิชาการ และทรัพยากรในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 48.1

ขั้นตอนที่ใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่สอดคล้องและครอบคลุมกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ คิดเป็นร้อยละ 80.1 รองลงมา คือ เลือกกิจกรรมการเรียนรู้และเทคนิควิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและสภาพของผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 76.9 และกำหนดวิธีวัดและประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 76.4

ปัญหาในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามพบปัญหาในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 79.5 ไม่พบปัญหา คิดเป็นร้อยละ 20.5 ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ ขาดข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมา คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถมาให้คำแนะนำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 51.6 และขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ คิดเป็นร้อยละ 30.1

การสร้างความรู้ความเข้าใจ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ศึกษาจากเอกสาร ตำรา หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 81.8 รองลงมา คือ เข้าร่วมอบรม ประชุม สัมมนาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 68.8 และศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากคู่มือครู คิดเป็นร้อยละ 64.9

วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 80.9 รองลงมา คือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 76.6 และส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 74.6

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มทำงาน คิดเป็นร้อยละ 88.3 รองลงมา คือ แบบบรรยาย คิดเป็นร้อยละ 69.8 และแบบอภิปรายกลุ่มย่อย คิดเป็นร้อยละ 58.1

ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามพบปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 86.9 ไม่พบปัญหา คิดเป็นร้อยละ 13.1 ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ ขาดวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 51.5 รองลงมา คือ จำนวนผู้เรียนมากเกินไป คิดเป็นร้อยละ 49.5 และแหล่งการเรียนรู้ให้ครูศึกษาหาความรู้ไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 47.9

การจัดบรรยากาศทางด้านกายภาพ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจัดบรรยากาศทางกายภาพ คิดเป็นร้อยละ 94.6 ไม่ได้จัด คิดเป็นร้อยละ 5.4 ลักษณะการจัดบรรยากาศส่วนใหญ่ คือ จัดป้ายนิเทศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 74.7 รองลงมา คือ จัดอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสม เช่น ตารางเรียน ตารางเวรทำความสะอาด ถังขยะ จัดโต๊ะ เก้าอี้ได้ยืดหยุ่น คิดเป็นร้อยละ 68.7 และตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 65.1

การจัดบรรยากาศทางด้านปฏิสัมพันธ์ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามสร้างบรรยากาศด้านปฏิสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 96.9 ไม่ได้สร้าง คิดเป็นร้อยละ 3.1 ลักษณะการสร้างปฏิสัมพันธ์

ส่วนใหญ่ คือ ให้ความรัก ความอบอุ่น และความเป็นกันเองกับผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 90.6 รองลงมา คือ ให้ความช่วยเหลือ และคำปรึกษาแก่ผู้เรียนที่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 89.7 และให้กำลังใจและเสริมแรงกับผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 87.3

ปัญหาในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามพบปัญหาในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 72.6 ไม่พบปัญหา คิดเป็นร้อยละ 27.4 ลักษณะของปัญหาส่วนใหญ่ คือ ขาดงบประมาณในการจัดทำกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 49.4 รองลงมา คือ ห้องเรียนแออัด ไม่ถูกสุขลักษณะ คิดเป็นร้อยละ 36.9 และเสียงรบกวนจากห้องเรียนข้างเคียง คิดเป็นร้อยละ 34.9

การจัดสอนซ่อมเสริมผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจัดสอนผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ คิดเป็นร้อยละ 88.0 ไม่จัดสอน คิดเป็นร้อยละ 12.0 วิธีการจัดสอน พบว่าส่วนใหญ่ มอบหมายงานพิเศษให้ผู้เรียนทำ คิดเป็นร้อยละ 76.4 รองลงมา คือ ให้ทำแบบฝึกหัดที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 69.6 และมอบหมายให้นักเรียนสอนตนเอง คิดเป็นร้อยละ 34.0

การจัดสอนซ่อมเสริมผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงหรือมีความสามารถพิเศษ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจัดสอนผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงหรือมีความสามารถพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 74.1 ไม่ได้จัดสอน คิดเป็นร้อยละ 25.9 วิธีการจัดสอนส่วนใหญ่ คือ ให้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ที่กำหนดให้ คิดเป็นร้อยละ 75.4 รองลงมา คือ ให้ทำแบบฝึกหัดพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 60.4 และเชิญผู้ที่มีความสามารถเฉพาะด้านมาสอน คิดเป็นร้อยละ 21.2

ปัญหาในการจัดสอนซ่อมเสริม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามพบปัญหาในการจัดสอนซ่อมเสริม คิดเป็นร้อยละ 82.9 ไม่พบปัญหา คิดเป็นร้อยละ 17.1 ลักษณะของปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ เวลาสำหรับการจัดสอนซ่อมเสริมมีจำกัด คิดเป็นร้อยละ 44.3 รองลงมา คือ ไม่มีตารางเวลาสำหรับการสอนซ่อมเสริมโดยเฉพาะ คิดเป็นร้อยละ 42.6 และขาดงบประมาณสนับสนุนในการสอนซ่อมเสริม คิดเป็นร้อยละ 26.8

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักเรียน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 92.3 ไม่มีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 7.7 ลักษณะการมีส่วนร่วมกิจกรรมนักเรียน พบว่าส่วนใหญ่ คือ จัดกิจกรรมนักเรียนให้สนองและสอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 64.5 รองลงมา คือ วางแผนการปฏิบัติงานกิจกรรมนักเรียนให้สอดคล้องกับทางนโยบายของโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 56.8 และศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนารูปแบบหรือวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 54.9

กิจกรรมนักเรียนที่ครูเข้าร่วม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี หรือกิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 75.3 รองลงมา คือ กิจกรรมศาสนา คิดเป็นร้อยละ 73.8 และกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่างๆ ในหลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 62.3

ปัญหาในการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามพบปัญหาในการจัดกิจกรรมนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 88.0 ไม่พบปัญหา คิดเป็นร้อยละ 12.0 ลักษณะของปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ ขาดวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 39.3 รองลงมา คือ รับภาระการสอนอยู่หลายคาบแล้ว คิดเป็นร้อยละ 37.9 และขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 35.4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในด้านการวัด และ ประเมินผลการเรียนรู้

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	(n = 351)	ร้อยละ
3. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้		
3.1 การวางแผนพัฒนา ปรับปรุงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้		
- ไม่ได้วางแผน	18	5.1
- วางแผน	333	94.9
3.1.1 การเตรียมการ (n = 333)		
- เข้าอบรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	215	64.6
- วิเคราะห์และปรับปรุงเครื่องมือการวัดและประเมินผลในภาคเรียนที่ผ่านมา	194	58.3
- จัดทำหลักเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน	194	58.3
- จัดเตรียมวิธีการ และเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้	265	79.6
3.1.2 แนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้		
- วัด และประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้	238	67.8
- วัด และประเมินผลให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	297	84.6
- วัด และประเมินผลให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	253	72.1
- วัด และประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย	258	73.5
- วัด และประเมินผลแบบมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย	92	26.2
- วัด และประเมินผลทั้งกระบวนการตลอดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	141	40.2
- วัด และประเมินผลอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	209	59.5
- วัด และประเมินผลด้วยเครื่องมือแบบง่ายๆและเหมาะสม	222	63.2
- วัด และประเมินผลด้วยเครื่องมือที่ทันสมัย	58	16.5
3.1.3 วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน		
- ทดสอบ	303	86.3
- สังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม	326	92.2
- ตรวจสอบแบบฝึกหัด ใบงาน	298	84.9
- ซักถาม ตอบคำถาม การสนทนาระหว่างครูกับผู้เรียน	291	82.9

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
3.1.4 ข้อมูลที่ใช้ในการวัดและประเมินผลผู้เรียน		
- พัฒนาการ พฤติกรรม และผลการเรียน	311	88.6
- ผลงานที่มอบหมาย	322	91.7
- บันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เรียน	228	65.0
- เพิ่มสะสมผลงาน	181	51.6
3.2 การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้		
- ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วม	30	8.5
- ผู้เรียนมีส่วนร่วม	321	91.5
ลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (n = 321)		
- ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกันกับครู	165	51.4
- ให้ผู้เรียนตั้งเกณฑ์การวัด และประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกันกับครู	130	40.5
- ให้ผู้เรียนประเมิน และปรับปรุงผลงานของตนเองทั้งในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม และเมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติงาน	245	76.3
- ให้ผู้เรียนประเมินความก้าวหน้าร่วมกับครู โดยบันทึกเป็นระบบ	118	36.8
- ให้ผู้เรียนประเมินผลงานของเพื่อน	219	68.2
3.3 การรายงานผลการวัดและการประเมิน		
- ไม่ได้รายงาน	39	11.1
- รายงาน	312	88.9
ลักษณะการรายงาน (n = 312)		
- จัดทำแผนภูมิแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน	117	37.5
- จัดทำสถิติและแสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นภาพรวม	146	46.8
- จัดทำสถิติและแสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล	141	45.2
- จัดทำรายงานสภาพปัญหาของการวัด และประเมินผลการเรียนรู้	112	35.9
- จัดรายงานผล และจัดทำเพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ	114	36.5

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
3.4 ปัญหาในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้		
- ไม่พบปัญหา	91	25.9
- พบปัญหา	260	74.1
ปัญหาที่พบ (n = 260)		
- เวลาที่ใช้ในการวัด และประเมินผลไม่เพียงพอ	118	45.4
- ขาดทักษะความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินผล	76	29.2
- นโยบายในการวัดและประเมินผลของโรงเรียนไม่ชัดเจน และไม่เป็นระบบ	44	16.9
- ฝ่ายวิชาการ ไม่เห็นความสำคัญของการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง	39	15.0
- ขาดความร่วมมือจากผู้ร่วมงานในการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกัน	63	24.2
- ไม่สามารถวัดและประเมินผลตามแผนการเรียนรู้ที่เขียนไว้	83	31.9
- ขาดแคลนเอกสาร คู่มือ และระเบียบในการวัดและประเมินผลให้ศึกษา	63	24.2
- ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาห้คำแนะนำปรึกษา	63	24.2

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผลปรากฏดังนี้

การวางแผนพัฒนา ปรับปรุงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามวางแผนพัฒนา ปรับปรุงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 94.9 ไม่ได้วางแผน คิดเป็นร้อยละ 5.1 การเตรียมการส่วนใหญ่ คือ จัดเตรียมวิธีการ และเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 79.6 รองลงมา คือ เข้าอบรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 64.6 และวิเคราะห์และปรับปรุงเครื่องมือการวัดและประเมินผลในภาคเรียนที่ผ่านมา รวมทั้งจัดทำหลักเกณฑ์และวิธีในการปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 58.3

แนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง คิดเป็นร้อยละ 84.6 รองลงมา คือ วัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย คิดเป็นร้อยละ 73.5 และวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 72.1

วิธีการวัดและประเมินผลของผู้เรียน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้วิธีการวัดและประเมินผลโดยสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 92.2 รองลงมา คือ ทดสอบ คิดเป็นร้อยละ 86.3 และตรวจแบบฝึกหัด ใบงาน คิดเป็นร้อยละ 84.9

ข้อมูลที่ใช้วัดและประเมินผลผู้เรียน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ข้อมูลวัดและประเมินผลจากผลงานที่มอบหมาย คิดเป็นร้อยละ 91.7 รองลงมา คือ จากพัฒนาการของพฤติกรรมและผลการเรียน คิดเป็นร้อยละ 88.6 และจากบันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 65

การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 91.5 ไม่มีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 8.5 ลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้เรียนส่วนใหญ่ คือ ให้ผู้เรียนประเมินและปรับปรุงผลงานของตนเองทั้งในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม และเมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 73.6 รองลงมา คือ ให้ผู้เรียนประเมินผลงานของเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 68.2 และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกับครู คิดเป็นร้อยละ 51.4

การรายงานผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามรายงานผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 88.9 ไม่ได้รายงาน คิดเป็นร้อยละ 11.1 ลักษณะการรายงานส่วนใหญ่ คือ จัดทำสถิติ และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นภาพรวม คิดเป็นร้อยละ 46.8 รองลงมา คือ จัดทำสถิติ และแสดงผลการเรียนรู้เป็นรายบุคคล คิดเป็นร้อยละ 45.2 และจัดทำแผนภูมิแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 37.5

ปัญหาในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามพบปัญหาในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 74.1 ไม่พบปัญหา คิดเป็นร้อยละ 25.9 ลักษณะปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ เวลาที่ใช้ในการวัดและประเมินผลไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 45.4 รองลงมา คือ ไม่สามารถวัดและประเมินผลตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนไว้ คิดเป็นร้อยละ 31.9 และขาดทักษะความรู้ ความเข้าใจในการวัดและประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 29.2

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาใน โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในด้านการวิจัย และพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ด้านการวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา	(n = 351)	ร้อยละ
4. การวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา		
4.1 การทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา		
- ไม่ได้ทำวิจัย	49	14.0
- ทำวิจัย	302	86.0
4.1.1 วิธีศึกษาแนวทางการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (n=302)		
- ศึกษาเอกสาร สิ่งพิมพ์ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	212	70.2
- เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับกระบวนการทำวิจัย	232	76.8
- สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนครู	205	67.9
- ปรึกษาขอคำแนะนำจากผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ	123	40.7
- ปรึกษาขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ	199	65.9
4.1.2 หัวข้อที่ทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (n = 302)		
- เกี่ยวกับเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆ	161	53.3
- เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้เรียนที่มีผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	202	66.9
- เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู	105	34.8
- เกี่ยวกับลักษณะการบริหารจัดการงานวิชาการของโรงเรียน	32	10.6
- เกี่ยวกับอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นจากชุมชนที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา	26	8.6
- เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในระเบียบวิธีวิจัยของครู	47	15.6

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
4.1.3 กระบวนการที่ใช้ในการวิจัย (n = 302)		
- กำหนดปัญหาความจำเป็น ความต้องการในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	202	66.9
- สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาเป็นขั้นตอน	181	59.9
- จัดกิจกรรมแก้ปัญหาหรือพัฒนาเป็นขั้นตอน	211	69.9
- วัดและประเมินผลการเรียนรู้และพฤติกรรมของผู้เรียน	205	67.9
- วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้	194	64.2
- รายงานผลการวิจัย	193	63.9
4.1.4 การนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์		
- ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์	2	0.67
- นำมาใช้ประโยชน์	300	99.33
ลักษณะการนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ (n = 300)		
- ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้	239	79.7
- ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงสื่อการเรียนรู้	154	51.3
- ใช้เป็นข้อมูลในการสอนซ่อมเสริม	131	43.7
- ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงเครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผล	141	47.0
- ใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน	229	76.3
- ใช้เป็นข้อมูลในการแนะแนวของผู้เรียน	118	39.3

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
4.1.5 การเผยแพร่ผลงานวิจัย (n = 302)		
- ไม่ได้เผยแพร่	100	33.11
- เผยแพร่	202	66.89
วิธีการเผยแพร่งานวิจัย (n = 202)		
- เป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับผลงานวิจัย	73	36.1
- ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยกับเพื่อนร่วมงาน	143	70.8
- เขียนบทความเกี่ยวกับผลงานการวิจัย	42	20.8
- จัดทำเป็นเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับผลงานวิจัย	95	47.0
- จัดบอร์ดประชาสัมพันธ์เสนอรายงานการวิจัย	36	17.8
- จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการวิจัย	47	23.2
4.1.6 ปัญหาในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา		
- ไม่พบปัญหา	50	16.56
- พบปัญหา	252	83.44
ปัญหาที่พบ (n = 252)		
- ขาดความรู้ความเข้าใจในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	325	96.0
- ขาดงบประมาณสนับสนุนในการทำวิจัย	76	30.2
- ไม่ได้ได้รับการสนับสนุนในการทำวิจัยจากผู้บริหาร	30	11.9
- ขาดข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน	86	34.1
- ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้คำแนะนำ ปรึกษา	96	38.1
- มีคาบการสอนและภาระงานอื่นๆมาก	146	57.9

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
4.2 การนำกระบวนการวิจัยมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้		
- ไม่ได้นำมาใช้	52	14.8
- นำมาใช้	299	85.2
ลักษณะการใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ (n = 299)		
- ใ้ผู้รู้จักสำรวจปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน	212	70.9
- ใ้วิเคราะห์ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา	197	65.9
- ใ้วิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ	171	57.2
- ใ้สามารถค้นหาความรู้ ตั้งคำถาม และตอบคำถามด้วยตนเอง	151	50.5
- ใ้ผู้เรียนเขียนรายงานผลการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง	113	37.8

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ด้านการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลปรากฏดังนี้

การทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทำการวิจัยเพื่อคุณภาพการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 86.0 ไม่ได้ทำวิจัยคิดเป็นร้อยละ 14.0 วิธีศึกษาแนวทางการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับกระบวนการทำวิจัย คิดเป็นร้อยละ 76.8 รองลงมาคือ ศึกษาเอกสาร สิ่งพิมพ์ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องคิดเป็นร้อยละ 70.2 และสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนครู คิดเป็นร้อยละ 67.9

หัวข้อที่ทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หัวข้อเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้เรียนที่มีผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 66.9 รองลงมาคือ หัวข้อเกี่ยวกับเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ ๆ คิดเป็นร้อยละ 53.3 และทำหัวข้อเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู คิดเป็นร้อยละ 34.8

กระบวนการที่ใช้ในการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้กระบวนการวิจัยโดยจัดกิจกรรมแก้ปัญหา หรือพัฒนาเป็นขั้นตอน คิดเป็นร้อยละ 69.9 รองลงมาคือ วัดและประเมินผลการเรียนรู้ และพฤติกรรมของผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 67.9 และกำหนดปัญหาความจำเป็น ความต้องการในการพัฒนา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 66.9

การนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามนำผลวิจัยมาใช้ประโยชน์คิดเป็นร้อยละ 99.33 ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 0.6 ลักษณะการนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์พบว่า ส่วนใหญ่นำผลการวิจัยมาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 79.7 รองลงมาคือ ใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 76.3 และใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 51.3

การเผยแพร่ผลงานวิจัย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเผยแพร่ผลงานวิจัย คิดเป็นร้อยละ 66.9 ไม่ได้เผยแพร่ คิดเป็นร้อยละ 33.1 วิธีการเผยแพร่ผลงานวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ เผยแพร่ผลงานวิจัย โดยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการวิจัยกับเพื่อนร่วมงาน คิดเป็นร้อยละ 70.8 รองลงมาคือ จัดทำเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับผลงานวิจัย คิดเป็นร้อยละ 47.0 และเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับผลงานวิจัย คิดเป็นร้อยละ 36.1

ปัญหาในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพบปัญหาในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 83.4 ไม่พบปัญหา คิดเป็นร้อยละ 15.6 ปัญหาที่พบในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 96.0 รองลงมาคือ มีคาบการสอนและการงานอื่นๆ มาก คิดเป็นร้อยละ 57.9 และขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้คำแนะนำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 38.1

การนำกระบวนการวิจัยมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามนำกระบวนการวิจัยมาจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 85.2 ไม่ได้นำมาใช้ คิดเป็นร้อยละ 14.8 ลักษณะการนำกระบวนการมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าส่วนใหญ่ นำกระบวนการวิจัยมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้รู้จักสำรวจปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 70.9 รองลงมาคือ ให้วิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา คิดเป็นร้อยละ 65.9 และให้วิเคราะห์ปัญหา และหาทางแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ คิดเป็นร้อยละ 57.2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาใน โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในด้านกาพัฒนา สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	(n = 351)	ร้อยละ
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา		
5.1 การเตรียมสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา		
- ไม่ได้เตรียม	23	6.6
- เตรียม	328	93.4
5.1.1 วิธีการเตรียม (n = 328)		
- ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ที่เลือกไว้	228	69.5
- ทดลองนำสื่อการเรียนรู้ที่มีความยุ่งยากในการใช้	125	38.1
- จัดเตรียม ตรวจสอบ อุปกรณ์ และเครื่องมือต่างๆที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	229	69.8
- จัดเตรียมสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการใช้สื่อประเภทนั้นๆ	147	44.8
- ชี้แจงให้ผู้เรียนรู้วัตถุประสงค์ของการใช้สื่อั้นๆ	151	46.0
- ใช้สื่อตามแผนการที่กำหนดไว้	225	68.6
- นำข้อมูลที่ได้จากการใช้สื่อมาวิเคราะห์เพื่อเลือกใช้หรือพัฒนาต่อไป	159	48.5
5.1.2 วิธีการจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา		
- จัดทำด้วยตนเอง	289	82.3
- ร่วมกันจัดทำกับคณะครู	121	34.5
- ร่วมกันจัดทำกับผู้เรียน	211	60.1
- ซื้อโดยงบประมาณของโรงเรียน	187	53.3
- ขอยืมจากหน่วยงานอื่น	54	15.4
- แลกเปลี่ยนกับโรงเรียนอื่นๆ	36	10.3
- ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองหรือชุมชน	49	14.0

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
5.1.3 หลักเกณฑ์ในการเลือกสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี		
ทางการศึกษาที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้		
- เหมาะสม สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	256	72.9
- เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	268	76.0
- หลากหลาย ตอบสนองความต้องการ และความแตกต่าง ของผู้เรียน	190	54.1
- เหมาะสมกับความถนัดของครูผู้สอน	136	38.7

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
5.1.4 ชนิดของสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่นำมาใช้		
- หนังสือแบบเรียน	256	72.9
- หนังสืออ้างอิง	180	51.3
- คู่มือการสอน	220	62.7
- หนังสือเสริม	164	46.7
- เอกสารประกอบการเรียนรู้	246	75.2
- ของจริง	218	62.1
- ของจำลอง	136	38.7
- บัตรคำหรือแถบประโยค	97	27.6
- ชุดการเรียนการสอน	89	25.4
- วิทยากร	118	33.6
- แถบเสียง	117	33.3
- โทรทัศน์	148	42.2
- คอมพิวเตอร์ช่วยสอน	75	21.4
- แบบเรียนสำเร็จรูป	66	18.8
- วิทยุ	66	18.8
- วีดิทัศน์	169	48.1
- วีซีดี หรือ ซีดี	183	52.1
- ใบงานหรือใบความรู้	273	77.8
- เกมส์	130	37.0
- รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่	210	59.8

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

การเตรียมสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเตรียมสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 93.5 ไม่ได้เตรียม คิดเป็นร้อยละ 6.5 วิธีการเตรียมสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่เตรียมสื่อ นวัตกรรมและ

เทคโนโลยีทางการศึกษาโดยจัดเตรียม ตรวจสอบอุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 69.8 รองลงมาคือ ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ที่เลือกไว้ คิดเป็นร้อยละ 69.5 และใช้สื่อตามแผนการที่กำหนดไว้ คิดเป็นร้อยละ 68.6

วิธีการจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้วิธีจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาโดยจัดทำด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 82.3 รองลงมาคือ ร่วมกันจัดทำกับผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 60.1 และจัดซื้อโดยงบประมาณของโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 53.3

หลักเกณฑ์ในการเลือกสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีหลักเกณฑ์ในการเลือกสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 76.0 รองลงมาคือ เหมาะสมสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง คิดเป็นร้อยละ 72.9 และประหยัด ง่ายในท้องถิ่นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 60.7

ชนิดของสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่นำมาใช้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา คือ ใบงานหรือใบความรู้ คิดเป็นร้อยละ 77.8 รองลงมาคือ เอกสารประกอบการเรียน คิดเป็นร้อยละ 75.2 และหนังสือแบบเรียน คิดเป็นร้อยละ 72.9

การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 91.74 ไม่ได้พัฒนา คิดเป็นร้อยละ 8.3 วิธีปฏิบัติในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่พัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาโดยศึกษาค้นคว้า ทดลองวิธีการใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 60.2 รองลงมาคือ ใช้แนวความคิดวิธีการใหม่ ๆ มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 54.7 และเลือกใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย คิดเป็นร้อยละ 51.9

ปัญหาที่พบในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพบปัญหาในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 80.63 ไม่พบปัญหาคิดเป็นร้อยละ 19.37 ปัญหาที่พบในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่พบปัญหาในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา คือ ภาระในการสอน จึงมีเวลาจำกัดในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 64.7 รองลงมาคือ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ คิดเป็นร้อยละ 57.6 และขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ การเลือกใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 50.5

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาใน โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในด้านการ พัฒนาแหล่งการเรียนรู้

ด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้	(n = 351)	ร้อยละ
6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้		
6.1 แหล่งการเรียนรู้ที่ใช้ในโรงเรียน		
- ไม่ได้ใช้	10	2.8
- ใช้	341	97.2
6.1.2 ชนิดของแหล่งการเรียนรู้ที่ใช้ (n = 341)		
- ห้องสมุดโรงเรียน	328	92.6
- ห้องสมุดของกลุ่มสาระการเรียนรู้	193	56.6
- ห้องสื่อการเรียนรู้	111	32.6
- ห้องปฏิบัติการทางภาษา	66	19.4
- ห้องโสตทัศนูปกรณ์	159	46.6
- ห้องจริยธรรม	60	17.6
- ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์	81	23.8
- ห้องคอมพิวเตอร์	156	45.7
6.1.3 ปัญหาในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน		
- ไม่พบปัญหา	55	15.7
- พบปัญหา	296	84.3
ปัญหาที่พบ (n = 296)		
- โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน	31	10.5
- แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมีน้อย	168	56.8
- ขาดกิจกรรมส่งเสริมการค้นคว้าและการอ่าน	64	21.6
- ห้องสมุดมีจำนวนหนังสือไม่เพียงพอสำหรับการค้นคว้า	155	52.4
- แหล่งการเรียนรู้ตั้งอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม	44	14.9
- ผู้เรียนไม่ให้ความสนใจในการศึกษาค้นคว้า	154	52.0
- สถานที่ใน โรงเรียนมีบริเวณไม่เพียงพอต่อการจัดทำแหล่งการเรียนรู้	47	15.9
- มีงบประมาณเพื่อจัดทำแหล่งการเรียนรู้จำกัด	124	41.9

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
6.2 แหล่งการเรียนรู้ที่ใช้ในชุมชน		
- ไม่ใช้	67	19.1
- ใช้	284	80.9
6.2.1 ชนิดของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน (n = 284)		
- สถานประกอบการของรัฐ	100	35.2
- สถานประกอบการของภาคเอกชน	82	28.9
- ห้องสมุดสาธารณะ	95	33.5
- ห้องสมุดพิพิธภัณฑสถาน	56	19.7
- โบราณสถาน โบราณวัตถุ	126	44.4
- สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ	157	55.3
6.2.2 แนวทางการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน (n = 284)		
- ศึกษาว่ามีแหล่งการเรียนรู้ใดในชุมชน โดยใช้บัญชีแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	147	51.8
- ประสานงานกับผู้ที่มีความรู้ หรือวิทยากรเพื่อใช้แหล่งการเรียนรู้ในกิจกรรมการเรียนการสอน	143	50.4
- เข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	67	23.6
- เผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	79	27.8
- เตรียมการเพื่อนำผู้เรียนออกไปนอกสถานที่	154	54.2
- สนับสนุนการศึกษาด้วยตนเองของชุมชน	88	31.0
- สนับสนุนการใช้สื่อของชุมชน	106	37.3
- ประสานงานในการใช้แหล่งเรียนรู้ของชุมชน	119	41.9

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ (ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
6.2.3 แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน (n = 284)		
- จัดทำบัญชีรวบรวมแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	128	45.1
- เสนอแนะแหล่งการเรียนรู้ในหน่วยงานที่จัดการศึกษา	111	39.1
- จัดทำ จัดทำ จัดสร้างให้เกิดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	78	27.5
- สัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้	77	27.1
- ให้ความร่วมมือในการทำนุบำรุงแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้มีสภาพใช้การได้เสมอ	94	33.1
- จัดให้มีการยกย่องบุคคลที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	109	38.4
- จัดให้มีเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	65	22.9
6.2.4 วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการจัดการเรียนการสอน (n = 284)		
- นำเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆจากภายนอกโรงเรียนมาให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า	144	50.7
- นำอุปกรณ์ต่างๆจากชุมชนมาใช้ประกอบในการเรียนการสอน	102	35.9
- เชิญวิทยากรมาบรรยายในโรงเรียน	171	60.2
- ให้นักเรียนสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ในชุมชน	158	55.6
- พานักเรียนออกไปนอกสถานที่	191	67.2
- ตั้งค่ายพักแรม	96	33.8
- จัดให้มีการฝึกประสบการณ์ของผู้เรียน	87	30.6

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ (ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
6.2.5 ปัญหาในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน		
- ไม่พบปัญหา	65	22.9
- พบปัญหา	219	77.1
ปัญหาที่พบ (n = 219)		
- ไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการให้บริการ	39	17.8
- โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	43	19.6
- ผู้เรียนไม่สนใจกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	83	37.9
- แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมีน้อย	133	60.7
- แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนตั้งอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม	47	21.5

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ผลปรากฏดังนี้

แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 97.2 ไม่ได้ใช้คิดเป็นร้อยละ 2.8 ชนิดของแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ใช้พบว่าส่วนใหญ่ใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นห้องสมุดโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 96.2 รองลงมาคือห้องสมุดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 56.6 และห้องคอมพิวเตอร์ คิดเป็นร้อยละ 45.7

ปัญหาในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพบปัญหาในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 84.3 ไม่พบปัญหา คิดเป็นร้อยละ 15.7 ปัญหาที่พบในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนส่วนใหญ่ คือแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมีน้อย คิดเป็นร้อยละ 56.8 รองลงมาคือ ห้องสมุดมีจำนวนหนังสือไม่เพียงพอสำหรับการค้นคว้า คิดเป็นร้อยละ 52.4 และผู้เรียนไม่ให้ความสนใจในการศึกษาค้นคว้า คิดเป็นร้อยละ 52.0

แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 80.9 ไม่ใช่ คิดเป็นร้อยละ 19.1 ชนิดของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่ ใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 55.3 รองลงมาคือ โบราณสถาน โบราณวัตถุ คิดเป็นร้อยละ 44.4 และสถานประกอบการของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 35.2

แนวทางในการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีแนวทางในการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน คือ เตรียมการเพื่อนำผู้เรียนออกไปนอกสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 54.2 รองลงมาคือ ศึกษาว่ามีแหล่งการเรียนรู้ใดในชุมชน โดย

ใช้บัญชีแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนคิดเป็นร้อยละ 51.8 และประสานงานกับผู้ที่มีความรู้ หรือ วิทยากร เพื่อใช้แหล่งการเรียนรู้ในกิจกรรมการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 50.4

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีแนวทาง ในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน โดยจัดทำบัญชีรวบรวมแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน คิดเป็น ร้อยละ 45.1 รองลงมาคือ เสนอแนะแหล่งการเรียนรู้ในหน่วยงานที่จัดการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 39.1 และจัดให้มีการยกย่องบุคคลที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 38.4

วิธีการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ มีวิธีการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนในการจัดการเรียนการสอนโดยพาผู้เรียนออกนอก สถานที่ คิดเป็นร้อยละ 67.2 รองลงมาคือ เชิญวิทยากรมาบรรยาย คิดเป็นร้อยละ 60.2 และให้ นักเรียนสัมผัสกับผู้มีความรู้ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 55.6

ปัญหาในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพบปัญหาในการ พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 77.1 ไม่พบปัญหา คิดเป็นร้อยละ 22.9 ปัญหาที่พบ ในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน พบว่าส่วนใหญ่พบปัญหาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน คือ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมีน้อย คิดเป็นร้อยละ 60.7 รองลงมาคือ ผู้เรียนไม่สนใจกับแหล่งการ เรียนรู้ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 37.9 และแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนตั้งอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 21.5

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษา ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในด้านการนิเทศการศึกษา

ด้านการนิเทศการศึกษา	(n = 351)	ร้อยละ
7. การนิเทศการศึกษา		
7.1. การมีส่วนร่วมของครูในกิจกรรมการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน		
- ไม่มีส่วนร่วม	92	26.2
- มีส่วนร่วม	259	73.8
7.1.1 ลักษณะการมีส่วนร่วมของครูในกิจกรรมการนิเทศการศึกษา ในโรงเรียน (n = 259)		
- เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน	187	72.2
- ให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการนิเทศภายใน	119	45.9
- จัดทำเอกสาร ข่าวสารเกี่ยวกับการนิเทศภายใน	70	27.0
- ร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ ประเมินผลในระยะก่อนการเปิดภาคเรียน	140	54.1
- ให้การนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	104	40.2
- เป็นผู้รับการนิเทศ	169	65.3
- ประเมินผลการนิเทศภายใน	76	29.3
- นำข้อมูลที่ได้จากการนิเทศมาปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้	132	51.0
- ประชาสัมพันธ์การนิเทศภายใน	52	20.1

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ด้านการนิเทศการศึกษา(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
7.1.2 กิจกรรมที่เข้าร่วมในการนิเทศภายในโรงเรียน (n = 259)		
- ปฐมนิเทศครูใหม่	63	24.3
- สัมภาษณ์วิชาการ	168	64.9
- ทักสนศึกษานอกสถานที่	196	75.7
- ศึกษาดูงาน	238	91.9
- การประชุมอภิปราย	91	35.1
- การประชุมอบรมระหว่างการศึกษาภาคเรียน	136	52.5
- สาธิตการสอน	63	24.0
- สังเกตการสอน	110	42.5
- เยี่ยมเขียนชั้นเรียน	86	33.2
7.1.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน		
- ไม่พบปัญหา	61	23.6
- พบปัญหา	198	76.4
ปัญหาที่พบ (n = 198)		
- ขาดความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการนิเทศการศึกษา	64	32.3
- ขาดความร่วมมือจากครูในการดำเนินกิจกรรม	74	37.4
- ขาดงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม	49	24.7
- ขาดวัสดุ อุปกรณ์ หรือสถานที่ในการดำเนินกิจกรรม	44	22.2
- ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในการนิเทศภายใน	42	21.2
- ขาดการติดตามและประเมินผลในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง	131	66.2
- ครูมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการนิเทศภายใน	111	56.1
- ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการนิเทศการศึกษา	95	48.0

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับสภาพปัญหา และการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาสื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษา ผลปรากฏดังนี้

การมีส่วนร่วมของครูในกิจกรรมการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมกิจกรรมการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 73.8 ไม่มีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 26.2 ลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน คือ เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา การปฏิบัติการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 72.2 รองลงมาคือ เป็นผู้รับการนิเทศ คิดเป็นร้อยละ 65.3 และร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ ประเมินผลในระยะก่อนการเปิดภาคเรียน คิดเป็นร้อยละ 54.1

กิจกรรมที่เข้าร่วมในการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เข้าร่วมคือการศึกษาดูงาน คิดเป็นร้อยละ 91.9 รองลงมาคือ ทัศนศึกษานอกสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 75.7 และสัปดาห์วิชาการ คิดเป็นร้อยละ 64.9

ปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพบปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 76.4 ไม่พบปัญหาคิดเป็นร้อยละ 23.6 ปัญหาที่พบในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนพบว่าส่วนใหญ่ พบปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน คือ ขาดการติดตามและประเมินผลในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 66.2 รองลงมาคือ ครูมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการนิเทศภายใน คิดเป็นร้อยละ 56.1 และขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการนิเทศการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 48.0

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษา ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในด้านการแนะแนวการศึกษา

ด้านการแนะแนวการศึกษา	(n = 351)	ร้อยละ
8. การแนะแนวการศึกษา		
8.1 การมีส่วนร่วมในการแนะแนวของโรงเรียนของครู		
- ไม่มีส่วนร่วม	51	14.5
- มีส่วนร่วม	300	85.5
8.1.1 วิธีการดำเนินการเพื่อการแนะแนวให้กับผู้เรียน (n = 300)		
- ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักวางแผนการเรียนด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ	176	58.7
- ให้ข่าวสารเกี่ยวกับการศึกษาต่อ	168	56.0
- เชิญบุคคลภายนอกที่ประสบความสำเร็จในด้านการประกอบอาชีพมาให้ข้อเสนอแนะ	77	25.7
- ดูแลช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาด้านต่างๆกับผู้เรียน	264	88.0
- ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน	203	67.7
- ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดูแลช่วยเหลือและส่งต่อผู้เรียน	133	44.3
- จัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อป้องกันแก้ไขและส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน	101	33.7
- ร่วมจัดบริการต่างๆเป็นสวัสดิการเพื่อการพัฒนาผู้เรียน	90	30.0
- นิเทศ ติดตาม ประเมินผลในการดำเนินการแนะแนว	70	23.3
- ประชาสัมพันธ์กิจกรรม และผลการปฏิบัติงานทั้งในและนอกสถานศึกษา	81	27.0

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ด้านการแนะแนวการศึกษา(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
8.1.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการแนะแนวที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น		
- ไม่มีส่วนร่วม	30	8.5
- มีส่วนร่วม	321	91.5
กิจกรรมที่มีส่วนร่วม (n = 321)		
- แนะนำการศึกษา	168	52.3
- แนะนำอาชีพ	104	32.4
- สร้างเสริมบุคลิกภาพ	96	29.9
- สร้างเสริมสุขภาพกายและใจ	124	38.6
- สร้างเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต	115	35.8
- กีฬาเพื่อสุขภาพ	109	34.0
- พบปะสังสรรค์ ศิษย์เก่าและปัจจุบัน	113	35.2
8.1.3 ปัญหาในการจัดการแนะแนวการศึกษา		
- ไม่พบปัญหา	90	25.6
- พบปัญหา	261	74.4
ปัญหาที่พบ (n = 261)		
- ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการแนะแนวการศึกษา	58	22.2
- จำนวนผู้เรียนมีมาก ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง	83	31.8
- ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากเพื่อนครูในการประสานเรื่องข้อมูลนักเรียน	36	13.8
- เครื่องมือในการวัด และการเก็บข้อมูลยังขาดประสิทธิภาพ	69	26.4
- ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการแนะแนว	59	22.6
- ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน	66	25.3

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัย และพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้านการแนะแนวการศึกษา ผลปรากฏดังนี้

การมีส่วนในการแนะแนวการศึกษาในโรงเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการแนะแนวการศึกษาในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 85.5 ไม่มีส่วนร่วมคิดเป็นร้อยละ 14.5 วิธีการ

ดำเนินการเพื่อการแนะแนวให้แก่ผู้เรียน พบว่า ส่วนใหญ่มีวิธีการดำเนินการเพื่อการแนะแนวให้กับผู้เรียน คือ ดูแล ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาด้านต่าง ๆ กับผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 88.0 รองลงมาคือ ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 67.7 และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักวางแผนการเรียนด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ คิดเป็นร้อยละ 58.7

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการแนะแนวที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในกิจกรรมการแนะแนวที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น คิดเป็นร้อยละ 91.5 ไม่มีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 8.5 กิจกรรมการแนะแนวที่ครูมีส่วนร่วม พบว่า ส่วนใหญ่ กิจกรรมการแนะแนวที่ครูมีส่วนร่วมคือ การแนะแนวการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 52.3 รองลงมาคือ สร้างเสริมสุขภาพกายและใจ คิดเป็นร้อยละ 38.6 และสร้างเสริมคุณภาพชีวิต คิดเป็นร้อยละ 35.8

ปัญหาในการจัดการแนะแนวการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพบปัญหาในการจัดการแนะแนวการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 74.4 ไม่พบปัญหา คิดเป็นร้อยละ 25.6 ปัญหาที่พบในการจัดการแนะแนวการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีปัญหาในการจัดการแนะแนวการศึกษา คือ จำนวนผู้เรียนมีมาก ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง คิดเป็นร้อยละ 31.8 รองลงมาคือ เครื่องมือในการวัด และการเก็บข้อมูลยังขาดประสิทธิภาพ คิดเป็นร้อยละ 26.4 และไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 25.3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน	(n = 351)	ร้อยละ
9. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน		
9.1 การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน		
- ไม่มีส่วนร่วม	92	26.2
- มีส่วนร่วม	259	73.8
9.1.1 วิธีการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน (n = 259)		
- เปิดบริการห้องสมุดของโรงเรียนให้ชุมชนเข้าใช้บริการ	64	24.7
- บริการแหล่งการเรียนรู้อื่นๆในโรงเรียนให้ชุมชนใช้บริการ	72	27.8
- ร่วมจัดนิทรรศการทางวิชาการในโรงเรียนให้ชุมชนได้เข้าเยี่ยมชม	141	54.4
- ร่วมกิจกรรมส่งเสริมวิชาการที่โรงเรียนจัดขึ้นในชุมชน	120	46.3
- เผยแพร่ข่าวสาร และความเคลื่อนไหวทางวิชาการให้ชุมชนทราบ	77	29.7
- เป็นวิทยากรให้ความรู้ทางด้านวิชาการแก่ชุมชน	88	34.0
- นำวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้ทางด้านวิชาการแก่ชุมชน	33	12.7
- เปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมดำเนินการในกิจกรรมวิชาการที่โรงเรียนจัดขึ้น	87	33.6
- ประสานความร่วมมือกับชุมชน เพื่อพัฒนากิจกรรมวิชาการที่ชุมชนจัดขึ้น	87	33.6
- จัดเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนและชุมชน	57	22.0
- ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินกิจกรรม	69	26.6

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน(ต่อ)	(n = 351)	ร้อยละ
9.1.2 ปัญหาในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน		
- ไม่พบปัญหา	43	16.6
- พบปัญหา	216	83.4
ปัญหาที่พบ (n = 216)		
- การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการของโรงเรียนไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน	57	26.4
- งบประมาณสำหรับการดำเนินการไม่เพียงพอ	82	38.0
- โรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของการบริการส่งเสริมความรู้ทางด้านวิชาการแก่ชุมชน	39	18.1
- โรงเรียนไม่มีนโยบายที่แน่นอนในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน	59	27.3
- ผู้ปกครองหรือชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อชุมชน	52	24.1
- ขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ทางด้านวิชาการแก่ชุมชน	65	30.1

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา การปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนา เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ผลปรากฏดังนี้

การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 73.8 ไม่มีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 26.2 วิธีการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน โดยร่วมจัดนิทรรศการทางวิชาการในโรงเรียนให้ชุมชนได้เข้าเยี่ยมชม คิดเป็นร้อยละ 54.4 รองลงมาคือ ร่วมกิจกรรมส่งเสริมวิชาการที่โรงเรียนจัดขึ้นในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 46.3 และเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 34.0

ปัญหาที่พบในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพบปัญหาในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 83.4 ไม่พบปัญหาคิดเป็น ร้อยละ 16.6 ปัญหาที่พบในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน พบว่าส่วนใหญ่พบปัญหาในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน คืองบประมาณสำหรับการดำเนินการไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 38.0 รองลงมาคือ ขาดความรู้ความเข้าใจใน และทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 30.1 และโรงเรียนไม่มีนโยบายที่แน่นอนในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน คิดเป็นร้อยละ 27.3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน จาก 25 โรงเรียน จำนวน 400 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างพิจารณาจากครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระ กลุ่มสาระละ 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) แบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามประเภทแบบตรวจสอบรายการ (Check list) เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามประเภทแบบตรวจสอบรายการ (Check list) เกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและขอรับแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ แบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด จำนวน 400 ฉบับ ผู้วิจัยได้รับคืน และมีความสมบูรณ์ จำนวน 351 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.8 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามทั้ง 2 ตอน มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และคำนวณหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุตั้งแต่ 41 – 50 ปี มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 20 ปี วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวนชั่วโมงที่สอนต่อสัปดาห์ในภาคเรียนที่ 2 / 2547 ตั้งแต่ 17 – 20 ชั่วโมง และเรื่องที่อบรม สัมมนาเกี่ยวกับงานวิชาการส่วนใหญ่คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

ตอนที่ 2 การปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัย และพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ด้านที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การเตรียมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ได้วิเคราะห์สาระสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 นอกจากนั้นมีการศึกษาและวิเคราะห์วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดไว้ และศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พบว่าส่วนใหญ่พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รองลงมาคือ ดำเนินการวิจัยการศึกษาในชั้นเรียน และดำเนินการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้

แนวทางในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ พบว่าส่วนใหญ่ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ เนื้อหาวิชาของหลักสูตร เพื่อวางแผนจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสม รองลงมาคือจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และปฏิบัติการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตร พบว่าปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาส่วนใหญ่คือ มีเวลาจำกัดในการจัดทำหลักสูตร รองลงมาคือ ขาดบุคลากรที่ทำการนิเทศแก่ครูในการนำหลักสูตรไปใช้ และหน่วยงานที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรมีน้อย

ด้านที่ 2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การเตรียมการก่อนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าส่วนใหญ่ศึกษาสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ รองลงมาคือ ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร และศึกษาสภาพผู้เรียน

แนวทางในการจัดทำหลักสูตร พบว่าส่วนใหญ่จัดทำให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร รองลงมาคือ จัดทำตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน และจัดทำตามความพร้อมด้านแหล่งวิทยาการ และทรัพยากรในท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าส่วนใหญ่วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่สอดคล้องและครอบคลุมกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ รองลงมาคือ เลือกรูปแบบการเรียนรู้และเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและสภาพของผู้เรียน และกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล

ปัญหาในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าส่วนใหญ่ขาดข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้อง การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้คำแนะนำ ปรีกษา และขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ

การสร้างความรู้เข้าใจ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าส่วนใหญ่ ศึกษาจากเอกสาร ตำรา หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รองลงมาคือ เข้าร่วมการอบรม ประชุมสัมมนา เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากคู่มือครู

วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน พบว่าส่วนใหญ่ ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี งามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน รองลงมาคือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียน และส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความ รับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าส่วนใหญ่ ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่ม ทำงาน รองลงมาคือ แบบบรรยาย และแบบอภิปรายกลุ่มย่อย

ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าส่วนใหญ่ขาดวัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม รองลงมาคือ จำนวนผู้เรียนมากเกินไป และแหล่งการเรียนรู้ให้ครู ศึกษาหาความรู้ไม่เพียงพอ

การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ทางกายภาพ พบว่าส่วนใหญ่จัดป้ายนิเทศ รองลงมาคือ จัด อุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสม เช่น ตารางเรียน ตารางเวรทำความสะอาด ถังขยะ จัดโต๊ะเก้าอี้เรียน ได้ยืดหยุ่น และตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานของนักเรียน

การสร้างบรรยากาศด้านปฏิสัมพันธ์ พบว่าส่วนใหญ่ให้ความรัก ความอบอุ่น และความ เป็นกันเองกับผู้เรียน รองลงมาคือ ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจและเสริมแรงกับผู้เรียน

ปัญหาในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน พบว่าส่วนใหญ่ขาดงบประมาณในการจัดทำกิจกรรม รองลงมาคือ ห้องเรียนแออัดไม่ถูก สุขลักษณะ และเสียงรบกวนจากห้องข้างเคียง

การจัดสอนซ่อมเสริมผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ พบว่าส่วนใหญ่มอบหมาย งานพิเศษให้ผู้เรียนทำ รองลงมาคือ ให้ทำแบบฝึกหัดที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และมอบหมาย ให้นักเรียนสอนกันเอง

การจัดสอนซ่อมเสริมผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง พบว่าส่วนใหญ่ให้ศึกษาหา ความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ที่กำหนดให้ รองลงมาคือ ให้ทำแบบฝึกหัดพิเศษ และเชิญผู้มีความสามารถเฉพาะด้านมาสอน

ปัญหาในการจัดสอนซ่อมเสริม พบว่าส่วนใหญ่เวลาสำหรับการจัดสอนซ่อมเสริมมี จำนวนจำกัด รองลงมาคือ ไม่มีตารางเวลาสำหรับการสอนซ่อมเสริม และขาดงบประมาณ สนับสนุนในการสอนซ่อมเสริม

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักเรียน พบว่าส่วนใหญ่จัดกิจกรรมนักเรียนให้สนองและสอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร รองลงมาคือ วางแผนปฏิบัติงานกิจกรรมนักเรียนให้สอดคล้องกับทางนโยบายของโรงเรียน และศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนารูปแบบหรือวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของผู้เรียน

กิจกรรมนักเรียนที่เข้าร่วม พบว่าส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารีหรือกิจกรรมผู้นำเพื่อประโยชน์ รองลงมาคือ กิจกรรมศาสนา และกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่างๆในหลักสูตร

ปัญหาในการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่าส่วนใหญ่ขาดวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมนักเรียน รองลงมาคือ งบประมาณน้อยอยู่หลายคาบแล้ว และขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมนักเรียน

ด้านที่ 3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวางแผนพัฒนา ปรับปรุงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่าส่วนใหญ่จัดเตรียมวิธีการ และเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รองลงมาคือ เข้าอบรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และวิเคราะห์และปรับปรุงเครื่องมือวัดและประเมินผลในภาคเรียนที่ผ่านมา รวมทั้งจัดทำหลักเกณฑ์และวิธีในการปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

แนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่าส่วนใหญ่วัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรองลงมาคือ วัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย และวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้

วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่าส่วนใหญ่สังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม รองลงมาคือ ทดสอบ และตรวจแบบฝึกหัด ใบงาน

ข้อมูลที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่าส่วนใหญ่วัดและประเมินผลจากผลงานที่มอบหมาย รองลงมาคือ วัดและประเมินผลจากพัฒนาการพฤติกรรมและผลการเรียน และวัดและประเมินผลจากบันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่าส่วนใหญ่ให้ผู้เรียนประเมินและปรับปรุงผลงานของตนเองทั้งในระหว่างปฏิบัติกิจกรรม และเมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติกิจกรรม รองลงมาคือ ให้ผู้เรียนประเมินผลงานของเพื่อน และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกันกับครู

การรายงานการวัดและประเมินผลผู้เรียน พบว่าส่วนใหญ่จัดทำสถิติและแสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นภาพรวม รองลงมาคือ จัดทำสถิติและแสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และจัดทำแผนภูมิแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ปัญหาในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่าส่วนใหญ่เวลาที่ใช้ในการวัดและประเมินผลไม่เพียงพอ รองลงมาคือ ไม่สามารถวัดและประเมินผลตามแผนการเรียนรู้ที่เขียนไว้ และขาดทักษะความรู้ ความเข้าใจในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านที่ 4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับกระบวนการทำวิจัย รองลงมาคือ ศึกษาเอกสาร สิ่งพิมพ์ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนครู

หัวข้อที่ทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ทำวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมาคือ หัวข้อเกี่ยวกับเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ ๆ และหัวข้อเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

กระบวนการที่ใช้ในการวิจัย พบว่าส่วนใหญ่จัดกิจกรรมแก้ปัญหาหรือพัฒนาเป็นขั้นตอน รองลงมาคือ วัดและประเมินผลการเรียนรู้และพฤติกรรมผู้เรียน และกำหนดปัญหาความจำเป็นความต้องการในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ พบว่าส่วนใหญ่ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมาคือ ใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน และใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงสื่อการเรียนรู้

การเผยแพร่ผลงานวิจัย พบว่าส่วนใหญ่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับผลงานวิจัยกับเพื่อนร่วมงาน รองลงมาคือ จัดทำเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับผลงานวิจัย และเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับผลงานวิจัย

ปัญหาในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ รองลงมาคือ มีคาบการสอนและภาระงานอื่น ๆ มาก และขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้คำแนะนำปรึกษา

การนำกระบวนการวิจัยมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าส่วนใหญ่นำกระบวนการวิจัยมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้สำรวจปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน รองลงมาคือ ให้วิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และให้วิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ

ด้านที่ 5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

การเตรียมสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่จัดเตรียม ตรวจสอบ อุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม รองลงมาคือ ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ที่เลือกไว้ และใช้สื่อตามแผนการที่กำหนดไว้

วิธีการจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่จัดทำด้วยตนเอง รองลงมาคือ ร่วมกันจัดทำกับผู้เรียน แลจัดซื้อโดยงบประมาณของโรงเรียน

หลักเกณฑ์ในการเลือกสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่เลือกให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมาคือ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และประหยัด หาง่ายในท้องถิ่นของตนเอง

ชนิดของสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่นำมาใช้ พบว่าส่วนใหญ่ใช้ใบงาน หรือใบความรู้ รองลงมาคือ หนังสือแบบเรียน และเอกสารประกอบการเรียนรู้

การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ศึกษาค้นคว้า ทดลองวิธีการใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ รองลงมาคือ ใช้แนวความคิด วิธีการใหม่ ๆ มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ปัญหาที่พบในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ รับภาระในการสอนจึงมีเวลาจำกัดในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา รองลงมาคือ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ และขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ การเลือกใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

ด้านที่ 6 การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน พบว่าส่วนใหญ่ใช้ห้องสมุดโรงเรียน รองลงมาคือ ห้องสมุดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ และห้องคอมพิวเตอร์

ปัญหาในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน พบว่าส่วนใหญ่แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมีน้อย รองลงมาคือ ห้องสมุดมีจำนวนหนังสือไม่เพียงพอสำหรับการค้นคว้าและผู้เรียน ไม่ให้ความสนใจในการศึกษาค้นคว้า

แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน พบว่าส่วนใหญ่ใช้สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ รองลงมาคือ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานประกอบการของรัฐ

แนวทางในการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน พบว่าส่วนใหญ่เตรียมการเพื่อ ผู้เรียนออกไปนอกสถานที่ รองลงมาคือ ศึกษาว่ามีแหล่งการเรียนรู้ใดในชุมชนโดยใช้แหล่งการ

เรียนรู้ในชุมชน และประสานงานกับผู้ที่มีความรู้ หรือวิทยากรเพื่อใช้แหล่งการเรียนรู้ในกิจกรรม การเรียนการสอน

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน พบว่าส่วนใหญ่จัดทำบัญชีรวบรวมแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน รองลงมาคือ เสนอแนะแหล่งการเรียนรู้ในหน่วยงานที่จัดการศึกษา และจัดให้มีการยกย่องบุคคลที่เป็นแหล่งที่การเรียนรู้ในชุมชน

วิธีการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนในการจัดการเรียนการสอน พบว่าส่วนใหญ่พาผู้เรียนออกไปนอกสถานที่ รองลงมาคือ เชิญวิทยากรมาบรรยาย และให้ผู้เรียนสัมภาษณ์ผู้มีความรู้ในชุมชน

ปัญหาในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน พบว่าส่วนใหญ่แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมีน้อย รองลงมาคือ ผู้เรียนไม่สนใจแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน และแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนตั้งอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม

ด้านที่ 7 การนิเทศการศึกษา

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการนิเทศการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนาการปฏิบัติการนิเทศในโรงเรียน รองลงมาคือ เป็นผู้รับการนิเทศ และร่วมประชุม สัมมนาเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ ประเมินผลก่อนปิดภาคเรียน

กิจกรรมที่เข้าร่วมในการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน พบว่าส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมศึกษาดูงาน รองลงมาคือ ทัศนศึกษานอกสถานที่ และสัปดาห์วิชาการ

ปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน พบว่าส่วนใหญ่ขาดการติดตาม และประเมินผลในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ ครูมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการนิเทศภายใน และขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการนิเทศการศึกษา

ด้านที่ 8 การแนะแนวการศึกษา

การมีส่วนร่วมในการแนะแนวการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ดูแลช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาด้านต่าง ๆ กับผู้เรียน รองลงมาคือ ประสานกับผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักวางแผนการเรียนด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการแนะแนวที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น พบว่าส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมแนะแนวการศึกษา รองลงมาคือ สร้างเสริมสุขภาพกายและใจ และสร้างเสริมคุณภาพชีวิต

ปัญหาในการจัดการแนะแนวการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่จำนวนผู้เรียนมีมาก ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง รองลงมาคือ เครื่องมือในการวัด และการเก็บข้อมูลยังขาดประสิทธิภาพ และไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน

ด้านที่ 9 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน พบว่าส่วนใหญ่ร่วมจัดนิทรรศการในโรงเรียนให้ชุมชนได้เข้าเยี่ยมชม รองลงมาคือ ร่วมกิจกรรมส่งเสริมวิชาการที่โรงเรียนจัดขึ้นในชุมชน และเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

ปัญหาที่พบในการส่งเสริมด้านวิชาการแก่ชุมชน พบว่าส่วนใหญ่งบประมาณสำหรับการดำเนินการไม่เพียงพอ รองลงมาคือ ขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน และโรงเรียนไม่มีนโยบายแน่นอนในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครุมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน มีประเด็นที่น่าสนใจ และควรนำมาอภิปราย ดังนี้

ด้านที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การเตรียมการจัดการหลักสูตรสถานศึกษา จากผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้วิเคราะห์สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 มีการศึกษาและวิเคราะห์หัวข้อทัศน เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดไว้ นอกจากนั้นยังศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสม เพราะก่อนการจัดทำหลักสูตรเพื่อใช้ในการเรียนการสอนนั้น ครูผู้สอนควรมีความรู้ ความเข้าใจสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานเสียก่อน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำอย่างตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จากนั้นควรศึกษาวิเคราะห์หัวข้อทัศน เป้าหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดไว้เพื่อความสอดคล้องและตรงกับความต้องการ สภาพแวดล้อมของชุมชน เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ บุญมี เณรยอด (2534) กล่าวว่า หลักสูตรเปรียบเสมือนแม่บทของการจัดการศึกษา จำเป็นที่ผู้บริหาร และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการใช้หลักสูตร ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง และสัมพันธ์กับหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของกรมวิชาการ (2546) ที่ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของผู้สอนมากกว่า ร้อยละ 90 พบว่าก่อนวางแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนได้ศึกษา เอกสารหลักสูตรสถานศึกษา ก่อนวางแผนการ จัดการเรียนรู้เพื่อนำไปกำหนดเนื้อหาในแผนการจัดการเรียนรู้ นอกจากนั้น กรมวิชาการ (2543) และ จำเนียร ไตรมาตร (2542) พบว่าครูผู้สอน พัฒนาหลักสูตรโดยปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

การดำเนินการจัดทำหลักสูตรในสาระการเรียนรู้ จากการผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากนั้นได้ดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน และดำเนินการพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าในปัจจุบันครูผู้สอนเห็นความสำคัญกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เพราะจะช่วยให้การเรียนการสอนเข้าใจง่าย รวดเร็ว และชัดเจนขึ้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศศิพร พจนายน (2536) พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีนโยบายส่งเสริม ให้ผู้ใช้สื่อ การเรียนการสอนเป็นประจำ ส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้และส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อ โดยโรงเรียนให้การสนับสนุนด้วยการจัดสรรงบประมาณ เพื่อจัดซื้อ และซ่อมแซมสื่อการเรียนการสอน และจากผลการวิจัย สิ่งที่ผู้สอนปฏิบัติตรงลงมาคือ การวิจัยในชั้นเรียนรวมทั้งพัฒนา การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้สอนเริ่มใช้กระบวนการวิจัยมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น เป็นสิ่งที่ดีเนื่องจากการวิจัยนั้นเป็นขั้นตอนของการค้นหาข้อเท็จจริงอย่างมีระบบช่วยให้ผู้สอนรู้จักสำรวจปัญหา และดำเนินการแก้ปัญหาอย่างมีแบบแผน ชัดเจนสามารถนำไปพัฒนาการเรียนการสอนอย่างถูกต้องตรงกับสิ่งที่ควรแก้ไขดังที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ใช้การวิจัยมาควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ เพื่อมุ่งให้ผู้สอนสามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ วางแผนแก้ไขปัญหาคือ การเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ให้ผู้สอนสามารถทำวิจัย และพัฒนานวัตกรรมการศึกษาที่นำไปสู่คุณภาพการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ หรือแนวทางแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน จากผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ เนื้อหาวิชาของหลักสูตรเพื่อวางแผนจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ผู้วิจัยเห็นว่าก่อนผู้สอนจะนำหลักสูตร สถานศึกษาที่ได้จัดนำไปใช้ควรศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดประสงค์เนื้อหาวิชาของหลักสูตร ให้เข้าใจ เพื่อเป็นแนวทางวางแผนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระที่ตนเองรับผิดชอบให้ตรงกับ เป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ได้ทำรายงานการ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเรื่องการจัดการเรียนรู้ของครู ผู้สอนพบว่าครูส่วนใหญ่มีการปฏิบัติใน 3 อันดับแรกได้แก่ กำหนดเนื้อหาในแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา ศึกษาเอกสารหลักสูตรสถานศึกษา ก่อนวางแผนการจัดการเรียนรู้และกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ ที่คาดหวังของหลักสูตร สถานศึกษาซึ่ง ทิศนา แจมมณี (2542) กล่าวว่าบทบาทของครู ในการเตรียมการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คือศึกษาวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ ศึกษาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย วางแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยกำหนดวัตถุประสงค์ ให้ชัดเจนวิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด และกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จากผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีเวลาจำกัด ในการจัดทำหลักสูตร ถ้าพิจารณาที่สาเหตุของปัญหาต่าง ๆ พบว่า สาเหตุที่สำคัญ มีความถี่สูงสุดคือครูมีภาระหน้าที่มากเกินไป บางโรงเรียนมีครูสอนไม่พอ จึงต้องรับภาระการสอนหลายคาบ หลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ทำให้ไม่มีเวลาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานอกจากนั้น ครูผู้สอน บางคนต้องทำงานในหน้าที่อื่น ๆ เช่นอยู่ในฝ่ายสนับสนุน การสอน ดังเช่นผลการวิจัยของ ศจีพร พจนายน (2536) พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ มีปัญหาในเรื่อง การจัดการเรียนการสอนของครูยังไม่ดีเท่าที่ควร สาเหตุคือจำนวนครูมีน้อย โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก ครูแต่ละคนจึงมีคาบสอนมาก และสอนหลายวิชา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรวล บุรณารมย์ (2521) ที่พบว่าจำนวนชั่วโมงการสอนของครูมีมากเกินไป ทำให้ครูไม่มีเวลาตรวจการบ้านและเตรียมการสอน อัตราค่าจ้างของครูในหมวดวิชาไม่เพียงพอทำให้การเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอ หรือรับภาระหน้าที่อื่น ๆ นอกจากการสอนมากเกินไป ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนหลายด้านไม่เฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น

ด้านที่ 2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยขออภิปรายถึงวิธีการเตรียม แนวทางในการจัดทำและขั้นตอนที่ใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จากผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เตรียมการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยศึกษาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ โดยมีแนวทางจัดทำ ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีขั้นตอนการจัดทำที่ผู้สอนส่วนใหญ่ปฏิบัติ คือ วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่สอดคล้องและครอบคลุมกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ แล้วลงมือเขียน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชา ผู้วิจัยเห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญ ควรมีการจัดเตรียมการจัดทำ โดยศึกษาระสำคัญของหลักสูตรและในรายละเอียดต่าง ๆ เพราะการดำเนินการจัดทำขึ้นต้องคำนึงถึงจุดหมายของหลักสูตรเป็นหลัก เป็นสิ่งที่เหมาะสมที่โรงเรียนจะได้กำหนดครูผู้สอนได้ลงมือจัดทำ ซึ่งจำเียน ศิลพานิช(2538) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการสอน สรุปได้ว่าช่วยให้ครูสามารถดำเนินงาน ในการเรียนการสอนได้ตรงตามหลักสูตรสอนได้ดีมีประสิทธิภาพสูง และมีความชำนาญในการสอนช่วยให้ครูมีเวลามากพอในการจัดหาและจัดสื่อเพื่อประกอบการเรียนการสอนไว้ให้พร้อม สำหรับนักเรียน และช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียนในเรื่องนี้ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวว่าการวางแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้นั้นเป็นการเตรียมการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งล่วงหน้า โดยวิเคราะห์หลักสูตรและเตรียมหลักสูตรต่าง ๆ แล้วนำมาสร้างเป็นกำหนดการสอนและแผนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แผนการสอนนั้น

เป็นกระบวนการที่ผู้สอนตัดสินใจเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีที่สุดให้กับผู้เรียนโดยผู้สอนและผู้เรียนบรรลุเป้าหมายและมีความพึงพอใจร่วมกัน สำหรับ วัฒนาพร ระบุว่าทุกซ์ (2545) ได้เสนอขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยว่าเมื่อเลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้แล้วให้นำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้มาพิจารณาจัดทำ ตั้งชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ โดยกำหนดจำนวนเวลาในระดับชั้น และช่วงชั้นของหลักสูตร และที่สำคัญให้วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้แล้วลงมือเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชาที่วิเคราะห์ไว้แล้วนำมากำหนดจุดประสงค์นำทางลำดับความยากง่ายของมวลเนื้อหา นั้น ๆ และ สอดคล้องกับกรมวิชาการ (2546) ที่ว่า การปฏิบัติงานของผู้สอนมากกว่าร้อยละ 90 ปฏิบัติงานในเรื่องการวางแผนการจัดการเรียนรู้เรียงตามลำดับดังนี้ ศึกษาเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาก่อน วางแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดเนื้อหาในแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตรสถานศึกษา กำหนด เนื้อหาและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ครอบคลุมพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย แผนการเรียนรู้ที่จัดทำครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนสัมพันธ์กับ จุดประสงค์การเรียนรู้ ระบุสื่อและแหล่งการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพชุมชน มีการบูรณาการในแผนการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม มีการปรับปรุงพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการเรียนรู้

ปัญหาที่พบในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จากผลการวิจัยพบว่าปัญหาที่พบในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ คือขาดข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ รวมไปถึงขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้คำแนะนำปรึกษาและขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จากปัญหานี้ สอดคล้องกับผลวิจัยของ ศิริธร สุขโขใจ (2531) กล่าวว่า การปฏิบัติงานด้านเอกสารประกอบ หลักสูตรเช่นกำหนดการสอน (โครงการสอน) และแผนการสอนทั้งผู้บริหารและครูต่างประสบปัญหาส่วนใหญ่อย่างเดียวกันคือขาดงบประมาณในการจัดหาเอกสารประกอบหลักสูตรที่ดีและมีความเป็นปัจจุบันไว้สำหรับบริการแก่ครูอาจารย์ ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาการจัดทำที่พบมีความเกี่ยวพันต่อเนื่องกัน ซึ่งโรงเรียนควรจัดหาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำและเร่งพัฒนาบุคลากรใน โรงเรียนอาจจะเป็นในรูปของการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ในด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อมาให้คำแนะนำปรึกษากับครูผู้สอนหรือนำบุคลากรไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาขยายผลให้ครูผู้สอนได้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้มากขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ จากผลการวิจัยพบว่าการสร้างความเข้าใจเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยศึกษาเอกสาร ตำราหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนส่วนใหญ่ผู้สอนปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสอดแทรก ไปกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนมักจะใช้ในรูปแบบการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มทำงานผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการปฏิบัติที่เหมาะสม สอดคล้องกับบทบาทของครูกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ว่า ครูผู้สอนควรพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ทันต่อเหตุการณ์ เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม ปฏิบัติดีต่อเพื่อนครู และนักเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ในด้านการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงงามพบว่าผู้สอนได้สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงงาม ในระหว่างการจัดการเรียนการสอนมีการเน้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา มีคุณธรรม ฝึกให้มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ ฝึกการทำงานร่วมกัน มีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับเหตุและผลของตนเองและผู้อื่นในด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น พบว่า ผู้สอนจัดการเรียนการสอน โดยเน้นให้นักเรียนมีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยครูคอยแนะนำ กระตุ้นให้ทำงาน จัดกิจกรรมกลุ่มนักเรียนแบ่งหน้าที่การทำงานแล้วนำเสนอ และเน้นกิจกรรมโดยให้เพื่อน ช่วยเพื่อน และกรมวิชาการ (2546) ที่ทำการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษา พบว่า ครูส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้น การคิดการปฏิบัติจริง และส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สำหรับวิธีการจัดการเรียนรู้ คือการระดมสมอง ค้นคว้า/ ทำรายงาน บรรยาย อภิปราย และการสาธิต ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มุ่งเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ผลการวิจัย จึงมีความสอดคล้องในประเด็นที่ผู้สอนมีการพัฒนาตนเองสนใจเพียรหาความรู้จากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาพัฒนาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความเป็นผู้มีความรู้ เป็นคนดี มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม

ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ขาดวัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ที่กล่าวว่า ผู้สอนส่วนใหญ่มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเป็นอันดับแรกสอดคล้องกับผลการวิจัยของศิริธร สุขโขใจ (2531) กล่าวว่าปัญหาส่วนใหญ่ของครูคือขาดงบประมาณในการจัดหาสื่อ วัสดุฝึก และอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนที่ดี ทันสมัย และจำนวนมาก ๆ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ หรือสนับสนุนให้ครูจัดทำสื่อขึ้นใช้เอง เพราะการจัดการเรียนการสอนของครู มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียน

การจัดบรรยากาศทางกายภาพที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้สอนส่วนใหญ่จัดป้ายนิเทศที่ส่งเสริมการเรียนรู้มีการจัดอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสมเช่น ตารางเรียน ตารางเวรทำความสะอาด ถังขยะ จัดโต๊ะ เก้าอี้เรียน ได้ยึดหยุ่นรวมทั้งตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานของนักเรียนผู้วิจัยเห็นว่าบรรยากาศในห้องเรียนที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มตามศักยภาพไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดอุปกรณ์การเรียน การจัดโต๊ะ เก้าอี้เรียนหรือแม้แต่ถังขยะ ซึ่งทำให้เป็นระเบียบเรียบร้อย หรือแม้แต่ผลงานของนักเรียนได้จัดทำไว้ ซึ่งจะทำให้เขารู้สึกภาคภูมิใจกับผลงานที่ได้รับการยอมรับสอดคล้องกับคำกล่าวของ เรณู ครุฑไทย (2542) ว่า องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการและสามารถมีผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนคือการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนนอกจากนั้น เพ็ญศรี กัณกา (2538) ได้กล่าวว่า การเสริมสร้างบรรยากาศในห้องเรียนอาจกระทำได้หลาย ๆ รูปแบบขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งอาจจะเน้นวัสดุที่เหลือใช้ วัสดุที่หาง่าย ไม่จำเป็นต้องเป็นวัสดุราคาแพง รูปแบบการจัดเหล่านี้ เช่น ป้ายนิเทศ การตกแต่งห้องเรียนด้วยสื่อประเภทถาวร การจัดมุมประสบการณ์ การวางแผน จัดเก็บเครื่องใช้ประจำตัวของนักเรียน ฯลฯ ความประณีต สวยงาม ประสิทธิภาพของสิ่งแวดล้อมที่มาจัดอย่างมีระบบระเบียบแบบแผนแฝงด้วยศิลปะอันเหมาะสมย่อมก่อให้เกิดกระบวนการเรียนการสอนที่ต่อเนื่องกัน

การจัดบรรยากาศทางด้านปฏิสัมพันธ์ ที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน ผลการวิจัยพบว่าผู้สอนให้ความรักความอบอุ่น และความเป็นกันเองกับผู้เรียน ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจเสริมแรงกับผู้เรียนผู้วิจัยมีความเห็นว่า การให้ความรัก ความอบอุ่น เป็นกันเองกับนักเรียนจะช่วยสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีให้เกิดขึ้น ทำให้นักเรียนรู้สึกซาบซึ้งเกิดความไว้วางใจ ให้ความร่วมมือ เกิดบรรยากาศที่ดี สอดคล้องกับ ชัยรงค์ พรหมวงศ์ (2524) กล่าวถึง บรรยากาศในห้องเรียนด้านจิตภาพคือ ครูต้องให้ความรัก ความอบอุ่น และเป็นกันเองกับนักเรียน นอกจากนั้นพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2544) กล่าวถึงการสร้างบรรยากาศทางจิตใจ สรุปได้ว่า บรรยากาศทางจิตใจ หรือบรรยากาศทางจิตวิทยามีความสำคัญต่อการเรียนการสอนอย่างมากเพราะการเรียนการสอนจะดำเนินอย่างมีชีวิตชีวาและราบรื่นผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้สอนกับผู้เรียน ต้องมีความสัมพันธ์กันเช่นการสร้างบรรยากาศความคุ้นเคย หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน บรรยากาศที่เป็นอิสระ บรรยากาศที่ท้าทาย บรรยากาศของการยอมรับนับถือบรรยากาศของการควบคุมให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเองปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และบรรยากาศของการกระตุ้นความสนใจ การสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งบรรยากาศทางกายภาพ และสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาพบรรยากาศในห้องเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในการจัดห้องเรียนพบว่าส่วนใหญ่ นักเรียน นั่งเป็นกลุ่ม บางห้องเรียนหันหน้าเข้าหากระดานดำ มีโต๊ะครูอยู่หน้าห้อง สำหรับบรรยากาศในห้องพบว่าห้องเรียนมีแสงสว่างเหมาะสม มีอุปกรณ์ / สื่อ

ผลงานของนักเรียน โครงการนักเรียน มีป้ายนิเทศรูปภาพ นำเสนอหลังห้องเรียนบรรยากาศทางจิตใจ ซึ่งบรรยากาศดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ปัญหาในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามผู้ส่วนใหญ่ขาดงบประมาณในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ห้องเรียนแออัด และมีเสียงรบกวนจากห้องข้างเคียง ผู้วิจัยเห็นว่าผู้สอนจะสามารถจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนได้นั้น ผู้บริหารพึงตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่พึงจะได้รับ ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเหมาะสม สร้างขวัญกำลังใจที่ดีกับผู้สอน และที่สำคัญควรได้รับความร่วมมือกับผู้เรียนในการสร้างบรรยากาศทั้งด้านกายภาพและด้านปฏิสัมพันธ์ ทั้งนี้ทั้งนั้นผู้สอนควรสร้างความรู้ความเข้าใจ และสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน จึงจะทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดสอนซ่อมเสริมให้ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มอบหมายงานพิเศษให้ผู้เรียนทำ และการจัดสอนซ่อมเสริมให้ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงหรือมีความสามารถพิเศษ ผู้สอนส่วนใหญ่ให้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ที่กำหนดให้ ผู้วิจัยเห็นว่า การสอนซ่อมเสริมเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ เพราะเป็นการช่วยผู้เรียนที่มีปัญหาทางการเรียนให้แก้ไขข้อบกพร่องช่วยให้ผู้เรียนที่เรียนช้าสามารถเรียนทันเพื่อน และช่วยให้ผู้เรียนที่มีสติปัญญาเลิศ เรียนดี เรียนเก่งได้มีโอกาสเสริมเพิ่มเติมความรู้ ซึ่งต้องใช้เทคนิควิธีการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของผู้เรียนแต่ละกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บุศราคม จรรย์นาฎย์ (2544) ในเรื่อง การจัดสอนซ่อมเสริมว่า โรงเรียนจัดให้กับนักเรียนที่เรียนอ่อน หรือผลการเรียนไม่ผ่านตามเกณฑ์ และจัดสอนพิเศษให้นักเรียนที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยจัดให้มีห้องเรียนเฉพาะเพื่อการสอนซ่อมเสริมนอกเวลา และกรมวิชาการ (2534) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนั้นถือว่า การสอนซ่อมเสริมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน ดังนั้น จึงได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมให้แก่ผู้เรียนที่พบว่ามีข้อบกพร่อง สำหรับนักเรียนที่เรียนเก่งสถานศึกษาอาจจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น สำหรับเทคนิคการสอนซ่อมเสริมนั้น ลือชา สร้อยพาน (2525) ได้เสนอเทคนิคการสอนซ่อมเสริมไว้คือ การสอนแบบตัวต่อตัว สอนเป็นกลุ่มย่อย ให้นักเรียนสอนกันเอง การใช้แบบเรียนสำเร็จรูป และการให้งานเพิ่ม หรือให้ทำแบบฝึกหัดแบบเรียนด้วยตนเอง

ปัญหาการจัดสอนซ่อมเสริมนั้น ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เวลาสำหรับการจัดการสอนซ่อมเสริมมีเวลาจำกัด ไม่มีตารางเวลาสำหรับการสอนซ่อมเสริมโดยเฉพาะ และขาดงบประมาณสนับสนุน ผู้วิจัยเห็นว่า ในการจัดสอนซ่อมเสริมนี้ ฝ่าย

วิชาการควรจัดเวลาไว้สำหรับการสอนซ่อมเสริมให้เพียงพอ และนำเข้าไปเป็นชั่วโมงในตารางสอน เพื่อให้ผู้สอนสามารถจัดเวลาสำหรับการสอนซ่อมเสริมไว้ ไม่เกิดความสับสนกับสาระการเรียนรู้ที่ต้องสอนเป็นประจำซึ่งสอดคล้องกับทองบัน ทำโยธา (2534) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งอาจจะรวมถึงการจัดสอนซ่อมเสริม เป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาในโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนจะต้องมีวิธีแก้ไขปัญหานี้อย่างเร่งด่วน ซึ่งสาเหตุนั้น ๆ อาจมีสาเหตุมาจากครูมีกิจกรรมหรือชั่วโมงสอนมากเกินไป จึงไม่มีเวลาในการเตรียมการสอน ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และผลการวิจัยของ วินนา พูลสวัสดิ์ (2537) พบว่า การช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้า และส่งเสริมนักเรียนที่เรียนดี การดำเนินงานของโรงเรียนทุกโรงเรียนไม่จัดคาบสอนซ่อมเสริมไว้ในตารางสอน ครูสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนเรียนในคาบที่ 8 หรือในวันหยุด โรงเรียนจัดสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่ไม่ผ่านจุดประสงค์ ครูส่วนใหญ่มีส่วนในการติดตามนักเรียนที่มีปัญหา ด้านการเรียนมาสอนซ่อมเสริมในเวลาว่าง

ลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมนักเรียนที่เข้าร่วม ผลการวิจัยพบว่า ผู้สอนส่วนใหญ่ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สนองและสอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร สำหรับกิจกรรมที่นักเรียนเข้าร่วมส่วนใหญ่ผู้สอนร่วมดำเนินการ กิจกรรม ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากิจกรรมนักเรียนหรือกิจกรรมส่งเสริมความรู้นั้นเป็นภารกิจที่ครูผู้สอนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบโดยตรง เพราะเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการสอดคล้องกับแนวการปฏิรูปการเรียนรู้ที่บูรณาการทุกสาระการเรียนรู้เข้าด้วยกัน ให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพ ดังที่จุฑารัตน์ อินทะแสน (2545) กล่าวว่า กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้กิจกรรมที่จัดให้กับผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามความสามารถเต็มตามศักยภาพ บูรณาการทุกสาระอย่างเป็นองค์รวม โดยเน้นกระบวนการพัฒนาด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์จริง ขจิต ฝอยทองและเพื่อน (2546) กล่าวถึงลักษณะของกิจกรรมนักเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ กรมวิชาการได้กล่าวถึง กิจกรรมนักเรียนที่กำหนดไว้ในผังมโนทัศน์กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544ว่า กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ รักษาดินแดน กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม กิจกรรมตามความถนัด ความสนใจ และกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

ปัญหาในการจัดกิจกรรมนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้สอนที่จัดกิจกรรมส่วนใหญ่ ขาด วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ยังรับภาระการสอนอยู่ หลายคาบและขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การปฏิบัติ กิจกรรมในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนมักพบปัญหาคล้ายคลึง กันคือ ขาดงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้าน ต่าง ๆ และรวมถึงครูผู้สอนที่รับภาระงานหลายหน้าที่ ซึ่งจะทำให้ครูผู้สอนประสบปัญหาในการ ปฏิบัติงานในภาพรวมยกตัวอย่างเช่น ปัญหาการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ คือ ขาดข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปัญหาที่พบคือ ขาดวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม ปัญหาในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ คือ ขาด งบประมาณในการจัดกิจกรรม และปัญหาในการจัดสอนซ่อมเสริม คือ เวลาสำหรับการจัดสอน ซ่อมเสริมมีจำกัด ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรนำมาพิจารณาหาทางแก้ปัญหา แก้ไขประเด็นที่เป็นอุปสรรคในภาพรวมของทุกด้านในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการ ประหยัดเวลา ในการปฏิบัติ เกิดความคล่องตัว ทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปด้วยความรวดเร็วมีผล ต่อความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ด้านที่ 3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การเตรียมการวางแผนพัฒนา ปรับปรุงแนวปฏิบัติ และวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ของผู้เรียน จากผลการวิจัยพบว่าผู้สอนส่วนใหญ่จัดเตรียมวิธีการ และเครื่องมือวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้มีแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยจัดและประเมินผลการ เรียนรู้โดยวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ใช้วิธีการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยสังเกตพฤติกรรมร่วมกิจกรรมและใช้ข้อมูลในการวัด และประเมินผลงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนจัดทำผู้วิจัยเห็นว่าการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็น กระบวนการที่กระทำต่อเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของผู้เรียนจากกิจกรรมที่ครูผู้สอนจัด ขึ้นเพื่อทราบพื้นฐานและพัฒนาการของผู้เรียนดังกล่าวของ เรณู ครุฑไทย (2542) ว่า การ วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูในการที่จะทราบพื้นฐาน ความรู้และความเจริญก้าวหน้าของนักเรียนและได้ทราบถึงข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไข ซึ่งจะ เป็นกระบวนการติดตามผลการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนว่าได้มีการปฏิบัติตรงตาม เป้าหมายบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใดซึ่งสอดคล้องกับ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวถึงการ วัดผลและ ประเมินผลว่าเนื่องจากการวัดผลและประเมินผลมีความจำเป็นและสำคัญยิ่งต่อ กระบวนการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลที่ดีข้อหนึ่งคือ ครูควรเตรียมหรือสร้าง เครื่องมือวัดผลและตั้งเกณฑ์ไว้ล่วงหน้าและเครื่องมือวัดผลอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับ

จุดประสงค์หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในประเด็นการเตรียมความพร้อม และแนวปฏิบัติในการจัดและประเมินผลการเรียนรู้และจากกรมสามัญศึกษา (2537) ได้กำหนด หลักเกณฑ์ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ไว้ว่า ประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การ เรียนรู้ของแต่ละรายวิชาสอดคล้องกับ ไพศาล หวังพานิช (2526) กล่าวถึงหลักเกณฑ์หรือ องค์ประกอบที่ถือว่าเป็นหลักของการวัดผลคือ วัดให้ตรงจุดประสงค์ เพื่อให้เกิดผลที่ได้จากการวัดมี ความมั่นใจว่าสามารถวัดได้ในสิ่งที่ต้องการจะวัดได้อย่างแท้จริง สำหรับวิธีการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยสังเกตพฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยเห็นว่ามีเหมาะสมเพราะแต่ เดิมวงการศึกษไทยเน้นเรื่องการวัดและประเมินผลจากการทดสอบ ซึ่งเน้นการท่องจำเนื้อหาไม่ได้วัด ความสามารถที่แท้จริงผลของวัดที่ได้นั้น ไม่สามารถตัดสินค่าได้ว่าผู้ที่มีความจำเป็นเลิศจะสามารถนำ ความจำนั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เนื่องจากไม่ได้เกิดจากการปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนขาดความรู้ และประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ดังที่ กลม ภูประเสริฐ (2544) กล่าวว่า การประเมินผล การเรียนมีแนวความคิดใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะแต่เดิมวงการศึกษไทยเน้น เรื่องการใช้แบบทดสอบแบบปรนัยมากจนเกินไปและเป็นข้อสอบที่วัดแต่ความจำตามเนื้อหาเป็น สำคัญ ถ้าให้มีผลย้อนกลับไปสู่การเรียนการสอนที่เน้นเนื้อหา โดยเฉพาะเนื้อหาตามหนังสือเรียน ทำให้กิจกรรมการเรียนการสอน ไม่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กรอบด้าน นอกจากนี้การประเมินผล ที่ผ่านมามีไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้น และจากพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติปี 2542 หมวด 4 มาตรา 26 กำหนดไว้ว่า ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดย พิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไป กับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและ รูปแบบการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในเรื่อง การวัดและประเมินผล โดยสังเกต พฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียน ดังนั้นข้อมูลที่น่ามาใช้ประเมินผลคือจากผลงานที่ มอบหมาย สอดคล้องกับคำกล่าวของ โจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ที่ว่าการวัดผลการเรียนของ นักเรียนบางคน เช่นด้านจิตพิสัยไม่ควรใช้เครื่องมือเพียงชนิดเดียวเช่นข้อทดสอบควรใช้วิธีการ วัดผลวิธีอื่น ๆ ประกอบด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลเพียงพอสำหรับการประเมินผลการเรียน และ จุฑารัตน์ อินทเสน (2545) กล่าวถึงวิธีการและแหล่งข้อมูลที่ใช้ดังต่อไปนี้ 1. สังเกตการแสดง ออกเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม 2. ชิ้นงาน ผลงาน รายงาน และกระบวนการ 3. การสัมภาษณ์ 4. บันทึกรายงานของผู้เรียน 5. การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้เรียนและครู 6. การวัดและ ประเมินผลภาคปฏิบัติ 7. การวัดและประเมินผลด้านความสามารถ 8. แฟ้มผลงาน 9. การประเมิน ตนเอง 10. การประเมินโดยกลุ่มเพื่อน 11. การประเมินกลุ่ม

การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ผู้เรียนประเมินและปรับปรุงผลงานของตนเอง ทั้งในระหว่างปฏิบัติ

กิจกรรม และเมื่อสิ้นสุด การปฏิบัติงาน ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสม ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการวัดและประเมินผลจากสภาพจริงว่า เป็นการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมประเมินผลงานของทั้งตนเองและของเพื่อนร่วมห้อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตัวเอง เชื่อมั่นในตนเอง สามารถพัฒนาตนเองได้ สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู มาตรฐานที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน ระดับที่ 3 กล่าวไว้ว่า จัดกิจกรรมการเรียน การสอน ยึดกระบวนการและการสร้างนิสัยเป็นหลัก โดยพิจารณาจาก ผู้สอนเป็นผู้กระตุ้น ให้ผู้เรียนค้นหาความรู้ และพัฒนาความรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการใช้สถานการณ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ผู้เรียนเลือกและปฏิบัติงานตามศักยภาพ ผู้เรียนประเมินตนเอง และปรับปรุงตนเอง และการเรียนการสอนมุ่งเน้นการสร้างนิสัยการปฏิบัติ จนเป็นบุคลิกภาพถาวรติดตัวผู้เรียนตลอดไป

การรายงานผลการวัดและประเมินผล จากผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จัดทำสถิติและแสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นภาพรวม ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการปฏิบัติที่เหมาะสม เพราะเมื่อทำการวัดและประเมินผลทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียนอย่างต่อเนื่องแล้ว ควรบันทึกผลการประเมินเป็นระยะเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับ ให้ผู้เรียนได้ไปพัฒนาปรับปรุงตนเอง หลังจากนั้นควรจัดทำสถิติและแสดงผลการเรียนรู้เป็นภาพรวมและเป็นรายบุคคล นำมาวิเคราะห์ เพื่อเก็บเป็นหลักฐาน รายงานผลให้ผู้บริหาร ผู้ปกครองรวมทั้งชุมชน เพื่อทราบผลการปฏิบัติงาน ดังที่กรมวิชาการได้กล่าวถึงแนวทางการวัดและการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ในเรื่องการรายงานผลการประเมินผลการเรียน สรุปได้ว่า การรายงานผลการประเมินผลการเรียน เป็นการแจ้งผลการเรียนรู้และพัฒนาในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียนทุกฝ่าย ได้รับทราบเพื่อใช้เป็น ข้อมูลในการปรับปรุง แก้ไข และส่งเสริมพัฒนาการเรียนของผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลสำหรับเอกสารหลักฐานการศึกษา สำหรับการตรวจสอบยืนยันและรับรองผลการเรียน และวุฒิการศึกษาของผู้เรียน ตามบทบาทของหน้าที่ของแต่ละฝ่าย กรมวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะข้อมูลสำหรับการรายงานว่ามีรูปแบบสำคัญ ดังนี้ 1. รายงานเป็นตัวเลข 2. รายงานเป็นแผนสถิติ เส้นแสดงพัฒนาการ รายงาน 3. เป็นข้อความบรรยายพฤติกรรม หรือคุณภาพ ที่ผู้ประเมินสังเกตพบ

ปัญหาในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จากผลการวิจัยพบว่าผู้สอนส่วนใหญ่มีเวลาที่ใช้ในการวัดและประเมินผลไม่เพียงพอ ผู้วิจัยเห็นว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต้องทำต่อเนื่องและสม่ำเสมอ สอดแทรกไปในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เวลาให้เหมาะสมเพียงพอ จึงจะทำให้การวัดและประเมินผล เป็นไปอย่างมีคุณภาพ วัดได้ตรงกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เพราะแนวทางวิจัยและประเมินผลในยุคปฏิรูปการศึกษาต้องวัดอย่างหลากหลายเป็นไปตามสภาพจริง ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 26 กำหนดให้สถานศึกษาจัดประเมินตามสภาพจริงแนวความคิดนี้
กระทรวงศึกษาธิการ(2545)

ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนมีหลากหลายเช่น กิจกรรมในชั้นเรียน
กิจกรรมการปฏิบัติ กิจกรรมสำรวจภาคสนาม กิจกรรมการสำรวจตรวจสอบ การทดสอบกิจกรรม
ศึกษาค้นคว้า กิจกรรมศึกษาปัญหาพิเศษหรือโครงการ ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมการวัดและประเมินผล
เหล่านี้ผู้สอนควรให้ความสำคัญในการจัดสรรเวลาให้เกิดความสมดุลในการจัดกระบวนการเรียน
การสอน

ด้านที่ 4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

วิธีศึกษาแนวทางทำการวิจัย หัวข้อที่ทำวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากผลการวิจัย
พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการวิจัย และหัวข้อที่ทำวิจัย
คือหัวข้อที่เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้เรียนที่มีผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยเห็นว่าใน
ปัจจุบันผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้ความสำคัญในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพทาง
การศึกษามีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
ดังเช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 30 ได้ระบุว่าให้สถานศึกษาพัฒนา
กระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการ
เรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน ในแต่ละระดับการศึกษา กรมวิชาการ(2454) ซึ่งหัวข้อที่ครูผู้สอนให้
ความสนใจและทำวิจัยเพื่อศึกษาคือ หัวข้อที่เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้เรียนที่มีผลกระทบต่อการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) กล่าวว่า เพื่อ
พิจารณาเป้าหมายสุดท้ายของการปฏิรูปการเรียนรู้คือ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนั้นทุกประเด็น
ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจะเป็นสาระที่ควรทำการวิจัยได้ทั้งสิ้น โดยมีหลักการสำคัญ
ว่า จัดทำวิจัยเพื่อ แสวงหาวิธีการแก้ปัญหาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ในขณะที่การเรียน การสอน
ดำเนินการอยู่ และจัดทำได้โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลา พอจะสรุปสาระที่เกี่ยวกับการพัฒนา
คุณภาพผู้เรียนได้ดังนี้ ปัญหาการเรียนรู้ของ ผู้เรียน นวัตกรรมการสอน หลักสูตร หลักสูตร
ท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอน การวัดและ ประเมินผล และศูนย์การเรียน / แหล่งเรียนรู้

กระบวนการที่ใช้ในการวิจัย เพื่อคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม
ส่วนใหญ่จัด กิจกรรมแก้ปัญหาหรือพัฒนาเป็นขั้นตอนผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสม เพราะ
กระบวนการวิจัย เป็นกระบวนการที่ศึกษาค้นคว้า เพื่อแก้ปัญหา หรือพัฒนาการเรียนการสอนโดย
ใช้วิธีสังเกต หาข้อมูล จดบันทึก วิเคราะห์ และสรุปสมเหตุสมผล เพื่อนำสิ่งที่ค้นพบนั้นมาใช้
เป็นรูปแบบ นวัตกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษา ที่
กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2545) กล่าวถึงกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนว่า

ประกอบด้วย วิเคราะห์ปัญหา/ การพัฒนา วางแผนการแก้ปัญหาพัฒนา จัดกิจกรรมแก้ปัญหา / การพัฒนา เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการแก้ปัญหา/ การพัฒนา และรายงาน การวิจัยในชั้นเรียน

การนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ นำผลการวิจัยมาเป็น ข้อมูลในการวางแผนพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม เพราะการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เป็นประโยชน์ต่อครู ช่วยให้ครูเกิดความคิดสร้างสรรค์เกิดนวัตกรรมในการหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม การเรียนทั้งมีประโยชน์โดยตรงต่อผู้เรียนในการที่ครูทำวิจัยเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาโดยวิเคราะห์ สาเหตุอย่างมีหลักการ จนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียน ไปในทางที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับ กรมวิชาการ(2545) กล่าวถึงความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ว่า เป็น การพัฒนา หลักสูตรปรับปรุงการปฏิบัติงาน ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน พัฒนาวิชาชีพ ครูและแสดงความก้าวหน้า จากรายงานผลการปฏิบัติ

วิธีการเผยแพร่ผลงานวิจัย ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เผยแพร่ ผลงานวิจัยโดยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยกับเพื่อนร่วมงาน ผู้วิจัยเห็นว่ามีเหมาะสม เพราะ จากการที่ครูได้ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หรือคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จนค้นพบวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและปรับปรุงหรือพัฒนา จนเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดแก่ผู้เรียนแล้ว ควรจะนำความรู้หรือนวัตกรรมที่ได้ ไปขยายผลกับเพื่อนครูผู้ร่วมงาน โดยเฉพาะผลงานวิจัยใน ประเด็นปัญหาที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันหากนำมาร่วมสังเคราะห์จะได้องค์ความรู้ใหม่เป็นการ กระตุ้นให้มีการพัฒนาผลงานทางวิชาการเพื่อประโยชน์ต่อวงการศึกษาร่วมกัน

ปัญหาในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าผู้สอนส่วนใหญ่ขาด ความรู้ ความเข้าใจในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับผลการวิจัยว่า ถึงแม้การทำวิจัยจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากเท่าใดก็ตาม หาก ผู้ทำการวิจัยขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำผลที่ตามมาคืองานวิจัยที่ได้ขาดประสิทธิภาพใน การนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง เกิดความสูญเปล่า สิ้นเปลืองเวลา และงบประมาณในการ จัดทำ ฉะนั้นผู้บริหารควรให้การส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในการเห็น ความสำคัญ ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัย สร้างขวัญกำลังใจ ทางด้านความก้าวหน้าใน วิชาชีพ จัดสรรงบประมาณโดยส่งครูเข้ารับการอบรม เรื่องวิธีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) กล่าวถึงกิจกรรม ที่ผู้บริหารจะดำเนินการสนับสนุนครุณักวิจัยได้ ประกอบด้วยกิจกรรมสนับสนุน จัดสรรโอกาส เรื่องการอบรม การพัฒนาตนเอง ในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้และ เครือข่ายครุณักวิจัยทั้งในสถานที่ และนอกสถานที่ ส่งเสริมให้มีระบบนิเทศภายใน และจัดเตรียม อุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำวิจัย

ด้านที่ 5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

การเตรียมและวิธีการจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จัดเตรียม ตรวจสอบอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมเพราะก่อนการนำสื่อไปใช้ ครูควรเตรียมการในด้านการทำความเข้าใจกับสื่อโดยการตรวจสอบให้อยู่ในสภาพที่พร้อม เพื่อป้องกันปัญหาในขณะนำสื่อไปประกอบการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545) สำหรับวิธีการจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จัดทำด้วยตนเอง ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับผลการวิจัยว่าผู้เรียนควรรับผิดชอบในการจัดทำจัดหาสื่อด้วยตนเอง เพื่อเป็นการประหยัด เพราะสามารถใช้วัสดุท้องถิ่น วัสดุเหลือใช้ วัสดุราคาถูก มาผลิตเป็นสื่อการสอน และยังสามารถผลิตได้ตรง ตามความต้องการของผู้ใช้ได้มากที่สุดสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณีย์ ศิริวัฒน์ (2545) , บุษราคัม จรรย์นาฎย์ (2544) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2547) ที่พบว่าผู้สอนจัดทำสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

หลักเกณฑ์ในการเลือกและชนิดของสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสม เพราะหลักในการเลือกสื่อการเรียนรู้เป็นเรื่องสำคัญมากเพราะเป็นสิ่งที่ใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้หากเป็นสื่อที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ ด้านเวลา โอกาส สถานที่ วัยของผู้เรียน หรือเนื้อหาวิชา สื่อนั้นจะไม่มีประโยชน์ต่อการใช้สอดคล้องกับ สมพร มั่นตะสูตร (2526) ได้เสนอวิธีการเลือกสื่อการสอนว่าควรเหมาะสมและ สอดคล้องกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เหมาะสมกับอายุและระดับสติปัญญาของนักเรียน เป็นสิ่งที่นักเรียนสนใจ มีขนาดเหมาะสม ชัดเจน สีสวย สามารถสร้างความสนใจของนักเรียนได้ มีส่วนส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อเนื้อหาที่สอน สามารถทำความเข้าใจได้เร็ว ประหยัดเวลา ง่าย ทำให้ ราคาถูก และเสริมประสบการณ์ทั้งทางตรง และทางอ้อม และ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545) กล่าวถึงหลักการเลือกสื่อการเรียนรู้ไว้ว่า ควรสัมพันธ์กับ จุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่จะสอน เหมาะสมกับผู้เรียน มีความเป็นไปได้ และค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม สะดวกและสามารถในการสื่อสารการเรียนรู้ สำหรับชนิดของสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่าผู้สอนส่วนใหญ่ใช้ใบงานหรือใบความรู้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) พบว่าผู้สอนส่วนใหญ่ใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนคือ ใบความรู้ ใบงาน แบบฝึกหัด เอกสารประกอบการเรียน การสอน นิทาน บัตรคำ บัตรภาพ บัตรตัวเลข แผนภูมิ แผนที่ เทป วีดิทัศน์ และ VCD และ วินนา พูลสวัสดิ์ (2537) พบว่าครูทุกคนมีการจัดเตรียมสื่อตามแผนการสอน เลือกสื่อที่ตรงกับ เนื้อหาและกิจกรรมที่จะสอน ผลิตสื่อการสอน เช่น ใบงาน ใบความรู้ ชุดการสอน และบทเรียนสำเร็จรูป

ปัญหาในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับภาระในการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ จึงมีเวลาจำกัดในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าครูผู้สอนนอกจากจะทำงานด้านการเรียนการสอน ซึ่งมีชั่วโมงสอนมาก โดยเฉพาะ โรงเรียนขนาดใหญ่พบปัญหาว่ามีเวลาจำกัดในการจัดทำหลักสูตร เพราะต้องรับผิดชอบในการจัดทำหลักสูตร เพราะต้องรับผิดชอบงานจัดกิจกรรมการเรียน และมีงานอย่างอื่น ๆ ที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิริธร สุขโขใจ (2531) กล่าวว่าครูส่วนใหญ่ในระดับมัธยมศึกษาทั้ง 3 ขนาดมีปัญหาในการปฏิบัติงานวิชาการด้านวัสดุอุปกรณ์ ประกอบการเรียนการสอน ปัญหาส่วนใหญ่ของครูในโรงเรียนขนาดใหญ่คือครู อาจารย์ มีชั่วโมงสอนมาก และยังคงปฏิบัติงานพิเศษด้านอื่น ๆ อีก จึงมีเวลาว่างไม่เพียงพอที่จะผลิตสื่อและอุปกรณ์ ประกอบการเรียนการสอนขึ้นใช้เอง

ด้านที่ 6 การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

ชนิดของแหล่งการเรียนรู้ ในโรงเรียน ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมเพราะห้องสมุดในโรงเรียน เป็นสถานที่ที่จะสามารถแสวงหาความรู้หรือค้นหาคำตอบภายในห้องสมุดจะเป็นแหล่งรวบรวมเอกสาร ตำรา สื่อสิ่งพิมพ์และอื่น ๆ ซึ่งถือเป็นแหล่งความรู้ที่มีประโยชน์ สำหรับผู้ที่สนใจใฝ่หาความรู้ซึ่งสอดคล้องกับ จุฑารัตน์ อินทะแสน (2545) กล่าวว่าไว้ว่าห้องสมุดเป็นสถานที่ ที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมากเพราะเป็นแหล่งรวมของวิชาการ เป็นแหล่งที่ช่วยส่งเสริม และให้บริการทางวิชาการ ให้แก่ผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากงานที่ได้รับมอบหมายอีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังการรัก การอ่านเพื่อให้เกิดความคิดกว้างขวาง ฉะนั้นผู้บริหารจึงควรสนับสนุนการจัดดำเนินงานของห้องสมุดทุกด้าน เช่น จัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก จัดหาหนังสือและวัสดุ อุปกรณ์ครุภัณฑ์ ที่จำเป็นต้องใช้ตลอดจนงบประมาณมาสนับสนุน จัดหาบรรณารักษ์ที่มีความรู้เกี่ยวกับห้องสมุด จัดสถานที่เป็นสัดส่วน ฝึกฝนนักเรียนให้รู้จักการใช้บริการห้องสมุดสนับสนุนครูให้รู้จักใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ส่งเสริมให้ครูใช้ห้องสมุดเป็นองค์ประกอบในการเรียนการสอน และส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเอง

ปัญหาในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมีน้อยซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) พบว่าปัญหาส่วนใหญ่ในการจัดการเรียนรู้คือ แหล่งเรียนรู้มีน้อยและอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณ ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาที่กล่าวถึงนี้ ควรได้รับการแก้ไขจากผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้เรียน รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานฝ่ายสนับสนุนการสอนต่าง ๆ ในโรงเรียนเริ่มตั้งแต่ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนจัดสรรงบประมาณ เพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนา

จัดทำเพิ่มเติมแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่ใช้ได้อย่างคุ้มค่าเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ สำหรับครูผู้สอนควรจัดสร้าง ทุนบำรุงแหล่งการเรียนรู้ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้อยู่เสมอ และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ ปลูกฝังผู้เรียนให้เห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในโรงเรียนโดยมีส่วนร่วมในการคิดสร้าง บำรุงรักษาแหล่งการเรียนรู้ร่วมกับครู

ชนิดของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่ใช้ ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้สถานที่ท่องเที่ยวเป็นแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับวัฒนาพร ระเบียบทุกซ์ (2541) ว่าแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เป็นเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน รูปแบบหนึ่งอาจเป็นที่สาธารณะ เป็นของเอกชน สมาคมวิชาชีพต่าง ๆ ดังเช่นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่าหมายถึง แหล่งหรือที่รวมซึ่งอาจเป็นสภาพ / สถานที่หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และกิจกรรมที่มีกระบวนการ หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน หรือศูนย์กลางการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ที่มีกำหนดเวลายืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียนซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวก็เป็นแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนแหล่งหนึ่งที่มีผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมในการที่จะนำผู้เรียนออกไปศึกษาหาความรู้เพราะถือว่าเป็นห้องเรียนสำหรับการเรียนรู้ขนาดใหญ่เปรียบเสมือนครูผู้ยิ่งใหญ่ที่ให้ความรู้นอกห้องเรียนที่สั่งสอนผู้ที่สนใจใฝ่ศึกษาอย่างไม่เหน็ดเหนื่อยสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ให้คำจำกัดความของแหล่งการเรียนรู้ ว่าหมายถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งข้อมูลและก่อให้เกิดการเรียนรู้ ตามความต้องการของผู้เรียน ซึ่งประโยชน์ของสถานที่ท่องเที่ยวมีมากมาย จากคำกล่าวของ พนิจดา วีระชาติ (2542) ได้กล่าวถึงคุณค่าจากการใช้ทรัพยากรชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา พอสรุปได้คือ ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง รู้จักและเข้าใจชุมชนของตน เห็นคุณค่าสิ่งแวดล้อม ปรับตนให้เหมาะสมเกิดความผูกพันต่อชุมชนและมองเห็นประโยชน์และเป็นสิ่งที่หาง่าย ประหยัดทั้งเงินและเวลา เนื่องจากเป็นสิ่งที่มียู่แล้วในชุมชน

แนวทางในการใช้ประโยชน์และพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนในการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เตรียมการเพื่อนำผู้เรียนออกไปนอกสถานที่และพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนโดยจัดทำบัญชีรวบรวมแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมเพราะก่อนที่เราจะนำผู้เรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ควรศึกษาทำความเข้าใจและ รวบรวมแหล่งเรียนรู้ว่าชุมชนมีแหล่งการเรียนรู้อะไรบ้าง มีลักษณะสอดคล้องกับกิจกรรมการ เรียนรู้และเนื้อหาสาระที่เราต้องการให้ผู้เรียนศึกษาหรือไม่จึงสอดคล้องกับแนวทางการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ ที่สุนทร สุนันท์ชัย (2533) กล่าวพอสรุปได้ดังนี้ ให้ศึกษาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนว่ามีที่ใดบ้างศึกษาหลักสูตรจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมประสานงานกับคณะผู้สอนและวิทยากรเพื่อการใช้แหล่งการเรียนรู้อย่างถูกต้องเหมาะสม จัดการฝึกอบรมเผยแพร่

บัญชีแหล่งการเรียนรู้ เตรียมการเพื่อนำผู้เรียนออกไปนอกสถานที่สนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาด้วยตนเองโดยสนับสนุนการใช้สื่อในท้องถิ่นและประสานงานในการใช้แหล่งการเรียนรู้กับหน่วยงานต่างๆ และวาสนา ชาวหา (2533) กล่าวว่า การนำผู้เรียนไปสู่แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนคือการพานักเรียนไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ในกรณีที่ไม่สามารถนำแหล่งการเรียนรู้เข้ามาใช้ในห้องเรียนได้เนื่องจากแหล่งเรียนรู้นั้นเป็นสถานที่ซึ่งจะต้องใช้การเดินทางเช่นพาไปคูภูมิประเทศในชุมชนประกอบบทเรียน พาไปชมพิพิธภัณฑ์ โบราณวัตถุ แม่น้ำลำคลอง ซึ่ง (ทิศนา ขัมมณี , 2544 อ้างถึง ในดี สูงสว่าง ,2546) ได้ให้ความหมายของวิธีการสอนนอกสถานที่ไว้ว่าเป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวางแผนและเดินทางไปศึกษาเรียนรู้ ณ สถานที่อื่นเป็นแหล่งความรู้ในเรื่องนั้น (ซึ่งอยู่นอกสถานที่ที่เรียนกันอยู่เป็นปกติ) โดยมีการศึกษาสิ่งต่าง ๆ ในสถานที่นั้น ตามกระบวนการหรือวิธีการที่ได้วางแผนไว้และมีการอภิปรายสรุปการเรียนรู้จากข้อมูลที่ได้ศึกษามา

ปัญหาในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่พบว่าแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมีน้อย ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาที่พบนี้สอดคล้องกับปัญหาของการใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน และผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) พบว่าปัญหาการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่คือแหล่งการเรียนรู้มีน้อย อุปกรณ์ไม่เพียงพอขาดงบประมาณในการจัดทำซึ่งผู้บริหารในโรงเรียนควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินการจัดหาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน อาจเป็นในรูปแบบของการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน สร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้สอนใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ กลุ่มค่า ตรงตามวัตถุประสงค์การการเรียนการสอน สร้างความตระหนักให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ช่วยกันพัฒนาปรับปรุงให้อยู่ในสภาพที่ใช้ประโยชน์ได้อย่างเสมอตลอดไป

ด้านที่ 7 การนิเทศการศึกษา

ลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา การปฏิบัติกรนิเทศภายในโรงเรียน ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมเพราะการประชุมอบรมสัมมนาเป็นการพัฒนาตนเองที่จำเป็นต่อประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ขาดความรู้ความเข้าใจงานในความรับผิดชอบเพราะจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ได้เหมาะสมสอดคล้องกับการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการนิเทศการศึกษาซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลาเป็นการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุษราคัม จรรย์นาญย์ (2544) ในเรื่องการดำเนินการด้านการพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการ ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนมีแนว

ปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน โดยให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครูให้เกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนโดยจัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนา ก่อนเปิดภาคเรียน และสนับสนุนส่งเสริมให้ครูผู้สอนเข้ารับการอบรม สัมมนาตามหน่วยงานที่จัดกิจกรรมการนิเทศการศึกษา ภายในโรงเรียนที่เข้าร่วม จากผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร่วมกิจกรรมศึกษาดูงานซึ่งหน่วยงานศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา(2534)ระบุว่าการศึกษาดูงานหมายถึง การพานุเคราะห์ของโรงเรียนไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มพูนประสบการณ์ในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองและพัฒนางานให้มีคุณภาพผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมเพราะกิจกรรมการศึกษาดูงานเป็นกิจกรรมหนึ่งในกิจกรรมการนิเทศที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนของครูนอกเหนือจากการพัฒนาตนเองในกิจกรรมอื่น ๆ ที่ทำให้ครูได้ศึกษาหาความรู้ในสถานที่หรือสถาบันที่มีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นแบบอย่าง กระตุ้นให้ครูนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้มาเป็นแนวทาง สร้างความคิดใหม่ ๆ เกิดนวัตกรรม การเรียนการสอน เพิ่มศักยภาพในวิชาชีพยิ่งขึ้นนอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการนิเทศอื่น ๆ ที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2534) ได้เสนอแนวทางจัดกิจกรรมนิเทศไว้ 16 กิจกรรม คือ

1. การประชุมก่อนเปิดเรียน
2. การประชุมนิเทศ
3. การให้คำปรึกษาแนะนำ
4. การอบรม
5. การประชุมปฏิบัติการ
6. การสัมมนา
7. การระดมความคิด
8. การสาธิตการสอน
9. การให้ศึกษาเอกสารทางวิชาการ
10. การสนทนาทางวิชาการ
11. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน
12. การศึกษาดูงาน
13. การสังเกตการสอน
14. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
15. การเขียนเอกสาร / บทความทางวิชาการ
16. การจัดนิทรรศการ

ปัญหาที่พบในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบปัญหาคือ ทางโรงเรียนขาดการติดตาม และประเมินผลในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาอาจเนื่องมาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมนิเทศการศึกษาในโรงเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกิจกรรมนิเทศการศึกษา ไม่ให้ความสำคัญในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องหรือขาดงบประมาณสนับสนุนและจากผลการวิจัยของ ชัยวัฒน์ เจียมสุขสุจิตต์ (2537) ในด้านการพัฒนาครูทางด้านวิชาการ พบสาเหตุของปัญหาที่สำคัญคือ ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ไม่มีเอกสารเสริมความรู้ทางวิชาการอยู่ในท้องถิ่น ไม่มีงบประมาณสนับสนุนการฝึกอบรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประสาร ภูติ (2536) พบว่าโรงเรียนส่วนมากจะขาดการวางแผนปฏิบัติการนิเทศงานวิชาการอย่างเป็นระบบ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ขาดความร่วมมือและการยอมรับจากครูผู้สอนในการดำเนินงานนิเทศ แนวทางในการแก้ปัญหาคือจัดระบบการนิเทศภายในผู้บริหารควรร่วมการนิเทศด้วย กำหนดแผนการปฏิบัติการให้ชัดเจน ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเอง จัดพาครูไปศึกษาดูงาน จัดงบประมาณ สนับสนุนการฝึกอบรม และจัดฝึกอบรมภายในโรงเรียน

ด้านที่ 8 การแนะแนวการศึกษา

วิธีการดำเนินการเพื่อการแนะแนวให้กับผู้เรียน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการแนะแนวที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามดูแลช่วยเหลือให้คำปรึกษาด้านต่าง ๆ กับผู้เรียน ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมเพราะ กิจกรรมแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนในทุก ๆ ด้าน ซึ่งกิจกรรมแนะแนว ตามหลักสูตรสถานศึกษา ปี 2544 ให้ความสำคัญกับกิจกรรมตามที่ อนันต์ อนันตรังสี (2521) กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องให้บริการแนะแนว พอสรุปได้ว่า เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงสภาพทางครอบครัว การศึกษา เศรษฐกิจ อาชีพ ปัญหาสังคม การแออัดของประชากร ปัญหาจิตใจ การเปลี่ยนแปลงทางชนบประเพณีและวัฒนธรรม การเมือง สุขภาพซึ่งการเปลี่ยนแปลงและปัญหาเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียน ทั้งสิ้นครูควรถือว่าเป็นส่วนประกอบของการสอนและการศึกษาจะแยกออกจากกันไม่ได้ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ควรเป็นภารกิจของครูผู้สอนที่ให้การช่วยเหลือชี้แนะแนวทางเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพ และฐานะของตนเอง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เด็ก มีพัฒนาการที่ดีในทุกด้านซึ่งลักขณา สิริวัฒน์ (2543) ได้สรุปประโยชน์ของการแนะแนว ต่อผู้เรียนไว้คือช่วยให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ได้อย่างถูกวิธี สามารถเรียนไปตามความถนัดของตนเอง กระตุ้นให้เห็นคุณค่าของการศึกษาเลือกอาชีพได้ตามความถนัด เกิดความคิดสร้างสรรค์ ได้พัฒนาการในทุกด้านอย่างถูกวิธีประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน มีระเบียบวินัย และขนบธรรมเนียมประเพณี รู้จักหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่ดี เข้าใจตนเองและผู้อื่นมีเหตุผล สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม จากความสำคัญ ความจำเป็น และประโยชน์ของการแนะแนวดังกล่าวจึงเป็นหน้าที่รับผิดชอบของครู ในการดำเนินแนะแนวให้กับผู้เรียน ดังที่วัชร ทรัพย์มี (2531) กล่าวถึงบทบาทครู ที่มีต่อการแนะแนว โดยสรุปดังนี้ 1. ทำความเข้าใจพฤติกรรมนักเรียน 2. ศึกษาพฤติกรรมนักเรียนด้วยกลวิธีต่าง ๆ 3. ช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อม 4. ร่วมมือกับหน่วยแนะแนวในการจัดกิจกรรมประจำห้องเรียน 6. ร่วมมือกับหน่วยแนะแนวในการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล 7. ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ และขอบข่ายของงานแนะแนว 8. ติดต่อผู้ปกครองอยู่เสมอ 9. ช่วยให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการแนะแนว 10. จัดส่งนักเรียนที่มีปัญหาไปปรึกษาที่หน่วยแนะแนว 11. สอดแทรกข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ การศึกษาและสังคมในเนื้อหาวิชา และ 12. ให้ความร่วมมือกับหน่วยแนะแนวในการประเมินผลบริการแนะแนว ความคิดนี้สอดคล้องกับกรมวิชาการ (2545) กล่าวถึงบทบาทของครูทุกคน ที่จะต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการแนะแนวดังนี้ 1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2. คัดกรองผู้เรียนเพื่อจำแนกผู้เรียน 3. ดูแลช่วยเหลือให้คำปรึกษาด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน 4. พัฒนาระบบข้อมูล และภูมิความรู้ที่ทันสมัย 5. ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชนเพื่อความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือ

ผู้เรียน 6. ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อดูแลช่วยเหลือและการส่งต่อผู้เรียน 7. จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น จัดบริการด้านสุขภาพ จัดหาทุนและอาหารกลางวัน 8. จัดหางาน จัดให้มีการฝึกงานและหา รายได้ระหว่างเรียน จัดศูนย์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน เพื่อวางแผนชีวิต จัดบริการช่วยเหลือ ผู้เรียนที่มี ปัญหาหรือความต้องการพิเศษและติดตามผลผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและจบการศึกษาแล้ว 9. นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และประชาสัมพันธ์

ปัญหาในการจัดการแนะแนวการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบ ปัญหาว่าจำนวนผู้เรียนมีมาก ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง ผู้วิจัยเห็นว่างานจัดการแนะแนวการศึกษาเป็น งานส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนทุกคนต้องปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อมแต่พบว่าครู ต้องรับภาระการสอนและมีงานสนับสนุนการสอนอื่น ๆ มากทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการ ปฏิบัติงานสนับสนุนการสอนด้านอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกทั้งพบว่าจำนวนครูมีน้อยจึงทำให้ ดูแลผู้เรียนไม่ทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของศศิพร พจนายน (2536) ในส่วนที่เกี่ยวกับ ปัญหาการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่อง การ จัดการเรียนการสอนของครูยังไม่ดีเท่าที่ควร สาเหตุที่สำคัญคือ จำนวนครูมีน้อยครูแต่ละคนจึงมี คาบสอนมากและสอนหลายวิชา ซึ่งศศิพร พจนายน (2536) กล่าวว่า ปัญหาบุคคลไม่เพียงพอนี้ ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนหลายด้านไม่เฉพาะแต่ด้านการจัดการ เรียนการสอนเท่านั้นแต่ยังเป็นปัญหาในด้านการบริการ การจัดบุคลากรตรงตามหน้าที่ และการ จัดบริการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนอีกด้วย

ด้านที่ 9 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

วิธีการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนใหญ่ช่วยจัดนิทรรศการทางวิชาการในโรงเรียนให้ชุมชนได้เข้าเยี่ยมชม ผู้วิจัยมี ความเห็นว่ามีเหมาะสม เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ทำหน้าที่ในการให้การศึกษา รวมทั้งจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เป็นสมาชิกที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ของ สังคม การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เปิดบริการห้องสมุดของ โรงเรียนให้ชุมชนเข้าใช้บริการบริการแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ในโรงเรียนให้ชุมชนใช้บริการร่วมจัด นิทรรศการทางวิชาการในโรงเรียนให้ชุมชนเข้าเยี่ยมชม ร่วมกิจกรรมส่งเสริมวิชาการที่โรงเรียนจัด ขึ้นในชุมชนเผยแพร่ข่าวสารและความเคลื่อนไหวทางวิชาการให้ชุมชนทราบ เป็นวิชาการให้ ความรู้ทางด้านวิชาการแก่ชุมชนนำวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถมาให้ความรู้ด้านวิชาการแก่ ชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนช่วยดำเนินการในกิจกรรมวิชาการที่โรงเรียนจัดขึ้น ประสานความ ร่วมมือกับชุมชน เพื่อพัฒนากิจกรรมวิชาการที่ชุมชนจัดขึ้น จัดเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียน และชุมชน และประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินกิจกรรม นอกจากนี้ ยนต์ ชุ่มจิต (2528) กล่าวถึง

บทบาทหน้าที่ของครูอาจารย์ ที่มีต่อชุมชนไว้ดังนี้ การให้การศึกษาแก่ประชาชนการส่งเสริม ศิลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมด้วยวิธีการต่างๆการส่งเสริมสืบทอดและฟื้นฟูวัฒนธรรม การเป็น ผู้นำชุมชน การปฏิรูปชุมชน การมีส่วนร่วมในการเป็นอยู่ของชุมชน และการเสริมสร้างและรักษา ความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและ กัญญรัตน์ ขอบคุณ (2545) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ 2 ทาง คือ โรงเรียนและชุมชน มีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และเป็นทั้งผู้รับ งานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน จึงขึ้นอยู่กับ การดำเนินการ เพื่อให้โรงเรียนสามารถ แสดงบทบาทของการให้มาสนับสนุนแก่ชุมชนและการรับ ความร่วมมือช่วยเหลือจากชุมชนได้อย่างเต็มที่

ปัญหาในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่พบคืองบประมาณสำหรับการดำเนินการไม่เพียงพอ ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาที่พบนั้นอาจ เนื่องมาจากนโยบายของโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ทำให้ไม่มีนโยบายแน่นอน ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและไม่จัดสรรงบประมาณเพื่อ กิจกรรมให้เพียงพอต่อความต้องการจำเป็น หรืออาจเกิดจากผู้ปกครอง หรือชุมชน ไม่ให้ความ ร่วมมือในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อชุมชน ฉะนั้นโรงเรียนควรให้ความสำคัญ โดยสร้างความรู้ ความเข้าใจ ยึดทักษะดังกล่าวให้ครูมีความรู้ความสามารถ และมีเจตคติ ต่อการปฏิบัติกิจกรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน เพื่อความศรัทธา เชื่อถือ ให้เกิดขึ้น ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1. ผู้บริหารควรตระหนักถึงความสำคัญของงานวิชาการ โดยจัดสรรเวลาในการ ปฏิบัติงานของครูผู้สอนอย่างเหมาะสมกับเวลาและเนื้องานแต่ละด้าน
2. ผู้บริหารควรพัฒนาบุคลากร โดยจัดประชุม อบรม สัมมนา หรือส่งครูผู้สอนเข้ารับ การ อบรม ศึกษาต่อในสาขาวิชาการที่ขาดแคลน
3. ผู้บริหารควรจัดงบประมาณ รวมทั้งอำนวยความสะดวก ด้าน บุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูล เอกสารให้เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการ ในการจัด กิจกรรมวิชาการ
4. ผู้บริหารควรประสานสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และผู้ปกครองในการสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ของโรงเรียนและชุมชนอย่างหลากหลาย
5. ผู้บริหารควรวางแผนปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอน มีการกำกับติดตาม และประเมินผล การปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สอน

1. ครูผู้สอนควรหมั่นพัฒนาตนเองทางด้านวิชาชีพให้ทันกับความก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมการศึกษาของชาติ และนานาชาติ
2. ครูผู้สอนควรนำความรู้และประสบการณ์ ที่ได้รับจากการปฏิบัติวิชาชีพมาปฏิบัติงานวิชาการอย่างเต็มกำลังความสามารถ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ต่อผลความสำเร็จ ในการปฏิบัติงานวิชาการของครูผู้สอนในทุกช่วงชั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- กมล ภูประเสริฐ. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
จำกัด ก. พล (1996), 2544.
- กมลพร บัณฑิตยานนท์. การสอนรายบุคคล : อภิธานหนึ่งของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญ, (ม.ป.ท.) : 2544.
- กัญญารัตน์ ขอบคุณ. การศึกษาการปฏิบัติงานของผู้ที่ได้รับรางวัลโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- กาญจนา ศรีกาพสินธุ์. การบริหารกิจกรรมนักเรียน เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหาร
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531.
- กิตติมา ปรีดีดิลก. การบริหารการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : อักษรการพิมพ์,
2532.
- เกสณี ชิวปรีชา. การศึกษาการดำเนินงานทางวิชาการในสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน
สังกัดกรมอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ขจิต ฝอยทอง. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน / ขจิต ฝอยทอง, กาญดา
ทองอินทร์. 2546. วารสารวิชาการ 6, 8 (ส.ค. 2546)
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ. ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด.
พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : บริษัท สกายบุ๊กส์, 2544.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ / ชัยพจน์ รักงาม.
กรุงเทพฯ : สกศ, 2544.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-
2544). กรุงเทพมหานคร : อัครพลการพิมพ์, (ม.ป.ป.)
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา :
องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน. กรุงเทพฯ : เอรಾವัน
การพิมพ์, 2520.

- จุไรรัตน์ สุครุ่ง. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา : กรณีศึกษา โรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- จำเนียร ไตรมาตร. การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้การสอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร
- จำเนียร ศิลปวานิช . หลักและวิธีการสอน. นนทบุรี : เจริญรุ่งเรือง การพิมพ์ , 2528
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อลีนเพลส กรุงเทพมหานคร, 2539.
- ชัยเนตร ไวยมณี. การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในส่วนกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
- ชัยวัฒน์ เจียมสุขสุจินต์. การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ดี สว่าง. การส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ทิสนา แคมมณี และคนอื่นๆ. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน : การศึกษาพหุกรณี : รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. 2542.
- ธีรยุทธ์ เสรีวงศ์ ณ อยุธยา. บทบาทของครูต่อชุมชน ในเอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษากับชีวิต และชุมชน หน่วยที่ 1-5. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525.
- นุชนาฏเรขา สุขดา. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2544.
- เนาวรัตน์ ลิจิตวัฒนเศรษฐ. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสร้างเพื่อเด็ก มิได้สร้างเพื่อใคร. วารสารวิชาการ 12 (ธันวาคม 2544) : 26-37.

- บุญมี เณรยอด. การบริหารงานวิชาการ. เอกสารประกอบการสัมมนาผู้บริหาร โรงเรียนระดับสูง
รุ่นที่ 13. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
(อัครสำเนา)
- บุษราคัม จรรย์นาถย์. การศึกษาการดำเนินงานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ
ศึกษาในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของ กกศ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2544.
- ประคอง กรรณสุด. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ประภาพิศ สัญชาติเจตน์. เทคนิคการเก็บข้อมูลรายบุคคล. อุตรธานี : สถาบันราชภัฏอุตรธานี,
2537.
- ประเวศ วะสี. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อแก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน. สารปฏิรูป 33 (ธันวาคม
2543) : 60-61.
- ประสพ ชารินวิวัฒน์. การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา II. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชา
บริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ประสาร ภูดี. การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตการศึกษา 9. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การนิเทศการสอน. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, 2535.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์ กรุงเทพฯ ,
2535.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ, 2543.
- ผ่องศรี สมยา. แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้. วารสารวิชาการ 5, 9 (ก.ย. 2545)
- พนัส หันนาคินทร์. หลักการบริหารโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2523.
- พนิจดา วีระชาติ. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.
พรินติ้งเฮาส์, 2542.
- พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์. แนวคิดและแนวปฏิบัติสำหรับคณาจารย์เพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2544.
- ภิญโญ สาธร. หลักการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2536.

- เรณู คุรุชไทย. การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มนวมินทรราชินูทิศ สังกัดกรม
สามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ลักษณะ สิริวัฒน์. การแนะแนวเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ไอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์, 2543.
- เลขาธิการคุรุสภา, สำนักงาน. แนวทางการพัฒนาคนสู่เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู. กรุงเทพฯ :
ฝ่ายวิธีการติดตามผลและประเมินผล กองมาตรฐานวิชาชีพครู, 2537.
- วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. หลักการนิเทศการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : อารัต กราฟิค, 2538.
- วัชรินทร์ ศิตรง. การศึกษาการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6. ภาควิชา
ประถมศึกษา วิทยาลัยครูมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- วัชรวิ ทรัพย์มี. การแนะแนวโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2531.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร :
ต้นอ้อ 1999, 2541.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ พรินทรวานกราฟฟิค, 2545.
- วาสนา ชาวหา. สื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไอเดียนสโตร, 2533.
- วิชาการ กรม, กระทรวงศึกษาธิการ. การประเมินหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
: กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2528.
- วิชาการ กรม, กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2535.
- วิชาการ กรม, กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2535.
- วิชาการ, กรม กองวิจัยทางการศึกษา. รายงานการศึกษาความพร้อมการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ปีการศึกษา 2546. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า
และพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2546.
- วิชาการ, กรม. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อยู่. เอกสารรายงานวิจัยทางการศึกษา อันดับที่ 289/2545.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว กรุงเทพฯ, 2545.
- วิชาการ, กรม. คู่มือการบริหารจัดการแนะแนว. เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2545.

- วิชาการ, กรม. **คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนการสอน**. เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2545.
- วิชาการ, กรม. **คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้** : กรุงเทพฯ กรม, 2545.
- วิชาการ, กรม. **แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา**. เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2545.
- วิชาการ, กรม. **แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียน**. เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2545.
- วินนา พูลสวัสดิ์. **การดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามโครงการโรงเรียนมัธยมเบื้องต้น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ศจีพร พจนายน. **การศึกษาดำเนินงานด้านวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทานในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ศิริธร สุขโขใจ. **การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. **กรมสามัญศึกษา**. หน่วยศึกษานิเทศก์. มัธยมศึกษา, กอง. **การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร** : โรงพิมพ์ศาสนา, 2533.
- ศึกษา, สำนักงาน. **คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.) 2546.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)**
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : พรึกหวาน กราฟฟิค, 2542.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2544 ก.
- สมพร มั่นตะสูตร. **การสอนภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2526.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. **การวิจัยกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้**. วารสารวิชาการ 5, 2 (ก.พ. 2545)
- สามัญศึกษา, กรม. **เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ.2539**. โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2539.
- สามัญศึกษา, กรม. **คู่มือบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พัฒนาพานิช, 2519.

- สามัญศึกษา, กรม. หน่วยศึกษานิเทศก์. **แนวทางการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน.**
กรุงเทพมหานคร, 2534.
- สามัญศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์. **แนวทางการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน.** กรุงเทพมหานคร,
2539.
- สามัญศึกษา, กรม. หน่วยศึกษานิเทศก์. **แนวทางการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง**
พ.ศ.2533. กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์, 2533.
- สารมัธยมศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์. **แนวทางการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง**
พ.ศ. 2533. กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์, 2534.
- สุคนธ์ สิ้นพานนท์ และคณะ. **การจัดกระบวนการเรียนรู้ : เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.** กรุงเทพฯ :
อักษรเจริญทัศน์, 2545.
- สุทิน นิยมพลัน. **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้น**
มัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีสภาพแวดล้อมทางภาษาต่างกัน ในเขตการศึกษา II. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- สนานจิตร์ พงษ์สนาม. **การศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด**
กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 . วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหาร
การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542
- สุมิตร คุณานุกร. **หลักสูตรและการสอน.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2523.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. **การปฏิรูปเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.** 2545 วารสารวิชาการ
5, 6 (มี.ย. 2545)
- อชิตา หาดอ้าน. **บทบาทของผู้กับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.** วารสารวิชาการ 5, 11 (พ.ย. 2545)
- อนันต์ ธีนวรรักษ์กิจ. **การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนนาร่องใน**
โครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้น ม.ปลาย
สังกัดกรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2537
- อนันต์ อนันตรังสี. **หลักการแนะแนว.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2521.
- อนุชาติ เฟื่องกลิ่น. **การศึกษาการปฏิบัติงานของครูบรรจุใหม่ในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงาน**
สพจ. สระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ. CHILD CENTER : STORYLINE METHOD : การบูรณาการ
หลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร :
ภาพพิมพ์, 2544.

อลิศรา ชูชาติ. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูและการเรียนการสอน. ใน พิมพ์พันธ์
เดชะคุปต์, สุวีณา อุทัยรัตน์ และกมลพร บัณฑิตยานนท์, บรรณาธิการ, แนวคิดและ
แนวปฏิบัติสำหรับครุมัธยมเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

อุทัย บุญประเสริฐ. หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร :
อีเอสเพลส บางเขน, 2540.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. หลักการบริหารการศึกษาทั่วไป. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

เอกรินทร์ สี่มหาศาล. กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา : แนวคิดสู่ปฏิบัติ. กรุงเทพฯ :
น้ก พอยท์, 2545.

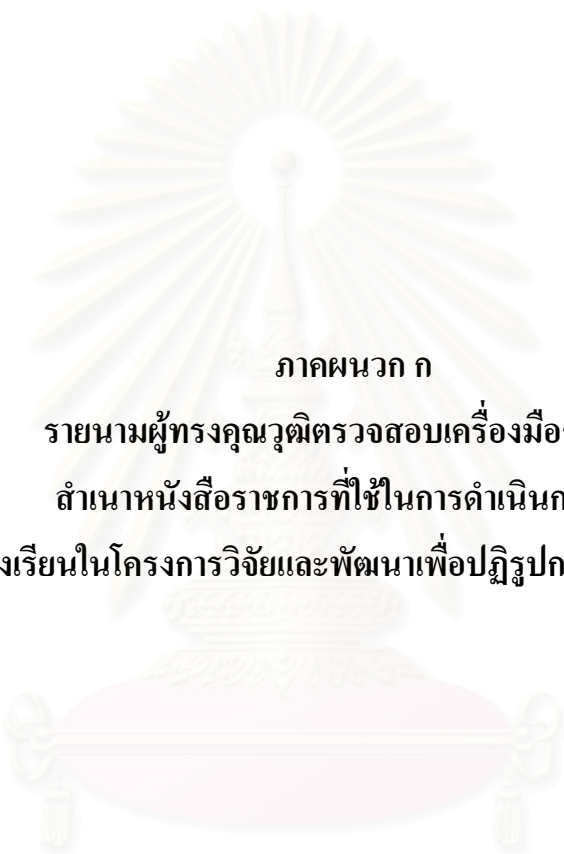

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ตำแหน่งสื่อราชการที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

รายชื่อโรงเรียนในโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร. บุญมี เณรยอด
 อาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์และพัฒนาศาสตร์
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา แจมมณี
 อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 หัวหน้าชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
3. รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ
 หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. นางสาวกรรณิการ์ บารมี
 นักวิชาการ รักษาการหัวหน้ากลุ่มวิจัยและพัฒนาวิชาชีพ
 กระทรวงศึกษาธิการ
5. อาจารย์ศรีโสภ ราษฎร์อน
 ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวชิรธรรมสาธิต
6. อาจารย์บุศรา จิตลำควน
 หัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนบางพลีราษฎร์บำรุง

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/2753

งานหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

16 กุมภาพันธ์ 2548

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาววิไลพร วงศ์ฤทธิ์ นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชานโยบาย การจัดการและความ เป็นผู้นำทางการศึกษา สาขาวิชาเทคนิคการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ ทั้งโรงเรียน" โดยมี อาจารย์ ดร.เพิ่มเกียรติ ขมวัฒนา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้นิสิตมีความจำเป็นต้อง เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม กับครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อการปฏิรูปการ เรียนรู้ทั้งโรงเรียน ช่วงชั้นที่ 3 และ 4 ทั้งนี้นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาววิไลพร วงศ์ฤทธิ์ ได้ทำการเก็บ ข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอบพระคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นุพันธ์ สุทธิจิตต์)
รองคณบดีด้านหลักสูตรและการสอน

งานหลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2680

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ งานหลักสูตรและการสอน (บัณฑิตศึกษา) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร.82660
 ที่ ศธ.0512.6(2770.0603)/2754 วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2548
 เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี แนนรอด

ด้วย นางสาววิไลพร วงศ์ฤทธิ นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชานโยบาย การจัดการและความ
 เป็นผู้นำทางการศึกษา สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาศาสตร์ อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์
 เรื่อง "การปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้
 ทั้งโรงเรียน" โดยมี อาจารย์ ดร.เต็มเกียรติ ชมวัฒนา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรง
 คุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ
 ต่อไป และขอพระคุณมาในโอกาสนี้

 (รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี แนนรอด)
 รองคณบดีด้านหลักสูตรและการสอน

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

202

ที่ ศธ.0512.6(2770.0902.505/2)

สำนักงานโครงการวิจัยและพัฒนา
เพื่อปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

กุมภาพันธ์ 2548

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิติกรเก็บข้อมูล
เรียน

เนื่องจากนางสาววิไลพร วงศ์ฤทธิ นิติระดับปริญญาโทที่กำลังศึกษาอยู่ในสาขาเนเทศ
การศึกษาและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความสนใจในโครงการวิจัยและ
พัฒนาเพื่อปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (โครงการ วพร.) และประสงค์จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาการ
ปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วม โครงการวิจัยและพัฒนาปฏิบัติการเรียนรู้ทั้ง
โรงเรียน” โดยมีอาจารย์ ดร.เพิ่มเกียรติ ขมวัฒนา เป็นที่ปรึกษา

เนื่องจากการศึกษาวิจัยดังกล่าว จะช่วยขยายพรมแดนของความรู้ทางด้านวิชาการ รวมทั้งช่วย
ต่อยอดข้อความรู้ของโครงการ วพร. ด้วย ดังนั้นจึงเรียนมาเพื่อขอความร่วมมือจากท่าน ได้โปรดให้ความ
อนุเคราะห์แก่นิติกรในการเก็บข้อมูล ตามรายละเอียดที่นิติกรจะแจ้งให้ท่านทราบ

โครงการ วพร. ขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านและคณะครู มา ณ ที่นี้เป็นอย่างสูง และ
ขอส่งความระลึกถึงและความปรารถนาดีมายังทุกท่าน

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา แชนมณี)

หัวหน้าชุดโครงการ วพร.

โทร 0-2218-2589

โทรสาร 0-2215-3588

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการ วพร.

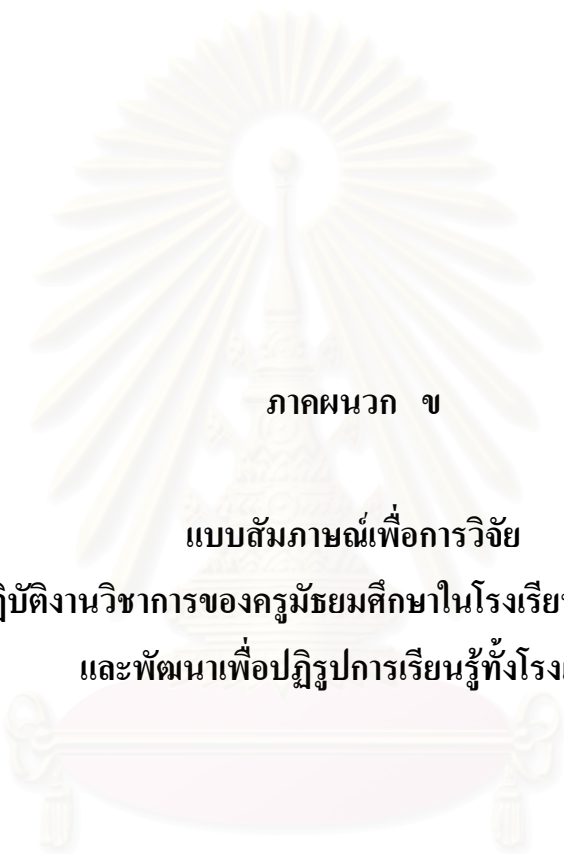
ที่	ชื่อโรงเรียน / สถานที่	สังกัดเดิม ของ ร.ร.	เขตพื้นที่ การศึกษา	ระดับชั้นที่เปิด สอน
1	ร.ร. สันกำแพง 172 ถ.คชสาร ต.ทรายมูล อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ 50130	สปช.	เชียงใหม่ เขต 1	ม.1 - ม.6
2	ร.ร. วิทยานุกุลนารี ถ.สามัคคีชัย ต.ในเมือง อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ 67000	กรมสามัญ	เพชรบูรณ์ เขต 1	ม.1 - ม.3
3	ร.ร. ผดุงปัญญา ถ.พหลโยธิน ต.ไม้งาม อ.เมือง จ.ตาก 63000	กรมสามัญ	ตาก เขต 1	ม.1 - ม.6
4	ร.ร. พานพิทยาคม 816 ม.17 ถ.พหลโยธิน อ.พาน จ.เชียงราย 57120	กรมสามัญ	เชียงราย เขต 2	ม.1 - ม.6
5	ร.ร.รัตนราษฎร์บำรุง อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี 70110	สามัญ	ราชบุรี เขต 2	ม.1 - ม.6
6	ร.ร. พระปฐมวิทยาลัย 2 หลวงพ่อกุศลอนุสรณ์ เลขที่ 256 ม.2 ต.ดอนยายหอม อ.เมือง จ.นครปฐม 73000	กรมสามัญ	นครปฐม เขต 1	ม.1 - ม.6
7	ร.ร. สาคิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (มัธยมศึกษา) 50 ถ.พหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900	ทบวง มหาวิทยาลัย	กรม. เขต 2	ม.1 - ม.6
8	ร.ร.พระมารดานิจจานุเคราะห์ 48 ซ.โอฬาร 2 ถ.นวมินทร์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240	สช.	กทม. เขต 2	อนุบาล - ม.6

รายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการ วพร.

9	ร.ร. ยอแซฟอุปถัมภ์ สามพราน 2 ม.6 ถ.เพชรเกษม ต.ท่าข้าม อ.สามพราน จ.นครปฐม 73110	σχ.	นครปฐม เขต 2	อนุบาล - ม.6
10	ร.ร. เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีนครินทร์ 90 ม.4 ต.ศิลาทิพย์ อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี 15130	สพฐ.	ลพบุรี เขต 2	ม.1 - ม.3
11	ร.ร. สัตยาไส 99 ม.2 ถ.สุระนารายณ์ ต.ลำนารายณ์ อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี 15130	σχ.	ลพบุรี เขต 2	อนุบาล - ม.6
12	ร.ร. สาคิตอุปถัมภ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม) ถ.พญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330	ทบวง มหาวิทยาลัย	กทม. เขต 1	ม.1 - ม.6
13	ร.ร. พุทธวิทยา 1 ม.4 ถ.พหลโยธิน ต.พุดหะ อ.พุดหะคีรี จ.นครสวรรค์ 60130	σχ.	นครสวรรค์ เขต 1	อนุบาล - ม.6
14	ร.ร. มหาชัยพิทยาคาร ต.ท่าสองคอน อ.เมือง จ.มหาสารคาม 44000	กรมสามัญ	มหาสารคาม เขต 1	ม.1 - ม.6
15	ร.ร. พลาญชัยพิทยาคม ถ.แจ้งสนิท ต.หนองแวง อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด 45000	กรมสามัญ	ร้อยเอ็ด เขต 1	ม.1 - ม.6
16	ร.ร. ตาลชุมพัฒนา ถ.สมเด็จพระ ต.ตาลชุม จ.อุบลราชธานี 34000	สามัญ	อุบลราชธานี เขต 1	ม.1 - ม.6
17	ร.ร. นาวิบูล 2 ถ.ชยางกูร ต.หัวเรือ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 34000	สามัญ	อุบลราชธานี เขต 1	ม.1 - ม.6
18	ร.ร. สาคิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (มอดินแดง) มหาวิทยาลัยขอนแก่น อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40002	ทบวง	ขอนแก่น เขต 1	อนุบาล - ม.6

รายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการ วพร.

19	ร.ร. มารีย์วิทยา 386 ถ.มุขมนตรี อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000	สช.	นครราชสีมา เขต 1	อนุบาล - ม.6
20	ร.ร. โนนคุณวิทยาการ รัชมงกลาภิเษก 147 ม.1 ต.โนนคุณ อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ 36180	กรมสามัญ	ชัยภูมิ เขต 2	ม.1 - ม.6
21	ร.ร. โลกสีพิทยาสรรพ์ บ้านโคกสี ต.โคกสี อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000	กรมสามัญ	ขอนแก่น เขต 1	ม.1 - ม.6
22	ร.ร. กีฬาจังหวัดขอนแก่น 38/2 ม.4 ต.โคกสี อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000	กรม พลศึกษา	ขอนแก่น เขต 1	ม.1 - ม.6
23	ร.ร. เฉลิมปัตตานยานุกูล 8 ถ.วัฒนธรรม อ.เมือง จ.ปัตตานี 94000	สพช.	ปัตตานี เขต 1	ม.1 - ม.6
24	ร.ร. ชารโตวัฒนวิทย์ 121/1 ม.1 ถ.สุขยางค์ ต.ชารโต อ.ชารโต จ.ยะลา 95150	กรมสามัญ	ยะลา เขต 2	ม.1 - ม.6
25	ร.ร. เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีนครินทร์ 189 ม.1 ถ.รัตนโกสินทร์ 200 ปี ต.วิจิตร อ.เมือง จ.ภูเก็ต 83000	กรมสามัญ	ภูเก็ต	ม.1 - ม.6

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัย
และพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูป
การเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามชุดนี้มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วม
โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนที่ครอบคลุมในเรื่อง

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัด และประเมินผลการเรียนรู้
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี
6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

2. ผู้ตอบแบบสอบถามชุดนี้คือ ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา

3. แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับหาข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น คำตอบของท่านผู้วิจัยจะถือเป็นความลับ
และจะไม่มีกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการของท่านแต่อย่างไรหากจะเป็นประโยชน์ต่อ
การวิจัยทั้งสิ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง

การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนา
เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้ใช้สำหรับสอบถามครูมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้
สมบูรณ์ตามความเป็นจริง

1. เพศ () 1. หญิง () 2. ชาย
2. อายุ () 1. ต่ำกว่า 31 ปี () 2. 31 - 40 ปี
() 3. 41 - 50 ปี () 4. 51 - 60 ปี
3. ประสบการณ์ในการสอน
() 1. 1 - 5 ปี () 2. 6 - 10 ปี
() 3. 11 - 15 ปี () 4. 16 - 20 ปี
() 5. มากกว่า 20 ปี
4. วุฒิทางการศึกษา
() 1. ต่ำกว่าปริญญาตรี () 2. ปริญญาตรี
() 3. ปริญญาโท () 4. ปริญญาเอก
5. จำนวนชั่วโมงที่สอนต่อสัปดาห์ในภาคเรียนที่ 2/2547
() 1. น้อยกว่า 12 ชั่วโมง () 2. 12 - 16 ชั่วโมง
() 3. 17 - 20 ชั่วโมง () 4. 21 - 25 ชั่วโมง
() 5. มากกว่า 26 ชั่วโมง

6. การเข้าร่วมอบรม สัมมนา เกี่ยวกับงานวิชาการ

 1. ไม่เคยเข้าร่วม 2. เคยเข้าร่วม

ถ้าเคยเข้าร่วม ท่านเข้าร่วมเกี่ยวกับเรื่องอะไร

 1. การพัฒนาหลักสูตร 2. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 3. การแนะแนว 4. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5. การนิเทศการศึกษา อื่นๆ (โปรดระบุ)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริง (แต่ละคำถามตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ การศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล เพื่อเตรียมและจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา รวมถึงการนำหลักสูตรไปใช้ และติดตามประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้

1.1. ท่านได้เตรียมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาหรือไม่

 1. ไม่ได้เตรียม เพราะ 2. เตรียม

ถ้าเตรียม 1.1.1 ท่านมีแนวปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างไร

 1. ศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 2. ศึกษาเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 3. วิเคราะห์สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 4. ศึกษาและวิเคราะห์วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดไว้ 5. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร 6. ศึกษาหลักการ และวิธีการพัฒนาหลักสูตร 7. ศึกษา สํารวจ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา วิธีการแก้ไข และความต้องการของผู้เรียน และชุมชน 8. อื่นๆ (โปรดระบุ)

1.1.2 ท่านดำเนินการจัดทำหลักสูตรในสาระการเรียนรู้อย่างไร

- () 1. กำหนดแนวทางพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
- () 2. พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐานกลาง
- () 3. พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- () 4. วิเคราะห์พัฒนาการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม
- () 5. ดำเนินการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้
- () 6. ดำเนินการวิจัยการศึกษาในชั้นเรียน
- () 7. นิเทศภายใน แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
- () 8. รวบรวมข้อมูลเพื่อการปรับปรุง การจัดกระบวนการเรียนรู้
- () 9. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

1.1.3 ท่านมีแนวทางในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้อย่างไร

- () 1. ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ เนื้อหาวิชาของหลักสูตรเพื่อวางแผนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม
- () 2. ศึกษาวิธีการสอนต่างๆ
- () 3. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
- () 4. ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนปฏิบัติการสอน
- () 5. เตรียมสื่อการเรียนรู้
- () 6. จัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้
- () 7. ปฏิบัติการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
- () 8. ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ
- () 9. ประเมินผู้เรียนด้วยเทคนิควิธี และเครื่องมือที่เหมาะสม
- () 10. ปรับปรุงพัฒนาวิธีสอนให้เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน
- () 11. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

1.1.4 ท่านพบปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาหรือไม่

() 1. ไม่พบปัญหา

() 2. พบปัญหา

ถ้าพบปัญหา ท่านพบปัญหาอะไรบ้าง

() 1. ขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำ

() 2. ขาดงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม

() 3. เอกสารความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรไม่เพียงพอ

() 4. หน่วยงานที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรมีน้อย

() 5. ขาดบุคลากรที่ทำกรนิเทศแก่ครูในการนำหลักสูตรไปใช้

() 6. ไม่สามารถสร้างหรือปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของ
ผู้เรียนหรือชุมชน

() 7. ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากชุมชน

() 8. มีเวลาจำกัดในการจัดทำหลักสูตร

() 9. อื่นๆ (โปรดระบุ)

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อันได้แก่การเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยศึกษาค้นคว้า นำมากำหนดเนื้อหาสาระ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ รวมทั้งจัดซ่อมเสริม และจัดกิจกรรมนักเรียน

2.1. ท่านได้เตรียมการก่อนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้หรือไม่

() 1. ไม่ได้เตรียม เพราะ

() 2. เตรียม

ถ้าเตรียม 2.1.1 ท่านมีวิธีเตรียมการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างไร

() 1. ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร

() 2. ศึกษาสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้

() 3. ศึกษาระบบ และมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา

() 4. ศึกษาสภาพของผู้เรียน

() 5. ศึกษาสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

() 6. ศึกษาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

() 7. ศึกษาวิธีการวัดและประเมินผลการเรียน

() 8. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

2.1.2 ท่านมีแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างไร

- () 1. จัดทำให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- () 2. จัดทำตามความต้องการของท่าน
- () 3. จัดทำตามความพร้อมด้านอาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณของโรงเรียน
- () 4. จัดทำตามความพร้อมด้านแหล่งวิชาการ และทรัพยากรในท้องถิ่น
- () 5. จัดทำตามความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน
- () 6. จัดทำตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน
- () 7. อื่น ๆ โปรดระบุ

2.1.3 ท่านมีขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างไร

- () 1. เลือกรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้แล้วมาพิจารณาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไป
- () 2. กำหนดจำนวนเวลา ระบุระดับชั้น และช่วงชั้นของหลักสูตร
- () 3. วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่สอดคล้อง และครอบคลุมกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ แล้วลงมือเขียนผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชา
- () 4. วิเคราะห์รายละเอียดของสาระการเรียนรู้ของแผนการจัดการเรียนรู้
- () 5. กำหนดจุดประสงค์นำทางตามลำดับความยากง่ายของมวลเนื้อหานั้นๆ
- () 6. เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ และเทคนิควิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหา และสภาพของผู้เรียน
- () 7. เลือกสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผน
- () 8. กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- () 9. กำหนดวิธีการวัด และประเมินผล
- () 10. อื่นๆ (โปรดระบุ)

2.1.4 ท่านพบปัญหาในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้หรือไม่

- () 1. ไม่พบปัญหา
- () 2. พบปัญหา

ถ้าพบปัญหา ท่านพบปัญหาอะไรบ้าง

- () 1. ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ
- () 2. ขาดบุคลากรที่มีความรู้มาให้คำแนะนำปรึกษา
- () 3. ขาดข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
- () 4. อื่นๆ (โปรดระบุ)

2.2 ท่านได้ศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติมหรือไม่

() 1. ไม่ได้ศึกษาค้นคว้า เพราะ

() 2. ศึกษาค้นคว้า

ถ้าศึกษาค้นคว้า 2.2.1 ท่านสร้างความเข้าใจเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไร

- () 1. ศึกษาคู่มือเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- () 2. ศึกษาจากเอกสาร ตำรา หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- () 3. ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากคู่มือครู
- () 4. เข้าร่วมอบรม ประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- () 5. วิเคราะห์ และวินิจฉัยปัญหาความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- () 6. วิเคราะห์พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามจุดหมายของหลักสูตร
- () 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

2.2.2 ท่านจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างไร

- () 1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- () 2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน
- () 3. กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์
- () 4. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง
- () 5. กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างด้วยตนเอง
- () 6. นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้
- () 7. ปลุกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
- () 8. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน
- () 9. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วน
- () 10. จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
- () 11. ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
- () 12. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตนเอง
- () 13. ประเมินพัฒนาการผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และต่อเนื่อง
- () 14. อื่นๆ (โปรดระบุ)

2.2.3 ท่านจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในรูปแบบใด

☐ 1. แบบบรรยาย	☐ 2. การสาธิต
☐ 3. สืบสวนสอบสวน	☐ 4. สถานการณ์จำลอง
☐ 5. ศูนย์การเรียนรู้	☐ 6. ทดลอง
☐ 7. โครงการ	☐ 8. บทบาทสมมุติ
☐ 9. อภิปรายกลุ่มย่อย	☐ 10. กรณีตัวอย่าง
☐ 11. ทักษะศึกษา	☐ 12. เกมส์
☐ 13. แบ่งกลุ่มทำงาน	
☐ 14. อื่นๆ (โปรดระบุ).....	

2.2.4 ท่านพบปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่

1. ไม่พบปัญหา
2. พบปัญหา

ถ้าพบปัญหา ท่านพบปัญหาอะไรบ้าง

1. ขาดทักษะในการนำผลที่ได้จากการฝึกอบรมมาพัฒนากระบวนการเรียนรู้
2. ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
3. ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้คำแนะนำปรึกษา
4. ขาดการนิเทศภายในของโรงเรียน
5. แหล่งการเรียนรู้ให้ครูศึกษาหาความรู้มีไม่เพียงพอ
6. ขาดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรม
7. ขาดวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม
8. อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ กับจำนวนผู้เรียน
9. สถานที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการจัด กิจกรรม
10. จำนวนผู้เรียนมีมากเกินไป
11. การจัดตารางสอนไม่เหมาะสม
12. จัดแผนการเรียนไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
13. ได้รับมอบหมายงานด้านอื่นๆมาก
14. อื่นๆ (โปรดระบุ)

2.3 ท่านจัดบรรยากาศทางกายภาพที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนหรือไม่

() 1. ไม่ได้จัด เพราะ

() 2. จัด

ถ้าจัด ท่านจัดบรรยากาศในลักษณะใด

() 1. จัดป้ายนิเทศที่ส่งเสริมการเรียนรู้

() 2. จัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น มุมหนังสือ มุมอุปกรณ์การเรียน ฯลฯ

() 3. ตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานนักเรียน

() 4. จัดสิ่งแวดล้อมที่สะอาดสวยงาม

() 5. จัดอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสม เช่น ตารางเรียน ตารางเวรทำความสะอาด
ถังขยะ จัดโต๊ะ เก้าอี้เรียนได้ยืดหยุ่น

() 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

2.4 ท่านสร้างบรรยากาศทางด้านปฏิสัมพันธ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนหรือไม่

() 1. ไม่ได้สร้าง เพราะ

() 2. สร้าง

ถ้าสร้าง 2.5.2 ท่านสร้างปฏิสัมพันธ์ในลักษณะใด

() 1. ให้ความรัก ความอบอุ่น และความเป็นกันเองแก่ผู้เรียน

() 2. จัดกิจกรรมสร้างความเป็นกันเองระหว่างครูกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน

() 3. ให้ความช่วยเหลือ และคำปรึกษาแก่ผู้เรียนที่มีปัญหา

() 4. ใช้วิธีการไต่สวนผู้เรียนก่อนการลงโทษอย่างยุติธรรม

() 5. ให้ความสำคัญ และเสริมแรงผู้เรียน

() 6. เอาใจใส่ต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึงขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้

() 7. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง และสม่ำเสมอ

() 8. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางกฎระเบียบต่างๆ ในชั้นเรียน

() 9. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยเสรี

() 10. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้

() 11. อื่นๆ (โปรดระบุ)

2.5 ท่านพบปัญหาในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้หรือไม่

() 1. ไม่พบปัญหา

() 2. พบปัญหา

ถ้าพบปัญหา ท่านพบปัญหาอะไรบ้าง

() 1. ขาดความรู้และทักษะด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

() 2. เสียงรบกวนพาหะในบริเวณสถานศึกษารบกวน

() 3. ห้องเรียนแออัดไม่ถูกสุขลักษณะ

() 4. เสียงรบกวนจากห้องเรียนข้างเคียง

() 5. ขาดงบประมาณในการจัดทำกิจกรรม

() 6. อื่นๆ (โปรดระบุ)

2.6 ท่านจัดสอนซ่อมเสริมให้ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำหรือไม่

() 1. ไม่จัดสอน เพราะ

() 2. จัดสอน

ถ้าจัดสอน 2.6.1 ท่านมีวิธีสอนซ่อมด้วยวิธีการอย่างไร

() 1. ให้ทำแบบฝึกหัดที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน

() 2. โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป

() 3. มอบหมายให้นักเรียนสอนกันเอง

() 4. จัดตารางซ่อมเสริมไว้ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

() 5. มอบหมายงานพิเศษให้ผู้เรียนทำ

() 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

2.7 ผู้เรียนสอนซ่อมเสริมผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงหรือมีความสามารถพิเศษ

() 1. ไม่จัดสอน เพราะ

() 2. จัดสอน

ถ้าจัดสอน 2.7.1 ท่านมีวิธีสอนเสริมด้วยวิธีการอย่างไร

() 1. ให้ทำแบบฝึกหัดพิเศษ

() 2. ให้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ที่ท่านกำหนดให้

() 3. เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป

() 4. เรียนด้วยเกมส์

() 5. เชิญผู้มีความสามารถเฉพาะด้านมาสอน

() 6. อื่นๆ (โปรดระบุ)

2.8 ท่านพบปัญหาในการจัดสอนซ่อมเสริมให้กับผู้เรียนหรือไม่

1. ไม่พบปัญหา

2. พบปัญหา

ถ้าพบปัญหา ท่านพบปัญหาอะไรบ้าง

1. นโยบายโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับการจัดสอนซ่อมเสริม
2. ขาดความรู้ ความเข้าใจ และเทคนิควิธีการสอนซ่อมเสริม
3. ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มาให้คำแนะนำปรึกษา
4. ไม่มีตารางเวลาสำหรับการสอนซ่อมเสริม โดยเฉพาะ
5. เวลาสำหรับการสอนซ่อมเสริมมีจำกัด
6. ขาดงบประมาณสนับสนุนในการสอนซ่อมเสริม
7. ขาดสื่อการสอน อุปกรณ์ที่เหมาะสมในการสอนซ่อมเสริม
8. อื่นๆ (โปรดระบุ)

2.9 ท่านมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมนักเรียนหรือไม่

1. ไม่มีส่วนร่วม เพราะ

(ข้ามไปตอบข้อ 3.1)

2. มีส่วนร่วม

ถ้ามีส่วนร่วม 2.9.1 ท่านมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมนั้นอย่างไร

1. ศึกษา ค้นคว้า เพื่อพัฒนารูปแบบ หรือวิธีการจัดกิจกรรมนักเรียนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และความต้องการของผู้เรียน
2. วางแผนการปฏิบัติงานกิจกรรมนักเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน
3. จัดกิจกรรมนักเรียนให้สนองและสอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร
4. นิเทศให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะบุคลากรในโรงเรียนในการปฏิบัติงานกิจกรรมนักเรียน
5. ผลิตุอุปกรณ์ รวมทั้งสื่ออื่นๆ เพื่อช่วยพัฒนางานกิจกรรมนักเรียน
6. ประสานงาน และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการจัดกิจกรรมนักเรียน
7. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

2.9.2 ท่านเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนอะไรบ้าง

- () 1. กิจกรรมศาสนา
- () 2. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
- () 3. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตร และสหกรณ์
- () 4. กิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด
- () 5. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย
- () 6. กิจกรรมส่งเสริมการมีรายได้ระหว่างเรียน
- () 7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรม และสิ่งแวดล้อม
- () 8. กิจกรรมทัศนศึกษา
- () 9. กิจกรรมนันทนาการ
- () 10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร
- () 11. กิจกรรมรักษาดินแดน
- () 12. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด หรือกิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์
- () 13. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

2.9.3 ท่านพบปัญหาในการจัดกิจกรรมนักเรียนหรือไม่

- () 1. ไม่พบปัญหา
- () 2. พบปัญหา

ถ้าพบปัญหา ท่านพบปัญหาอะไรบ้าง

- () 1. ขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรม
- () 2. เอกสารความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนมีไม่เพียงพอ
- () 3. ขาดผู้มีความรู้ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนมาให้คำแนะนำปรึกษา
- () 4. ขาดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรม
- () 5. ขาดวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม
- () 6. อาคารสถานที่ไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม
- () 7. สถานที่ตั้ง และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรม
- () 8. เวลาสำหรับการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ
- () 9. กิจกรรมที่จัดไม่ตรงกับความสนใจของโรงเรียน
- () 10. รับประทานอาหารหลายคาบอยู่แล้ว
- () 11. อื่นๆ (โปรดระบุ)

3. การวัด และประเมินผลการเรียนรู้

3.1 ท่านวางแผนพัฒนา ปรับปรุงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้หรือไม่

- () 1. ไม่ได้วางแผน เพราะ
- () 2. วางแผน

ถ้าวางแผน 3.1.1 ท่านเตรียมการอย่างไร

- () 1. เข้าอบรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- () 2. วิเคราะห์และปรับปรุงเครื่องมือการวัดและประเมินผลในภาคเรียนที่ผ่านมา
- () 3. จัดทำหลักเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน
- () 4. จัดเตรียมวิธีการ และเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- () 5. อื่น ๆ โปรดระบุ

3.1.2 ท่านมีแนวปฏิบัติในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนอย่างไร

- () 1. วัด และประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้
- () 2. วัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- () 3. วัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้
- () 4. วัด และประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย
- () 5. วัด และประเมินผลแบบมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย
- () 6. วัด และประเมินผลทั้งกระบวนการตลอดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- () 7. วัด และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ
- () 8. วัด และประเมินผลด้วยเครื่องมือแบบง่ายๆ และเหมาะสม
- () 9. วัด และประเมินผลด้วยเครื่องมือที่ทันสมัย
- () 10. อื่นๆ (โปรดระบุ)

3.1.3 ท่านใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างไร

- () 1. ทดสอบ
- () 2. สังเกตพฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรม
- () 3. ตรวจสอบฝึกหัด ใบงาน
- () 4. ซักถาม ตอบคำถาม การสนทนาระหว่างครู และผู้เรียน
- () 5. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

3.1.4 ท่านวัดและประเมินผลผู้เรียนจากข้อมูลใด

- () 1. พัฒนาการ พฤติกรรม และผลการเรียน
- () 2. การทำแบบทดสอบ
- () 3. ผลงานที่มอบหมาย
- () 4. ใบงาน หรือ แบบฝึกหัด
- () 5. บันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
- () 6. แฟ้มสะสมงาน
- () 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

3.2 ท่านให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้หรือไม่

- () 1. ไม่มีส่วนร่วม เพราะ
- () 2. มีส่วนร่วม

ถ้ามีส่วนร่วม ท่านให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างไร

- () 1. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลร่วมกับครู
- () 2. ให้ผู้เรียนตั้งเกณฑ์ การวัด และประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกับครู
- () 3. ให้ผู้เรียนประเมิน และปรับปรุงผลงานของตนเองทั้งในระหว่างปฏิบัติกิจกรรม และเมื่อเสร็จการปฏิบัติกิจกรรม
- () 4. ให้ผู้เรียนประเมินความก้าวหน้าร่วมกับท่าน โดยบันทึกอย่างเป็นระบบ
- () 5. ให้ผู้เรียนประเมินผลงานของเพื่อน
- () 6. อื่นๆ (โปรดระบุ)

3.3 เมื่อทำการวัด และประเมินผลการเรียนรู้แล้ว ท่านรายงานผลแก่ผู้เรียนหรือไม่

- () 1. ไม่ได้รายงาน เพราะ.....
- () 2. รายงาน

ถ้ารายงาน ท่านรายงานในลักษณะใด

- () 1. จัดทำแผนภูมิแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
- () 2. จัดทำสถิติ และแสดงผลการเรียนของผู้เรียนเป็นภาพรวม
- () 3. จัดทำสถิติ และแสดงผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- () 4. จัดรายงานสภาพปัญหาของการวัด และประเมินผลการเรียนรู้
- () 5. จัดรายงานผล และจัดทำเพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ
- () 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

3.4 ท่านพบปัญหาในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้หรือไม่

- () 1. ไม่พบปัญหา
- () 2. พบปัญหา

ถ้าพบปัญหา ท่านพบปัญหาอะไรบ้าง

- () 1. เวลาที่ใช้สำหรับการวัด และประเมินผลมีไม่เพียงพอ
- () 2. ขาดทักษะความรู้ความเข้าใจในการวัด และประเมินผล
- () 3. นโยบายการวัด และประเมินผลของโรงเรียน ไม่ชัดเจน และไม่เป็นระบบ
- () 4. ฝ่ายวิชาการไม่เห็นความสำคัญของการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง
- () 5. ขาดความร่วมมือจากผู้ร่วมงานในการวัด และประเมินผลให้สอดคล้องกัน
- () 6. ไม่สามารถวัดและประเมินผลตามแผนการเรียนรู้ที่เขียนไว้
- () 7. ขาดแคลนเอกสาร คู่มือ และระเบียบการวัดและประเมินผลให้ศึกษา
- () 8. ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้คำแนะนำปรึกษา
- () 9. อื่นๆ (โปรดระบุ)

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การแสวงหาความรู้ใหม่ๆเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และเผยแพร่ผลการวิจัยตลอดจนการนำความรู้เรื่องระเบียบวิธีวิจัยมาประยุกต์ใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

4.1 ท่านได้วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่

- () 1. ไม่ได้วิจัย เพราะ
- () 2. วิจัย

ถ้าวิจัย 4.1.1 ท่านได้ศึกษาแนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างไร

- () 1. ศึกษาจากเอกสารสิ่งพิมพ์ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- () 2. เข้าร่วมการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำวิจัย
- () 3. สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนครู
- () 4. ปรึกษาขอคำแนะนำจากผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ
- () 5. ปรึกษาขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ
- () 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

4.1.2 หัวข้อที่ท่านวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องใด

- () 1. เกี่ยวกับเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ ๆ
- () 2. เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้เรียนที่มีผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- () 3. เกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู
- () 4. เกี่ยวกับลักษณะการบริหารจัดการงานวิชาการของโรงเรียน
- () 5. เกี่ยวกับอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากชุมชนที่มีผลกระทบต่อการศึกษา
- () 6. เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในระเบียบวิธีวิจัยของครู
- () 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

4.1.3 ท่านวิจัยโดยใช้กระบวนการอย่างไร

- () 1. กำหนดปัญหาความจำเป็น ความต้องการในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- () 2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาเป็นขั้นตอน
- () 3. จัดกิจกรรมแก้ปัญหา หรือพัฒนาเป็นขั้นตอน
- () 4. วัด และประเมินผลการเรียนรู้ และพฤติกรรมของผู้เรียน
- () 5. วิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้
- () 6. รายงานผลการวิจัย
- () 7. อื่นๆ (โปรดระบุ)

4.1.4 ท่านนำผลที่ได้จากการวิจัยมาใช้ประโยชน์หรือไม่

- () 1. ไม่ได้ใช้ประโยชน์ เพราะ
- () 2. ใช้ประโยชน์

ถ้าใช้ประโยชน์ ท่านนำผลนั้นมาใช้อย่างไร

- () 1. ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- () 2. ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงสื่อการเรียนรู้
- () 3. ใช้เป็นข้อมูลในการสอนซ่อมเสริม
- () 4. ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงเครื่องมือ และวิธีการวัด และประเมินผล
- () 5. ใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียน
- () 6. ใช้เป็นข้อมูลในการแนะแนวนักเรียน
- () 7. อื่นๆ (โปรดระบุ)

4.1.5 ท่านได้เผยแพร่ผลงานการวิจัยของท่านหรือไม่

() 1. ไม่ได้เผยแพร่ เพราะ

() 2. เผยแพร่

ถ้าเผยแพร่ ท่านเผยแพร่ผลงานด้วยวิธีใด

() 1. เป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับผลงานวิจัย

() 2. ให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยกับเพื่อนร่วมงาน

() 3. เขียนบทความเกี่ยวกับผลงานวิจัย

() 4. จัดทำเป็นเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับผลงานวิจัย

() 5. จัดบอร์ดประชาสัมพันธ์เสนอรายงานการวิจัย

() 6. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำวิจัย

() 7. อื่นๆ (โปรดระบุ)

4.1.6 ท่านพบปัญหาในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือไม่

() 1. ไม่พบปัญหา

() 2. พบปัญหา

ถ้าพบปัญหา ท่านพบปัญหาอะไรบ้าง

() 1. ขาดความรู้ความเข้าใจในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างไร

() 2. ขาดงบประมาณสนับสนุนในการทำวิจัย

() 3. ไม่ได้รับการสนับสนุนในการทำวิจัยจากผู้บริหาร

() 4. ขาดข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน

() 5. ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้คำแนะนำปรึกษา

() 6. มีคาบการสอน และงานอื่นๆ มาก

() 7. อื่นๆ (โปรดระบุ)

4.2 ท่านได้นำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่

() 1. ไม่ได้นำมาใช้ เพราะ

() 2. นำมาใช้

ถ้านำมาใช้ ท่านให้ผู้เรียนปฏิบัติอย่างไร

() 1. ให้รู้จักสำรวจปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

() 2. ให้วิเคราะห์ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

() 3. ให้วิเคราะห์ปัญหา และหาทางแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ

() 4. ให้สามารถค้นคว้าหาความรู้ตั้งคำถาม และตอบคำถามด้วยตัวเอง

() 5. ให้ผู้เรียนเขียนรายงานผลการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

() 6. อื่นๆ (โปรดระบุ)

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ได้แก่ การจัดทำ คิดค้น ปรับปรุง หรือเลือกใช้สื่อ เครื่องมืออุปกรณ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

5.1 ท่านได้เตรียมสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาหรือไม่

- () 1. ไม่ได้เตรียม เพราะ
- () 2. เตรียม

ถ้าเตรียม 5.1.1 ท่านเตรียมอย่างไร

- () 1. ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ที่เลือกไว้
- () 2. ทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีความยุ่งยากในการใช้
- () 3. จัดเตรียม ตรวจสอบ อุปกรณ์ และเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม
- () 4. เตรียมสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการใช้สื่อประเภทนั้นๆ
- () 5. ชี้แจงให้ผู้เรียนรู้วัตถุประสงค์ของการใช้สื่อนั้นๆ
- () 6. ใช้สื่อตามแผนที่กำหนดไว้
- () 7. นำข้อมูลที่ได้จากการใช้สื่อมาวิเคราะห์ เพื่อเลือกใช้หรือพัฒนาต่อไป
- () 8. อื่นๆ (โปรดระบุ)

5.1.2 ท่านมีวิธีการจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาดังวิธีใด

- () 1. จัดทำด้วยตนเอง
- () 2. ร่วมกันจัดทำกับคณะครู
- () 3. ร่วมกันจัดทำกับผู้เรียน
- () 4. ซื้อโดยงบประมาณโรงเรียน
- () 5. ขอยืมจากหน่วยงานอื่น
- () 6. แลกเปลี่ยนกับโรงเรียนอื่นๆ
- () 7. ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง หรือ ชุมชน
- () 8. อื่นๆ (โปรดระบุ)

5.1.3 ท่านมีหลักเกณฑ์ในการเลือกสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไร

- () 1. เหมาะสม สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- () 2. เหมาะสม สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้
- () 3. หลากหลาย ตอบสนองความต้องการ และความแตกต่างของผู้เรียน
- () 4. เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ ปัญหา เงื่อนไข ข้อจำกัดต่างๆของโรงเรียน
- () 5. เหมาะสมกับวัย และท้าทายความสามารถของผู้เรียน
- () 6. ประหยัด ง่าย ในท้องถิ่นของตนเอง
- () 7. เหมาะสมกับความถนัดของท่าน
- () 8. อื่นๆ (โปรดระบุ)

5.1.4 สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาใดที่ท่านนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้

() 1. หนังสือแบบเรียน	() 2. หนังสืออ้างอิง
() 3. คู่มือการสอน	() 4. หนังสือเสริม
() 5. เอกสารประกอบการเรียนรู้	() 6. ของจริง
() 7. ของจำลอง	() 8. บัตรคำหรือแถบประโยค
() 9. แบบเรียนสำเร็จรูป	() 10. ชุดการเรียนการสอน
() 11. สื่อที่เป็นบุคคล (วิทยากร)	() 12. แถบเสียง
() 13. โทรทัศน์	() 14. คอมพิวเตอร์ช่วยสอน
() 15. วิทยุ	() 16. วีดิทัศน์
() 17. วีซีดี หรือ ซีดี	() 18. ใบงาน หรือใบความรู้
() 19. เกมส์	() 20. รูปภาพ แผนภูมิ หรือแผนที่
() 21. ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	() 22. กิจกรรม และกระบวนการ
() 23. อื่น ๆ (โปรดระบุ)	

5.2. ท่านได้พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาหรือไม่

() 1. ไม่ได้พัฒนา เพราะ

() 2. พัฒนา

ถ้าพัฒนา ท่านปฏิบัติอย่างไรในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

() 1. ศึกษา ค้นคว้า ทดลองวิธีการใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้

() 2. ศึกษา ค้นคว้าเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้

() 3. สร้างผลงานทางวิชาการ หรือสิ่งประดิษฐ์ที่คิดค้นขึ้นเอง

() 4. ใช้แนวความคิด วิธีการใหม่ๆ มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้

() 5. เลือกใช้สื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย

() 6. ประเมินผลการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

() 7. บันทึกประสิทธิภาพ และผลการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี

() 8. อื่นๆ (โปรดระบุ)

5.3 ท่านพบปัญหาในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาหรือไม่

() 1. ไม่พบปัญหา

() 2. พบปัญหา

ถ้าพบ ท่านพบปัญหาอะไรบ้าง

() 1. ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ และเลือกใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

() 2. ขาดงบประมาณในการดำเนินการ

() 3 ความจำกัดของสถานที่ที่มีผลต่อการจัดเก็บ และนำสื่อการสอนไปใช้

() 4. ขาดแคลนบุคลากรในการให้บริการ

() 5. ขั้นตอนการเบิกจ่ายเพื่อจัดซื้อ และจัดทำสื่อของโรงเรียนยุ่งยาก ค่าเช่า

() 6. ครูรับภาระในการสอนจึงมีเวลาจำกัดในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี

() 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

6.1 ท่านใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่

- () 1. ไม่ใช่ เพราะ
- () 2. ใช่

ถ้าใช่ 6.1.1 ท่านใช้แหล่งการเรียนรู้ใด

() 1. ห้องสมุดโรงเรียน	() 2. ห้องสมุดของกลุ่มสาระการเรียนรู้
() 3. ห้องสื่อการเรียนรู้	() 4. ห้องปฏิบัติการทางภาษา
() 5. ห้องโสตทัศนอุปกรณ์	() 6. ห้องจริยธรรม
() 7. ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์	() 8. ห้องคอมพิวเตอร์
() 9. อื่นๆ (โปรดระบุ)	

6.1.2 ท่านพบปัญหาในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนหรือไม่

- () 1. ไม่พบปัญหา
- () 2. พบปัญหา

ถ้าพบปัญหา ท่านพบปัญหาอะไรบ้าง

- () 1. โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน
- () 2. แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมีจำนวนน้อย
- () 3. ขาดกิจกรรมส่งเสริมการค้นคว้า และการอ่าน
- () 4. ห้องสมุดมีจำนวนหนังสือไม่เพียงพอสำหรับการค้นคว้า
- () 5. แหล่งการเรียนรู้ตั้งอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม
- () 6. ผู้เรียนไม่ให้ความสนใจในการศึกษาค้นคว้า
- () 7. สถานที่ในโรงเรียนมีบริเวณไม่เพียงพอต่อการจัดทำแหล่งการเรียนรู้
- () 8. มีงบประมาณเพื่อจัดทำแหล่งเรียนรู้จำกัด
- () 9. อื่นๆ (โปรดระบุ)

6.2 ท่านใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่

- () 1. ไม่ใช่ เพราะ
- (ข้ามไปตอบข้อ 7.1)
- () 2. ใช่

ถ้าใช่ 6.2.1 ท่านใช้แหล่งการเรียนรู้ใด

() 1. สถานประกอบการของภาครัฐ	() 2. สถานประกอบการของภาคเอกชน
() 3. ห้องสมุดสาธารณะ	() 4. ห้องสมุดพิพิธภัณฑสถาน
() 5. โบราณสถาน โบราณวัตถุ	() 6. สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ
() 7. อื่นๆ (โปรดระบุ)	

6.2.2 ท่านมีแนวทางใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้อย่างไร

- () 1. ศึกษาว่ามีแหล่งการเรียนรู้ใดในชุมชน โดยใช้บัญชีแหล่งการเรียนรู้
- () 2. ประสานงานกับผู้มีความรู้ หรือวิทยากรเพื่อใช้แหล่งการเรียนรู้ ในกิจกรรมการเรียนการสอน
- () 3. เข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
- () 4. เผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
- () 5. เตรียมการเพื่อนำผู้เรียนออกไปนอกสถานที่
- () 6. สนับสนุนการศึกษาด้วยตนเองของชุมชน
- () 7. สนับสนุนการใช้สื่อในชุมชน
- () 8. ประสานงานในการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
- () 9. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

6.2.3 ท่านมีแนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนอย่างไร

- () 1. จัดทำบัญชีรวบรวมแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
- () 2. เสนอแนะแหล่งการเรียนรู้ในหน่วยงานที่จัดการศึกษา
- () 3. จัดหา จัดทำ จัดสร้างให้เกิดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
- () 4. สัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
- () 5. ให้ความร่วมมือทำนุบำรุงแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้เสมอ
- () 6. จัดให้มีการยกย่องบุคคลที่เป็นแหล่งการเรียนรู้
- () 7. จัดให้มีเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
- () 8. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

6.2.4 ท่านมีวิธีการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมาประกอบการเรียนการสอนอย่างไร

- () 1. นำเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ จากภายนอกโรงเรียนมาให้ผู้เรียนค้นคว้าศึกษา
- () 2. นำอุปกรณ์ต่างๆ จากชุมชนมาใช้ประกอบการเรียนการสอน
- () 3. เชิญวิทยากรมาบรรยายในโรงเรียน
- () 4. ให้ผู้เรียนสัมภาษณ์ผู้มีความรู้ในชุมชน
- () 5. พาผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่
- () 6. ตั้งค่ายพักแรม
- () 7. จัดให้มีประสบการณ์จากการฝึกงานของผู้เรียน
- () 8. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

6.2.5 ท่านพบปัญหาในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนหรือไม่

 1. ไม่พบปัญหา 2. พบปัญหา

ถ้าพบปัญหา ท่านพบปัญหาอะไรบ้าง

 1. ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการให้บริการ 2. โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน 3. ผู้เรียนไม่สนใจแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน 4. แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมีจำนวนน้อย 5. แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนตั้งอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม 6. อื่นๆ (โปรดระบุ)

7. การนิเทศการศึกษา

7.1 ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิเทศภายในโรงเรียนหรือไม่

 ไม่มีส่วนร่วม เพราะ

(ข้ามไปตอบข้อ 8)

 มีส่วนร่วม

ถ้ามีส่วนร่วม 7.1.1 ท่านมีส่วนร่วมอย่างไร

 1. เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา การปฏิบัติการนิเทศงานภายใน 2. ให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการนิเทศภายใน 3. จัดทำเอกสาร ข่าวสารเกี่ยวกับการนิเทศภายใน 4. ร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประเมินผลในระยะก่อนเปิดภาคเรียน 5. ให้การนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6. เป็นผู้รับการนิเทศ 7. ประเมินผลการนิเทศภายใน 8. นำข้อมูลที่ได้จากการนิเทศมาปรับปรุง และพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 9. ประชาสัมพันธ์การนิเทศภายใน 10 อื่นๆ (โปรดระบุ)

7.1.2 กิจกรรมใดบ้างที่ท่านเข้าร่วม

☐ 1. ปฐมนิเทศครูใหม่	☐ 2. สัปดาห์วิชาการ
☐ 3. ทักษะศึกษานอกสถานที่	☐ 4. ศึกษาดูงาน
☐ 5. ประชุมอภิปราย	☐ 6. ประชุมอบรมในระหว่างปิดภาคเรียน
☐ 7. สาธิตการสอน	☐ 8. สังเกตการสอน
☐ 9. เยี่ยมเยียนชั้นเรียน	
☐ 10. อื่นๆ (โปรดระบุ)	

7.1.3 ท่านพบปัญหาในการมีส่วนร่วมกิจกรรมนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนหรือไม่

1. ไม่พบปัญหา
2. พบปัญหา

ถ้าพบปัญหา ท่านพบปัญหาอะไรบ้าง

1. ขาดความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมนิเทศการศึกษา
2. ขาดความร่วมมือจากครูในการดำเนินกิจกรรม
3. ขาดงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม
4. ขาดวัสดุ อุปกรณ์ หรือสถานที่ในการดำเนินกิจกรรม
5. ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับการนิเทศภายใน
6. ขาดการติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
7. ครูมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการนิเทศภายใน
8. ขาดบุคลากรที่ให้ความรู้ด้านการนิเทศการศึกษา
9. อื่นๆ (โปรดระบุ)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8. การแนะแนวการศึกษา

8.1 ท่านมีส่วนร่วมปฏิบัติงานแนะแนวของโรงเรียนหรือไม่

() 1. ไม่มีส่วนร่วม เพราะ

(ข้ามไปตอบข้อ 9)

() 2. มีส่วนร่วม

ถ้ามีส่วนร่วม 8.1.1 ท่านดำเนินการใดบ้างเพื่อให้การแนะแนวแก่ผู้เรียน

- () 1. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักวางแผนการเรียนด้วยตัวเองอย่างเป็นระบบ
- () 2. ให้ข่าวสารเกี่ยวกับการศึกษาต่อ
- () 3. เชิญบุคคลภายนอกที่ประสบความสำเร็จในด้านการประกอบอาชีพมาให้
ข้อเสนอแนะ
- () 4. ดูแลช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาในด้านต่างๆ แก่ผู้เรียน
- () 5. ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือ
ผู้เรียน
- () 6. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดูแลช่วยเหลือ และส่งต่อผู้เรียน
- () 7. จัดกิจกรรมทั้งใน และนอกห้องเรียน เพื่อป้องกันแก้ไข และส่งเสริมพัฒนา
ผู้เรียน
- () 8. ร่วมจัดบริการต่างๆ เป็นสวัสดิการเพื่อสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียน
- () 9. นิเทศ ติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานแนะแนว
- () 10. ประชาสัมพันธ์กิจกรรม และผลการปฏิบัติงานทั้งใน และนอกสถานศึกษา
- () 11. อื่นๆ (โปรดระบุ)

8.1.2 ท่านพบปัญหาในการจัดแนะแนวการศึกษาหรือไม่

() 1. ไม่พบปัญหา

() 2. พบปัญหา

ถ้าพบปัญหา ท่านพบปัญหาอะไรบ้าง

- () 1. ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการแนะแนวการศึกษา
- () 2. จำนวนผู้เรียนมีมากทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง
- () 3. ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากเพื่อนครูในการประสานเรื่องข้อมูลนักเรียน
- () 4. เครื่องมือในการวัด และเก็บข้อมูลยังขาดประสิทธิภาพ
- () 5. ขาดงบประมาณสนับสนุนงานแนะแนว
- () 6. ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน
- () 7. อื่นๆ (โปรดระบุ)

9. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

9.1 ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนหรือไม่

- () 1. ไม่มีส่วนร่วม เพราะ
- () 2. มีส่วนร่วม

ถ้ามีส่วนร่วม 9.1.1 ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนอย่างไร

- () 1. เปิดบริการห้องสมุดของโรงเรียนให้ชุมชนเข้าใช้บริการ
- () 2. บริการแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ในโรงเรียนให้ชุมชนใช้บริการ
- () 3. ร่วมจัดนิทรรศการทางวิชาการในโรงเรียนให้ชุมชนเข้าเยี่ยมชม
- () 4. ร่วมกิจกรรมส่งเสริมวิชาการที่โรงเรียนจัดขึ้นในชุมชน
- () 5. เผยแพร่ข่าวสาร และความเคลื่อนไหวทางวิชาการให้ชุมชนทราบ
- () 6. เป็นวิทยากรให้ความรู้ทางด้านวิชาการแก่ชุมชน
- () 7. นำวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- () 8. เปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมดำเนินการในกิจกรรมวิชาการที่โรงเรียนจัดขึ้น
- () 9. ประสานความร่วมมือกับชุมชน เพื่อพัฒนากิจกรรมวิชาการที่ชุมชนจัดขึ้น
- () 10. จัดเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งใน โรงเรียน และชุมชน
- () 11. ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินกิจกรรม
- () 12. อื่นๆ (โปรดระบุ)

9.1.2 ท่านพบปัญหาในการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนหรือไม่

- () 1. ไม่พบปัญหา
- () 2. พบปัญหา

ถ้าพบปัญหา ท่านพบปัญหาอะไรบ้าง

- () 1. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ ของโรงเรียน ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
- () 2. งบประมาณสำหรับดำเนินการไม่เพียงพอ
- () 3. โรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- () 4. โรงเรียนไม่มีนโยบายแน่นอนในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน
- () 5. ผู้ปกครอง หรือชุมชน ไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อชุมชน
- () 6. ขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- () 7. อื่นๆ (โปรดระบุ)

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือ

ประวัติผู้เขียน

นางสาววิไลพร วงศ์ฤทธิ์ เกิดเมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2503 ที่จังหวัด
 อ่างทอง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี เอกภาษาอังกฤษ จากวิทยาลัยครูพระนคร
 ปีการศึกษา 2525 เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์และการพัฒนาหลักสูตร
 ภาควิชานโยบายการจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2547
 ปัจจุบันรับราชการที่โรงเรียนบางเมืองเขื่อนฝ่องอนุสรณ์ จังหวัดสมุทรปราการ

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย